

Bibliothèque numérique

medic@

**Ackermann, J. C.. Institutiones
historiae medicinae**

*Norimbergae, in Bibliopolio Bauero-Manniano, 1792.
Cote : 47947*

(c) Bibliothèque interuniversitaire de médecine (Paris)
Adresse permanente : <http://www.bium.univ-paris5.fr/hist/med/medica/cote?47947>

47947

INSTITUTIONES HISTORIAE MEDICINAE

AUCTORE

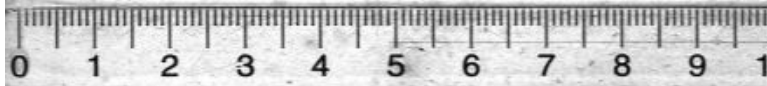
JOANNE CHRISTIANO GOTTLIEB ACKERMANN,
MED. D. ET PROF. ALTORF.

47947

47947

NORIMBERGAE,
IN BIBLIOPOLIO BAUERO-MANNIANO,
MDCXCII.

PRAEFATIO.

Et si quidem post CORNELII CELSI &
 GALENI tempora non defuerunt, qui histo-
 riam medicinae literis mandarent, omnes-
 que medici vtilissimam & in primis neces-
 sariam ad medicinalem scientiam esse me-
 dicinae historiam professi sunt, eam tamen
 cum reliquis disciplinis medicis si compa-
 ramus,

P R A E F A T I O.

ramus, minus haecenus esse excultam merito existimandum est. Cujus rei causa haec partim fuit, quod multi, medicinale studium quaestus causa tractantes, hanc disciplinam negligerent eamque ad minus quaestuosas pertinere arbitrarentur, partim quod ipsam medicinae historiam, quo modo a summis viris, DANIELE CLERICO, JOANNE FREINDIO, JOANNE HENRICO SCHULZIO, qui omnium plenissime de ea exposuerunt, erat tradita, non vna difficultate laborare intelligerent. Alios moles librorum, in quibus, quae ad historiam medicinae pertinent, tradita sunt, atque magnitudo, alios ipsa ratio, quam hi viri aliique

iii

P R A E F A T I O.

in scribenda medicinae historia tenuerant, ab instituto, quod coeperant, detinuisse atque deterruisse visa est. Alii, historiam scientiae medicinalis tractare putantes, literariam ejus historiam scripserunt, in quod vitium fere omnes historiae medicinae scriptores inciderunt. Multi alii, quae majores consignaverant literis, fideliter repetierunt, errores, atque vera ita commiscuerunt atque composuerunt, ut facile appareat, eos fontes rectos, sine quibus nulla historia scribi potest, aut ignorasse, aut, vel laboris impatientia, vel incuria, neglexisse.

P R A E F A T I O.

Si vero etiam negari nequit, medicinalis historiae partes quasdam a summis viris ita esse pertractatas, ut, quidquid laboris poterat impendi ad inquirendae veritatis studium, eos contulisse existimandum sit, nostroque praesertim tempore magni quidam & excellentis ingenii viri, MOEHSENIUS, vir aetate atque doctrina vere venerabilis, BALDINGERUS, HENSLERUS, GRÜNERUS, viri illustres, alique libris scriptis doctissimis res ad historiam medicinae pertinentes pertractarunt, liber tamen, qui univrsam medicinae historiam ad certum usque tempus perductam comprehenderet, eorumque, quae facta sunt in salutifera
scien-

P R A E F A T I O.

scientia, memoriam in compendio quasi recoleret referretque, qui neque nimia magnitudine lectoribus taedium pareret, neque tam brevis esset, ut ad intelligendos eventus eorumque causas haud sufficeret, qui ad academicas etiam praelectiones de medicinae historia esset commodus, hactenus non scriptus erat: vnus enim, qui de hoc genere prodiit JOANNIS HENRICI SCHULZII libellus & magis medicorum, quam medicinae historiam complectitur, & ad GALENI tantum vsque tempora perductus est.

Institutum vero, quod in scribendo hoc historiae libello servavi, hoc est: Cum

P R A E F A T I O.

in libris de medicinae historia hactenus scriptis non raro alia efficta, alia minus certa, alia non cohaerentia, alia ita proposita esse deprehenderem, vt, quod alter alterum exscripserat, veraque & falsa studio aequae fideli erat persequutus, errorum crebra, veritatis recte propositae parca mens esset, hoc animo me ad scribendam hanc historiam contuli, vt ex ipsis fontibus haurirem historiam, in eoque labore qui extabant de medicinae historia scriptores, ignorare mihi viderer. Quam postquam elaboraveram, contuli, quae fontes me docuerant, cum his, quae alii dixerant, eoque modo quae vera proposuerint huius viri,

P R A E F A T I O.

viri, quae falsa, facile apparuit: apparuere quoque errorum, quibus non caruit medicinae historia, origines atque progressus.

Quoniam non mens mea erat, ut, quae alii dixerant, quaeque minus vera esse perspexeram, in hoc libello notarem, corrigerem, coargueremque, (id propositum enim si habuiffem, libelli mei moles major & legentibus forsan molesta evafiffet) sed potius ut historiam medicinalis scientiae ex ipsis fontibus haustam proponerem, simulque causas enarrarem, quae effecerunt, ut tali modo medicina inciperet progredeturque, quali eam esse progressam historia docet,

P R A E F A T I O.

docet, non pauca utique lectores in hoc libello reperient a majoribus aliter proposita, quaedam ab iis omiffa. Quae ubi idonei harum rerum iudices dijudicaturi sint, hoc faltem rogo, ut fontes, quos ubique fere adduxi, adeant, eorumque auctoritate & fide ducti iudicent, num utilia veraque, num minus utilia & efficta proposuerim. Hos lubens operis mei iudices agnoscam: horum criticam non deprecor, sed exoptulo potius, cum doceri me posse credam & discere amem. Dabam Altorfii d. viii April. MDCCXCII.

CON-

CONSPECTUS.

I. MEDICINA ANTIQUISSIMA.

Periodus I. incerta.

Caput I. De primis medicinae originibus.

Caput II. Medicina Aegyptiorum antiquissima.

Caput III. Medicina Graecorum antiquissima.

Periodus II. certior.

Caput IV. Medicina juncta cum sapientiae studio.

Caput V. Scholae Aesclepiadarum ante Hippocratem.

Caput VI. De medicina gymnastica Graecorum.

Caput VII. Medicina qualis ante Hippocratem fuerit.

II. MEDICINA ANTIQUA.

Periodus I.

Caput VIII. Hippocrates Coss.

Perio-

C O N S P E C T U S.

*Periodus II. Schola medicorum Hippocrateorum
et medicina dogmaticorum medicorum, us-
que ad sectae empiricorum primas origines.*

Caput IX. Schola medicorum Hippocrateorum.

Periodus III. Secta empiricorum.

Caput X. Antiquior originum hujus sectae prae-
paratio.

Caput XI. Auctores sectae empiricorum prae-
cipui. Placita hujus sectae.

Caput XII. Rixae empiricorum cum dogmati-
cis. Utriusque sectae per has mutata facies.

Caput XIII. De celebrioribus quibusdam em-
piricis, & de his, quae a secta empiricorum
sunt praestita.

Periodus IV. Secta methodicorum.

Caput XIV. Epicuri systema philosophicum in
medicinam illatum.

Caput XV. Aesclepiades.

Caput XVI. Sectae methodicorum prima initia.

Caput XVII. Doctrina methodicorum.

Caput XVIII. Secta medicorum pneumaticorum.

Caput XIX. Medicina Romanorum.

Caput XX. De medicina, qualis ante Gale-
num fuit.

III. ME-

CONSPECTUS.

III. MEDICINA RECENTIOR.

Periodus I. Galenus.

Caput XXI. Vita Galeni.

Caput XXII. Galeni systema medicum.

Periodus II. Medicina Graecorum et Romanorum post Galeni decessum usque ad Saracenorum tempora.

Caput XXIII. De medicina post Galenum generatim.

Caput XXIV. Medicina dogmaticorum post Galenum.

Caput XXV. Medicina empiricorum post Galenum.

Caput XXVI. De legibus & principum decretis medicorum & medicinae causa datis.

Periodus III. Medicina Galeni inter Saracenos in oriente et occidente.

Caput XXVII. Medicinae inter Saracenos initia & progressus.

Caput XXVIII. Medicina Saracenorum.

Caput XXIX. Medici Arabes celebriores.

Perio-

C O N S P E C T U S .

*Periodus IV. Medicina Hippocratis et Galeni
in studio medico Salernitano aliisque insti-
tutis doceri solita.*

Caput XXX. Medicinae in occidente progref-
sus ad scholae Salernitanae vsque tempora.

Caput XXXI. Scholae medicae in vrbe Saler-
nitana initia & progressus.

Periodus V. Medicina Arabistarum.

Caput XXXII. Medicina Saracenorum per Ara-
bifas in Europam translata.

*Periodus VI. Medicinae Galeni et Hippocratis
restauratae per Europam prima initia.*

Caput XXXIII. De his, quae ad restaurandam
Graecorum medicinam contulerint.

INSTI-

INSTITUTIONES

HISTORIAE MEDICINAE.

PROLEGOMENA.

§. I.

Scire interest quaenam initia habuerit medicina, quos progressus: non vero haec tantum interest scire, verum quoque causas, quae progressus illius aut accelerarunt, aut retardarunt, effeceruntque, ut in opinionum, quibus medicina laboravit, varietate tanta, alia doctrina valeret, aut, stabilita alia, pro minus firma haberetur. Interest tandem scire qui qualesque viri medicinam coluerint, mutaverint, auxerint.

§. 2. Hinc limites historiae medicinae vix angusti sunt. Enarrantur scilicet in ea
a) origines & progressus scientiae generatim
& singularum disciplinarum, quae ad medi-

A

cinam

cinam pertinent, b) dogmata, quae diverso tempore valuerunt, & quidem vt simul intelligatur, quo modo quamque ab causam nata sint quidque, vt aliis locum concederent, effecerit, c) principes horum dogmatum auctores.

§. 3. Quum vero medicina antiquissima sit, vt nata cum ipsa hominis natura recte dicatur, & ad nostra vsque tempora progressa; ordo ejus pertractandae chronologicus maxime conveniet, ita tamen, ut quaedam periodi statuantur, ab ipsius scientiae vicissitudinibus, non ab eventibus, qui extra scientiam medicam sunt, repetendae.

§. 4. Commode hinc (§. 3.) medicinae historia in antiquissimam, antiquam & recentiorem dividitur.

§. 5. Antiquissima, ad Hippocratem vsque perducenda, antiquitates medicas artisque ad Hippocratem vsque progressus complectitur. Antiqua ab ipso Hippocrate incipit, tempore, quo Galenus effloruit, desinit. Recentioris initia cum ipso Galeno sunt. Is enim primus medicinae hanc formam induit, quam, ex maxima saltim parte, nostris adhuc temporibus habet.

§. 6.

§. 6. Hae itaque periodi medicinae antiquissimae, antiquae & recentioris (§. 5.) statuendae sunt:

I. MEDICINA ANTIQUISSIMA.

Tempus usque ad Hippocratem, adeoque usque ad Olympiad. LXXX.

Periodus I, incerta. Antiquitates potius medicas dixerim, quae in hanc periodum cadunt.

Periodus II, certior, post antiquissimorum philosophorum *ἑσωγίας*, post practicae medicinae prima vestigia scholasque tandem medicas in Graecia conditas.

II. MEDICINA ANTIQUA.

Tempus usque ad Galenum, qui Adriano imperante Romanis (ann. post Christum n. 117-138.) natus est.

Periodus I, ad Hippocratis mortem usque, quae cadit in Olympiad. CII.

Periodus II. Schola medicorum Hippocrateorum, & medicina dogmatica usque ad sectae empiricorum primas origines, Olympiad. CXXIII.

Periodus III. Sectae dogmaticorum & empiricorum ad sectae methodicorum origines usque, Olympiad. CLXXXIX.

Periodus IV. Sectae dogmaticorum, empiricorum, methodicorum, & quae hac periodo accessit, pneumaticorum, ad Galenum usque.

III. MEDICINA RECENTIOR.

Tempus a Galeno, usque ad chemicorum sectam, quae cum Theophrasto Paracelso in Germania effloruit.

Periodus I. Galenus.

Periodus II. Medicina Graecorum &, quae semper exigua fuit, Romanorum, post Galeni decessum usque ad Saracenorum tempora.

Periodus III. Medicina Galeni inter Saracenos in oriente & occidente.

Periodus IV. Medicina Hippocratis & Galeni in studio medico Salernitano aliisque institutis doceri solita.

Periodus V. Medicina Arabistarum.

Periodus VI. Medicina Galeni & Hippocratis restauratae per Europam prima initia.

IV. ME-

IV. MEDICINA RECENTISSIMA, cujus vicissitudines hic equidem non persequar.

§. 7. Libri, ex quibus historiam medicinae repetere licet, classis duplicis sunt. Alteram fontes ipsi constituunt, opera scilicet medicorum antiquorum, in primis Galeni, philosophorum, a quibus medici non raro quae ad *θεωρίαν* pertinent, mutuati sunt, historicorum denique. Altera librorum est, in quibus medicinae historia aut vniversa, aut ex parte, ex his fontibus petita, continetur. Enarrabo praecipuos alterius classis:

A. Corn. Celsi praefatio ad librum I. de medicina historiam artis a primis initiis suis vsque ad Themisonis decessum (ann. U. C. circiter HV DCC. vid. Jo. Ludov. Bianconii epistol. de Celsi aetate, editioni Celsi Lugdun. Bataavor. 1784. in 4. praefixa, pag. 42.) succincte enarratam continet, multaue de sectis argumentisque contra eas, nequidem in Galeni operibus reperiunda.

Herm. Conringii in vniversam artem medicam singulasque ejus partes introductio. Helmstadii, 1654. 4. Continuata ad nostra tempora praecipua scriptorum serie, access. Jo. Rhodii aliorumque in arte principum virorum consimilis argumenti

commentationes, cura et studio Guinth. Christoph. Schelhameri, Helmst. 1687. 4. Cum praefatione Frid. Hoffmanni, Halae, 1726. 4. Multa non male proposita habet de sectis medicorum aliisque ad historiam medicinae spectantibus, plura tamen ad historiam literariam medicinae & singularum ejus disciplinarum.

*Danielis Clerici, summi viri, historia medicinae primum Gallice prodiit sine nomine auctoris, Genev. 1696. 12, postea auctior edita Amstelodami, 1702. 4. iterum auctior Amstelodami, 1723. 4, quae editio recusa est Hagae Comitum 1729. 4. titulo: *histoire de la médecine, ou l'on voit l'origine et les progrès de cet art de Siecle en Siecle, les sectes, caet. par Daniel le Clerc. Nouvelle edition.* Historiam medicinae ad annum post Christum natum CC. perduxit: modum continuandae suae historiae usque ad mediam saeculi XVII. partem carptim addidit. Primum omnium hoc de historia medicinae opus est accuratum & ex ipsis fontibus haustum, ut plenius neminem candidiusque scripsisse de hoc argumento Hallerus quoque dicat in Herm. Boerhavii method. studii medici pag. 984.*

Joannis Freind history of physick from the time of Galen to the beginning of the sixteenth Century. P. I. Londini, 1725. P. II. 1726. 8. Gallice per Stephan. Coulet, 1727. 12. III. Vol.

Lati-

Latine, vertente Joanne Wigan, Lugdun. Batav. 1734. 8. & in Freindii operibus Paris. 1735. 4. & saepius. Continuavit Clerici historiam, rationem vero potissimum praeceos medicae habuit: neque historiam composuit, sed potius scripta medicorum, qui temporibus, quorum historiam scripsit, flourerunt, excerpfit, errorum in historia sua caeterum non expers.

Joannis Henrici Schulzii historia medicinae a rerum initio ad annum urbis Romae DXXXV. deducta. Lipsiae, 1728. 4. Opus est Clerici operi longe praeferendum, in quo difficile fuerit vel vnicum errorem detegere, hinc accuratissimum omnium merito dicendum. Differt in eo potissimum a Clerici opere, quod non tam scientiae, quam medicorum celeberrimorum doctrinas enarratas contineat. In ejusdem praeclari viri *compendio historiae medicinae a rerum initio ad excessum Hadriani Augusti*, Halae Magdeburg. 1742. 8. medicina sectarum methodicae & pneumaticae praeclare exposita legitur, ita vt merito dolendum sit doctissimi hujus viri historiam medicinae per Saracenorum & Arabistarum tempora continuatam, quam fere totam elaboraverat, (vid. praefat. ad historiam medicinae sub fin.) adhuc desiderari.

Joannis Conrad. Barbusen historia medicinæ, in qua, si non omnia, pleraque saltem medicorum ratiocinia, dogmata, hypotheses, sectæ, caet. quae ab exordio medicinæ usque ad nostra tempora inclaruerunt, pertractantur. Amstelædami, 1710. 8. Longe auctior est editio: de medicina origine et progressu dissertationes, Traject. ad Rhen. 1723. 4. Non aequè in historia medicinae, sed potius in placitis sectarum & theoriis medicorum celebrium enarrandis versatus est, & neque in his omnia, quae notari debuissent, tetigit, neque erroribus, natis ex enarratione doctrinae horum virorum, qui nihil proprii habuere, & ex contrariarum doctrinarum mixtura, caret: ad vtilis tamen de historia dogmatum in medicina scriptores pertinet, quia antiquorum praesertim medicorum placita satis bene contexuit.

Alberti Halleri literarii labores quoque huc pertinent. Edidit primum summus vir Herman- ni Boerhaavii, praeceptoris sui, methodum studii medici emaculatam et accessionibus locupletatam, Amstelædami, 1751. 4. Indicem aucto- rum, qui in hoc libro memorantur, & sine quo ipse liber difficillimi usus est, congestit studiosissime Cornelius Pereboom, edidit- que Lugd. Batavor. 1759. 4. Singulis aucto- ribus propria jam in hoc libro deligenter,
at,

at, quod rerum dicendarum multitudo exigebat, breviter enarrata sunt. Auctores vero secundum temporum ordinem digessit singulisque propria ulterius enarravit & ad scientiarum ipsarum historiam per multa proposuit in immortalibus operibus, ad quae rite scribenda vix hominis aetatem sufficere putares, *bibliotheca scilicet botanica*, tom. I. Tiguri, 1771. tom. II. 1772. *bibliotheca chirurgica*, tom. I. Basil. & Bernae, 1774. tom. II. 1775. *bibliotheca anatomica*, tom. I. Tiguri, 1774. tom. II. 1777. & *bibliotheca medicinae practicae*, tom. I. Bernae & Basil. 1776. tom. II. 1777. tom. III. 1779. in 4to. Practicam medicinam ad annum vsque 1685. deduxit. Quartam partem ex schedis viri immortalis collegit & sua addidit vir Cl. Joach. Dieter. Brandis, Basil. 1788. 4. quae pars vel ob auctorum indicem, sine quo hoc opus minus commodi vsus est, vtilissima est.

J. C. W. Mühsen *Geschichte der Wissenschaften in der Mark Brandenburg, besonders der Arzneywissenschaft, von den ältesten Zeiten, bis zu Ende des sechzehnten Jahrhunderts, in welcher zugleich die Gedächtnismünzen berühmter Aerzte, welche in diesem Zeitraum in der Mark gelebt haben, beschrieben werden. Berlin und Leipzig, 1781. 4.*

A 5

Ad

Ad inferioris ordinis historiae medicinae auctores pertinent: Michael Döring, (*de medicina et medicis adversus jatro-mastigas et pseudiatros, Libri II, in quibus medicinae ortus, progressus, dignitas, et medici officium prolixè adseritur, et particulatim tam Hippocraticae et Galenicæ præstantia, quam empiricæ, magicæ, methodicæ et Paracelsicæ usus atque abusus excutitur. Gießæ, 1611. 8.*) Joannes Neander, (*antiquissimæ et nobilissimæ medicinae natalitia, sectæ earumque placita. Bremæ, 1623. 4.*) Joannes Bernier, (*essays de médecine, ou il est traité de l'histoire de la médecine et des médecins et des secours de la médecine. Paris. 1689. 4. Supplément au livre des essays de médecine. Paris. 1691. 4. Idem liber alio quoque titulo prodiit auctior: histoire chronologique de la médecine et des médecins. Paris. 1695. 4. 1714. 4.*) Salomo Christophorus Cellarius, (*origines et antiquitates medicæ. Halæ, 1696. 4. Dissertatio erat filii, quam post obitum ejus auctiorem edidit pater Christophorus Cellarius, Jenæ, 1704. 8. Eadem dissertatio legitur quoque in Christoph. Cellarii dissertat. acad. varii argumenti, Lipsiæ, 1711. 8. pag. 232, seq.*) Joannes Philippus Burggrav, (*Libitina ovans fati Hygeæ, Francofurti, 1601. 8.*) Andreas Ottomar Gölicke, (*historia medicinae universalis, qua celeberrimum medi-*

medicorum vitae, dogmata tractantur, adjectis observationibus criticis. Periodus I & II. Francofurti ad Viadrum, 1717. Periodus III & IV. ibid. 1718. Periodus V. ibid. 1719. Periodus VI. 1720. 8. Petinet huc quoque ejusdem historia chirurgiae antiqua, Halae Magdeb. 1713. 8.) Daniel Vink (amoenitates philologico-medicae, in quibus medicina a servitute liberatur. Trajecti ad Rhen. 1730. 8.) Gottlieb Stolle, (Anleitung zur Historie der medicinischen Gelahrheit, in dreyen Theilen. Jena, 1731. 4.) Franciscus Clifton, (the state of physick ancient and modern briefly consider'd, with a plan for improving it. London. 1732. 8. Gallice Paris. 1742. 8. II. Vol.) Christianus Wilhelmus Kestner, (kurzer Begriff der Historie der medicinischen Gelahrheit Halle, 1743. & 1748. 8.) Wilhelmus Black, (historical sketch of medicine and surgery from their origine to the present time; and of the principal authors, discoveries, improvemens, imperfections and errors. London. 1782. 8. Germanice: W. Black's Entwurf einer Geschichte der Arzeneywissenschaft und Wundarzneykunst. Aus dem Englischen von Jo. Chr. Fr. Scherf, Lemgo, 1789. 8. quae versio Anglico opere praestantior est, quod Cl. editor multa addidit & emendavit.) Nic. Riegels, (de fatis faustis et infastis chirurgiae nec non ipsius interdum

terdum indissolubili amicitia cum medicina caeterisque studiis liberalioribus ab ipsius origine ad nostra usque tempora commentatio historica. Hafnae, 1783. 8.

§. 8. Utilitas tandem historiae medicinae non exigua est. Quomodo ars nata sit per quasque vicissitudines creverit, scitu cuique eam colentium utile & jucundum est. Docet denique & veritatum medicarum inventarum causas, aequae ac errorum, ut hos vitando illam studiosius quaeramus.

MEDI-

MEDICINA ANTIQUISSIMA.

PERIODUS I. INCERTA.

CAPUT I.

De primis medicinae originibus.

§. 9.

F homo incultus & in statu naturali, quem dicunt, vivens, scientias nescit, artes, sibi utiles, sensim, coactus necessitate, discit. Morbis internis & ab interna causa natis vix multis laborat, negligit vero, queis afficitur: naturae tamen incitamentis, quae illum alia, noxia futura, fugere, alia, salutis futura, sectari, facere, docent, obtemperat, eoque modo, suo impulsu experientiaque ductus, ab illis mala metuit, ab his bona expectat.

§. 10. Vbi vero ejus cultura eo usque progressa est, ut supernaturalem potentiam in terrarum orbem influere existimet, bona, mala sua huic adscribit morbosque suos a mala ejus in se voluntate deducit. Hinc suam ad eos depellendos operam vanam putans esse, eos aut plane negligit, aut ab his, quos cum hac potestate confortium quoddam habere existimat, depelli posse putat.

putat. Hinc in minime cultis gentibus medicinae nulla vestigia sunt: nocentium tamen et juvantium observatio hominem, prius, quam in societatem cum aliis coiret, quae facere, quae vitare deberet, docuit, observatione postea per socios multiplicata & certiore facta. Quarum vero cultura progressa est aliquantulum, hae medicinam sacerdotibus suis & magis relinquunt. Hinc post nullam medicinam mere empirica: post empiricam prima, quae causas subesse autumat, superstitiosa & per religionem nata.

§. II. Sed morbis, ab externis injuriis nasci solitis incultae gentes magis expositae sunt: a negotiis enim, laboribusque, quibus victum conquirunt, vulnera aliaeque laesiones externae abesse vix potuerunt. His sanandis, restituendis, operam dederint necesse est. Hinc parens medicinae chirurgia: hinc ipsum medici nomen (*ιατρος ἀπὸ τῆς ἰσ*) a telo deductum *a*): hinc, post medicinam inventam, chirurgia ab ea antiquis temporibus nunquam separata.

vid. Jo. Zach. Platneri prolus. de chirurgia artis medicae parente. Lips. 1721. 4. & in Opusc. tom. II. p. 1.

Jo. Alexander Brambilla in praefat. ad librum: *Abhandlungen der K. K. Josephinischen medicinisch-chirurgischen Akademie zu Wien.* I. Bd. Wien, 1787. 4.

a) Sext. Empiric. adv. mathematic. Libr. I. cap. 2. pag. 225. edit. Eabric.

§. 12.

§. 12. Qui internis morbis operam dabant, belli Trojani temporibus, ut de Graecis tantum dicam, vix extabant: extabant vero, qui externis. Chiron adeo Centaurus, Aesculapius, Podalirius, Machaon, Patroclus, morbos tantum externos sanarunt *b*). Nota vero erant Homeri temporibus medicamenta interna, eaque medici ad internos morbos adhibuerunt *c*). Ad hos itaque morbos sanandos post Trojae excidium & introductum in Graeciam cultum Aesculapii curam demum adhibitam esse vero simile est.

b) Homer. II. *δ*, 217. II. *λ*, 808. Pindar. Pyth. III, 83. III. Heyne not. ad Apollodor. III, 10, 3. pag. 701.

c) Homer. Od. *δ*, 227.

§. 13. Et haec internorum morborum curatio, non alio modo, quam noxiarum & innoxiarum rerum observatione nata, vix alia, quam empirica & superstitiosa (§. 10.) esse potuit. Indeque medicinam in paucarum herbarum scientia primum constitisse Corn. Celsus probe dixit. Verae medicinae internae, quae, ut effectus deleantur, causas tollit, origines recentiores sunt, & vix priores origine, quam ipsius, & quidem fanioris, philosophiae, cujus pars ipsa medicina habebatur.

CAPUT II.

Medicina Aegyptiorum antiquissima.

§. 14. Etsi penes Aegyptios literae artesque prius effloruerunt, quam Graeci barbariem exuerent, neque negari potest, quin aliqua saltem pars doctrinae Aegyptiacae ad Graecos defluerit; tamen, quum proprias suas origines habuit Graecorum medicina, suamque mythologiam, progressaque est eodem plane modo apud eos, quo solet, si nihil peregrini ei admixtum est, Aegyptiorum in Graecorum medicinam influxisse primis temporibus vix credibile est: ut adeo, propria Aegypto, non prius notabiles in Graecorum medicina mutationes effecerit, quam post Alexandri M. expeditionem.

vid. Frid. Börner diff. antiquit. medic. Aegyptiac. exhib. Vit. 1756. 4. c. fig.

§. 15. Qualis vero Aegyptiorum medicina antiquissima fuerit, vix scimus, quia fabulae plurimae eorum historia admixtae sunt temporaque ab historicis turbata, & nullae hujus gentis reliquiae antiquitatis ad nos pervenerunt. Quae de Aegyptiorum medicina scimus, fere omnia ad Graecorum philosophiam & medicinam efformata sunt. Mythologiae adeo, ut omni, ita quoque medicae Aegyptiorum scriptores Graecam admiscuerunt.

Fontes, ex quibus historia gentis Aegyptiacae, ejusdemque philosophiae & religionis repetitur, optime excussit

excussit Meiners, V. Cl. in libello: *Versuch über die Religionsgeschichte der ältesten Völker, besonders der Egyptier. Göttingen, 1775. 8. pag. 79. sq.*

§. 16. Sed proprii generis fuit Aegyptiis, ut gentibus omnibus, quae proprio ausu ad humanitatem literasque progressae sunt, rerum ad medicinam pertinentium mythologia. Osiride, rege Aegyptiorum antiquissimo, regnante, qui Isidem, sororem, in matrimonium duxit, Aegyptii feritatem deposuisse dicuntur, frugibus utilissimisque compluribus rebus aliis ab Iside, agrorum vero cultu ab Osiride inventis. Haec Hermetis consilio facta dicuntur, ad quem veteres plurima alia inventa retulerunt. Medicina Aegyptiorum ad Isidem potissimum refertur, Aegyptiorum Deam antiquissimam. Mythum vero de Iside & Osiride natum in ipsa Aegypto esse Nilumque, circum quem omnis Aegyptiorum mythologia vertitur, significare, fertilitatis hujus terrae omniumque bonorum auctorem, vero simillimum est. Isidis caeterum & Osiridis, cultus antiquo jam tempore in Graeciam translatus est eodemque in Italia floruit *d*).

vid. Diodor. Sicul. biblioth. historic. Lib. I. pag. 13. seq. ed. Rhodoman. Hanov. 1604. fol.

d) Georg. Zoëga nummi Aegyptii imperatorii profantes in museo Borgiano Velitris. Romae, 1787. 4. p. 2-2.

§. 17. Medicina Aegyptiorum penes sacerdotes fuit, testibus Herodoto *e*) & Aristotele *f*),

B &

& eadem Hebraeorum, postquam ex Aegypto egressi fuerant, medicina. Penes eosdem sacerdotes erat omnis scientia reliqua ejusdemque exercitium. Singulas scientias certus sacerdotum ordo coluisse videtur: medicinam saltim certus eorum ordo coluit.

De sacerdotum Aegyptiorum antiquorum doctrina generatim vid. Cl. Meiners in historia doctrinae de vero Deo omnium rerum auctore atque rectore. Lemgov. 1780. §. Sect. I. p. 43. seq.

e) Lib. II. p. 120. ed. Jungermanni.

f) Metaphysicor. Lib. I. cap. I. p. 261. tom. IV. ed du Val, Paris. 1654. fol.

§. 18. Qualis vero sacerdotum Aegyptiorum medicina fuerit, obscurum est. Anatomes scientia, a pollinctura hausta, & cadaverum incisione ad eam necessaria, vix magna esse potuit g). Physiologia fabularum plena fuit, si de dierum auspiciis, de septenario numero, caet. doctrina, quod valde credibile est, ab iis ad Graecos transit.

vid. Jo. Heinr. Schulzii historiae anatomicae specimen I.

§. 6. in Kurellae fasc. dissert. ad historiam medicam, speciatim anatomes spectantium, pag. 400.

g) Herodot. L. II. pag. 120. ed. cit. Diodor. Sicul. bibl. historic. L. I. pag. 81. ed. citat.

§. 19. Sed non ignobilis medicinae pars per ipsius Aegypti naturam apud eos nata est, diaetetica, quae morbos, per aeris, aquarum & locorum naturam nasci solitos avertere docet. Vulgatos enim in Aegypto fuisse esseque morbos

cuta-

cutaneos, elephantiasin, lepram, & antiquissimae leges, a Mose datae, & omnium narrationes docent. Quibus avertendis nulla gens majorem operam dedit Aegyptia. Alia diaeta sacerdotibus praescripta erat, qui ab omni fere victu animali, ab omni sale, praesertim marino, natroque, piscibus, vegetabilibusque acris, praesertim ex bulborum genere, quibus tamen ad aedes suas suspensis magnam vim ad morbos avertendos tribuebant, abstinebant, & oleo, vegetabilibus blandis, in primis fructibus, utebantur, corporisque munditiei, loto per diem saepius corpore, summe studebant. Reliqui Aegyptii ab aliis animalibus penitus abstinebant: aliorum esus certo per mensem die licitus erat. Quibusdam regionibus abstinentia a capris, aliis a certis piscium generibus praecepta. Cibus vero ex animalibus, quorum carnibus uti aut plane non, aut certis temporibus, aut certo tantum hominum ordini licebat, quae sacra hanc ob causam ab Aegyptiis dicta, verum divino honore non adfecta sunt, a Mose non ideo prohibitus esse videtur, ut populum ab Aegyptia religione deduceret, verum potius, quoniam quae noxia extiterunt in Aegypto, talia quoque in Palaestina fore putabat. Vulgo panis ex olyra, potus Zythum, ob Nili aquam male sanam, reliquus victus vegetabilis, ex bulbo praesertim. Summa omnium abstinentia, mundities, certo tempore per leges severior.

vid. Herodot. Libr. II. pag. 108. seq. ed. citat. & qui hoc argumentum studiosius persequutus est, de Paaw in libro: Recherches philosophiques sur les Egyptiens & les Chinois, a Lausanne, 1774. 8. tom. I. pag. 127. seq.

§. 20. Quae antiquissima diaetae praecepta (§. 19.) quum in morbis, per regionis naturam nasci solitis, causam suam, si non omnem, saltem plurimam, haberent, facile perspicitur, Aegyptios, non exclusis tamen causis supernaturalibus, morborum origines antiquitus ab aeris, aquarum, locorum, assumptorum vitio deduxisse, in quibus sanandis diaetae, abstinentiae, operam tantam dabant *b*), ut in morbis nihil, nisi post diem quartum, lege adstricti scripta, moverent *i*). Clysterum primus usus ad Aegyptios, per ibidem avem edoctos, refertur. Antiquus quoque scarificationis, venarum incisionis Aegyptiorum mos fuit *k*).

b) Herodot. Libr. II. pag. 118. Diodor. Sicul. biblioth. histor. L. I. pag. 73.

i) Aristoteles de republica Libr. III. cap. 15. t. III. pag. 478. ed. citat. Diodor. Sicul. l. c. p. 74.

k) Prosp. Alpin. de medicina Aegyptior. L. II. c. 1.

§. 21. Medicinam efficacem, at arcanam, Aegyptios sacerdotes ad lepram habuisse & viperas partem ejus fuisse principem, quidam autumarunt *l*). Sed etsi viperarum ad hoc morbi genus usus ab Aegyptiis ad Graecos transit, Aegyptios tamen talem medicinam habuisse ideo non
 credi

credibile est, quod ipsi, Hebraei que, huic morbo potius avertendo, quam curando, operam darent. Vniversam leproforum curam apud Hebraeos in cognitione morbi, non in curatione, esse versatam, leges a Mose latae docent.

D) Recherches sur les Egyptiens. tom. I. pag. 141.

§. 22. Medicamenta Aegyptum ferre plurima, multa quidem bona, multa vero etiam perniciofa, Homerus m) refert. Ad eaque pertinet φάρμακον νηπενθέες τ' ἀρχολόν τε, κακῶν ἐπιλήθον ἀπάντων, quod, cum aliis, Polydamna, Aegyptia, Helinae dederat, quodque opium sine dubio fuit.

m) Homer. odyss. δ. 221.

§. 23. Sacerdotibus vero Aegyptiis medicinam non, nisi secundum scriptam legem (κατὰ νόμον ἐγγραφον), quae in sacro codice continebatur n), exercere licuit. Quae lex num postremis sex Hermetis libris o), qui ad medicinam pertinuerunt, contenta fuerit, dubium est.

n) Aristot. de republ. Libr. III. cap. 15. t. III. p. 478.

Diodor. Sicul. Libr. I. p. 74.

o) Clemens Alexandrin. Stromat. Libr. VI. pag. 758.

ed. Potter.

§. 24. Aurum & facere & in calcem redigere potuisse Aegyptios, chemiae primos inventores, plurimi docuerunt, & hoc quidem loco Mosis ducti p), illud vero magnitudine operum, ab iis perfectorum. Sed Mosis locus difficultate non vna laborat. Gens vero Aegyptiorum parca &

fobria, quae famem bulbo, sitim aqua & Zytho sedare solebat, opera haec non factitio auro, sed industria & parsimonia parto, perfecisse putanda est. Neque auri artificiosi componendi deliramenta adeo antiqua sunt q).

vid. Herm. Conring de Aegyptiorum Hermetica veteri & Paracelsicorum nova medicina. Helmft. 1648.

4. 1669. 4.

Olaus Borrichius de ortu & progressu chemiae. Hafn. 1668. 4. Ej. Hermetis, Aegyptiorum & chemicorum sapientia a Conringii animadv. vindicata. Hafn. 1674. 4.

Jo. Henr. Schulzii histor. medic. Period. I. S. I. cap. II. III. IV.

Recherches philosophiques sur les Egyptiens & les Chinois, par Mr. de P. t. I. pag. 376.

p) Exod. XXXII, 20.

q) Wiegleb *historisch-kritische Untersuchung der Alchemie. Weimar, 1777. 8.*

CAPUT III.

Medicina Graecorum antiquissima.

§. 25. Graeci, penes quos medicina diutissime floruit, ejus inventionem quoque ad Deos retulerunt, ita vt quando apud eos exorta fit, & quaenam initia habuerit, minus certum fit. Dum vero externos morbos antiquitas ad externas eorum causas retulit, sensu quoque rudiores percipiendas, internos morbos cum eorum sanationibus antiquissima Graecia ad Deos retulit, Apollinem in primis & Jovem, & hoc quidem modo,

vt

vt & Deorum summam potestatem subintelligeret, qua rerum naturam regunt, & coeli, solis, vim naturalem, quam ad producendos & depellendos morbos habere antiquitus observatum est. Hinc mythi de Graecorum majoribus Diis duplici modo intelligendi sunt.

§. 26. Omnis enim priscorum hominum historia scientiaque quum a mythis procedat, hique & naturales eventus, & eos, qui supra hominis potestatem sunt, tanquam personas exhibeant, medicinam etiam antiquissimam his comprehensam Graeci exhibuerunt. Hinc morbos mortesque, quae sine causa accidere videbantur, cum non viderent, cui adscribere possent, potentiamque, quae plus quam humana vis efficere posset, cognoscerent; cumque alii ejusdem potestatis beneficii gauderent, alii e contrario male afficerentur ab his, quae procedere ab eadem potestate putabant, facile factum est, vt sanitatem bonae numinis in eos voluntati, morbos vero mortesque malae adscriberent.

§. 27. Quibus (§. 26.) accidebat, vt cum per eventus naturales corpora affici perspicerent, hique eventus ab influxu coeli, solis, oriri viderentur, hos horum potestati adscriberent. Quia vero in primis humani generis incunabulis difficiles ideae sunt, quae sine abstractione quadam formari nequeunt, ipsum hoc coelum, huncque solem

lem sub personis sibi finxerunt, a quibus, quae corporibus suis accidebant, bona & mala quaevis deducerent. Sic Jovis salvatoris (Ζεὺς σωτήρ) idea nata r): sic Apollinis, & conservantis salutem corporum, & illam male afficientis.

r) Aristot. de mundo, cap. 7.

§. 28. Primae hinc medicinae origines Diis istis majoribus Graeciae merito adscribendae sunt, neque iis, quos posterior aetas semideorum, sive heroum nomine coluit. Quum vero multiplex est corporis laedendi apud gentes, quae ad prima humanitatis initia perveniunt, occasio, tam ab internis, quam ab externis causis, & ab his maxime nata; facile liquet, gloriam non parvam apud eas his esse debere, qui his laesionibus sanandis operam impendunt. Vbi vero sanationis scientia ab his ad posteros processit, hi in illis potentiam quandam, humanae naturae vires superantem, facile supposuerunt, ipsamque adeo scientiam ad homines retulerunt, in quibus sub humana forma divinitatis quaedam potentia latere videretur. Quumque divinum tale a mortalibus nasci non posset, a Deo homineque procreati eo facilius videri potuerunt, quum ex parte dotibus valerent artibusque, naturam humanam excedere visis & vni alterive majorum Deorum propriis, ex altera vero parte corpus haberent, quod & laedi posset, & morte opprimi, adeoque humanum esset.

§. 29.

§. 29. Eoque modo (§. 28.) heroum idea nata est, cum omnium, tum medicorum. Vixisse enim Aesculapium & floruisse medicinae summa fama, non longe ante Trojae excidium tempore, certum est. Posterior aetas eum a Deo, inventore medicinae, generatum, a semideo medicinam edoctum tradidit, admiratione scientiae sanandi ducta. Natum eum docuit mox in terris, quibus rari, mox quibus frequentes morbi essent. Hinc Aesculapii origines in mythis antiquis non eadem sunt, ut mox in hac, mox in alia terra, mox hac, mox illa matre natus dicatur. Quoniam autem per Aesculapium sanationis scientia ad homines pervenit, adeoque per eum & sanitas servata, restituta est, & medicina ad adversam valetudinem inventa, filias habuisse, seu, quod idem est, eo auctore ortas esse Hygeam, sive sanitatem, Jasonem & Panaceam, seu medelam omnium, mythi apposite docuerunt.

§. 30. Eaeque (§. 25-30.) numinum medicinalium origines in ipsa Graecia fuisse videntur. Sed antiquissimis jam temporibus Deorum cultui in Graecia multa peregrina admixta fuere: quaedam adeo numina ex aliis terris in Graeciam delata sunt. Aegyptiorum mythologia, antiquis jam temporibus Graeciae permixta, etiam medicinales Graecorum Deos tetigit. Aesculapium in Aegypto natum esse fabula antiqua erat s). Non pauca quoque ad Ifidis cultum pertinentia ad medi-

dicinalia Graecorum numina relata sunt. Junonis Lucinae in Latio ideae non pauca ex Aegypto admixta erant.

5) Cicero de natur. Deor. III, 22. Clement. Alexandr. cohort. ad gent. p. 24. Strómat. I, 16. p. 362. ed. Potter.

§. 31. Etsi vero medicina Graecorum sua numina suosque heroas habuit, non tamen putandum est, reliquos Deos Deasque Graecos tales sibi finxisse, qui nullam curam humanae valetudinis gererent. Quem enim alium finem homo in colendis Diis habere potuit, quam ut saluti suae prospiceret, adversa averteret, secunda peteret? Hinc inter majores Deos non sunt, quibus Graeci supremam valetudinis curam non adscripserint: hinc fere cuique majorum Deorum nomina data, quibus in primis ob valetudinem culti sunt. Hinc quoque in Hippocratis jurejurando medica quidem numina primo leguntur loco posita; sed omnium Deorum Dearumque mentio non omissa est 1).

1) Ὁμνῶμι Ἀπόλλωνα ἰατρὸν, καὶ Ἀσκληπιὸν, καὶ Ἑρμῆν, καὶ Πανᾶκειαν, καὶ θεὸς πάντας καὶ πάσας ἰσορᾶς ποιούμενος, κ. τ. λ. Hippocr. jusjurand. tom. I. p. 42. Oper. ed. Linden.

§. 32. Sic Jovi cum arbitrium totius vitae humanae esset adscriptum, ab hoc valetudinis hominum cura abesse non potuit. Inde Jupiter vrbium custos, πολιεὺς, sepe titius, ἔρκειος, qui vni-
ver-

verfae domus & familiae domum inhabitantis curam gereret, foci praefes, ἐφεσίως, supplicum propugnator, ἰερείσιος, confiliator, μήστωρ, fervator, σωτήρ, caet. dictus. Sic Junoni, Deorum reginae, arbitrium rerum humanarum commissum: sic Minervae, quae etiam medici numinis dignitate Athenis culta est, cognomina plurima a confilio fuere, caet.

§. 35. Sed ut ad medica Graecorum numina redeam, Alma Deum mater, Cybele, Croni fratris conjux, antiquissimis temporibus in Phrygia, dein in reliqua Graecia culta, salutem hominum, imprimis puerorum, restituisse fertur, incantationibus et lustrationibus conciliata, quod ad antiquissimum omnium gentium morem, quo numinis iram in morbis expiabant, referendum est *u*). Parturientibus quoque, cum reliquis Deabus, praefuit *x*).

u) vid. Diodor. Sicul. bibl. historic. L. III. p. 191. 192. ed. Rhodom. Jo. H. Schulzii hist. med. period. I. S. II cap. 1. §. 4. seq.

x) Latonae opem tulit cum Deabus aliis, Apollinis partu per novem dies laboranti. v. Homer. hymn. in Apollinem v. 93. seq.

§. 34. Jupiter, ex Crono & Rhea natus, qui, ut omnibus rebus mortalium, ita quoque eorum valetudini praefuit (§. 32.), triplicem prolem habuit medicam, ex Latona Apollinem & Artemidem, & ex suo cerebro Palladem. Quibus hominum salus ab antiquis in primis adscripta est.

Τετα-

Τρισσὶ ἀλεξιμόροι, trini malorum mortisque vindices vocantur apud Sophoclem in Oedipo tyranno v. 168. roganturque vt Martem, pestilentiae auctorem, propulsent. cf. Schulzii hist. med. period. I. S. II. cap. I. §. 6.

§. 35. Apollo (§. 34.) antiquissimum Pelasgorum numen, solis symbolum, adeoque bonorum omnium et malorum, ab hoc sidere profectorum, auctor, qui telis suis, radiis videlicet solis, mala orbi, hominibus inferret, saltim his mortalia tangeret, hincque τοξόφορος, arcum ferens, ἐκάταιος, ἐκάεργος, ἐκατηβέλτης, longe jaculans, dictus, qui vero & bene hominibus faceret malaque eorum & averteret, & sanaret, indeque ἀποτρόπαιος, ἀποτόμπαιος, ἀλεξιφαρμακός, ἀλεξίκακος, ἀησισίος, ἔλιος, σωτήρ, ἐπικέριος dictus γ), vaticiniorum quoque Deus fuit, & quum medicis quoque futuros in morbis eventus praediceret, ἰατρομαντής appellatus est.

γ) Mala bonaque a sole prodeuntia antiquitas scite fabulis intexuit. Sic Niobe, postquam se plurium filiorum matrem esse gloriauerat, quam Latona esset enixos, omnes filios suos, vnico Amphione excepto, perdidit, ab Apolline (solis ictu) a Latona concitato, dum venabantur, necatos. vid. Apollodor. biblioth. L. III. c. 5. pag. 195. ed. Heyne. Sic non pauca loca in Homeri carminibus occurrunt, de Apolline, qui telis suis homines occiderit, vid. odyss. γ. 280. et Eustath. ad hunc loc. cf. Callimach. hymn. in Cererem. v. 102. vel alia mala hominibus, terris, intulerit. vid. Homer. hymn. in Apoll. v. 47. cf. Feith antiq. Homer. Libr. I. cap.

cap. 2. Sed quoque telis suis mala hominum sustulit, vid. elegantissimam fabulam de Pythone serpente Apollinis telis sublato apud Ovidium, in metamorph. Lib. I. v. 436.

§. 36. Apollini autem inventae medicinae honor tributus ab antiquis est *z*), et talis quidem, ut pro summo medicinali numine haberetur *a*), etsi sanationum ab eo perfectarum historiam fabulae nullam referant. Ipsam tamen πανάκειον crines Apollinis destillare, omniaque in illa vrbe reddi immortalia, qua illae guttae in terram deciderint, Callimachus *b*) refert.

z) Sic Schol. Homeri ad Iliad. α. v. 603.

Τέσσαρες τέχναι ἀνατίθενται τῷ Ἀπόλλωνι,
μασιγῇ, τοξικῇ, ἰατρικῇ, μαντικῇ.

Et Callimachus hymn. in Apoll. v. 45.

ἐκ δὲ νυ Φοῖβος

ἰητροὶ δεδάσιν ἀνάβλησιν θανάτοιο.

Et Ovidius Metam. I, 520. Apollinem ita loquentem exhibet:

Inventum medicina meum est, opiferque per orbem
Dicor, & herbarum subjecta potentia nobis.

a) Ἀπόλλωνα ἰητρον, primum medicorum numen nominat Hippocrates in jurejurand. p. 42. t. I. oper. ed. Lind.

b) hymn. in Apoll. v. 39.

§. 37. Diana (§. 34.) lunae symbolum, hinc Apollinis soror, venatrix, cincta canibus, telis instructa, quibus veteres lunae splendorem exprimere voluerunt, fere eadem & bona & mala hominibus, quae Apollo, intulisse dicta est. Σώ-

τειρα

τειρα dicta, ob salutem & beneficia, verum quoque sagittis gaudens, *ιοχέαιρα*, & longe jaculans, quae irata hominibus gregibusque pestem immitteret efficeretque, ut tactae ab illa exspirarent puerperae c).

c) Callimach. hymn. in Dian. v. 122. seq. cf. Orphel. hymn. in Dian. n. 35. v. 13. seq. p. 230. ed. Gefner.

§. 38. Recentior idea est Dianae parturientibus succurrentis, quam tamen Callimachus optime effictam jam habuit d). Homerus enim Dianam *λοχείαν* non norat, norat vero *ἐλεϊθυιας*, Junonis filias, amaros dolores habentes, partuum praefides e), quarum vna Latonae, Apollinis partu per novem dies laboranti, irrito Dearum omnium auxilio, partum levavit f). Eaque de Dea partuum praefide idea postea ad Dianam translata est g), quae hinc facem manu tenens a poetis ficta et *ἐλεϊθυια*, *λοχεία*, *λοχία* dicta est. Romani eam sub Junonis Lucinae nomine coluisse videntur h).

d) hymn. in Dianam. v. 20. seq.

e) Homer. Iliad. λ. v. 270.

f) Homer. hymn. in Apoll. v. 97. seq. Hoc tamen officium Latonae a Diana praestitum esse memorat Callimachus hymn. in Delum v. 32. & 257. ut inde pateat ideam de Diana parturientibus opem ferente temporibus inter Homerum & Callimachum esse natam.

g) Quae hinc etiam nomen, quod Junonis filiae habuere, accepit. Munus vero parturientibus succurrendi ei ideo datum est, quod Latona illam sine dolore

dolore villo enixa erat. v. Callimach. hymn. in Dian.
v. 24. 25.

h) Catull. carm. saecular. ad Dian. v. 13. 14.

§. 39. Minerva, ex Jovis cerebro nata, consilii, prudentiae, fortitudinis bellicae, artium symbolum, non ob id solum medicinalis Deae gloriam meruit, quod consilio suo hominibus in quacunque re prodesset, sed quoque πολιτις Athenarum Dea salutis civium curam gerere diceretur. Hinc Pericles simulacrum τῆς ὑγείας Ἀθηνῶν Athenis posuit i) postquam Dea artificem ipsum de salute operario restituenda per somnium certiolem fecerat.

i) Plutarch. in Pericle. cf. Schulzii histor. medic. per-
riod. I. S. II. c. 1. §. 24.

§. 40. Mercurius, Jovis ex Maja filius, duplici de causa inter medicinales Deos memorandus est, quod & certaminum gymnasiorumque auctor extitisse dicebatur, ejusque erat animas in orcum deducere, ex eoque reducere k), quam ideam ferior aetas ad Aesculapium transtulit l). Ob quod Mercurius ψυχοπομπῆς, ψυχαγωγῆς, dictus est. Coluisse κρηφόρον Mercurium Messenios & Janagraeos, quoniam urbes a pestilentia liberaverit, circumlato in murorum ambitu ariete, Pausanias m) refert.

k) Hemsterhuis in Lucian. t. I. p. 107.

l) Q. Seren. Samonic. carmen de medicina v. 7. ubi vid. a me in edit. Lips. 1786. 8. notata.

m) pag. 362. & 752. ed. Lips. Schulzii hist. med. I. c. §. 37.

§. 41. Medicinalis vero scientia quoniam per Aesculapium maxime culta est, qui primum, post Apollinem, locum inter medicinalia numina obtinuit, is a veteribus pluribus locis, salubritate claris, natus dicitur. Antiquissima fabula est, quam & Epidaurii tuebantur, quamque Apollo ipse oraculi responso confirmasse dicebatur, Aesculapium in Theffalia, ad Boebeidis paludis ripas natum esse, patre Apolline, matre vero Coronide, filia Phlegyae regis *n*). Cum vero gravida Apollinis concubitu Coronis facta cum Ischye, Arcade, concubisset, actus in iram Deus Dianam, sororem, concitavit, ut Coronidem sagittis suis interficeret. Quo facto quum exanimata Coronis in rogo esset collocata, Apollo, sobolem suam flamma perdi, matris calamitate, nolens, puerum ex cadavere vivum exemit, & Chironi Centauro tradidit, qui eum feras venari & morbis hominum mederi doceret *o*). Aesculapium patre Apolline, matre Arfinoe, natum esse alia fabula est *p*). Et ex his diversis poetarum de Aesculapio narrationibus fabula de pluribus Aesculapiis nata est. Graeci enim vnum Aesculapium habuere, eumque indigenam, quem tamen diversis locis natum dixerunt. Fabula quoque de Aesculapio Aegyptio *q*) Homero & ipso Pindaro recentior est.

n) Homer. hymn. in Aesculap. v. 2. 3. Pindar. Pyth. III, 14.

o) Pindar.

o) Pindar. Pyth. III, 14. seq. Apollodor. biblioth. III, 10. 3. vbi vid. notat. ab Ill. Heyne pag. 695. 696. Notante Pausania Coronis in monte ad Epidaurum Aesculapium peperit, a capra nutritum et a cane custoditum. vid. Pausan. in Corinth. p. 68. ed. Xylandr. cf. Lactant. instit. L. I. cap. 10.

p) Apollodor. biblioth. III, 10. 3. pag. 233. ed. citat. vid. & de Aesculapii originibus schol. ad Pindar. Pyth. III. nec non Pausan. in Corinth. p. 68. & in Arcadic. pag. 257. edit. citat. & Strabo, XIV. p. 957. ed. Almelov. qui ad fluvium Lethaeum, circa Triccam Thessaliae Aesculapium natum esse dicit. cf. Ovid. Metamorph. II, 534. 596.

q) Clemens Alexandr. stromat. L. I. p. 399. ed. Poter. Ammian. Marcell. Lib. XXII. p. 228. ed. Vales. le Clerc hist. de medec. L. I. ch. 2. pag. 21.

§. 42. Postquam a Chirone Centauro, Saturni & Philyrae filio, fero corpore, ac animo humanissimo, ad quem horum temporum heroes venationis et aliarum artium discendarum causa confluxerant, quique primus equos domare homines docuit, quam ob causam corpore ex dimidia parte humano, ex dimidia equino pingitur, medicinam et venationem edoctus fuerat), Argonautarum expeditioni interfuit. Medicinam fecit, & talem quidem, ut homines non a morte solum prohiberent, sed mortuos quoque in vitam revocarent. Jupiter vero, veritus, ne suus apud homines cultus vilesceret, cum ab alio opem ipsis ferri viderent, fulmine Aesculapium tetigit. Quod Apollo indigne ferens, Cyclopes, qui ful-

C men

men praeparaverant, non sine Jovis summa indignatione s) occidit.

r) Apollodor. biblioth. III, 10. 3. pag. 234. ed. Heyne.

s) Apollodor. l. c. pag. 235.

§. 43. Et haec fere sunt, quae grata erga tantum virum posteritas non sine varietate t) fabulata est de vita Aesculapii. Quum autem univ-
ersus de Aesculapio mythus ad historicos referendus sit, qui scilicet origines et res gestas viri comprehendat, a poetis varie exornatas, scire interest, quid effecisse in medicina Aesculapium credibile sit: omnia enim effecisse, quae recentius aevum ei adscripsit et antiquius ignorabat, vix putandum. Et quidem, quod Apollodorus u) optime monet, qui priscas de Aesculapio narrationes maxime sequitur, τὴν χειρουργικὴν inprimis exercuit, & Pindaro praeclare enarrante x), talem, ut ulcera sponte nata, aut vulnera armis aut saxo inflicta, et corporis laesiones alias a causis externis, frigore, calore, quas Pindarus expresse memorat, pendentis, medicamentis internis aut circum membra positis, aut quoque secto vulnere, sanaverit, aut mollibus incantationibus (μαλακαῖς ἐπακοῖς) deliniverit.

t) cf. de Aesculapio Homer. hymn. in Aesculapium. Pindar. Pyth. od. 3. quae tota Aesculapii historiam enarrat, & scholiast. Pindar. Plato Politicor. III. pag. 304. Vol. VI. edit. Bipont. Aristides, qui ipse Aesculapii sacerdos fuit, erat. in Aesculapium, nec

nec non in Aesclepiadas, Podalirium & Machaonem, nec non in laudem putei sacri Pergameni, quae orationes, cum pluribus aliis ejusdem auctoris editae sunt gr. lat. c. versione Guil. Canteri oliva Pauli Stephani 1608. 8. III. Voll. Galenus, qui pluribus locis multa de Aesculapio tradidit & Pausanias, in compluribus locis Graeciae suae. Ex recentioribus optime illustrarunt de Aesculapio fabulas Jo. Henr. Meibomius in comm. in jusjurand. Hipp. Lugd. Bat. 1643. 4. cap. V. pag. 35. & praeter Dan. Clericum & Schulzium Cl. quondam Altorfinus Professor, Chr. Gottl. Schwarzius in diss. de Aesculapio & Hygea, Diis *φιλάνθρωποις* Altorf. 1725. & Justus Gothofr. Gunzius in diss. qua *δαίδηχίας* in sacris Aesculapii exponit. Lips. 1737. Multa quoque eaque utilissima de Aesculapio habet Ill. Heyne in not. ad Apollodor. biblioth. III, 10, 3. p. 691. 2) biblioth. III, 10, 3. p. 234. α) Pyth. III. 33. seq. §. 44. Eaque (§. 43.) satis probant, Aesculapium morbis externis potissimum medelam fecisse, quibus quoque filii ejus reliquique heroes Trojani belli temporibus operam plurimam dederunt. Incantationes, antiquissimam medendi morbis viam et prius adhibitam, quam medicamentorum vis nota esset (§. 10. 33.), quod attinet, hae ad morbos sine externa laesione, et cum ea ab antiquissimis temporibus adhibitae sunt, et ad dolores mulcendos, et ad ipsa adeo vulnerum symptomata percuranda. Quae Galenus y) de medicina perfecta ab Aesculapio inventa, et de incantamenti ab Aesculapio ad animi motus aegrotantium

tium sedandos scripsit. z) et Hyginus de clinica Aesculapii medicina a), quae denique interpretes Pindari b) somniarunt de tribus partibus medicinae, diaetetica, pharmaceutica & chirurgica, ab Aesculapio culta, fabulas redolent.

y) Galen. *introduc. sive medic. cap. I. pag. 361. t. II. ed. Charter.*

z) Galen. *de sanitate tuenda L. I. cap. 5. p. 44. tom. VI. ed. citat.*

a) Hygin. *cap. 274.*

b) *vid. Erasim. Schmidii not. ad Pindar. Pyth. III. pag. 119.*

§. 45. Quo tempore Aesculapius Diis adscriptus fuerit in Graecia, incertum est. Sunt, qui mox post Argonautarum expeditionem id esse factum putent c), sunt vero quoque, qui eum Homeri temporibus, aut saltem Trojani belli, Divum honore nondum gavisum esse dicant d). Sed Homeri aetate Aesculapium divinos honores jam esse consequutum hujus poetae in Aesculapium hymnus docet.

c) Clem. Alexandr. *strom. I. p. 382. ed. Potter.*

d) Et quidem loco Homeri ducti, qui *Iliad. d. 194.* Aesculapium celebrem medicum, non vero Deum dicit. cf. Theodoret. *de martyr. Serm. VIII. p. 596. t. IV.* Sed aliis jam Homeri locis veteres vsi sunt, ad Aesculapii divinitatem probandam. v. Pausan. in *Corinth. p. 69. ed. Xylandr.*

§. 46. Relatus autem est in Deorum numerum ob medicinae beneficium, cujus artem primum cum successu quodam exercuisse videtur, homi-

hominibus praestitum, nihilominus tamen progenies ejus, quae omnis medicinae scientia pollebat, eaque primum fere sola, deinde ad Hippocratis usque tempora plurima ex parte floruit, non parum ad hunc honorem illi conciliandum contulit. Non enim dubium est, quin posterius Aesculapii, profitentes se artem ab ipso proavo suo accepisse, ejusque potenti auxilio morbis mederi, apud populum, qui salutem non a posteris Aesculapii sed ab ipso Deo, accipere putabat, effecerint, ut divino cultu ipse Aesculapius afficeretur. Nunc medicina omnis huic tributa, quam ab Apolline accepisse dicebatur: nunc Apollinis, medicinae Dei, filius dictus: nunc omnis in morbis ab Aesculapio salus expectata. Ipse Deus σωτήρ, ἥπιος, ἡπιοδώτης, φιλόανθρωπος, ἐπικέρσιος, πολίτευχος, caet. e) appellatus: nunc templa Deo condita, altaria dedicata, sacra propria instituta.

e) Ch. Gottl. Schwarz diff. de Aesculapio & Hygea Diis φιλόανθρωποις. Altorf. 1725.

§. 47. Praeter filios, Podalirium & Machaona, medicos & heroas Trojani belli, qui inter Deos non relati sunt, filias habuit Aesculapius, praeter alias, quarum fama apud antiquos vix magna fuit f), Hygeam atque Panaceam, utrasque, & illam in primis, Deas medicas, quibus antiquitas sine dubio sanitatem, quae ex medicinali auxilio profuit, & ad omnes morbos medelam exprimere voluit g).

C 3

f) vid.

- f) vid. Scholiast. Aristoph. ad Plut. v. 639. 701. Suidas f. v. ἡπιόνη.
- g) vid. hymn. in Hygeam inter Orphicos hymnos pag. 165. ed. Eschenbach.

§. 48. Panaceae cultus Graecis parcius fuisse videtur. Hygea vero ut plurimum in ipsis Aesculapii fanis culta est *b)*. Aesculapii vero & Hygeae cultus in Graecia post Trojani belli tempora invaluit ejusque religio primum in Peloponneso, ubi & plurima templa habuit, & antiquissima, exorta esse videtur. Epidaurium, in quo artificiosissimum Aesculapii signum erat *i)*, Pergamenum, Argivum, ad celeberrima Aesculapii templa pertinebant *k)*. Eaque templa locis elatis, puro aere cinctis structa erant: luci in eorum vicinia: ambitus amplus. Quum Epidauri & in aliis Aesculapii templis nefas esset hominem aut nasci, aut exspirare, aedes ad recipiendos sacerdotes eosque, qui numinis auxilium ob morbos implorabant, constitutae erant.

- b)* Schwarz. diff. §. 13. Reliquae etiam filiae Aesculapii in ejus fanis cultae sunt, quod probat Aristophanes in Pluto, v. 735. Hygeam cum Dea salute miscuit, hinc permulta falsa de ea ejusque cultu apud Romanos protulit Claudius Grosæus de Boze, in libello: dissertation sur le culte, que les anciens ont rendu à la Déesse de la Santé. a Paris 1705. 8. p. 9. seq.
- i)* Clem. Alexandrin. exhort. ad gent. pag. 46. cf. Pausan. Corinthiac. pag. 69.

k) Tem-

Temporum Aesculapii catalogum dedit, maxime ex Pausania, Jo. Henr. Schulzius in hist. medic. period. I. S. II. c. 4. p. 117.

§. 49. Aesculapius in monumentis stans ut plurimum cernitur, senis comati & barbati, innixi baculo nodoso, quem draco nexibus ambit, forma Jovi simili, raro admodum nudus, nisi pectore & dextro brachio. Reliqua pallio tecta composito & in sinistrum brachium rejecto. Sed haec non unica forma est. Epidauri throno insidebat, altera manu baculum, altera draconem tenens, cujus caput manu comprimebat, cane ad pedes decumbente. Alia simulacra nummique eum draconem manu tenentem, sedentem in folio, stantem, caet. exhibent.

vid. Museum Pio-Clementin. quod exhibet Aesculapium cum Hygea, Tom. II. tab. III. Statua nobilissima Aesculapii et Telephori extat in aedibus Massimi. vid. Raccolta delle statue antiche tab. 132. cf. Museum Florentin. tab. XXII. Alia extat in hortis Pamphilianis. Aesculapii effigies extat in gemmis antiquis caelatis Phil. de Stofsch n. XVIII.

§. 50. Raro solus cernitur Aesculapius, sed ut plurimum comite Hygea, interdum una aliave e caeteris filiabus. Hygeam agnoscas ex veste alba, talari, nec non ex patella, quam manu tenet, cui maza imposita, ad quam draco adspirat, quem non raro altera manu comprehensum tenet. Subinde puer adjunctus est Aesculapio et Hygeae, nominis incerti & originis, forte Aegyptiacae,

Harpocrates enim, Osiridis ex Iside filius posthumus, esse videtur: ut adeo haec monumenta ad Aesculapium Aegyptium (§. 41.) pertinere videntur. *l)*

Hygeae statua praecipua extat in aedibus Justinianis. vid. Galleria Justinian. tab. VIII. Eandem exhibet Sandrart in libro: Akademie der schönen Künste. tom. II. lit. h. h. Aliam exhibet Museum Florentin. tab. XXIV. De alia Hygeae statua quae in museo Herculanensi servatur, eaque optime elaborata vid. Winkelmann Sendschreiben aus dem Herkulan. p. 33.

l) Quod jam autumavit Jo. Henr. Schulz in hist. medic. period. I. S. II. c. 4. §. 21. not. pag. 135.

§. 51. Uti serpens cum signis permultorum aliorum numinum cernitur, ita draco ab Aesculapio vix unquam, ab Hygea raro abest. Illudque genus animantium placidum atque mite sola Epidaurus nutriebat *m)*, inde in alia fana Aesculapio consecrata translatum. Ipse enim Deus hac forma latere putabatur, notaque est de Aesculapio in insulam Tiberinam sub draconis forma translato narratio. Caeterum Aesculapio gallus facer erat *n)*, vigilantiae, uti canis, qui cum signis ejus subinde conspici solet, symbolum.

m) Pausan. Corinth. p. 55. 70, ed. Xylandr. Draconis imaginem ex antiquissimo codice Dioscoridis, quam Schulzius repetiit p. 136. vid. in de Nessel catalog. biblioth. Caesar. Mst. part. III. fig. L. ex antiquissimo Dioscoridis & Eutecni paraphrasis in Theriaca Nicandri codice.

n) Plato in Phaedon. p. 266. Vol. I. ed. Bipont.

§. 52. Sacerdotium Aesculapii antiquissimis temporibus penes ipsos Aesculapii posteros fuisse videtur, adscitis tamen aliis quoque in eorum societatem, cum cultus Aesculapii percrebruiisset in Graecia. Ante Hippocratis tempora raro alii Aesculapii sacerdotes, five Asclepiadae, nisi de posteris Aesculapii, constituti sunt: postquam vero in scholis Asclepiadarum aliis quoque, praeter ipsos Asclepiadas, medicinam discere licebat, ars cum ipso numinis sacerdotio magis pervulgata est. Antiquissimis vero temporibus Asclepiadae medicinam, quasi propriam artem, docendo exemploque ad filios posterosque suos propagabant, aegrotantibusque, qui ad templa Aesculapii supplices confugiebant, opem ferebant. Praecepta aegrotantibus et medicamenta dederunt Dei jussu sui, ita ut medicinam non suam exercere viderentur, sed ab ipso Aesculapio praeceptam.

§. 53. Supplices ad numinum templa omnium confugere solebant, ut a Diis peterent, quae ad salutem suam pertinere existimabant. Ad Aesculapii sana morborum causa confugiebant, ut a Deo aut per somnium edocerentur, quid valetudini suae recuperandae prodesset, aut ipsius numinis auxilio sani evaderent. Ad quod praeparati lustratione, corporisque purgatione, quae, si fieri poterat, lotionem cum marina aqua peragebatur, sacrificio Deo oblato in ipso templo decubuerunt, dormientes in eo aut somnum si-

mulantes, per somnium de salute sua edocti, aut per sacerdotes, qui Aesculapium ipsum simulabant, certiores redditi. Ipsum Deum medicamenta administrare aegris, incubantibus templo putabant, comitatum filiabus suis, quae ipsi in medela auxilio erant. Dracones quoque ex mandato Dei ad salutem aegrotorum sua praestabant.

o) Aristophanes in Plut. v. 656. 657. hodie in ore

p) Jasonem & Panaceam memorat Aristophanes comitantes Aesculapium in Plut. v. 701. 702.

q) Ipsi Pluto dracones linctu caecitatem sustulisse, oculis antea per Panaceam praeparatis, Carib lepidissime narrat in Plut. Aristophanis v. 735. De incubatione in templis Aesculapii valetudinis recuperandae causa vid. Aristoph. in Plut. a. versu 653.

vbi, Carib incubationem Pluti in templo Aesculapii Atheniensi fusc enarrat, cf. quoque Henr. Meibomii praef. Herm. Conring diff. de incubatione in fanis Deorum medicinae causa olim facta. Helmstad. 1659.

4. & Car. Frid. Hundertmark diff. de artis medicae per aegrotorum apud veteres in vias publicas & templa expositionem incrementis. Lips. 1739. 4.

§. 54. Salus non omnibus ex incubatione et ex ipsius Dei consilio fuit. Qui recuperaverant salutem, morbum, medelamque ejus a Deo praeceptam, lapidi, tabulae inscriptam, in ipso templo suspenderunt, honorariis quoque fostrisque additis.

Medela interdum per medicamenta certam vim adversus morbos habentia erat, non raro vero ei aliquid admixtum erat, quod ad ipsum Dei cultum pertinere videbatur, quod

que

que

que

que

que

que

que

que tabulae docent, quas in Aesculapii templo in insula Tiberina postera aetas reperit *t*). His tabulis vfos Asclepiadas ipsos fuisse, vt earum exemplo alios, similibus morbis laborantes salubri consilio adjuvarent, per easque ipsam medicinalem scientiam Asclepiadarum auctam esse, vti que credibile est. Indeque fabula nata Hippocratem ex iisdem in Coö templo Aesculapii suspensis suos libros concinnasse, deinde templum, ne eadem exempla aliis eidem essent vsui, cremasse *u*).

r) Aristoph. in Plut. v. 724. 725.

s) Spon in miscellan. erudit. antiquit. Sect. III. p. 132. Gruter. inscript. p. LXX. n. 8. LXXV. n. 27. Schwarz diff. cit. p. 9. 19.

t) Hier. Mercurialis de arte gymnastica veterum L. I. p. 2. 3. Gruter. p. LXXI. n. 1.

u) vid. meam de Hippocrate tractationem in Fabricii bibl. Graec. ed. Harles. Vol. II. pag. 511.

§. 55. Medicina Asclepiadarum qualis fuerit, ex hoc jam perspicitur. Exemplo magis, quam institutione ad filios, posteros, transit. Scientiam de natura & originibus morborum antiquiores Asclepiadae paucam habuerunt, medicinarum vsuum per sanationum exempla edocti.

§. 56. Aesculapio quoque sua festa erant apud Graecos. Dies Eleusiorum octavus, *Ἐπιδαρῶν ἡμέρα* dictus, Aesculapii, parvis mysteriis olim initiati, memoriae sacer erat *x*). In ipsis Aesculapii festis *τὰ Ἀσκληπεία* memoranda sunt, in omnibus

nibus Aesculapii templis celebrari solita, ad quae magna pars Graeciae confluebat, ludis solemnibus, certaminibus scilicet gymnics, musicis, simul institutis. Μεγαλοσκληπίεια Epidauri dicta, ob majorem solemnitatem, qua in hoc celeberrimo templo Aesculapii haec festa celebrari solebant y). Τα σωτήρια in ejusdem Aesculapii σωτήρος honorem celebrata sunt, non sine ludorum solemnitate z). Eadem σωτήρια in aliorum Deorum σωτήρων honorem instituta atque celebrata sunt a). Alia quoque sacra Aesculapii in honorem celebrata sunt, ob principum valetudinem restitutam, conservatam b). Festum peculiare in honorem Aesculapii Cois erat, ἡ τῆς εἰβδα ἀνάληψις c). In Panaceae honorem τὰ Πανάσεια instituta sunt. d).

x) De festis Aesculapii generatim cf. Spanheim epist. ad Morellium I. Meursius in Graecia feriata, in thesaur. antiq. Graecar. Gronov. Vol. II, De Epidauriorum die in Eleusiniis cf. Potter archaeolog. Graec. t. I. pag. 862. sec. vers. German. Rambachii.

y) Potter archaeolog. Graec. ed. cit. t. I. pag. 813.

z) Spanheim epist. ad Morellium I.

a) Potter archaeol. t. I. p. 938.

b) Günz dissert. δαιδαρχίας in Sacris Aesculapii exhibens. c. IV. §. 3. 4.

c) v. Hippocratis epist. ad senatum populumque Abderit. p. 904 in Oper. t. II. ed. Linden.

d) Potter archaeol. t. I. p. 922.

§. 57. Pertinet adhuc ad fabulosam medicinam Graecorum antiquissimam de Melampó, hellebori inven-

inventore, fabula, quo Proeti filiabus furentibus mentis sanitatem restituisse fertur e). Pertinet quoque huc Herculis historia, Jovis ex Alcmena filii, ex cujus laboribus quidam medicinale fensum exhibent, v. g. hydra Lernea ab eo occisa, caet. f), Aristaeus, nec non Hecate, Aretis, Colchidis Regis conjux, in venenis componendis & miscendis versatissima, aconiti inventrix, quae Medeam & Circen filias habuit, vtramque incantamentis & venenis famosam, vt & aurei velleris, Aeti per Jasonem, Argonautarum expeditionis ducem, ablati historia. Orpheus, Thrax, qui eidem expeditioni interfuit, vaticinandi artis & musices peritissimus, huc quoque, etiam ob Eurydicen ex orco revocatam, referendus est.

e) Herodot. Libr. II. pag. 109. Pausan. Corinth. p. 60. Arcadic. p. 251. 252.

f) Apollodor. biblioth. L. II. c. 5. pag. 115. ed. Heyne.

§. 58. Quae omnia (§. 57.) quum ad fabulosa tempora referenda sint, qualis medicina Trojani belli temporibus fuerit, dispiciendum est. Interna raro, si vnquam, adhibita est: neque vllum in Homeri carmine exemplum morbi interni, ad quem interna adhibita fuerit medicina, occurrit: novit tamen ejus aetas medicamenta interna & in interno corpore mutationes inducentia (§. 22.), quae quoque ad morbos esse adhibita vero simile est. Omnis reliqua, quae in Homero occurrit, medicina, ad chirurgiam pertinet: internos morbos

bos enim Deorum, Apollinis, irac adscribebant. Haecque medicina duplex erat; aut talis nempe, ut naturalium corporum supernaturali vi vulnera sanari creditum sit, ad quod genus Achillis hasta referenda est, quam, quos fauciarat, sanare putabant g), aut talis, ut impositis externis medicinis, internisve adhibitis, vulnerum dolori medela fieret, sanguis reprimeretur, vulneraque ad consolidationem perducerentur h). Quod etiam incantationibus efficere tentarunt. Non exiguae quoque laudi erat heroibus plura medicamenta scire i).

g) Homer. Iliad. π. v. 143. Plinius Libr. XXV. c. 5. hanc tamen sanationem ita explicuit, ut aerugine ab aenea hasta abrasa vulnus ad sanationem perduceretur.

h) Homer. Il. λ. v. 828. seq.

i) Il. λ. v. 739. 740.

§. 59. Memorandi tandem inter heroas Trojanos ob medicinam sunt Peleus, ob hastam vulnera sanantem a Chirone Centauro acceptam k), Achilles, a Chirone medicinam edoctus l), Patroclus, maxime autem Machaon, Aesculapii filius, qui Podalirium fratrem educasse fertur m). Perque hos Aesculapii filios posterosque cultus ipsius Aesculapii in Graecia institutus est.

k) Il. π. v. 143.

l) Il. λ. v. 831.

m) Quintus Calaber in paralipom. Homeri L. VIII. v. 60.

MEDICINAE ANTIQUISSIMAE

PERIODUS II. CERTIOR.

CAPUT IV.

Medicina juncta cum Sapientiae studio.

§. 60.
 Sapientiae studium prima medicinae certiori initia dedit: antiquissimi enim sapientes quum in consideratione τῆ δλῆ τῆς φύσεως essent occupati, neque partem contemplationum suarum explicationem eorum, quae in corporibus sanis aegrisque accidunt, esse dubitarunt, neque ipsius medicinae exercitium a sapientiae studio alienum putarunt. Sapientium enim erat antiquissimis temporibus consilio alios juvare, rem publicam administrare, Deorum voluntatem interpretari, futuros eventus praedicere & aegris medicinam, in primis externam, facere. Hinc non ea solum pars medicinae, quae in contemplationibus versatur, sapientiae pars erat, sed ea quoque, quae aegris auxilia instruit. Et licet ante Hippocratis tempora jam medici extiterint, qui cum philosophia parum commercii haberent, neque omnes Asclepiadas ei studuisse credibile sit, primus tamen Hippocrates, monente Corn. Celso n), auctor

etor

ctor habendus est, qui medicinae disciplinam a studio sapientiae separavit.

n) de medicina Libr. I. praef. pag. 2. ed. Targae, Lugd. Bat. 1785. 4.

§. 61. At difficultas, qua premitur hoc tempus medicinae cum sapientiae studio junctae (§. 60.) vix vna est. Ne vnus quidem sapientum, qui hoc tempore vixerunt, liber, ad nos integer pervenit, & quae ad nos pervenerunt, tam manca, incerta, et aliorum cogitatis permixta sunt, vt neque quae vera sint, eruere, neque quomodo natae sint progressaeque doctrinae ad medicinam pertinentes fere intelligere queamus.

§. 62. Ad Jonicam, antiquissimam sapientiae scholam in Graecia, quae spectant, fere omnia nos latent: eam tamen originibus rerum, rebusque, ad quarum scientiam non nisi longa observatione pervenitur, studuisse certum est. Quae de corporum elementis sensu, ad medicinam quum pertineant, sciendum est, Thaletem aquam omnium rerum principium esse putasse o), Anaximandrum vero corpora per calorem nasci, per frigus resolvi. Aerem iidem ex hac schola sapientes principiis addiderunt p).

o) v. Aristoteles metaph. I. c. 3. & alios, quos citat Bruckerus in instit. historiae philosophiae period. I. part. post. L: II. cap. 1. §. 6.

p) v. Cl. Meiners Gesch. der Wissensch. in Griechenland und Rom. Vol. I. Libr. II. pag. 151.

§. 63. Magis vero interest medico Pythagorae instituta nosse, qui non solum primus diaeteticus auctor in Graecia extitit, sed artis quoque et *θεωσις*, et exercitio maximam famam consequutus est, quam socii, ipsique adeo, post Pythagoreorum interitum, Crotonienses, quorum civis fuit, retinuerunt.

vide de Pythagora Bruckeri historiam criticam philosophiae, Vol. I. p. 11. Libr. II. c. 10. p. 994. seq. Cl. Tiedemann in libro: Griechenlands erste Philosophen Lips. 1780. 8. part. IV. p. 127. seq. Cl. Meiners Gesch. der Wissensch. Vol. I. L. II. pag. 178. seq.

§. 64. Natus videtur Pythagoras paulo ante Olympiadem L. floruitque in Italia in primis ab Olympiade LX vsque ad LXII *q*). Ut exemplo homines emolliret et rem publicam constitueret meliorem, auctoritate opus fuit: hanc conciliari sibi putabat, Aegyptiorum sacerdotum, qui non in sacris rebus solum, verum etiam ad rem publicam pertinentibus plurimum valebant, instituta sequendo. Hinc chastam sanctamque vitam degabat, hac et vaticiniis docens, arctiorem sibi cum ipsis Diis esse consuetudinem. Hinc cum medicina non parum contulisset ad auctoritatem sacerdotum Aegyptiorum augendam, eam quoque exercuit, docuit.

q) vid. Fabricii biblioth. Graec. ed. Harles. Vol. I. p. 753. seq.

§. 65. Erat autem princeps Pythagorae institutum, ut omnia, quae ad animi cultum pertinent et ad virtutem ducunt, summo studio cole-ret. Hinc ne corporis valetudo animi vim oppri-meret, corporis robori conservando, augendo, summam curam gessit. Hinc munditiei in vesti-mentis, corporis purgandi a sordibus, summum studium: motus corporis matutinus, musica non raro adhibita, animi ad diurnos labores praepa-randi causa: obambulatio in fanis Deorum, ut colloquio cum sociis, doceret, quae ad vitam beatioram reddendam pertinerent: corporis exer-citatio post eam iterata: prandium parcum, ve-getabile: deinde rei publicae, familiaris, cura: tandem, post corporis motum, coena, et qui-dem copiosior, nec tamen ultra satietatem. Vi-ctus vegetabilis, raro ex carnibus, ut adeo mul-ti negaverint carnes a Pythagoreis usitatas fuisse^{r)}, nec ab omni animali, nec a quaque ejus parte, neque alius, quam qui antea Deo oblatum fuisset. Fabae, ob incertas causas, plane prohibita. Summa abstinentia, summa animi temperantia, in omnibus affectibus, rebus etiam venereis. Quae omnia a sociis quoque diligentissime obser-vata sunt.

^{r)} Meiners's *Gesch. der Wissensch.* Vol. I. Libr. III. pag. 418.

§. 66. Medicinam et socios docuit, et ipse exer-cuit, maxime tamen medicinam diaeteticam ex-coluit

côluit (§. 65). Corporis exercitia et athletarum exercitationes primum ad sanitatis normam reduxit. Pharmacis minus et vix alibi, quam in vulneribus et vlceribus sanandis vsus est, quibus & vnguenta, & cataplasmata adhibuit. Omnium minime ad secandum vrendumque veniebat, incantationibus quoque ad curandas corporis laesiones vsus s).

s) vid. Jamblich, de vita Pythagorae cap. XXXIX. pag. 139. ed. Küster. Meiners L. III. p. 554.

§. 67. Practica hinc ejus medicina vix alia fuit, quam reliquae antiquitatis: externis morbis medicinam fecit. Hos tamen etiam, vt internos, diaeta, incantationibus sacrisque ritibus peractis sanavit. Theoria ejus, propter tantam difficultatem, qua vniversa ejus doctrina premitur (§. 61), nos latet. Certum tamen est, doctrinam de dierum auspiciis & de imparium criticorumque dierum dignitate in morbis eo auctore in Graecia invaluisse t). Caeterum ejus doctrina, anguste Pythagoreorum sodalitia adstricta, vix late divulgata est.

t) Corn. Celsus Libr. III. cap. 4. p. 97. ed. Targae Lugd. Bat. 1785. 4.

§. 68. Hi vero, magistro suo duce, omnes medicinam didicere, fecere. Eminuit inter eos medicinae laude Alcmaeon, Pythagorae auditor, auditus per os ad aures transitus primus auctor u). Empedocles, Pythagoricus, primus inter anti-

D 2 quos

quos philosophos, cujus contemplationum particulae ad nos pervenerunt ad medicinam facientes, elementa quatuor statuit, ignem, aquam, aerem, terram *x*). De auditu per aerem in auris spiracula irruentem ita loquutus est, ut perspicatur, eum cadavera infecuisse *y*). Etsi fortuito primum nata esse omnia credidit *z*), de animalium tamen generatione ita philosophatus est, ut embryonem neque a patre, neque a matre, sed ab utraque parte, proficisci putaret *a*), genitales tamen partes in embryone per uterorū calorem fieri *b*), concipere vero foeminam, si masculum semen foemineo misceretur, ita tamen, ut non solidesceret *c*). Curatione caeterum foeminae, quae in tricesimum diem sine signis vitae jacuerat, plurimam gloriam meruit *d*), idque exemplum ad prima morborum internorum curatorum pertinet. Ejus de natura libri tres, nec non medicinalis liber (*ιατρικὸς λόγος*) ad medicinam pertinuerunt.

u) Plinius Libr. XXIII. c. 2.

x) Galen. comm. in Hipp. de natura humana I. n. 1. p. 96. t. III. Chart.

y) Plutarch. de placit. philosoph. IV, 16.

z) Aristot. phys. L. II. c. 4. Meiners Vol. I. L. V. pag. 656.

a) Aristot. de generat. animal. Libr. I. c. 17. t. II. p. 592. ed. du Val.

b) Aristot. de generat. animal. L. IV. c. 1. p. 669. t. II.

c) Aristot. de generat. anim. L. IV. c. 4.

d) Dio-

d) Diogenes Laert. L. VIII. Segm. 51. p. 526. ed. Meibomii. cf. de Empedocle Tiedemann System des Empedokles in Göttingischem Magazin Vol. IV. n. 3. p. 38. seq. Meiners Gesch. d. W. Vol. I. L. V. p. 644. Fabric. bibl. Graec. ed. Harles. Vol. I. p. 806.

§. 69. Ipfi adeo Crotoniatae medicinae famam non minimam, ob Pythagoreorum societatem, quae apud eos floruit, consequuti sunt e) inter quos memorandus est Democedes, ob summam medicinae famam ab Aeginetis talento, deinde ab Atheniensibus centum minis (2135. imperialibus), tandem a Polycrate Samio duobus talentis per annum datis conductus. Captus in Persiamque deductus, Darii, qui pedem distorferat, et Atossae reginae, quae mammas exulceratas habebat, curatione celebris evasit f). Idque Democedis primum exemplum est medici horum temporum, qui neque philosophus fuerit, neque ex Aesculapii progenie oriundus. Primum quoque medici annuo stipendio conducti est. Probat denique medicos his temporibus chirurgiam in primis exercuisse.

e) Herodotus Libr. III. p. 213.

f) Herodotus Libr. III. p. 214. Schulz hist. med. period. I. S. II. c. 7. §. 46. 47. le Clerc Libr. II. c. 2. p. 79.

§. 70. Praeter Epicharmum Coum, Pythagoricae disciplinae affectam, qui librum de rebus naturalibus et medicis scripsit g), Anaxagoras

nominandus est, ex Jonum schola sapiens, qui omnium rerum principium materiale vnum & multiplex statuit, nempe *ὁμοιομεγέθης*, quae cum sine motu & vita essent, ab aeterno intelligenteque principio animarentur *b*). Idem in generationis negotio mari omnia adscripsit, feminam habitaculum tantum embryoni concedere putavit: primus quoque virtutem plasticam masculo femini inesse statuit. Primus idem docuit dextram vterorum partes mares, sinistram feminas continere, & in embryone cerebrum primum formari, ipsum vero foetum per umbilicum sua nutrimenta accipere *i*). Quae omnia sine diligenti cadaverum incisione docere non potuisset.

g) Diog. Laert. L. VIII. Segm. 78. p. 540. edit. Meibom. Schulz. hist. med. Period. I. S. II. c. 7. §. 42.

h) Aristot. metaphys. L. I. c. 4. Brucker period. I. part. poster. L. II. c. 1. §. 13. Meiners Gesch. der Wissensch. Vol. I. L. V. p. 668.

i) Meiners l. c. p. 668. 669.

§. 71. Democritus Abderita, post Pythagoram apud veteres laudatissimus vir, in primis ob peregrinationes, experimenta instituta plurima & sapientiae studium summe severum, cujusque historia incredibilium multitudine infinita permixta est *k*), philosophiam suam ex Jonica, Pythagorea & Eleatica confarcinasse videtur. Experimenta ad naturam rerum, praesertim animalium, indaganda instituit plurima, quae quatenus ad medicinam

einam pertinuerint, incertum est: omnia enim de hoc, quem magni nominis virum Corn. Celsus *l)* dixit, incerta sunt.

k) vid. de Democrito Meiners Gesch. der Wissensch. I. Bd. p. 690. Fabricii bibl. Graec. ed. Harles. Vol. II. L. II. c. 24. §. 5. p. 628.

l) Celsus L. I. praef. pag. 2.

§. 72. Heraclitus Ephesius, morositate sua ab omni antiquitate notatus, in vita sua Pythagoricos aemulatus, solitudinem quaerens et solis herbis ad victum vsus, quo vitae genere aquae intercutis morbum lethalem tandem contraxit, non quidem medicinae laude maxima floruisse videtur, statuit vero igneum principium, ex quo reliqua fierent omnia *m)*, eamque opinionem doctrinae Hippocrateae de calido innato origines dedisse quidam autumarunt *n)*.

m) v. Brucker Period. I. part. poster. L. II. c. 12. §. 3. et quos ibidem citat auctores.

n) Schulz hist. med. Period. I. S. II. c. 7. §. 58.

§. 73. Ut alios philosophos taceam, Soeratem quoque, quem summam valetudinis curam ipsum habuisse, et, ut eandem haberent, auditores monuisse, notum est, generatim de philosophis ante Hippocratem eorumque rerum medicarum scientia haec tenenda sunt:

1) medicinam utique partem studii sapientiae esse habitam, & quidem tam theoreticam, quam practicam ipsam;

- 2) si quoque probari nequit, ob imperfectam eorum historiam, omnes Sapientiae professores medicinam exercuisse; morbis tamen medicinam plures fecisse, avertendis vero morbis & corporis integritati conservandae omnes summam dedisse operam: eorum vero medicinae exercitium maxime in chirurgiae auxilio constituisse, internos morbos raro medicamentis, magis diaeta, incantationibus, expiationibus sanavisse certum est.
- 3) Magis insignem eorum operam in theoriis fuisse rerum, quae tam in sano, quam in aegro corpore, maxime tamen in illo, accidunt. Et ad has quidem pervenerunt partim ratiocinia sua de elementis, de univ[er]si natura, ad res, quae ad animale corpus spectant, applicando, partim etiam per experimenta, cadaverum incisiones, eruendo, quid faciat natura. Quod nisi fuisset factum, neque auditus per os ad aurem transitus ab Alcmaeone (§. 68.), neque vera auditus theoria ab Empedocle (§. 68.) doceri potuisset.
- 4) Etsi philosophorum antiquissimorum theoriae medicae hoc tantum modo per fragmenta ad nos pervenerunt, ut perspiciatur quidem, eos hanc vel illam opinionem statuisse, non vero quo modo ad illam pervenerint intelligatur, colligitur tamen ex his ipsis fragmentis, rerum quae in sano corpore accidunt, theoriam jam tem-

temporibus ante Hippocratem optime efformatam extitisse, et quidem a philosophis, quum Asclepiadae, omnibus, quae in medicina ad contemplationem spectant, vix magnam, maximam vero curationibus operam dedisse videntur.

- 5) Idque etiam probat theoria fani corporis medica, quae Hippocratis temporibus jam plane formata & ad certitudinem quandam redacta extabat, neque fere talis evadere potuit, nisi per philosophos.
- 6) Etsi vero fani corporis theoria antiquissima fit, (n. 4. 5.) morborum tamen per hanc qualemunque explicatio longe recentior est, neque prius, quam post Hippocratis tempora, quibus tamen tentari videtur esse coepta, extitit. Ut itaque chirurgiam primum esse natam (§. 11.), deinde per incantationes morborum curationem (§. 10.), postea eorum, quae sano corpori eveniunt, theoriam (§. 73. n. 3. 4. 5.) tandem morborum theoreticam, eamque generaliore explanationem, merito putandum fit.

CAPUT V.

Scholae Asclepiadarum ante Hippocratem.

§. 74. Praeter theoreticam practicamque medicinam, quam philosophi coluerunt (§. 60-73.), medicinam quoque, sed aliam, minime quippe de iis solliciti, quorum explanationem summo stu-

dio tentaverant sapientiae professores, colebant Aesclepiadae. Quorum princeps finis quum esset τὰς ἰσθμῶν ad Aesculapii templum confugientes a morbis liberare (§. 52. 53.) & cum ipsi supplices, vix diu in Aesculapii templis decumbentes, non protractiorem curationem, sed consilia ad morbos suos peterent, facile liquet, ipsum, quo medicinam Aesclepiadae faciebant, modum, vix multum ad medicinae incrementa conferre potuisse.

§. 75. Hinc vnico Euryphonte Cnidio & Hippocrate Coo exceptis, in tanta annorum serie vix vnus ex Aesclepiadarum familia restat, qui medicinali sua scientia gloriam quandam meruerit: hinc ne vnum quidem inventum in medicina Aesclepiadis ab antiquis tributum est: hinc, Galeno jam monente o), diateticam parum excoluerunt, consilia quippe tantum ad morbos dantes, nec vniversam curationem instruentes, aegris vero eodem modo imperabant, quo dux militibus solet p), ad quod imperium opinio ista: curationes Aesclepiadarum per ipsum Aesculapium praecipui, plurimum contulit.

o) Gal. in arte tuend. sanit. ad Thrasylbul. c. 33.

p) Gal. de method. medend. L. I. c. 1. p. 2. tom. X. ed. Chart.

§. 76. Erat vero, & quidem in fanis Aesculapii, penes Aesclepiadas omnis medicina, in qua, quod Galenus expresse memorat q), antiquissimo tempore αἱ ἑγγυοὶ, qui scilicet genus ab ipso Aescu-

Aesculapio deducerent, institui solebant. Doctrina morborum sanandorum a majoribus natu ad minores transiit, et quidem et institutione, et exemplo majorum natu (§. 55.) r).

q) Gal. de administrat. anat. L. II. c. I. p. 46. tom. IV. ed. Charter.

r) vide locum Galeni, quem mox citavi, qui de institutione Aesclepiadarum classicus est.

§. 77. Sed cum Aesculapii cultu multiplicato ipsi hi Aesclepiadae (§. 76.) non suppeterent, *οἱ ἔξω τῆ γενέως* quoque in Aesclepiadarum collegium recepti sunt, eadem Aesclepiadarum institutione vfi. Et hi quidem et juvenes erant, & provectiores aetate s). Multiplicatis hoc modo Aesclepiadis, empirica quidem medicina multiplicata est, scientiae vero incrementa, Galeno jam notante, non aucta.

s) Gal. de administr. anat. Libr. II. loc. cit.

§. 78. Quando *οἱ ἔξω τῆ γενέως* in Aesclepiadarum societatem recipi coeperint, incertum, Hippocratis tamen temporibus receptos esse certum est. Ejus enim temporibus filii Aesclepiadarum instituebantur in medicina sine mercede & fyngraphe. Non ex Aesclepiadarum familia vero erant *μαθηταὶ συγγεγραμμένοι*, conscripti discipuli t) & *ἔξω τῆ γενέως*, qui in legem medicam jurare debebant u) & fyngraphe sua testari, se hanc legem servaturos, & mercedem docenti dare. Caeterum nulli alii ad medicam institutionem aditus apud Aesclepiadas patuit x).

t) Sic

- ε) Sic locus classicus explicandus est, in iurejurando Hippocratis tom. I. pag. 43. Linden. quiq̄ue vexavit admodum Meibomium comm. in jusjurand. Hipp. cap. 12. §. 5. seq.
- η) Καὶ ὠρισμένοις νόμοις ἰητρικῶν. Hippocrates ibid. cf. Meibom. §. 7. qui tamen hunc locum minus recte interpretatus est.
- θ) ἄλλω δὲ ἔδει. Hipp. ibid. Meibom. §. 10.

§. 79. Scholae Asclepiadarum in omnibus Aesculapii templis fuisse videntur, sed memoria omnium interiit, excepta Rhodia γ), quae tamen mature desit, Cnidia atque Coa. Italicam Galenus addit, quae num Asclepiadarum, an potius Pythagoricorum Crotoniensis (§. 69.) fuerit, dubito. Cyrenaicam Asclepiadarum in Libya scholam Herodotus memorat, plurima laude florentem ζ).

- γ) Galen. de method. medendi L. I. cap. 1. tom. X. pag. 2. ed. Chart.
- ζ) Herodot. L. III. p. 213.

§. 80. Cnidia atque Coa celebratissimae fuere. Utraque quando orta sit ignotum est: Cnidia tamen, quoniam magis empirica fuit, antiquior putanda est. Utraque fama floruit, haec summa, ob Hippocratem medicinamque rationalem ex ea ortam: illa quidem viros Hippocrati pares non emisit, attamen Chrysippum, medicum magni nominis, majorisque propterea, quod Erasistrati praeceptor extitit. Utraque de inventorum multitudine, gloria, deque ipsa doctrina contendebat.

§. 81.

§. 31. Cnidia enim schola empiricam medicinam, eamque rudiores, docebat, exercebat, ut per eam quoque empiricorum sectae initia nata esse videantur. Docebat quae aegri in singulis morbis patiuntur, omisis iis, quae medicum scire oportet, aegro non referente. Morborum species summe multiplicavit a). Paucis usa est in morbis diuturnis medicamentis & quidem alvum ducentibus vehementer, sero & lacte, pro tempore b). Ex quo intelligitur quam parva initia interiorum morborum curatio habuerit. Usa est eodem modo, quo postea empirici, transitu ad simile c). Doctrinarum scholae Cnidiae summa in libro: γνώμαι Κνιδίας, comprehensa erat: ipsius vero libri duplex extabat editio. Altera, antiquior, plures auctores habuit d), recentior vero, ex qua Galenus excerpta quaedam dedit e), ab Euryphonte profecta est, anatomico, chirurgo, practico. Eaque etiam doctrinas continet, quibus postea empiricorum schola eminuit.

- a) Galen. in comm. l. in Hipp. de diaet. acut. n. 7. pag. 5. tom. XI. ed. Chart.
- b) Hippocrates de diaet. acutor. §. 1. t. II. p. 263. 269. Lind. cf. meam tractationem: Gesch. der Empiriker nach den Zeiten des Galenus, in Wittweri Archiv für die Geschichte der Heilkunde Bd. I. St. I. pag. 7. seq.
- c) Galen. de optima secta ad Thrasylbul. c. 10. p. 306. tom. II. edit. Charter.
- d) Quod patet ex principio libri Hippocratis de diaeta acutor. οἱ συγγράμματα τὰς κνιδίας καλομένης γνώ-

cf. Gal. comm. I. in Hipp. de diaet. acut. n. 4. p. 3. tom. XI. Chart.
 d) Galen. in comm. I. in VI. Epid. Hipp. n. 29. t. IX. p. 384. cf. quoque de Euryphonte Gal. comm. II. in Hipp. de natura humana. tom. III. pag. 128. seq. Chart. Ej. comm. in aphorism. VII. 44. tom. IX. pag. 316.

§. 82. Coa vero schola, rudiore hac empiria neglecta, eis quoque in morbis operam dedit, quae medicum scire oportet, aegro non referente, causis nempe morborum manifestis et praefragiendi futura ex praesenti aegrotantium statu scientiae. Diaetae et exactiori morborum, praesertim chronicorum curationi majorem operam dedit. In acutis morbis curandis, diaeta excepta, quam severiorem Coa praecipiebat, utraque unam viam ingressa est f).

f) Hippocrates de diaet. acutor. §. 1. p. 269.

CAPUT VI.

De medicina gymnastica Graecorum.

§. 83. Etsi ad antiquitatem Graeciae potius, quam ad meum finem pertinere videtur gymnasticum Graecorum institutum, tamen, quum ad diaetam non parum apud Graecos fecerit, & corporis exercitia ad mentis corporisque sanitatem a sapientiae professoribus maxime sint laudata eademque etiam ad morbos sanandos commendata, quumque nostris temporibus de gymnastica re ex antiqua

Cap. VI. Medicina gymnastica Graecorum. 63

antiqua Graecia reuocanda permulta scripta fuerint, haec gymnasiorum instituta brevissimis persequar.

cf. Hieronym. Mercurialis de arte gymnastica Libri VI. ed. noviss. Christoph. Coriolani. Amst. 1672. 4.

Petr. Fabri agonisticon, sive de re athletica ludisque veterum gymniciis, musicis tractatus. Lugd. 1592. 4.

Jo. Jac. Rambach von der Athletik der Griechen, in Potteri Archaeolog. Graeca germanice versa part. III. p. 555. seq.

§. 84. Quo magis robustus est homo minus cultus, quo velocior est pedibus, quoque maiore vi adversario obstare valet, eo praestantior ipse putatur. Hinc exercitationum necessitas nata: hinc cursus exercitium, ob venationem, locorum distantiam, in quibus homines debebant: luctae, ob modum, quo ipsa praelia committi solebant.

§. 85. Eaque exercitia (§. 84.) antiquissima & omnium prima ad augendum corporis robur contulerunt, quod summum fuisse temporibus antiquissimis armorum grave pondus, hastarum, scutorum magnitudo, caet. docent.

§. 86. Eadem exercitia multum contulerunt ad ipsam hominum societatem dilatandam, ad ipsos Graecos cultiores reddendos. Qui insigni pollebant robore, peregrinationibus in alias terras institutis heroes ad certamen provocabant.

Hi

Hi scientiam, artes, mores gentis suae ad alios detulere.

§. 87. Quumque, machinis bellicis nondum inventis, victoriae spes esset eo certior, quo majore robore milites valerent, & quo essent exercitatiores, jussu eorum, qui reipublicae curam gerebant, exerceri juvenes cursu, lucta, pugillatu, oportebat.

§. 88. Inventis vero per Periclem machinis bellicis bellorumque artificio tali facto, ut minus militum robore, magis arte atque consilio ducum gererentur, non tam hanc ob causam, quam ob corporis valetudinem & ob ludos solemnes in Graecia gymnasia frequentari coepere. Ut sana esset mens, nec severiora studia per corporis valetudinem interciperentur, bonae valetudinis conservandae, augendae, sapientiae professorum antiquissimorum cura summa erat. Neque alio modo sanitatem conservari posse putabant, quam vitae ratione sobria & exercitatione corporis crebra quidem, at certis tamen legibus adstricta.

§. 89. Hanc gymnasticae partem, quae sanitati prospicit, Pythagoras fecit maximi (§. 65.): diu itaque ante Herodicum Selymbriensem inventa atque exulta est. Herodicus vero, Hippocrate & Platone non longe superior, postquam proprium experimentum feliciter cesserat, eandem ad morbos curandos primum adhibuisse dicitur.

citur g), et si credibile omnino est, antiquiores sapientiae professores eadem, qua ad conservandam sanitatem utebantur, ad eam restituendam quoque esse vfos.

g) Plato politicor. Libr. III. pag. 361. ed. Bipont. Vol. VI. Miscuisse Herodinum primum mortalium gymnasticae medicinae Plutarchus refert, de sera numinis vindicta p. 359.

§. 90. Ludi erant in Graecia celeberrimi Olympii, Pythii, Nemei, Isthmici, ad quos omnis Graecia confluebat. Nulla in certaminibus victoriae spes, nisi ei, qui et summo polleret robore, & exercitationes ipsas didicisset: victori honor tantus, quantum fere nemini. Hinc qui in his ludis certare volebant, studere corporis robori, exercitationibus debebant. Inde athletae nati sunt, quorum roboris exempla vix credenda antiquitas profert, victu & reliqua diaeta vten-tes plane singulari, perfecteque tali, qua & ca- veretur, ne nimium humorum, virium, corpus amitteret, & amissum, etiam coacta voracitate, ἀναγνοφάρμακον vocabant, restitueretur. h).

h) vid. Jo. Heinr. Schulzii diss. inaug. de Athletis ve- terum, eorum diaeta & habitu. Hal. 1717. 4.

§. 91. In exercitiis vero, quae in gymnasiis tractari solebant, eminent cursus, discus i), sal- tus, aut vacuis manibus, aut iis, humerisve pon- dere plumbeo onustis k), pugillatus, partim pu- gno, partim caestibus adhibitis l), lucta m), ath- leta-

E

leta-

letarum proprium exercitium (§. 90), ejusque species, ex pugillatu & lucta composita, παγματῶν η).

i) Hier. Mercurial. de art. gymnast. ed. cit. Libr. II. c. 12. p. 165. seq.

k) Hier. Mercurial. L. II. c. 11. p. 160.

l) Hier. Mercurial. L. II. c. 9. p. 154. seq.

m) Hier. Mercurial. L. II. c. 8. p. 142.

n) Hier. Mercurial. ibid. p. 147.

CAPUT VII.

Medicina qualis ante Hippocratem fuerit.

§. 92. Nunc qualis fuerit medicina prius quam Hippocrates illam docendo scribendoque illustraret, dispiciendum est. Medicorum genus triplex erat. Philosophi in ea inquirebant, quae in sano corpore fiunt (§. 60), non raro quoque morbis medebantur. Medici quoque extabant, non ad Aesclepiadarum familiam, neque ad philosophorum gregem, referendi, qui morbos curarent, externos maxime, internos vero empiricorum in primis more o). Aesclepiadae denique in templis Aesculapii medicinam faciebant, eamque vix aliam, quam empiricam: quae enim Galenus de anatomes eorum studio profert p), incerta omnia sunt. Neque putandum, eos theoriis inhaesisse, quae a curationibus, quae per miracula & paratu facilia medicamenta fiunt, abesse confuerunt.

o) Hero-

o) Herodot. L. III. p. 212.

p) Galen., de administrat. anat. L. II. cap. 1. tom. 4. p. 46. ed. Chart.

§. 93. Attamen anatomes studium Hippocratis temporibus eo progressum fuerat, ut etiam subtilioris anatomes pericula jam fuisse facta vel ex ipsis Hippocratis libris chirurgicis constet. Quae quum per Asclepiadas vix facta esse potuerint, empiricam quippe medicinam tractantes, per philosophos & medicos facta sint necesse est. Et licet plane nesciamus quo usque progressa fuerit anatomie ante Hippocratem, quaeque ipse majorum inventis addiderit, ex magna tamen ejus, qua pollebat, scientia, concludere licet, Hippocratem eam jam magnopere excultam reperisse.

vid. Jo. Henr. Schulzii historiae anat. specimen I. §. 1—21. & specim. II. §. 1. 2.

§. 94. Doctrina eorum, quae in statu sano eveniunt, per philosophos in primis culta, tanta incrementa ceperat, ut, quod ex libro de natura humana Hippocrati adscripto perspicitur, vix pars illius extiterit, quam intactam reliquissent. Medici vero ante Hippocratem magnam eidem operam dedisse non videntur, quae ab ipso adeo Hippocrate, saltim in morborum originibus per eam explicandis, neglecta est, & a medicis demum mox post Hippocratem viventibus agitari coepit. Omnis pathologia medicorum ante Hip-

E 2

poera-

pocratem haec erat, ut manifesta in morbis, in sensus cadentia, observarent, quod schola Cnidia in primis fecit, utque tam ex morborum natura, quam eorum, quae morbos induxerant, observatione ipsa eorum manifestas causas eruerent, nec non ut ex praesenti aegrotantium statu futurum decursum morbi praesagirent. Quod Coae scholae proprium fuit. Utriusque scholae curatio empirica erat, magis tamen Cnidiae: Coa enim abditas causas quidem ignorabat, manifestis vero tollendis in acuto & diuturno morborum genere operam dabat. Et si quoque philosophos ante Hippocratem origines morborum ex inaequali elementorum temperie, mixtione, caet. explicuisse omnino credibile est, tamen neque medici ante Hippocratem morbos ex eadem inaequalitate, quatuorve istis humoribus explicuerunt, neque medelam morborum talibus contemplationibus accommodarunt. Haec omnia statim post Hippocratem, aut paulo post eum primum tentata sunt.

§. 95. Empirica itaque utriusque scholae medendi methodus fuit, in Coa tamen aliquantulum ad rationalem accedens. Medicamentorum copia exigua: acutorum morborum curatio per dietam potissimum, diuturnorum, saltim apud Cnidios, per purgantia (§. 81. 82).

§. 96. Licet quidem quos progressus fecerit chirurgia ad Hippocratis usque tempora nesciamus,

mus, tamen crebra bella, quae Graeci gerebant, quibusque medici intererant, laesiones externas & vulnera curantes, ipsaque in gymnasiis exercitia, quibus ossa subinde frangebantur, loco suo movebantur, caet. eam magis ipsa medicina fuisse cultam suadent. Et ex ipsis Hippocratis libris ad chirurgiam spectantibus, nisi, quod minus credendum est, maximam eorum partem, quae in his libris proponuntur, ab ipso Hippocrate inventa putemus, liquet, quod etiam ex summo studio apparet, quo chirurgia ab antiquissimis temporibus culta est, eam jam hoc tempore ad maxime cultas medicinae partes pertinuisse.

MEDICINAE ANTIQUAE

PERIODUS I.

CAPUT VIII.

Hippocrates Cous.

§. 97.

Novam formam medicinae dedit Hippocrates Cous, primus isque nobilissimus auctor, cujus opera ad nos pervenerunt. Socrate paulo inferior aetate & Platone superior, belli Peloponnesiaci tempore, Philippo Macedonibus imperante, vixit. Olympiad. LXXX, i. natum esse Soranus refert. Medicinam ab Asclepiadis, ex quorum familia ipse erat, & a patre, in Coa schola, didicit. Philosophiam didicisse fertur Herone, Gorgia & Democrito praeceptoribus. Naturalem non neglexisse Plato refert. Patria relicta Thasum petiit, ibique morborum observationi & curationi operam dedit. In vicinis Thaso oppidis, Abderis, Larissae, Meliboeae, Cycici, artem exercuit. Abderis cum Democrito, si vera in Hippocratis epistolis referuntur, amicitiam contraxit. Itineribus quoque compluribus institutis in Scytharum terram & Asiae minoris septentrionales provincias pervenit. Athenis quoque fuit, pestem tamen in hac vrbe observasse non videtur. Tandem patriam insulam repetiit, alios medi-

medicinam docuit & libros suos, praefertim semioticos, scripsit, Coae quoque scholae observationibus adjutus: ad tales enim semioticos libros, quales hic scripsit, unius hominis, ut copiosissima & diligentissima sit observatio, aetas non sufficit. Coa schola eo in primis praecunte floruit. LXXXV. annorum senex obiisse fertur, & intra Larissam & Gyrtionem sepultus.

§. 98. Fama, dum viveret, prius saltim, quam in patriam reverteretur insulam, magna floruisse non videtur, minus quoque in medicina exercenda felix. Hinc quae de Persarum rege auxilium ejus flagitante, de Hellesponti praefecto, de decreto Atheniensium in ejus honorem, caetera proferuntur, pro veris habenda non sunt. Majorem famam institutione discipulorum librisque suis adsequutus est, ut quoque Plato atque Aristoteles eum non sine laude memorent.

vid. Hippocratis genus & vita secundum Soranum in Oper. Hipp. ed. Linden. t. II. pag. 951. seq.

Jo. Tzetzes histor. VII. chiliad. CLV. 945. etiam in Hipp. oper. tom. II. p. 958.

Suidas in lexic. f. v. Ἱπποκράτης.

Stephanus de urbibus f. v. Κῶς.

Grimm in operib. Hippocr. in Germanic. linguam translatis Vol. I. Altenburg. 1778.

Vitam Hippocratis ego quoque dedi in Fabricii biblioth. Graeca ed. Harles. Libr. II. c. 23.

Vol. II. p. 506.

§. 99. Cum libri longe plurimi Hippocratei ad ipsum auctorem non pertineant, & tamen, quae docue-

docuerit, ex vere ab eo scriptis libris exponi debeant, sciendum est, libros, qui nobis supersunt, genuinos dialecto Jonica, intermixta tamen Attica veteri, scriptos esse, observationis plurimum, ratiocinii parum continere, & omnia quidem summa brevitatem esse expressa.

§. 100. Ex spuris libris alii scripti sunt non longo post Hippocratem tempore, Aristoteli aliisque antiquioribus quippe jam noti. Alios addidisse videntur, qui regum Ptolemaicorum & Attallicorum temporibus libros composuerunt. Alii recentiores sunt, ut adeo quidam a saeculo V. ad XII, scripti Hippocratis nomen gerant.

§. 101. Quod (§. 99. 100.) probarunt inter antiquos Erotianus, Galenus, Palladius, inter recentiores Hier. Mercurialis, Lemosius, Hallerus, Grunerus q).

q) vid. quae hac de re differui in Fabricii biblioth. Graec. ed. Harles. Libr. II, cap. 23. §. 5. seq. Vol. II. pag. 514.

§. 102. Testimonia omnia, tam antiquorum, quam recentiorum probant genuinos esse hos libros, in quos etiam omnes notae, quas proposui (§. 99), cadunt: aphorismi: liber de aere aquis & locis: prognosticon: praedictionum liber secundus: popularium morborum liber primus & tertius: liber de diaeta acutorum: liber de capitis vulneribus: liber de fracturis: liber de officina medici: jusjurandum.

§. 103.

§. 103. Ex his, qui pro spuris habentur, notatu dignissimi sunt, praeter introductorios omnesque ad chirurgiam facientes, libri de natura humana: de humoribus: de natura pueri: de crisi-
sibus: Coacae praenotiones: praedictionum liber primus: libri de morbis quatuor: de morbo sacro liber.

§. 104. Prius vero, quam ad ipsam Hippocratis doctrinam enarrandam accedam, notandum est, eum, ex Corn. Celsi *r*) iudicio, medicinam a sapientiae studio separasse, & clinicen medicinam, Plinio *s*) notante, instituisse. Primum ita intelligendum est, ut Corn. Celsus praeter Aesclepiadas philosophosque ante Hippocratem homines extitisse non putaverit, qui medicinam singularis scientiae forma coluerint: alterum vero, ut, cum Aesclepiadae in templis Aesculapii tantum morbis mederentur, philosophi vero magis theoreticae scientiae parti, quam ejus exercitio inhaerent, Hippocrates praxin ad aegrotantium lectos (ambulatoriam vocant) primum exercuerit.

r) Cels. in praef. ad Libr. I. pag. 2, 3.

s) Plinius Libr. XXIX. cap. 1.

§. 105. Medicina Hippocratis ex folis ejus genuinis libris (§. 102.) repetenda est: hausta enim ex qualicunque libro, qui in Hippocratis operibus continetur, neque certa, neque adeo sine contradictione esse poterit. Quod si probe observamus,

vamus, Hippocratis doctrina ad sequentia capita commode reducitur:

- 1) Esse in corpore humano & reliquo animali movens quoddam principium, a quo vita, sanitas, morbi quoque penderent, statuit quidem, sed theoriam, seu explicationem eorum, quae in statu sano aegroque humani corporis eveniunt, nullam dedit.
- 2) Si vero, quod dubium adhuc est *t*), auctor extitit libri de humoribus & de natura humana, in doctrina de universi natura, de elementis, deque his, quae in sano corpore fiunt, ad Empedoclis doctrinam accessit.
- 3) Neque tamen his (n. 2.) in morbis quidquam tribuit, ut potius quae in aegris praesentia sunt, nec non ea, quae in morbis antea adfuerunt, studio plane singulari notaverit & ad praxeos usum adhibuerit.
- 4) Non tamen solum ea respexit, quae aegris accidebant, sed ea quoque, quae morbum aut produxerint, aut ad eum mutandum, exasperandum, qualicumque modo contulerint.
- 5) Causas in morborum originibus abditas nullas agnovit, sed manifestas tantummodo, & has quidem aut generales & pluribus communes *u*), quarum scientiam primus omnium ab omni vana opinione alienam habuisse videtur, aut singulis hominibus proprias.

6) Pri-

- 6) Primus firme certeque ex iis, quae praecesserant in aegris, & quae praesentia erant in iisdem futuros eventus, non quoad salutem solum mortemque, sed quoad reliquas etiam mutationes in aegris futuras praesagivit.
- 7) Doctrinae de coctione, de crisi morborum primus omnium auctor extitit. De diebus criticis doctrinam nisi invenit, saltem primus observatione morborum didicit, eos hoc modo in morbis acutis locum habere, quo proposuit.
- 8) Princeps pars medicinae, quam docuit, & in qua optime promeritus est, in morborum cognitione versabatur: primus erat Hippocrates, qui doceret, hunc demum morbos rite curaturum, quem eorum cognitio non fefellerit.
- 9) Morbis acutis majus studium impendit, diuturnis longe minus, siue quoniam in itineribus suis, quibus maximam, quos descripsit, morborum partem observavit, morbos maxime viderit & curandos habuerit acutorum more per populum grassantes, siue quod diuturnos morbos acutis longe minus frequentes fuisse ejus temporibus vero simile sit.
- 10) In curandis morbis, acutis praesertim, principium ipsi erat, cui omnis medela innitebatur: *νέστων φύσις ἰατρῶν*. Generatim plurimum naturae, parum arti, in sanandis morbis tribuit.
- 11) Medicina morborum acutorum hinc in diaeta potissimum erat. Hanc exactissimam ordinavit.
- talem.

talemque, vt probatiore vel hodie destituamur. Medicamentis parum vsus est, & quidem blandis, lenta vi pollentibus vegetabilibus x): non quoniam metuebat majorem eorum copiam aut vim, verum quoniam medicinalis materia Graecorum demum post Alexandri Magni expeditiones copiosior evasit.

12) In ipso vsu medicamentorum hunc finem habuit, vt ne moveret, nisi quae turgerent, vt vero, quae turgerent, ad locum, quo vergerent, duceret: vt itaque naturae in morbis non imperaret, sed eam potius in salutaribus, quae moliretur, adjuvaret, in inimicis vitae temperaret.

13) In diuturnis morbis efficaciore medicina vsus est aliasque ad eorum curationem vias, quam Cnidia schola y), ingressus est: licet non appareat quas ingressus sit, cum de diuturnis vix multa scripserit. Valentius tamen moventia medicamenta adhibuisse credibile est.

14) Quo vero magis laboraverit inopia internorum morborum medicina ejus, eo copiosior externorum fuit. Anatomem calluit, sed magis externarum laesionum, quam internorum morborum causa. In externis laesionibus capitis neque diligentissimam ipsarum laesionum descriptionem, neque providam iis medendi methodum, nec praesagia, a multiplici observatione profecta, nec rara adeo laesionum exem-

exempla desideraveris. In auxilio vero laesis ferendo miraberis curam optimi viri, minimorum quoque: in deligationibus solertiam, in instrumentis applicandis artificium, in describendis studium.

15) Quae omnia (1—14) effecere, ut Hippocrates vnanimi fere consensu talis sit habitus, quem nemo mortalium sit adsequutus, quemque sequi idem esset, ac ipsam naturam sequi. Quod utique verum est, in primis in morborum acutorum observatione.

conf. de doctrina Hippocratis Dan. Clerici historiam medicinae librum III. a pag. 112. usque ad pag. 253. Jo. Henr. Schulzii histor. med. period. I. Sect. III. cap. 1—4. pag. 206. p. 299. Practicam medicinam Hippocratis in epitomen redegit Hallerus in biblioth. med. pract. Vol. I. p. 100. Sed hi omnes spurios libros a genuinis non studiose satis separarunt.

t) vid. quae de his libris notavimus in Fabricij biblioth. Graec. ed. citat. Libr. II. cap. 23. §. 25. n. 4. & n. 34.

u) vid. librum de aere, aquis, locis per totum.

x) vid. librum de diaeta in acutis.

y) Hipp. de diaet. acutor. §. 1. pag. 268. 269. tom. II.

MEDICINAE ANTIQUAE

PERIODUS II.

Schola medicorum Hippocrateorum et medicina dogmaticorum medicorum usque ad sectae empiricorum primas origines.

CAPUT IX.

Schola medicorum Hippocrateorum.

§. 106.

Duos filios Hippocrates habuit, Thessalum atque Draconem. De Dracone nihil memoriae proditum legimus. Nihil vero Hippocratis dogmata mutasse aut sustulisse Thessalum, virum admiratione dignum, Galenus ²⁾ refert. Uterque filium genuit, Hippocratis nomine insignitum ^{a)}. Polybus, gener Hippocratis ejusque in schola successor, maxima fama eminuit, quem scilicet & Galenus summe laudat ^{b)}, & auctorem fuisse complurium librorum, qui in Hippocratis operibus continentur, aut eos saltim ab Hippocrate non ad editionem praeparatos edidisse perhibet ^{c)}.

²⁾ Comm. II. in libr. Hipp. de natura humana, text. I. p. 129. tom. III. ed. Charter.

^{a)} Hippocrati, Hippocratis Coi nepoti, librum V. epidem. veteres tribuebant. vid. Fabr. bibl. Gr. ed. cit. L. II. c. 23. §. 25. n. 1.

^{b)} Comm. I. in libr. de natura humana pag. 94. seq. tom. III.

^{c)} Thes-

c) Theſtalo, Hippocratis filio, veteres adſcripſerunt libros de morbis popularibus ſpurios omnes & ultimam partem libri de natura humana: Polybo vero librum de affectionibus, de morbis libros quatuor, de diaeta ſalubri, de genitura, de natura pueri libros. vid. Fabric. bibl. Graec. L. II. c. 23. § 25.

§. 107. Ab iisque viris (§. 106.) doctrinarum theoreticarum pars longe maxima, quam Hippocratis ſchola paulo poſt ipſius Hippocratis exceſſum docuit, profecta eſt. Quam doctrinam theoreticam ſani aegrique corporis, quod in libris continetur, qui operum Hippocratis titulo collecti ſunt, Hippocratis ipſius fuiſſe fere omnes ſtatu-erunt, cum tamen his, qui ejus locum tenuere, & Platoni, philoſophorum principi, adſcribenda ſit. Eam, medicinae dogmaticorum (quod tamen nomen non invaluit, niſi poſt ortam empiricorum ſectam) prima principia continentem, nunc enar-rabo.

§. 108. Eſt vero vna eademque omnis ho-rum temporum theoria fuerat, triplici tamen mo-do propoſita eſt. Antiquiſſima, quam quoque dogmatici medici maxime ſequuti ſunt, in libro de natura humana continetur, quem Hippocrati teſtimonia veterum permulta tribuunt d). Funda-mentum illi eſt antiqua philoſophorum de qua-tuor elementis animalis & humani corporis opi-nio e). Vnum vero eſſe, homo cum non poſſit, adeoque nec ex ſolo aere, nec ex ſolo igne,
nec

nec ex sola terra, nec ex aqua constare, quoniam tunc non doleret, vnumque medicamentum vnaque ejus actio in omnibus affectionibus foret, etiam neque ex sanguine solo, nec ex bile sola, nec ex phlegmate solo componi potuit, sed potius ex his omnibus. His vero quatuor qualitates inesse statuerunt, calidum, siccum, frigidum, humidum, quae in omni homine deprehendantur, quae etiam ad hominis generationem necessariae sint, & in quas homo post mortem resolvatur. Has itaque quatuor qualitates quatuor humoribus proprias esse statuerunt, qui cum ipso homine generentur, nutriantur, in eoque semper existant. Indeque eos corpori semper inesse, nec fieri posse per externas causas, ut horum humorum quidam in corpore plane desit, existimarunt f).

d) Testimonia veterum de hoc libro collecta a me leguntur in Fabric. bibl. Graec. ed. Harles. L. II. c. 23. §. 25. n. 34.

e) Hipp. de nat. human. §. I. tom. I. p. 263. & de principiis sive carnibus §. I. p. 112. tom. I.

f) Univerſa haec theoria continetur in libro Hipp. de natura humana §. 1—8.

§. 109. Horum vero humorum duplicem conceptum veteres habuere. Eos aquam, pituitam, sanguinem & bilem esse primum docuisse videntur: sed sub phlegmatis, aut pituitae nomine aquam quoque intelligentes, bilem duplicem statuerunt, atram nempe & flavam, ut itaque quatuor humores

mores sint, quos jam auctor libri de natura humana proposuit g), sanguis, pituita, bilis flava & atra.

g) Hipp. de nat. human. §. 5. t. I. p. 266.

§. 110. Quatuor vero his humoribus origines has esse putabant: Ipsum semen, ex quo homo generatur, ex his humoribus compositum esse b), hinc eos ad prima humani corporis elementa, ex quibus composita sint reliqua omnia, pertinere. Ventriculum communem eorum fontem esse, singulos vero humores fontes suos singulares habere: cor sanguinis, caput pituitae, splenem aquae, hepatis folliculos bilis fontes esse i). In omnibus vero cibus singulorum horum quatuor humorum particulam contineri. Qui cibi, ubi in ventriculum venerint & in eo digerantur, exfolvi ex iis humores & quidem omnes, non vero ex omnibus cibus eadem quantitate: cor vero, caput, splenem & jecur proprios sibi humores ex communi hoc fonte trahere k): trahere vero haec viscera tantum, si vacua sint, ex plenis vero hos humores in reliquum corpus distribui.

h) Hipp. de genitura §. 5. t. I. p. 127.

i) Hipp. de morbis Libr. IV. §. 2. t. II. p. 121.

k) Hipp. de morbis Libr. IV. §. 2.

§. 111. Plenitudinem horum humorum (§. 110), aut omnium, aut singulorum, vario modo posse nasci. Aut enim fieri, ut privati singulorum humorum fontes, humorem suum ex ventriculo non

F

hau-

hauriant, eumque tunc per alvum decedere: aut ut per vim, quam anni tempestates in corpus habent, generatio alterius copiosior, alterius minus copiosa fit. Sic pituitam hyeme abundare, vere sanguinem, aestate & autumnno bilem, autumnno & ineunte hyeme atram bilem. Inde morbos nasci, quos nostra aetas commode annuos dixit l).

l) Haec praeclare exposita leguntur in libro Hipp. de natura humana §. 12—17.

§. 112. Sanum autem esse hominem, si hi quatuor humores temperamentum habeant moderatum, cum facultate (*δύναμις*), tum copia, & maxime, si probe inter se permixti sint m). Neque consistere posse sanitatem, nisi per alimenta hi quatuor humores in corpus ferantur quotidie, neque id, quod nimia copia ingestum fuerat, excernatur quotidie n). Morbos vero nasci, 1) si quatuor hi humores aut omnes, aut singuli, vel abundant, vel defunt: 2) si alter ab altero separatur, neque per reliquos omnes temperatur: 3) si vero quis horum humorum separatim existit, & in se ipso consistit, tunc locum aegrotare, & quidem unde secessit, & in quo existit, & in quem propter nimiam copiam fertur o). Nasci vero etiam morbos, si ea, quae per causas extra hominem fitas eveniunt, minus apta corpori & praeter diaetam accidunt p). Nasci tandem & morbos a violentia externa q).

m) Hipp.

- m) Hipp. de nat. human. §. 6. t. I. p. 267.
- n) Hipp. de morb. L. IV. §. 16. t. II. p. 132.
- o) Hipp. de nat. human. §. 6.
- p) Hipp. de morb. L. IV. §. 24. t. II. p. 142.
- q) Hipp. de morb. L. IV. §. 24.

§. 113. Esse autem ob elementa, ex quibus compositi sunt hi quatuor humores, singulis suam qualitatem, calidam, frigidam, siccam, humidam: nasci vero morbos, si calidum nimis calefaciat, frigidum nimis frigefaciat, humidum nimis humectet, siccum ficcet. Hinc etiam omnium medicamentorum actionem esse aut calefacientem, aut frigefacientem, aut humectantem, aut siccantem r). Dolorem ex evacuatione abundantium singulorum humorum nasci, esse autem duplicem, scilicet ob locum vnde evacuetur, & ob eum locum, ad quem feratur s).

- r) Hipp. de nat. human. §. 2. t. I. pag. 265.
- s) Hipp. de nat. human. §. 7. t. I. pag. 267.

§. 114. Haec enarratam theoriam omnes medici dogmatici, ad Asclepiadis fere tempora, sequuti sunt, ita tamen, ut hoc vel illo modo varias illius doctrinas mutarent. Sic auctor libri de morbis I. & II. ab ea deflexit, omnes morbos a bile & pituita, nec non ab externis causis, vulnerum exemplo, oriri statuens.

§. 115. Alia quoque est, quae in libro primo de diaeta proponitur. Duo tantum corporum animalium elementa, accuratissime inter se juncta, ut quoque alterius qualitates ab altero temperentur,

tur, auctor, Heraclito praeunte (§. 72.), statuit, ignem omnia per omnia moventem, & aquam, omnia per omnia nutrientem. Qualitates igni calidas & ficas, aquae frigidas & humiditas esse statuit, sed, ut ipsa elementa, ita temperatas, ut vita fanitasque consequatur. Eique theoriae dietam hominum, singulis quoque anni temporibus convenientem, accommodavit.

§. 116. Platonis tandem sententia de morborum originibus enarranda est, quam medici plures sequuti esse videntur, quamque etiam Galenus cum Hippocratis doctrina convenire docuit t). Aerem, ignem, aquam & terram corporis animalis elementa esse statuit u), morbos vero oriri dixit, ex horum elementorum contra naturam abundantia, defectu & ex loco proprio in alienum translatione, quo efficiatur, ut intestina seditio morbique nascantur, calescant, quae frigeant, arida madeant, levia gravescant, caet. Quae cum fiunt in corporis partibus vario compositis, bilem utramque, cruorem, pituitam, nasci: nasci vero etiam morbos, a spiritu per respirationem hausto in corpore praecluso x), & a simplici elementorum abundantia, ab igne nempe febrem continuam, ab aere febrem quotidianam, ab aqua tertianam, a terra quartanam.

t) in libro de Hippocratis & Platonis decretis tom. V. p. 78. ed. Chart.

u) in

u) in Timaeo pag. 413. Vol. IX. oper. edit. Bipont.

x) in Timaeo pag. 419.

§. 117. Decessit etiam ab hac doctrina aliquo saltim modo Prodicus, quem alii cum Herodico Selymbrienfi (§. 89.) vnum esse statuunt, quemque Plinius Hippocratis auditorem fuisse refert y), calidam phlegmatis naturam esse statuens z), quam frigidam esse theoretici docuerant.

y) Libr. XXIX. cap. 1.

z) vid. Galen. de Hipp. et Platonis decretis Libr. VIII. cap. 6. pag. 238. tom. V. ed. Chart. de facultat. natural. Libr. II. cap. 9. p. 48. tom. V. de different. febr. Libr. II. cap. 6. p. 132. tom. VII.

§. 118. Morborum curationem huic theoriae medici penitus accommodarunt, vt ipsam adeo morborum observationem ob eandem neglexisse videantur, ipsaque medicina practica eo redderetur incertior, in quo magis diversas de singulorum morborum originibus medici irent sententias. Quod mox post natam hanc dogmaticam medicinam, empiricae ansam dedit. Medicamentis vires adscribebant his quatuor humoribus aut omnibus, aut singulis corrigendis, educendis aptas. Hinc quatruplicem actionem in alterantibus statuebant, calefacientem, frigefacientem, siccantem, humectantem: tot vero genera evacuantium medicinarum esse, quot humores existant, quae evacuantium divisio in nostro adhuc systemate medico est. Ipsa vero medicamenta simplicia eligebant, parum composita mixtave.

Acutos morbos in primis diaeta, diuturnos medicamentis, & quidem ut plurimum humorem, quem morbum induxisse putabant, vehementer ducentibus, curabant.

§. 119. In numero discipulorum Hippocratis fuisse dicuntur Dioxippus Cous, Hecatombi, Cariae regis, & ipsius filiorum curatione celebris, quemque Platonem in theoretica medicinae parte esse sequutum credibile est *a)*, nec non Apollonius. Utrumque aegros febricitantes large quidem cibasse, verum siti enecasse, ex Erasistrato Galenus refert *b)*. Eandem curationis viam Petron quoque ingressus est, horum temporum medicus *c)*. Ad haec quoque tempora referendi sunt Theomedon, Eudoxi Cnidii praeceptor, Nicomachus, Aristotelis pater, ex Asclepiadarum gente, Amyntae, Macedonum regis, medicus, Critobulus, Philippi, Macedonum regis, medicus, qui sagitta ex Philippi oculo extracta *d)* & Alexandri, graviter vulnerati, curatione *e)* magnam famam consequutus est. Memorandi tandem sunt inter medicos horum temporum Hippocrate partim superiores, partim ei coevos Phaon, Philistion, Arifton *f)*, Meton, Meneocrates Syracusanus, vix sanae mentis vir, Acumenus, Socratis amicus, Eryximachus, Acumeni filius, Pittalus, Acesias, aliique, quos nominarunt Clericus atque Schulzius *g)*.

a) Schulz. Period. II. c. 1. §. 5.

b) Galen

- b) Galen. comm. III. in Hipp. de diaet. acutor. n. 38. p. 105. tom. XI. Chart.
- c) Celsus Libr. III. cap. 9. p. 108. ed. Targ.
- d) Plin. L. VII. cap. 37.
- e) Curtius L. IX. c. 5.
- f) Galen. Comm. I. in libr. Hipp. de diaet. acut. n. 12. pag. 7. t. XI.
- g) Cleric. in hist. med. part. I. Libr. IV. Schulz Period. I. Sect. III. c. 6. & period. II. cap. 1.

§. 120. Medicos Alexander, Macedonum rex, habuit Philippum, cui hanc fidem adhibebat, vt medicamentum, quod alii venenum esse dixerant, biberet, eundem forte cum Philippo Epirota, quem Celsus b) nominat, Glauciam, supplicio crucis ob Hephaestionis mortem, affectum, Ale-xippum, Pausaniam, Androcydam, Critodemum, Thessalum i).

h) Cels. Libr. III. cap. 21. p. 126.

i) vid. le Clerc p. 1. L. IV. c. 4. Schulz period. II. cap. 2.

§. 121. Memorandus hic est quoque Aristoteles Platonis discipulus, ex Asclepiadarum gente ortus, Alexandri Magni praeceptor & amicus, a quo, vti a Philippo, patre Alexandri, adjutus k) libros suos ad animalium historiam pertinentes contexuit. Ut omittam philosophiam, in qua princeps extitit, primus fuit, qui animalium naturam indagaret, observationibus omnis generis, incredibili copia, incisionibus, vivorum quoque animalium, institutis. Primus hinc anatomes,

F 4

post

post priscos sapientiae professores & Hippocratem instaurator dicendus est, etsi hominum corpora tanto studio, quanto animalium, infecuisse non videtur D).

k) Accepisse fertur ab Alexandro ad opus suum de animalium historia DCCC talenta, quae summa est 1,02500 imperialium, si Athenaeo (deipnos. L. IX. p. 398.) fides est. Aliquot caeterum, Plinio referente, L. VIII. c. 16. millia hominum in totius Asiae Graeciaeque tractu ipsi iussa erant, omnium, quos venatus, aucupia, piscatusque alebant, copiam ipsi facientes quibusque vivaria, armenta, alvearia, piscinae, aviaria in cura erant.

l) Negat infecuisse Aristotelem humana cadavera Du Val, in synopsis doctrinae peripatet. Oper. Aristot. t. II. p. 28. probat vero Hallerus in bibl. anat. tom. I. pag. 31.

§. 122. Quae in statu animalium sano eveniunt, quidem copiosissime exposuit, haec vero in medicina nullam mutationem effecere, nec quae de morborum quorundam originibus tradidit, theoriam medicorum mutarunt. Ut in medicinae historia ideo tantum nominandus sit, quod philosophorum antiquorum errores de partibus animalium eorumque usu confutavit; quod universionem animalium naturam diligentissime scrutando primus extitit, qui non solum anatonem omnem diligentissime tractavit, sed etiam comparativa, quam vocant, anatome longe plurimorum animalium instituta, differentiam situs, structurae, usus, partium docuit, tandem quod eo imprimis,
&

& peripateticis philosophis auctoribus amor anatomicae scientiae inter medicos natus est, quam principes viri, ducti ejus exemplo, coluerunt *m*). Peripatetica quoque philosophorum secta, quam condidit, studio, quo ad naturalium corporum naturam indagandam ferebatur, multa ad medicinam ipsam contulit.

m) vid. de Aristotele du Val synopsis analyticae universae doctrinae Peripateticae P. II. in tom. II. oper. Aristotelis & Hallerum, in bibl. anatom. Tom. I. pag. 31. seq.

§. 123. Alexander Magnus ad medicinae incrementa multum contulit, Graecorum artibus & scientiis ad Persas, Indos, Africae partem nobilissimam delatis, Aesculapii quoque cultu ad easdem gentes translato, commercio Graecorum & mercatura cum his gentibus auctis: allatis in Graeciam ex Arabia, India, Asia interiore Africaque mercibus medicinalibus, & tandem condita Alexandria, scientiarum, inprimis medicinae, usque ad Galeni tempora, & post ea, emporio.

§. 124. Nova sane post Alexandri tempora & theoreticae, & practicae medicinae facies est. Anatome, neglecta antea, Diocle praesertim auctore, studiose culta: medicamenta, quorum vix multa, neque valde composita, neque fere in aliis terris, Aegypto excepta, nascentia sciebant majores, post Alexandrum summe multiplicata in libris medicorum deprehenduntur. Eaque me-

dicamentorum ex Arabia, India, Persia, Aegypto allatorum copia practicam non solum medicinam dilatavit, verum effecit etiam, ut sensim altior de morborum originibus theoria negligere-
tur, utque medici magis de eo essent solliciti, quod curaret morbum, quam quod fecisset. Et hoc modo gesta ab Alexandro ad empiricae sectae origines contulerunt.

§. 125. Theophrastus Eresius, Platonis, deinde Aristotelis auditor hujusque in schola successor, etsi medicinam non tradidit, sed philosophiam, cum eaque de universa natura doctrinam, neque in medicorum doctrinis quidquam mutavit, memorandus tamen est, quia primus de re herbaria auctor, & mirae quidem sagacitatis indefessique studii fuit. Proprio ingenio usus, itineribus per totam Graeciam institutis, non plantas solum in patrio solo crescentes perscrutatus est, sed quoque per Alexandri expeditiones ex Arabia, India, Aegypto, allatas. Peritissimum in medicina fuisse libri medicinales de sudoribus, vertigine, lassitudinibus, nervorum resolutione, animi defectione, libri de historia plantarum & libri de causis plantarum docent: docuissent maxime libri de historia plantarum nono superiores, deperditi. Botanice suis temporibus imprimis fuisse cultam multa suadent. Thrasyam Mantinensem & Alexiadem, rei herbariae peritissimos, ipse memorat.

§. 126.

§. 126. Sed vt ad medicorum Hippocrateorum scholam redeam, notandum est, eam ante Dioclis tempora in scientia eorum, quae ad causas & modos functionum in sano corpore pertinent, majorum placita non mutasse & diversa philosophorum dogmata (§. 62—72) esse sequutam *n*). Et licet philosophi multa de singularum partium corporis animalis functionibus dixerint, quae ad observationem ducere potuissent, eas tamen minus duce observatione, magis theoria, quam philosophi simul tradiderant, explicuere. Ut adeo, quod & Galenus *o*) monuit, Aristoteles primus de corporis partibus recte docuerit, rectaque nomina partibus demum post eundem data sint.

n) Galen. de element. L. I. c. 9. pag. 24. tom. III.

o) Galen. introduct. f. medicus c. 10. pag. 368. t. II.

§. 127. Post ejus vero tempora medici, quos omnes ante Herophilum floruisse Galenus *p*) refert, humani corporis fabricam diligentius scrutati sunt, & libros de vniverſi corporis partibus scripserunt Diocles, Praxagoras, Pliftonicus, Philotimus, Mnestheus, Dieuches, Chrysippus, Antigenes, Medius. In hominum cadaveribus vero ante Herophilum & Erasistratum raro anatomicen esse institutam, eamque si instituta fuerit, casum obtulisse, existimandum est *q*). Hinc imperfectam partium *r*) vsusque, quem praestant, cognitionem habuerunt.

p) Galen.

- p) Galen comm. II. in Hipp. de natura human. p. 137. tom. IV.
- q) Galen. de anat. adminiftr. L. III. c. 5. p. 79. tom. IV.
- r) Galen. de anat. adminiftr. L. II. c. 9. p. 60. 61. t. IV. Qui locus notatu digniffimus est: mufculi enim pedis, qui ignoti manferant antiquis, in eo describuntur, cf. Galen. de diffeét. matric. c. 10. t. IV. p. 282.

§. 128. Principes poft Hippocratem, qui Hippocrateae scholae theoriam (§. 108—118) fequuti funt, attamen & in quibusdam aliter fenferunt, fuere Diocles, Praxagoras, Philotimus, Herophilus. Diocles Caryftius, ex Afclepiadarum gente, qui mox poft Hippocratem vixit, primus omnium anatomes auctor extitit, libro *περὶ ἀνατομῆς* fcripto s), in quo octo venas de capite defcendere docuit t). Ex hoc libro excerpta dederunt Plutarchus, Macrobius, quae collecta leguntur apud Clericum & Schulzium u). Arteriam magnam cognitam habuit, abfceffusque peétoris per eam ad renes & veficam ferri docuit x). Semen e cerebro & dorfi medulla excerni y): per refpirationem innatum calorem refrigerari tradidit z).

s) Galen. de anat. adminiftr. L. II. c. 1. pag. 47. t. IV.

t) Galen. comm. II. in Hipp. de natura human. pag. 137. tom. III.

u) le Clerc hift. de medec. P. I. L. IV. cap. 5. p. 278. Schulz. hiftor. anatom. fpecim. I. §. 28. hift. med. period. II. cap. 1. §. 16.

x) Galen. introduct. f. medic. c. 13. pag. 382. t. II.

y) Galen. def. med. 439. p. 276. tom. II.

z) Galen.

z) Galen. de usu respirat. cap. I. pag. 433. tom. V.

§. 129. In pathologia scholam Hippocrateam sequutus est. Morbos ex inaequalitate elementorum, ex contrario eorum statu & ex aeris constitutione oriri existimavit a). Quatuor humores b), & quatuor eorum qualitates c) statuit, quibus ex parte patientibus, ex parte agentibus omnia in corpore regantur d). Propria ipsi erat opinio, febrem *ἐπιρρημία* esse e): sudorem nunquam naturali lege fieri f). Morbos optime descripsit g), ita tamen, ut in singulorum symptomatum origines inquireret. In semiotice Hippocratem sequutus est h). Curationes suas, quarum exempla permulta dedit Caelius Aurelianus, ita instruxit, ut humorem, quem causam morbi esse putabat, revellendo, aut evacuando, partes affectas liberaret. De alimentis & medicamentis multa scripsit, eorumque vires observatione discendas esse docuit. Chirurgiam calluit, & in libro forte, quem scripsit, *κατ' ἰντροίων*, ferramentum ad tela e corpore extrahenda descripsit i). Docuit quoque, quomodo femoris os ex coxa elapsum reponendum sit k). Libros multos scripsit, quos citant subinde Galenus, Caelius Aurelianus. Oribasius quaedam ex libris ejus excerpta collectionibus suis medicinalibus inseruit l).

a) Galen. de hist. philosoph. c. 39. pag. 258. t. II.

b) Galen. de Hippocratis & Platonis decret. L. VIII.

c. 5. t. V. p. 236. Ej. comm. in aph. II. 34. p. 75. t. IX.

- t. IX. Cael. Aurel. chron. I. 4. p. 320. ed. Amann. ab. ann. 1722. 4.
- c) Cael. Aurel. chron. V. 1. pag. 556.
- d) Galen. de natural. facult. L. II. cap. 8. pag. 44. tom. V.
- e) Galen. de histor. philos. c. 39. t. II. p. 58.
- f) Galen. de symptomat. different. c. 6. t. VII. p. 43.
- g) Quod probat fragmentum de melancholia, quod Galenus exhibet, de loc. affect. Libr. III. cap. 10. p. 4+1. tom. VII.
- h) Galen. de atra bile cap. 8. pag. 177. t. III.
- i) Celf. L. VII. cap. 5. n. 3. pag. 352.
- k) Celf. L. VIII. cap. 20. pag. 467. Galen. comm. IV. in Hipp. de artic. n. 40. p. 454. t. XII.
- l) IV. coll. medic. c. 3. de alimentorum praeparatione. L. V. cap. 4. de aqua corrigenda. c. 26. de vino sanitatem conservante. L. VIII. c. 41. de purgantibus. Synopf. Libr. V. cap. 31. victus eorum, qui iter faciunt. c. 33. victus navigantium.

§. 130. Praxagoras Cous, Nicarchi filius, ex Asclepiadarum gente, Diocli coevus, qui summa medicae & anatomicae scientiae laude eminuit, primus arterias a venis distinxit & in arteriis humorem contineri negavit *m*). Nervos a corde oriri cum Aristotele *n*), arterias in nervos mutari *o*), respiratione animam corroborari *p*), sanguinem ex alimento mediocris venarum caloris, reliquos succos ejusdem caloris aucti aut minuti ope fieri *q*) docuit. Pituitosum humorem crassum, crudum, tenacem, novo pituitae vitreae nomine insignivit, ejusque tres differentias, acidam, dulcem, salsam esse *r*) statuit. Qui humor morbo-

morbosus ab ejus inde temporibus in pathologiam receptus est. Morborum observator diligens, qui quoque febres intermittentes malignas cognitas habuit s), revulsioni, derivationi & evacuationi in morborum curatione, ductus theoria de quatuor humoribus, morborum causis, plurimum tribuit, efficaciore quoque, imo audaci medicina subinde usus t). Medicamenta primus commendavit ex hippopotamou), quod primum forte medicinarum per Alexandrum in Graeciam allatarum exemplum est. Libros, quos scripsit, citant Galenus & Caelius Aurelianus.

m) Galen. de dignosc. pulsib. L. IV. cap. 2. pag. 160, tom. VIII.

n) Galen. de Hipp. & Platon. decret. Libr. I. c. 6. pag. 80. t. V.

o) Galen. de Hipp. & Platon. decret. L. I. c. 6. p. 80.

p) Galen. de util. respirat. cap. I. t. V. p. 413.

q) Galen. de nat. facult. L. II. c. 8. pag. 46. tom. V.

r) Galen. de sanit. tuend. L. IV. c. 4. p. 122. t. VI. de different. febr. L. II. c. 6. tom. VII. pag. 132. 133. Pituitam dulcem, temperatam & vitream statuisse Praxagoram, refert Rufus Ephesus de appellat. part. corp human. pag. 43. ed. Clinch. vbi vid. & alia nomina, quae succis dedisse fertur.

s) Cael. Aurel. acut. Libr. II. c. 10. pag. 97.

t) vid. ilei curationem pressione intestini & abdominis incisione peragendam, apud Cael. Aurelian. acut. L. III. c. 17. p. 243. synanches, uvae praecisione, vomitu, acutor. L. III. c. 4. p. 192. phthiseos, hellebori administratione, chron. L. II. c. 14. p. 427. Caeteram memorandum est, eum pleuriticis post diem quin-

quintum venam non insecuisse, balnea calida ad inflammatorios morbos commendasse, Cael. acut. L. II. c. 21. p. 130. ventrem in dysenteria duxisse eumque morbum per involventia curasse. Cael. chr. L. IV. c. 6.

z) Cael. Aurel. chron. L. I. c. 4. pag. 320.

§. 131. Reliquos ex hac Hippocrateorum schola medicos, Eudemum, anatomes subtilius cultae auctorem praecipuum x), qui cum Herophilo glandulis praecipuam operam dedit y), Mnesitheum, Dieuchen, Philotimum, Praxagorae auditorem, qui Erasistrati aetate clāruit, lubens omitto, vt ad Herophilum, Praxagorae discipulum nobilissimum & ex Hippocratea schola virum principem, transeam.

x) Gal. comm. II. in Hipp. de nat. hum. p. 137. t. III.

y) Gal. Libr. II. de semine. c. 6. p. 228. t. III.

§. 102. Summus hic in medica scientia vir, primus, referentibus omnibus, anatomen tanto studio excoluit, vt humana quoque cadavera, imo, quod de eo & de Erasistrato refert Celsus z), de solo vero Herophilo Tertullianus a), viventes quoque homines incideret, neque iudicaret, nisi de his, quae ipse vidisset b). Laude autem tanta anatomes floruit, vt post eum, ad sua vsque tempora, anatomen, nervorum praesertim atque glandularum, neminem accuratius esse profequutum Galenus dicat c). Alexandriae, quae vrbs sedes erat exactioris anatomicae scientiae d), eum regum Aegypti iussu cadavera hominesque

nesque incidisse vero simile est. Nervorum tria genera statuit, alterum, quod e cerebro prodiret, & sensui motuique praeesset: alterum, quod ab ossibus nasceretur ad eaque procederet: tertium quod a musculis oriretur e): sub quo utroque genere, more veteribus ad Galenum usque, & post eum, communi, ligamenta articularum & tendines intellexit. Paralyfin, in qua motus, aut sensus, aut utrumque perit, a nervis scite repetiit f). Membranae cerebri choroideae, tunicae oculi retinae & arachnoideae, calamo cerebri scriptorio, torculari, nomina primus dedit g): arterias venasque pulmonales vidit h): venas intestinorum, quae non sursum ad cavam tenderent, sed in glandulas desinerent i), cognititas habuit intestinoque duodeno suum nomen tribuit k).

z) Cels. praef. ad L. I. pag. 5. 6.

a) Tertull. L. de anima. c. 10.

b) Galen. de opt. secta, c. 2. p. 300. t. II.

c) Galen. de adm. anatom. L. II. c. 1. p. 46. t. IV.

d) Galen. de adm. anat. L. I. c. 2. p. 27. t. IV.

e) Rufus Ephes. de part. corp. human. appellat. L. I. p. 43.

f) Galen. de loc. affect. L. IV. cap. 9. pag. 470. t. VII.

g) le Clerc hist. de la medec. P. II. L. I. c. 6. p. 320. seq. Haller bibl. anat. Tom. I. p. 59.

h) Rufus Ephes. de part. corp. hum. appellat. L. I. p. 42.

i) Galen. de usu partium L. IV. c. 19. p. 392. t. IV.

k) Galen. de loc. affect. L. VI. c. 3. pag. 511. t. VII.

§. 133. In reliquis medicinae partibus diversas ab aliis vias ingressus est. Medicinam scientiam salubrium, insalubrium, neutrorum, dixit *l*), hisque convenire corpora, signa, causas *m*). Morbos a quatuor humoribus (§. 108—113.) oriri statuit, quae vero de singulorum morborum natura docuit, ex fragmentis istis quae ad nos pervenerunt, vix intelliguntur: memoratu tamen dignum est, eum repentinam mortem, quae absque causa manifesta incidit, a cordis resolutione oriri docuisse *n*). Caeterum de morborum historia & curatione non multa scripsit *o*).

l) Galen. introduct. five medic. c. 6. p. 365. t. II.

m) Galen. de Hippocr. & Platon. decret. L. VIII. c. 5. p. 237. t. V.

n) Cael. Aurel. chron. L. II. c. 1. p. 348.

o) vid. Cael. Aurel. acut. I. 12. p. 39. II. 6. p. 84. II. 18. p. 123. II. 29. p. 142. & loca permulta alia.

§. 134. In pulsus definitione & divisione subtilissimus fuit. Docuit pulsare arterias, non secus ac cor, verum eas hanc facultatem non habere innatam, sed cordi referre acceptam *p*). Arteriarum pulsus in modulos certos legesque medicas per aetates stabiles, aut citatos, aut tardos, miranda arte descripsit *q*) eumque motum arteriarum, in temporibus ordinem habentem, rhythmum dixit *r*). In pulsum caeterum differentiis subtilius enarrandis primus extitit *s*).

p) Galen. de different. puls. L. IV. c. 2. pag. 82. t. VIII.

q) Plin.

q) Plin. L. XI. cap. 37.

r) Galen. de different. puls. L. II. c. 6. pag. 47. tom. VIII.

s) Galen. de different. puls. L. II. c. 3. p. 40. t. VIII. Barchusen diff. XV. §. 10.

§. 135. Etsi curationum librum scripsit, quem Caelius *t)* memorat, eumque in diversas curandi vias processisse refert Corn. Celsus *u)*, pauca tamen de ejus medendi instituto scimus. Medicamentis magis, quam majores, studuisse, omnes referunt. Herbarum studium, quibus vires incognitas multas inesse docuit, commendavit *x)*. Medicamentis compositis multas vires tribuit *y)*, eamque solam ob causam Galenus eum medicis accensus empiricam sectam praeparantibus.

t) Cael. chron. L. II. c. 13. p. 416.

u) Celsus in praef. ad L. I. p. 3.

x) Plin. L. XXV. cap. 2.

y) Celsus in praef. ad Libr. V. p. 194.

§. 136. Obscura & difficili dictione etsi usus est, quod etiam effecit, ut usus sub eo paulatim ad verba garrulitatemque deflecteret *z)*, tamen propriam sectam condidit, quae vero, quod ejus aetclae in definitionibus & distinctionibus laborabant, neque decenti ordine vfi sunt, mox extincta est. Diutius durarunt empirici, quorum principes viri medicinam apud eum didicerant. Herophilum ipsum pluresque Herophileos Hippocratis libros illustrasse commentariis notandum est *a)*.

2) Plin. Libr. XXVI. cap. 2.

a) Herophilae sectatores studiose enarrat Clericus, P. II. L. I. c. 7. Herophileos in Hippocratem commentatores enarravi in Fabricii biblioth. Graec. L. II. c. 23. §. 27. Vol. II. p. 598.

§. 137. Prius, quam ad Erasistratum, propriae sectae conditorem, quae Galeni temporibus & scholas adhuc suas habebat, & permultos affectas, vltimumque rationalium medicorum ante empiricorum sectam ortam, accedam, Chrysiippus memorandus est, Cnidius, a quo praeceptore Erasistratus permulta recepit, de ejus vero, quem cum Stoicorum Chrysiippo & aliis ejusdem nominis scriptores permutarunt, doctrinis id solummodo notum est, eum purgantia & venae sectionem proscripsisse b).

b) Schulz histor. med. Period. II. c. 1. §. 43. 44.

§. 138. Mutavit vero & theoreticam, & practicam medicinam summus vir, Erasistratus Ceus. Corpora, etiam vivorum hominum, incidit. Vasa lactea vidit, cordis valvulas: de nervorum origine, venarum & arteriarum decursu, caetera multa, rectioraque primus docuit c). Universam de humoribus veterum doctrinam (§. 108-113.) evertit d), neque humores quidquam ad morbos conferre existimavit: primus hinc ejus pathologiae, quae in solidis partibus omne vitae & morborum principium ponit, auctor. Elementa hinc corporis animalis in solidis partibus consistere & haec esse nervos, venas & arterias statuit e).

In

In arteriis spiritum contineri, qui inspiratione attraheretur, hinc ab aere non differret, sanguinem venis inesse. Hinc generalem omnium morborum causam posuit sanguinis in arterias lapsi f): remotiorem vero alimentum vel nimium, vel incoctum, vel corruptum g).

c) vid. Haller biblioth. anat. Tom. I. p. 56.

d) Galen. de atra bile cap. 7 & 8. pag. 177. 178. tom. III.

e) Galen. introd. s. medic. c. 9. p. 367. 368. t. II.

f) Galen. an in arter. natura sanguis contineatur. t. III. p. 154. qui liber in Erasistrateos totus scriptus est. Gal. de adm. anat. L. VII. cap. 16. Gal. de pulsuum differentiis: de dignoscendis pulsibus: de causis pulsuum: tom. VIII. de venae sectione adversus Erasistratum & de venae sectione adversus Erasistrateos Romae degentes. tom. X. p. 392. & 406.

g) Galen. de histor. philos. c. 39. p. 58. t. II.

§. 139. Generali huic de morborum originibus opinioni theoriam singulorum morborum accommodavit. Febres oriri docuit, si aequilibrio, quod inter spiritum arteriarum & sanguinem venarum esse debet, per abundantiam sanguinis, aut quamcunque causam aliam, sublato, sanguis in arterias transfret: si vero sanguis, qui in arterias transfret, ab ipso spiritu repelleretur haeretque condensatus in arteriarum finibus, tunc inflammationem, febremque inflammatoriam existere putavit b). Idque causa erat, cur venae sectionem plane repudiaret, omnia violenta medicamenta reiiceret, aegrisque inedia & exer-

citationem praeciperet, quod his optime sanguinis copiam temperari transitumque in arterias prohiberi putabat *i*). Medicamentis crebrioribus usum esse & magis compositis pro saeculi more, Corn. Celsus *k*) & Galenus *l*), qui eum hanc ob causam ad empiricorum sectam accessisse putat, referunt. Diaetae ordinandae summopere studuit, in minimis etiam diligens *m*), quia maximam sanitatis conservandae & morborum curandorum partem in ea consistere putabat. Medicamentis usus est non validis, neque moventibus aut alvum vehementer ducentibus, ex plantis potissimum *n*).

h) Galen. de venaesect. adv. Erasistratum. c. 3. p. 394. 395. t. X.

i) Galen. ibid. c. 3. p. 395. de venaesect. adv. Erasistrateos. c. 8. pag. 423. t. X.

k) praef. ad Libr. V. pag. 194.

l) Galen. de sectis cap. 5. pag. 289. t. II. Method. medend. L. III. c. 3. pag. 62. t. X.

m) Galen. de venaesect. adv. Erasistratum. c. 1. p. 392.

n) Galen. de purgant. medic. facultat. L. II. cap. 1. p. 463. t. X.

§. 140. Chirurgiam exercuit. Catheterem ad virorum urinam educendam invenit *o*). Discipulos & sectatores habuit permultos, quos vide apud Clericum *p*).

o) Galen. introd. f. med. c. 13. p. 304. t. II.

p) Part. II. L. I. c. 5. cf. de Erasistrato Barchusen. diff. XIV. §. 13. seq. Schulz period. II. c. 3. §. 35. Haller bibl. anat. tom. I. p. 56. bibl. med. pract. t. I.

t. I. p. 117. bibl. chirurg. t. I. p. 17. Jo. Fr. Henr. Hieronymi diss. exh. Erasistrati Erasistrateorumque historiam. Jen. 1790. 8.

§. 141. Et haec quidem (§. 106—140.) fuit rationalium medicorum priscorum doctrina. In qua notandum est, eam ideo esse imperfectam, quod & ipsi medici univrsum medicinae systema complexi esse non videntur, & omnium hactenus enarratorum medicorum ne vnicus quidem libellus ad nos pervenit. Abest denique a paucis fragmentis, quae Galenus & alii servarunt, neque sectarum partiumque studium, neque ipsum adeo odium. Hinc imperfecta sunt, nec penitus cohaerentia, quae a Dioclis inde temporibus (§. 126.) in medicina esse facta scimus.

§. 142. His temporibus medicinam in tres partes esse diductam Corn. Celsus q) & Galenus r) referunt. De qua partitione, quum in diversas partes iverint auctores, notandum est, divisionem medicinae etiam apud antiquissimos diversum extitisse s) eamque non ideo esse factam, quod medici extabant, certae medicinae parti operam dantes, neglectis reliquis, verum ordinis in tractanda scientia causa. Omnes autem divisiones theoreticam medicinam non tetigerunt, sed ad practicam pertinuerunt, quam *ιατρικὴν* medici proprie appellabant (§. 133). Practicae nobilissima divisio in diaeteticen, pharmaceuticen & chirurgicen fuit, & quidem duplicem ob causam.

MEDE

G 4

Prius

Prius enim, quam medicamentorum usus, post Alexandrum Magnum, empiricis praesertim auctoribus, crebresceret, morbi acuti omnes & diuturni multi sola fere diaeta sanabantur, quae diaeta rerum non naturalium omnium moderamine morbis commodo erat comprehensa: sanorum quoque & imbecillorum diaeta, antiquorum sapientiae professorum exemplo, pars *iatrogenis* non ignobilis existimabatur. Cum vero medicamentorum copia ususque copiosior evaderet, medicique in eorum virtute indaganda, nec non in componendis miscendisque iis studium quoddam ponerent, haec omnia minus commode in diaetetica aliave medicinae parte pertractari poterunt, quae collecta in vnum locum enarrare hinc commodius visum est. Chirurgice jam antiquissimis temporibus a medicina reliqua separata fuit, quod Hippocratis libri probant. Talisque medicina in tres partes diducta fuit, quam Corn. Celsus ^{t)} exhibet. Postquam vero ad omnes morbos medicamenta adhiberi coepere, diaetetice tantum quae ad res non naturales pertinent, comprehendit, pharmaceutice medicamenta, chirurgice opem, quae manu praestatur. Morborum tractatio ad nullam harum partium pertinuit, quibus auxilia continebantur tantum, quibus medicus morbos impugnare solet.

g) Celsus in praef. ad libr. I.

r) Galen. de part. art. medic. proem. p. 282. t. II.

s) Galen. loco mox citat.

z) Celsus in praef. ad L. V. pag. 194.

MEDICINAE ANTIQUAE

PERIODUS III.

SECTA EMPIRICORUM,

CAPUT X.

Antiquior originum hujus sectae praeparatio.

§. 143.

Venio nunc ad sectam nobilissimam omnium, qua vniverſa medicina insigniter mutata est, quae affectas habuit nobilissimos, quaeque, etsi mox a prisca sua integritate descivit, tamen non prius, quam cum ipsa Graecorum medicina florere desit.

§. 144. Ejus vero origines longe antiquiores sunt, quam vulgaris fert opinio. Non enim prima hominum medicina alia fuit, quam empirica (§. 9—13.), neque vllos progressus habere potuit, quam per empiriam, vt, qui practicam medicinam dilatarint, id ea sola duce fecisse videantur. Experientia etiam si neglecta est, postquam theoriarum imperiosa libido philosophos medicosque invaserat, empirica tamen medicina nunquam sine affectis fuit, neque scholarum medicarum Graeciae celebriorum vlla empiria caruit, nisi forsan severiorum dogmaticorum, post empiricam sectam exortam.

G 5

§. 145.

§. 145. Antiquissimis enim, Acronis scilicet Agrigentini temporibus, qui cum Empedocle floruit, empirica secta jam extitisse dicitur ejusque auctor ipse Acron esse perhibetur *u*). Quod si ideo etiam empirici perhibuerunt, ut suam sectam antiquiorem ipsa rationali facerent, quae origines suas ab Hippocrate deducebat; negari tamen nequit, in scholis Aesclepiadarum vix aliam medicinam esse traditam, quam empiricam (§. 80—82). Cnidia praesertim schola, quum omnia negligeret, quae ad aegrotantem pertinent & in mentem medentium non cadunt (§. 81.), eandem plane empiricam medicinam docuit, ut adeo cognitionum in rebus medicis fonte, transitu ad simile, stabilito, eidem cognoscendi principio empiricorum nobilissimo origines primas dedisse videatur. Quae schola etsi post Hippocratem eam gloriam non est consequuta, quam per ipsum Hippocratem Coa; tamen non defuerunt, qui in ea & Hippocratis temporibus, & postea, medicinam & profiterentur, & discerent. Chrysippum, Erasistrati praecceptorem, in Cnidia schola eruditum, supra diximus (§. 137): per eumque Cnidiae scholae praeccepta ad Erasistratum, & per hunc ad empiricorum sectam, quae mox post Erasistratum nata est, transferunt.

u) Plinius Libr. XXVIII. cap. 1. Galen. de subfigurat. empiric. c. 1. t. II. p. 340. Galen. introct. f. med. c. 4. p. 363. t. II. Ab Aesculapio adeo origines sectae empiricorum deducit Isidorus Hispalensis Orig. IV. 4.

§. 146. Coa schola, Cnidiae, ob aemulationis studium, minus amica, ejusque rudiores empiriam non amplexa quidem, a dogmaticorum tamen contemplationibus longissime abfuit: aberat etiam ab iisdem Hippocratis temporibus. Neque ipse Hippocrates dogmaticis medicis vlllo modo accensendus est, quidquid etiam dixerint dogmatici post empiricos natos, qui gloriam sectae suae accedere vani putabant, si Hippocratem principem ejus atque praecipuum auctorem dicerent. Dogmaticorum enim princeps in medicina finis cum esset contemplationis ope ad supremas morborum causas abditasque redire, neque se mederi putarent posse morbo, cujus causae vel abditissimae ipsis non essent perspectae, Hippocrates has aut plane incognitas habuit, aut, ceu inutiles, neglexit; & in morbis quae praegressa erant, quae praesentia notavit, futura vero in aegrotantibus conjectura quadam adsequutus est. Neque vllas morborum causas, nisi quas morbum produxisse observatio docuisset, adeoque manifestas, ad morborum curationem conferre dixit. Inde empirici quoque Hippocratem non a sua secta alienum fuisse dixerunt, sed potius praecipuum ejus auctorem x).

x) vid. Jo. Tzetzes histor. VII. chiliad. 155. in Oper. Hipp. ed. Lind. t. II. p. 960.

§. 147. Cui experimento, quod nunquam in medicina defuit, etiam in summa dogmaticorum feve-

feveritate, augendo anſam dedit medicamentorum poſt Alexandri Magni tempora multiplicatio. Qui diaeta antea ſanari conſueverant morbi, medicamentis ſanabantur. Mira, nec audita prius, quae praedicabantur de medicamentis, ingenia ad experimenta excitabant. Non ſufficere ad haec omnia theoriam, ſed obſervatione eruendum eſſe, quid faciat feratque natura, facile nunc perſeſtum eſt. Quumque obſervatio doceret, mutationem, quae inciderat in corpore, in aliis quoque ſub iisdem conditionibus aut ſemper, aut ut plurimum incidere, neque hoc vlla theoria, haecenus cognita, poſſet explicari, facile intellexerunt medici, obſervationem eſſe medicae ſcientiae ejus, quae aegris opem fert ac ſanos tuetur, fontem principem. Sed eadem effecerunt, ut empirici poſtea a medicamentis inciperent, ab iisque reditu ad morbos facto hos medicamentorum tantum cauſa cognoscendos eſſe exiſtimare viderentur.

§. 148. Ad quae omnia ipſa theoriarum natura contulit. Abditas cauſas generales, & quidem alia ſchola hanc, alia illam, ſtatuebat. Hae in tanta rerum physiologicarum caligine vix aliae, quam incertae, eſſe potuerunt. Et non morbos, ſed has cauſas, medici curabant. Erant hinc, qui ſe Hippocrateos dicerent, omnes theoreticos libros, qui Hippocrati adſcribuntur, illi tribuentes: erant qui huic, erant qui illi theoriae in Hippocra-

pocratis libris propositae adfentirentur: erant, qui Dioclem, qui Praxagoram, qui Herophilum, qui Chrysippum, qui Erasistratum sequerentur. Neque praeceptorum placita immutata siverunt, quod ab Herophileis in primis factum est. Erant qui humidis omnia adscriberent, erant qui nihil: erant qui purgantia praeciperent theoreticis argumentis ducti, erant qui aliis contemplationibus permoti ea fugerent: erant qui in ediam summam omnium morborum medicinam esse putarent, erant qui repletionem accommodato cibo potuque. Nulla, verbo, erat neque theoreticae medicinae pars, neque adeo practicae, de qua non tot diversae essent sententiae, quot fere medici. Quisque morbos pro sua theoria curabat. Felix, infelix in curationibus Herophileorum, Erasistratorum, successus facile docebat minus recta esse dogmaticorum placita, & minus interesse scire quid faciat morbum, quam quid tollat.

§. 149. Si in quatuor qualitatibus, frigido, humido, calido, sicco, & in quatuor humoribus solis constitissent medici statuendis curandisque, origines sectae empiricorum dilatae forsitan fuissent: vnam enim opinionem homo, coeco actus impetu, sequitur: plures de eadem re explorat, quarum si nulla ipsi sufficit, novam quaerit. Si solam physiologiam tetigisset hic theoriarum furor, aut solam quoque sublimiorem pathologiam, neque contemplationes theoreticorum practicum
medi-

medicinam plane incertam reddidissent, medicina sine dubio mansisset eadem, qualis fuerat philosophorum medicina ante Hippocratem. Explicabant philosophi, Asclepiadae morbis medebantur: nec philosophia medicinam practicam, nec haec illam mutabat. Nunc utraque per utramque mutata: incerta omnia: curationum viae diversae, contrariae, in vno morbo. Viro opus erat, qui haec theoreticorum dogmata ad exactius examen revocaret.

CAPUT XI.

Auctores sectae empiricorum praecipui. Placita hujus sectae.

§. 150. Idque fecit Philinus Cous, qui primum medicinam a rationali disciplina abscidit, occasione ab Herophilo, praeceptore suo, accepta *y)*: a Philino autem Serapion Alexandrinus in ea secta floruit *z)*, quem primum omnium rationalem disciplinam nihil ad medicinam pertinere esse professum Corn. Celsus *a)* refert. Post hos viros Apollonii duo, pater & filius, Antiocheni, deinde Menodotus & Sextus ipsam hanc empiricorum sectam accuratius stabiliverunt *b)*. Praeter hos ad empiricorum sectam contulerunt Criton *c)*, Theutras *d)*, Cassius Pyrrhonius *e)*.

y) Galen. *introduc.* f. *medic. c. 4. p. 363. t. II.*

z) Galen. *introduc.* f. *med. c. 1. p. 360. t. II. cf. Gal. de subfig. empir. c. 13. p. 346. t. II.*

a) Corn.

- a) Corn. Celsus in praef. ad L. I. p. 3.
 b) Galen. introd. f. med. cap. 1. p. 360.
 c) Galen. de subfig. empir. c. 1. p. 340.
 d) Galen. ibid. & cap. 13. p. 347.
 e) Galen. de subf. empir. c. 2. p. 340.

§. 151. Principium omnis scientiae in medicina empiricis erat experientia, a qua et nomen duxerunt f). Haec sola ad medicamenta pertinuit eratque cognitio autopsia comparata eorum, quae plerumque, & fere semper in iisdem, & pari modo contingunt g). Erat vero aut naturalis, per observationem eorum in humano corpore nata, a quibus salutem accipit, aut mala patitur, aut fortuita, quam casus obtulisset, aut consulta, si quis, quae in alio evenire viderat, tentaret, num experimento instituto etiam ita succederent, aut imitatoria, si quae aliquando profuerant, in simili casu quis adhiberet. Si ab iisdem saepius adhibitis constans effectus erat, praeceptum ex tali observatione natum theorema vocabant: eorumque theorematum collectio medicina erat, medicus vero, qui ea collegisset h).

f) Galen. introd. f. medic. c. 2. p. 361. t. II.

g) Galen. introd. f. med. c. 2.

h) Galen. de sectis c. 2. p. 287. t. II. Convenit cum hac definitione quam Galenus exhibet def. medic. 15. p. 235. t. II. *ἔστιν ἡ εμπειρικὴ αἰρεσις τῶν πλείστων, καὶ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως πῶς εἰσραμμένων.*

§. 152. Quum vero medicamenta proficua esse in eodem casu, neque in omni morbo eadem, expe-

experientia doceret, species quaedam experientiae natae sunt. Altera observatio erat, τήξεσις, morborum, hoc ordine instituta, ut symptomate a causa manifesta, a locis & a corporis potestate nata notarent *i*), simulque quae in certo symptomatum concursu profuissent: Altera species experientiae erat, quam historiam appellaverunt *k*), quae morbis observandis, historiis morborum legendis, & effectui medicamentorum in his morbis observando, ponderando, studebat. Haec in plurimis, ac saepe videndis, ac eodem modo se habentibus versabatur: non ad morbos, neque ad eorum causam, sed solum ad symptomatum concursum respiciebat ut pateret, num casus, in quo experientia certum medicamentum profuisse probaverat, adesset *l*). Hinc phaenomena non omnia observabant, sed ea tantum, quae ad haec ducere putabant *m*). Praeter observationem & historiam aliam pathologiam non habuere.

i) Galen. de optim. sect. c. 13. p. 309. 310.

k) Galen. de optima secta cap. 14. p. 311. t. II.

l) Galen. introd. f. medic. cap. 3. p. 362.

m) Galen. de optima secta cap. 9. p. 304. & c. 13. p. 309.

§. 153. Altera historiae empiricorum species erat eorum scientia, quae antea in morbis tentata fuerant ad eorum medelam. Duplex erat: aut enim propria observatione (§. 151.) discebatur, quid in certo symptomatum concursu profuit, quid

quid obsit, aut medicus, legendo curationum exempla, perspiciebat, quid in alio symptomatum concursu profuisset, quid obfuisse *n*). Hinc haec historia empiricorum, quam scientiam eorum dicebant, quae visa, perspecta essent, aut ceu perspecta consideranda, & circa symptomatum concursum versabatur, in quo medicamentum quoddam utile extitisset, & circa medicamento ipsius historicam cognitionem *o*).

n) Galen. introd. f. medic. c. 3. pag. 362. t. II.

o) Galen. de subfigur. empir. c. 10. p. 343. t. II.

§. 154. Cognoscendi principiis empiricorum hactenus enarratis Menodotus epilogismum addidit, sensum (§. 151.) ad cognoscendi principia in medicina non pertinere adferens *p*), ita ut hoc auctore duo tantum cognoscendi principia empirici haberent, memoriam (§. 152. 153.) & epilogismum. Erat vero epilogismus empiricorum ratio eorum, quae sensui patent *q*). Hinc eo potissimum ad demonstrationes usi sunt, quas vero nunquam ab abditis causis mutuati sunt *r*). Analogismo, qui semper ad abdita ducit, adeoque dogmaticorum erat, usi nunquam sunt *s*).

p) Galen. de subfig. empir. c. 13. p. 346. t. II.

q) Galen. de subfig. empir. c. 10. p. 344. t. II. cf. Gal. de sectis p. 289. t. II.

r) Tale exemplum demonstrationis empiricorum exhibet Galen. de subfig. empir. c. 9. p. 344. t. II.

s) Galen. def. medic. 18. p. 136. t. II.

H

§. 155.

§. 155. Hos cognitionis medicae fontes ad morbos, qui saepius homines corripere consueverunt, sufficere quidem arbitrati sunt. Quum vero morbi quoque possent existere, mutata forma induti, aut insolito symptomatum ordine stipati, aut denique novi, aliud, idque nobilissimum principium cognoscendi, Serapione auctore t), apud empiricos natum est, *ἡ ἀπὸ τῆς ὁμοίης μεταβάσις*, sive a re simili ad similem transitus, quo ductus medicus, quae in simili affectu profuisse viderat medicamina, in alio, non quidem eodem, sed similitudinem cum eo habente, eadem adhibebat. Isque transitus triplex erat, ab auxilio ad auxilium, a locis ad loca, ab affectibus denique ad affectus u). Non tamen omnes empirici huic transitui parem in medicina dignitatem tribuerunt. Viam ad inventionem vocabant eum, inventionem vero ipsam per experientiam fieri docebant x). Menodotus, qui vsui tantum medicinam accommodare volebat, ad medicinam hunc transitum necessarium esse non putabat, quod & dogmatici eodem vterentur. Eandem sententiam Cassius Pyrrhonijs tuitus est. Theutras eum magis viam, qua exerceri posset medicus, quam cognoscendi principium, aut, quod quidam putaverunt empirici, partem medicinae esse putavit y). Omnes vero reliqui empirici transitu a simili ad simile vsi sunt ceu cognoscendi principio. Hinc Glaucias histo-
riam,

riam, ex autopsia & anamnesi (§. 151—153.) natam, epilogsimum, & transitum ad simile τὴν τρεῖς πρὸς τῆς ἰατρικῆς dixit.

- f) Galen. de subfig. empir. c. 3. p. 341. t. II.
 g) Galen. de optim. secta c. 16. p. 314. t. II. de subfig. empir. c. 11. p. 344. t. II. de sectis c. 2. p. 286. t. II.
 x) Galen. de sectis c. 2. p. 286. t. II.
 y) Galen. de subfig. empir. c. 3. p. 341. t. II.

§. 156. Medicinam in duas partes diviserunt, finales nempe & constitutivas. Has principia sua cognoscendi (§. 151—155.) esse dicebant, illas practicae medicinae partes, in quibus tamen non convenerunt, aliis semioticen & therapeutice, aliis hygienen, aliis cosmeticen & phneticen medicinae esse partes existimantibus. Imo medicinam in tot partes divisere, quot morbi sunt. Fuisse empiricos medicos ad dentes, ad articulos, ad anum adeo, Galenus z) refert. Medicinae divisio, quae apud eos valuit maxime, haec erat, vt univrsam artem in semioticen, therapeutice & hygienen dividerent. Therapeutice triplex fuit, diaetetica, pharmaceutica, chirurgica a).

- z) Galen. de partib. artis medicae c. 1. p. 282. t. II.
 a) Galen. de partib. art. medic. c. 6. p. 284. t. II.

§. 157. Haec itaque quatuor empiricis propria erant: 1) vt ad concursum symptomatum respicerent, neque ad morbum, neque ad causas ejus, 2) vt in his concursibus ea medicamenta tenta-

H 2

rent,

rent, quae observatio probatiora esse ad eos docuisset, 3) ut ad hoc historia ante tentatorum, & 4) transitu a simili ad simile vterentur *b*).

b) Gal. introd. f. medic. c. 3. p. 362. t. II.

§. 158. Intelligitur autem ex his, empiricos tantum ad medicamenta & ad morbos respexisse, & quae in sano, aegrove statu in corpore aguntur, ad medicinam non pertinere existimasse. Hinc sanorum anatomen supervacuum, morbo necatorum inutilem putabant *c*), quod utramque nec ad observationem, nec ad historiam facere existimabant. Naturam tamen partium, & quae ferrent medicamenta, diligenter explorabant *d*). Quaestionem de naturalibus actionibus supervacuum esse ideo contenderunt, quod incomprehensibilis natura sit *e*). (Neque modum, quo in statum morbosum transeunt actiones, neque ipsam hujus status naturam causasque interiores medici attentionem mereri.

c) Celsus in praef. ad Libr. I. p. 8.

d) Galen. de sectis c. 8. p. 294. t. II. qui locus ad notata dignissimos pertinet.

e) Celsus ibid. p. 6.

§. 159. Pathologiam contra sedulo coluerunt, & quidem auxilii in morbis ferendi causa (§. 151. 152. 153. 155): maxime historiam morborum & symptomatum concursus, quod, quae in vno profuisse observaverant, in simili adhibebant (§. 155). Evidentes causas, ut necessarias, amplexi *f*), ad easque

easque constituendas epilogifmo vfi sunt. Neque
 in his omnibus aberrarunt ab Hippocratis placi-
 tis, nisi quod contraria plane via ad medicinae
 in morbis cognitionem contendebant, quam Hip-
 pocrates elegerat. Medicinam morborum Hippo-
 crates ex ipsorum cognitione deduxit, facilem
 esse morborum medicinam, iis ipsis, eorumque
 causis cognitis, existimans. Empirici contra, a
 medicamentorum vfu procedentes, morbos cau-
 sasque eorum manifestas medicamentorum potissi-
 mum causa cognoscendos esse existimarunt. Hip-
 pocrati et empiricis eadem plane medicina erat,
 morbo, causisque ejus manifestis commoda: idem
 semiotices, idem historiae morborum studium:
 viae tantum, per quas vtrique ad eandem morbo-
 rum & medelae scientiam perveniebant, di-
 versae g).

f) Celsus in praef. ad Libr. I. pag. 6.

g) Quod docui in mea tractatione. Beyträge zur Ge-
 schichte der Empiriker nach den Zeiten des Galenus,
 in Cl. Wittweri Archiv für die Gesch. der Arzney-
 kunde Vol. I. p. 1. p. 31. seq.

S. 160. Voluisse empiricos tradere atque exer-
 cere medicinam, quae medicinae dogmaticorum
 plane esset contraria, ex haftenus dictis satis per-
 spicitur. Incerta, dubia erant apud dogmaticos
 omnia, ob contemplationum multitudinem, di-
 versitatem, difficultatem: neque in causis sensui
 non patentibus, vlla certitudo esse poterat. Hinc
 empirici, certi amantes in medicina, neque odio

in dogmaticos carentes, omnibus iis, quae ad abdita in medicina ducunt, adeoque vniversa dogmaticorum medicina, repudiatis, soli obseruationi inhaeserunt.

§. 161. Ipsa vero dogmaticorum medicina per empiricam mutata est. Utraque secta, quum non sine invidia res suas ageret, factum est, vt, quod a partium acriore studio abesse vix vnquam potest, vtraque pars a via, in qua veritas consistit, aberraret. Empiricorum medicinam dogmatici, dogmaticorum empirici, falsam putabant: vias, quibus empiricorum secta ad medicamenta morborum invenienda vtebatur, dogmatici fugiebant, & contra. Et tamen morborum medela erat vtrique sectae fere eadem. Dogmaticorum medicina, vtut plena contemplationum & opinionum de causis morborum generalioribus, practicam haectenus parum mutauerat: ad eruendum enim quid mutatum esset in morbis, dogmatici historia morborum eorumque, quae eos produxerant, vtebantur. Per hanc ad latentem causam redibant, cui dum medebantur, morbum causasque eius manifestas tollebant.

§. 162. Etsi quidem dogmatici, hoc modo procedentes, abditam causam, suo ingenio excogitaram & per theoriam necessariam, semper supposuere in morbis, ideoque indicationes fecere morbi naturae minus convenientes, tamen,
quod

quod mirandum est, morbos sic curarunt, vt neque in diaeta, in qua veteres omnes operam posuere maximam, neque in ipsis medicamentis morbo idoneis multa possint desiderari. Contulit ad hoc medicamentorum major copia, per eamque eorum studium auctum: contulere etiam sine dubio empiricorum firmae stabilesque observationes, quibus dogmatici, vel inuiti, in curationibus suis vsi sunt.

CAPUT XII.

Rixae empiricorum cum dogmaticis. Utriusque sectae per has mutata facies.

§. 163. Itaque post sectae empiricorum exitum medici in duas partes discesserunt, aliis rationalem disciplinam profitentibus, aliis experientiam. Eodem tempore quoque vtraque secta nomina sua obtinuit. Rationales medici λογικῆς, δογματικῆς, ἀναλογιστικῆς, qui ab experientia nomen ducebant ἐμπειρικῆς, τηρητικῆς, μνημονευτικῆς seipsos appellavere h).

h) Galen. de sectis c. 1. p. 286. t. II.

§. 164. Mox certamina inter vtramque sectam nata sunt, eaque cum partium studio & invidia gesta. Dogmaticos empirici sophistis aequiparaverunt i): empiricorum vero empiriam ab ἀπειρίᾳ nihil differre, dogmatici regefferunt k). Rationem dogmaticorum empirici ne probabilem quidem esse putarunt, & si probabilem, tamen

H 4 non

non veram: empiriam dogmatici inconstantem, non sufficientem, artis expertem dixere l).

i) Galen. in comm. II. in libr. Hipp. de natura human. p. 145. t. III.

k) Galen. de optim. secta cap. 9. p. 305. t. II.

l) Galen. de sectis c. 1. p. 289. t. II. Argumenta dogmaticorum & empiricorum pro suis sectis militancia optime exposuit Corn. Celsus praef. ad L. I. pag. 3. seq.

§. 165. Non convenit enim vtraque pars in cognoscendi principiis. Duo propria erant dogmaticis, analogismus & indicatio. Haec a morborum cognitione procedebant, eratque analogismus, quod ab evidente ortum ducit & latentis comprehensionem facit m). Indicatio erat dogmaticis praeceptum curationis per abditae causae cognitionem natum n). Utrumque principium empirici non statuebant, quod ad causas abditas aut duceret, aut ab iis prodiret.

m) Galen. def. medic. 18. p. 235. t. II.

n) Galen. de sect. c. 3. p. 287. t. II.

§. 166. Dogmatici anatomen, abditarum causarum inquisitionem, analogismum, indicationem & *διαλεκτικὴν θεωρίαν* in medicina necessarias esse putabant: empirici contra anatomen, quam casus offert, vulnerum inspectionem (*τραυματικὴ θεάσις*) & habitus partium externi observationem non negligentes quidem, multis verbis, imo libris, in eam inveci sunt, nihil per eam posse inveniri, nec, si quid inveniatur, ad artē esse necessarium existimantes. Indicationem neque existere, neque

neque medelam morbi ex abdita ejus causa cognosci contenderunt: omnia enim ex seipso esse cognoscenda, nec dialectices artem ullam morborum medicinam desiderare p).

o) Galen. de administrat. anat. L. II. c. 3. p. 49. t. IV.

p) Galen. de sect. cap. 5. p. 289. 290. t. II.

§. 167. Dogmatici observationem (§. 152.) empiricorum impugnabant, quod nunquam paria similiaque symptomata in morbis incidant, idem tempus eundemque ordinem servantia, quae tamen ad constantem observationem necessaria sint, neque intelligi possit absque rationali disciplina, quorum symptomatum observatio necessaria sit q). Historiam (§. 152.) non esse fontem cognitionis in medicina ideo dicebant, quod diversa de eodem morbo doceret, quae aut ratione, aut experientia essent dijudicanda. Non posse vero ea dijudicari per rationem, quam rejiciant empirici: si vero per experientiam dijudicanda sit historia, superfluum esse & inutilem. Neque ideo utilitatem ab historia esse expectandam, quod omnia, quae ad genus symptomatum, numerum, magnitudinem & tempus pertinent, literis consignari non possint r).

q) Galen. de optim. sect. c. 11. & 13. p. 309. t. II.

r) Galen. de opt. sect. c. 14. 15. p. 311—313. t. II.

§. 168. Transitum ad simile (§. 155.) his argumentis impugnarunt: Si ab omnibus symptomatibus transitus sit, eum non posse existere, quum

H 5 omnia

omnia symptomata perfecte eadem in nullo morbo occurrant: si a quibusdam, incertum esse *s*). Transitum ab auxilio ad auxilium si faciant empirici, hoc aut propter formam externam utriusque medicamenti eandem fieri, eam vero formam parum aut nihil docere, aut propter respondentes sibi in utroque remedio facultates, quae non sine rationis usu eruuntur *t*). Transire tandem quoque empiricos ab opposito ad oppositum, similibus omnibus in simili morbo incassum tentatis *u*): hunc vero transitum summe conjecturalem esse.

s) Galen. de opt. sect. c. 10. p. 307. t. II.

t) Galen. de opt. sect. c. 16. p. 314. t. II.

u) Galen. de subfig. empir. c. 11. p. 344. t. II. cf. de opt. sect. c. 19. t. II.

§. 169. Indicationes ad morborum medelam inveniendam, quibus dogmatici utebantur (§. 165), penitus cum fugerent empirici, hi morbis hoc modo semper medebantur, ut, quae observatio aut historia in morbis conferre docuisset, ea in similibus adhiberent. Idque dogmaticis summe displicuit, existimantibus curationem morborum non inveniri absque indicatione posse, neque hanc sine cognitione naturae, virium corporis, potestatum, causarum corpora afficientium *x*): quae omnia empirici ad medicinam non prodesse existimaverunt.

x) Galen. de sectis c. 3. p. 287. t. II.

§. 170. Quae tamen summa diversitas utriusque sectae in medicamentis ad morbos inveniendis

NOB

non effecit, vt alia dogmaticorum, alia empiricorum practica medicina esset. Curationem eorundem morborum per easdem curandi vias eademque medicamenta vtramque sectam tentasse Galenus γ) refert. (vide quoque §. 161. 162.)

γ) Notatu dignissimus est locus Galeni de sectis c. 5. p. 291. t. II. quem adscribam: *τοιαῦτα μὲν πρὸς ἀλλήλων ἐρίζουσιν Ἐμπειρικοὶ τε καὶ Δογματικοὶ, τὴν θεραπείαν ἐπὶ τῶν αὐτῶν παθῶν τὴν αὐτὴν ποιοῦμενοι, ὅσοι γὰρ νόμῳ καθ' ἑκατέραν τὴν αἵρεσιν ἡσυχῆται.*

§. 171. Et hae ipsae rixae (§. 163—170.) vtrique sectae parum vtilis fuerunt. Effecerunt enim, vt in contentionum hac acerbitate, amplificandae ipsi scientiae operam vix vllam darent. Ipsi adeo empirici epilogismo (§. 154.) & transitu a re simili ad similem (§. 155.) minus utebantur, quoniam vtrumque hoc cognoscendi principium tueri contra argumenta dogmaticorum vix poterant, neque vlllo modo communem cum dogmaticis viam ingredi videri volebant. Aetas dogmaticorum, quae ante empiricae sectae exortum ferax contemplationum fuerat, post eum novas non tulit, vsque ad Aesclepiadis tempora. Nec ab vtraque secta, ad haec vsque tempora, aliquid novi in medicina inventum est.

§. 172. Medicamentorum copia per empiricos aucta, diligentiorque observatio quid efficerent, & in quo morbo prodesse, per empiricorum medicinam nata, in dogmaticorum medicina hanc muta-

mutationem effecit, vt, quae antea medicamentis minus copiosis, vix multum moventibus, & in acutis morbis maxime diaeta fuerat vsa, nunc, empiricorum more, crebrioribus valentioribusque medicamentis vteretur. Contulit ad eundem crebriorem medicamentorum vsu is ordo in tractanda medicina, qua medicamentorum doctrina ceu pars medicinae practicae considerabatur (§. 142). Adeoque, vel inuitis dogmaticis, practica medicinae eorum pars ad empiricam accessit. Morborum latentes origines & indicationes ad sectae suae mentem eruebant: medicamenta, quae empiricorum observatio probatiora experta fuerat, adhibebant.

§. 173. Venenorum & antidotorum scientia his temporibus valde dilatata est. Nota erant antiquioribus temporibus venena atrocissima quidem, conii, quo Socrates periit, exemplo: venenum dare medicis per iusjurandum Hippocratis non licebat, neque pessum foetum corrumpentem mulieris vulvae inferre z): attamen antiquiores medici venenorum raram, si vllam vnquam, mentionem fecerunt, neque in libris Hippocratis vllam veneni mentionem esse factam, nisi in iurejurando, memini. Eaedem causae, quae vsu medicamentorum crebriorem reddiderunt, medicos quoque incitasse videntur, vt in venena & antidota diligentius inquirerent. Accessit iisdem causis Alexandri, deinde Romanorum dilatatum

tatum in has terras imperium, in quibus atrociora & crebriora venena provenire solent. Denique veneficia per Graecorum, Romanorum luxuriam, bella, odia aucta effecere, ut venenis praecavendis, datisque curandis major opera impenderetur.

2) Hipp. iusjurand. p. 43. t. I. ed. Lind.

§. 174. Venenis & antidotis principes viri studuerunt. Attalici Pergameni reges, ut Ptolemaei Aegyptii, amore scientiarum ducti, non solum libris vndique conquisitis bibliothecas condiderunt, quae, si non ad amplificandam medicinam, saltem ad priscae doctrinae monumenta conservanda contulerunt, sed etiam ipsi experimenta circa res medicinales instituerunt, aut instituta ab aliis auctoritate, consilio, adjuvarunt. Aegyptii reges ad anatonem multum contulerunt. (§. 132.) Venenorum experimenta, quum ad evitandum periculum eorum conferrent vitamque redderent tutiorem, eo diligentius facta sunt, quo major mortis a veneficio metus erat. Claruit his experimentis Attalus Philometor, Pergamenorum regum ultimus, qui venenorum vegetabilium per experimenta cognoscendorum studio tantum inhaesit, ut nomen ejus non sine crudelitatis nota quadam ad nos pervenerit *a*). Eumque in his juvisse dicitur Nicander Colophonius, qui heroico versu de venenis ex animalibus (Ἐν γίαισι) & de venenorum medicamentis scripsit, quod utrumque poema ad nos pervenit. Magnus,
quae

quae ab eo enarrantur, venenorum, & infinitus
paene medicinarum ad venena numerus, quanto-
pere ejus temporibus venenorum scientia fuerit
agitata, docent.

a) Galen. de antidotis L. I. c. 1. p. 865. t. XIII.

§. 175. Eadem venenorum & antidotorum
scientia Mithridates, Ponti rex, claruit. Expe-
rimentis in capite damnatis institutis venenorum
& antidotorum vim didicit. Victus tandem cum
esset a Cn. Pompejo, qui omni regia praeda poti-
tus est, venenorum scientia ad hunc transiit, qui
Lenaeo liberto, quae consignaverat Mithridates
de his rebus, colligenda & in latinam linguam ver-
tenda tradidit. Cum hoc herbarum scientia ad
Romanos transiit vulgataque ab eo antidotus Mi-
thridatis est, quam si quis jejunus sumfisset, vene-
num eo die non nociturum putabatur. Constat
autem duabus nucibus ficcis, ficibus totidem,
rutae foliis XX & falis grano b).

b) cf. Plin. Libr. XXIII. c. 8. Libr. XXV. c. 2. Q.
Seren. Samonic. cap. 61. v. 1069. vbi vid. a me
notata. cf. Morgagni epist. I. in Seren. in opusc.
miscellan. part. I. p. 103. De alia antidoto Mi-
thridatica vid. Plin. L. XXIX. cap. 1. De theriaca
Mithridatis cf. Galen. de antidot. L. I. c. 1. p. 865.
tom. XIII. Antidotos varias Mithridatis descripsit
Galen. de antidot. L. II. c. 8. p. 910. c. 10. p. 915.
t. XIII. & in permultis locis aliis.

CAPUT

CAPUT XIII.

De celebrioribus quibusdam empiricis et his, quae a secta empiricorum sunt praestita.

§. 176. Nunc medicos empiricos celebriores, praeter jam dictos (§. 150. 154. 155.), persequar. Eminent in his Manteias, Herophili auditor, & quem Manteias auditorem habuit, Heraclides Tarentinus. De Manteia auctores parum scripserunt: fuit autem princeps suae sectae atque praecipuus auctor, primusque omnium, qui de medicamentis, & simplicibus, & compositis, accurate scripsit. Pertinuit Galeni adhuc temporibus ad probatissimos de hoc argumento scriptores *c*).

c) Galen. de simplic. medic. facult. L. VI. proem. p. 144. t. XIII. de composit. medicam. per genera L. II. c. 1. p. 672. t. XIII.

§. 177. Summam fere inter empiricos laudem consequutus est Heraclides Tarentinus, quem minus sectae suae, quam veritatis amantem Galenus *d*) dicit, qui nihil in libris suis scripserit, nisi quod ipse vidisset comprobatum, quem Caellius *e*) empiricorum principem & omnium maxime probandum vocat, & quem solum inter empiricos dignum refutatione censuit. Hic in diacta praeceptorem suum sequutus est, eamque summe severam praecepit *f*).

d) Galen. in comm. III. in Hipp. de artic. tom. XII. pag. 396.

e) Acu-

e) Acutor. Libr. I. c. 17. pag. 64. seq. L. IV. c. 4. p. 195. seq.

f) Corn. Celsus L. III. c. 15. pag. 114.

§. 178. Et si dogmaticorum subtilitatibus plane adversabatur, neque adeo definitiones, sed rerum descriptiones succinctas, pro sectae suae more, exhibebat, quarum exemplum Galenus servavit g), laudatus tamen a dogmaticis est, quia praeter Manteiam primus bene de simplicium medicamentorum facultatibus & de compositionibus medicamentorum scripsit, neque de medicamentis loquutus est, nisi de validis, quorum vim ipse expertus esset, omisissis minus validis, iisque, quae dubios effectus praestiterant h). In medicamentis compositis scribendis Manteiam praeceptorem imitatus est i).

g) Galen. de different. puls. L. IV. c. 3. t. VII. p. 88.

h) Galen. de simplic. medic. facult. L. VI. proem. t. XIII. p. 144. cf. de composit. medicamentor. per genera L. II. c. 5. t. XIII. p. 685.

i) Galen. de composit. medic. per gen. L. II. c. 1. p. 672. t. XIII.

§. 179. Magnam, praeter hos, quos memoravi (§. 176—178), medicamentorum experientiam habuere librosque de iis scripsere Crataevas k), Heras Cappadox l). Alios empiricos minoris famae, Glaucum, Dionysium, Critonem, Herodotum, Sextum, Saturninum, Calliclem, Diodorum, Lycum, Clericus m) citat.

k) Galen.

- k) Galen. de simplic. medic. facult. L. VI. proem. t. XIII. p. 144.
 l) Celsi L. V. c. 22. n. 3. p. 223. c. 28. n. 4. p. 264. Galen. de composit. medic. per gener. L. III. c. 9. t. XIII. p. 731.
 m) hist. de la medecine P. II. L. II. c. 7. & 8.

§. 180. Nunc enarrandum est, quid in univ-
 ersa medicina mutaverint empirici probatiores, quod
 difficile est, quoniam empiricorum libri omnes
 interierunt. Dogmaticorum quidem medicina,
 quae circa latentia versabatur, nihil utilitatis per
 empiricos accepit: medicina per eos tantum di-
 latari potuit, ad cuius cognitionem per istas vias
 pervenire licet, quibus empirici usi sunt (§. 151—
 156). Historias morborum perfectissimas compo-
 suerunt, quod partim patet ex (§. 150—153) di-
 ctis, partim ex excerptis, quae Caelius ex He-
 raclidis Tarentini libris dedit, quae solae prolixio-
 res librorum hujus sectae sunt reliquiae. Mor-
 bos secundum symptomata indicationes dirigentia
 optime distinxerunt. Phrenitidis curatio integra,
 quam Caelius ex Heraclide exhibet *n*), nec non
 synanches *o*), ilei *p*), cujus fragmenta idem au-
 ctor producit, tali modo institutae sunt, ut ne-
 scias quid magis mirere, an accuratam morbo-
 rum, quoad causas, quae eos effecerunt, distin-
 ctionem, an scita commodaque medicamenta ad
 eosdem. Phrenitidem in inflammatoriam, quam
 optime, etiam per localia medicamenta, curan-
 dam praecepit, gastricam, per vomitum & alvi
 fluxum

fluxum curandam, & a vitio locali in cerebro ortam divisit Heraclides. Synanchen aliam esse dixit, quae ab inflammatione, causam in locis ipsis affectis habente, & quae a ventriculi sordibus proficiscitur. Ileum inflammatorium & a stercoreum collectione ortum, cognitissimos habebat singulisque his morborum speciebus diaetam & medicamenta maximo studio accommodabat.

n) Cael. acutor. L. I. c. 17. p. 64.

o) Cael. acutor. L. III. c. 4. p. 195.

p) Cael. acutor. L. III. c. 17. p. 246.

§. 181. Quibus cognitis, vix quisquam dubitare poterit, quin empirici rectam in curandis morbis viam sint ingressi. Latentes causae, eadem, quas proximas nostra pathologia dixit, ad scientiam medici pertinent quidem, sed non ad artem, qua is morbis medetur. Illam empirici medico non necessariam, hanc summe necessariam esse putarunt. Et haec ars in eo consistit, ut in symptomatum concursu eo, quem ex longa observatione ita evenire comperti erant, (morbum vocabant) divisione symptomatum facta in cognata morbo, seu essentialia, & affinia q), per utrumque hoc symptomatum genus, maxime tamen per cognata, quod laesum esset in morbo, adeoque per medicamenta curandum, eruerent, eoque modo morbis medicinam summe commodam facerent.

q) Galen. de subfig. empir. c. 6. p. 342. t. II.

§. 182.

§. 182. Si itaque errarunt empirici, dicentes philosophum ibi debere incipere, vbi medicus desinat, vix tamen eos errasse quoad modum, quo curationes invenerunt, quoque ipsos morbos curaverunt, putandum est. Si enim dogmaticorum, mox in hanc, mox in illam curandi viam transeuntium placita cum empiricorum firmis stabilibusque curationibus confero, meliores, probatiores, feliciores empiricos fuisse video, tam exigua praxeos eorum monumenta ad nos pervenisse vehementer doleo. Quae deprehenderunt in morbis, manifesta, efficaci medicina, quam vsus probaverat, debellarunt, r) vt vomitu, per methodicos adeo taxato, synanchicos curarunt. Opio & aliis narcoticis crebrius vsos esse empiricos, Clericus s) putat: at antiquiores eadem crebro adhibuere. Medicamenta Heraclidem Tarentinum adhibuisse, quae India, calidiorque Arabia fert, notandum est, cinnamomum, piper longum, costum, carpobalsamum, opobalsamum t).

r) cf. Cael. acutor. L. II. c. 38. p. 174. acut. III. c. 4. p. 195. & saep.

s) hist. de la med. P. II. L. II. c. 7. p. 374.

t) Galen. de compos. medicam. fec. loc. L. VII. cap. 2. confect. 17. t. XIII. p. 534. L. X. c. 1. p. 628.

MEDICINAE ANTIQUAE
PERIODUS IV.
SECTA MÉTHODICORUM.

CAPUT XIV.

*Epicuri systema philosophicum in medicinam
illatum.*

§. 183.

Empiricorum medicina, etsi, quod infra exponam, in deteriorem statum pervenit, tamen non sine taedio ad novam rationalis medicinae formam transgredior, quae univrsam quidem theoriam mutavit, practicam vero, si non intactam reliquit, tamen, quod in salutem hominum factum est, vel leviter tetigit. Ejus initia ab Epicuro repetenda sunt.

§. 184. Vixit ab Olympiad. CIX vsque ad Olympiad. CXXVII *u*) Epicurus, vir optimus, sectae nobilissimae princeps. Hic, vt omittam reliquam ejus philosophiam, Democritum in hac τῆς φυσιολογίας parte sequutus est, quae ad naturalium corporum origines spectat *x*), & tali modo philosophatus est: Corpora alia esse concretiones (συγκρίσεις), alia ex concretionibus facta: concretiones ex atomis fieri *y*), haec vero esse indivisibilia (ἄτομα) & immutabilia, nec dissolvi posse,

posse, nec vnquam interire. Haec atoma infinita esse in vnaquaque figura, moverique per vacuum, & solitaria, & inter se juncta, perpetuo, nisi alia, contrarium motum habentia in eodem vacuo, ipsis resistent: qualitatem vero nullam habere, praeter figuram, magnitudinem, gravitatem, & expertia coloris esse, quem tamen varium, pro diversa compositione, nanciscantur, vbi in concretiones aut corpora transierint. Mundum hinc infinitum esse, ex infinitis quippe & immutabilibus atomis compositum 2).

u) Apollodorus Epicureus apud Diog. Laert. L. X. segm. 14. p. 610. ed. Amstel. 1692. 4.

x) Apollodor. apud. Diog. Laert. L. X. segm. 3. p. 604.

y) τα άτομα τῶν σωμάτων, ἐξ ὧν καὶ αἱ συγκερίσεις γίνονται, καὶ εἰς ἃ διαλύονται. Quae verba ipsius Epicuri ex epistola ejusdem ad Herodotum, vid. Diog. Laert. L. X. segm. 42. p. 621. diligenter notanda sunt ad intelligendum ipsius, & Asclepiadis adeo systema.

z) vid. Diog. Laert. L. X. segm. 35. p. 618. seq. cf. de Epicuri doctrina Lucret. de rer. natur. Sext. Empir. adv. mathemat. L. IX. Petr. Gassendus de vita & moribus Epicuri Libr. VIII. Hag. Comit. 1658. 4. Brucker instit. hist. philosoph. Per. I. part. post. L. II. cap. 13. §. 8. p. 268.

§. 185. Etsi de modo, quo se habere putaverit haec atoma in concretionibus & corporibus ab iis factis Epicurus, non satis constat in tanta difficultate, qua vniversa ejus philosophia laborat & jam apud ipsos veteres laborabat, subtiliora

tamen atoma motu in corporibus agitari continuo existimavit. Animum atomis talibus, & subtilioribus quidem, consistere, adeoque corporeum esse, verum nunquam interiturum, docuit, sed animum imperare corpori, si animi atoma per omnem syncrisin disseminata in corpore vagentur *a*). Per eundem atomorum motum vertiginesque corporum naturalium incrementa, mutationes, caet. explicuit *b*).

a) Diog. Laert. L. X. segm. 66. p. 630.

b) Epicurus in epist. ad Pythoclem, apud Diog. Laert. L. X. segm. 90. p. 641.

§. 186. Neque has doctrinas (§. 184. 185.) ad medicinam applicavisse Epicurum incredibile est. Scripsit enim *περὶ νόσων δόξαι πρὸς Μίθρηνη* *c*), quarum vero tantum titulus ad nos pervenit. Per attractionem atomorum, per eorum figuram & propensionem ad ingrediendum in poros Epicurum digestionem, excrementorum secretionem & actionem medicamentorum in corpore animali explicavisse, Galenus *d*) refert,

c) Diog. Laert. L. X. segm. 28. p. 615. ed. Amstel. 1692. 4.

d) Galen. de natural. facult. L. I. c. 14. t. V. p. 22.

§. 187. Quod systema, etsi ab ipso Epicuro, qui sectatores habuit plurimos, in iisque, inter antiquiores, Metrodorum medicum, ad sani aegrique corporis naturam fuit applicatum, in medicina tamen nullas mutationes effecit, donec Asclepiades per id univrsam medicinam mutavit.

CAPUT

CAPUT XV.

Asclepiades.

§. 188. Durabat enim antiquitas firma, vsque dum aetate M. Pompeji Asclepiades, Bithynius, orandi magister, nec satis in ea arte quaestuofus, ad medicinam se repente convertit, atque torrenti ac meditata quotidie oratione blandiens, omnia abdicavit e). Sagacissimus vir, Mithridati, Ciceroni, commendatissimus, vniversum prope humanum genus circumegit in se, non alio modo, quam si caelo emissus advenisset f).

e) Plin. Libr. XXVI. cap. 3.

f) Plin. Libr. VII. cap. 37.

§. 189. Novam sectam condidit, eamque, etsi ad dogmaticorum disciplinam referendam, plane tamen ab omnibus, quae dogmatici post Hippocratem ad haec vsque tempora docuerant, abhorrentem. In theoretica medicinae parte Epicurum sequutus est g). Medendi rationem magna ex parte mutavit, in eaque Cleophanti praeceptis in primis adhaesit f).

g) Atomos Epicuri moles (*ἄτομοι*), vacuum vero ejusdem philosophi meatus (*πύροι*) dixit. vid. Galen. de theriac. ad Pison. c. 2. Discessisse in hoc ab Epicuri sententia multi dixerunt, sed in eadem sententia fuit, qua Epicurus, qui ex atomis syncrises, ex his corpora nasci putabat (§. 184.) Syncrises vero Epicuri *οἱ ἄτομοι* Asclepiadi erant.

h) Corn. Celsus praef. ad L. I. p. 3. L. III. c. 14. pag. 112.

§. 190. Primordia corporum omnium Asclepiades statuit esse atomos, corpuscula sensu praedita *i*), reliqua qualitate omni, corporibus communi, carentia, sempiterno motu gaudentia, quae concursu inter se facto in infinita partium fragmenta solvantur, magnitudine & figura differentia. Quorum conjunctionem corpora sensum & vim mutationis in semetipsis habentia efficere existimavit, aut per magnitudinem, aut copiam, aut figuram, aut ordinem *k*).

i) Intellectu sensu dixit Caelius, acut. L. I. c. 14. p. 41.

k) Caelius acut. L. I. c. 14. qui systema Asclepiadis plenissime exposuit. Galen. comm. I. in III. epid. Hipp. aegr. I. p. 205. t. IX. de different. morbor. c. 2. p. 2. t. VII. de theriaca ad Pison. c. 2. p. 932. t. XIII. de elementis L. I. c. 2. p. 368. t. II. introd. f. medic. c. 9. t. II. p. 368.

§. 191. Ex complexione harum atomorum vias fieri sensu praeditas, magnitudine atque ordine differentes, per quas humores si currant nullo impedimento intercepti, sanitatem existere arbitratus est: morbos vero, si ob corpusculorum interceptionem humores in cursu suo intercipientur *l*).

l) Priorem statum *συμπερσίαν*, alterum *ἀμπερσίαν* dixit Asclepiades. vid. Gal. de meth. medendi L. IV. c. 4. t. X. p. 91. cf. Caelius acutor. L. I. c. 14. p. 42.

§. 192. In cursu vero intercipi humores docuit, 1) ob corpusculorum manantium magnitudinem, 2) ob ordinem (schema dixit Caelius)
minus

minus convenientem, 3) ob multitudinem, 4) ob motum celerrimum. Eandem quoque interceptionem nasci, si viae nimis amplae fiant, (fluxum viarum dixit Caelius) & si viae praeccludantur per alias easque majores moleculas, quas squamulas dixit Caelius, imperviae factae m).

m) Caelius acut. L. I. c. 14. p. 42.

§. 193. In morbis explicandis ea, quae in aegris apparent, non respexit n). Morbos omnes a locorum, aut viarum, per quae corpuscula manant, differentia deduxit, ita ut tria summa genera morborum statueret, 1) eos, qui accidunt, si corpuscula manantia in viis intercipientur atque stant, quo modo phrenitidem o), lethargum, pleuritidem, febrem vehementem, oriri docuit. 2) Qui ob magnitudinem aut raritatem viarum accidunt. Sic bulimum ex magnitudine viarum ventriculi & intestinorum alimentari materiae recipiendae destinatarum oriri, raritatem vero viarum laxitatem & colliquationem inducere existimavit, & hydropem oriri docuit *perforatione carnis in parvam formulam viarum, quae possit solida corporis nutrimenta inaquare.* 3) Ultimum genus a liquorum & spirituum turbatione nasci existimabat p). Haec omnia ita proposuit, ut activas morborum causas non in humoribus existere, verum occasionales tantum, morborum tamen origines a plenitudine juvari existimaret q).

n) Galen. de nat. facult. L. I. c. 14. t. V. p. 23.

I 5

o) Cac-

o) Caelius acutor. L. I. pag. 2.

p) Caelius acut. L. I. c. 14. p. 42.

q) Caelius ibid. p. 44.

§. 194. Animum ex subtilissimis atomis compositum esse docuit, sicut Epicurus (§. 185), eumque sensuum omnium collectionem dixit. Hinc animum in quadam corporis parte residere negavit, sed omnem corporis partem, sensu praeditam, animum continere docuit r).

r) Caelius acut. L. I. c. 14. p. 45. Galen. def. medic. 99. t. II. p. 243.

§. 195. Cum omnia ab atomis deduceret ordine ac compositione rectis aut minus rectis per vias manantibus, nullum quidem earum mutuum attractum, quem Epicurus existere docuerat, statuit, attamen propensionem quandam ad ingrediendum in poros, per eosque meandi, natam a justa atomorum inter se & cum meatibus proportionem s), qua vitiata morbos mox nasci putavit. Quomodo morborum origines explicaverit, incertum quidem est, typum tamen quotidianae febris maximorum, tertianae minorum, quartanae minimorum corpusculorum manantium stagnatione in meatibus explicavisse Caelius t) refert: Celsus vero u) inflammationem nasci, si manantia corpuscula per invisibilia foramina subsistendo iter claudunt.

s) Galen. de nat. facult. L. I. c. 14. t. V. p. 22.

t) Cael. acut. L. I. c. 14. p. 42.

u) Cels. praef. ad L. I. p. 4.

§. 196.

§. 196. Naturam nihil aliud esse, quam corpus ejusque motum, docuit: hinc hanc & prodesse posse in morbis, & nocere. Naturam itaque ad morbos curandos parum valere, neque curationes morborum sua sponte venire, sed opportunitatem earum ab artifice quaerendam esse. Criticos dies in morbis negavit, legitimaque tempora, quibus morbi solvantur. Neque per crisin semper aliquid mutari, neque si mutatio sequatur, eam semper bonam esse, adseruit x). Impares quoque dies paribus pejores esse non putavit, nec secundum eos dietam esse ordinandam q).

x) Celsus Libr. III. c. 4. p. 94. Caelius acut. L. I. c. 14. p. 43. Galen. de crifib. L. III. c. 8. p. 439. t. VIII. de natur. facult. L. I. c. 14. t. V. p. 22.

y) Celsus Libr. III. c. 4. p. 96.

§. 197. Cibos in ventriculo sola solutione in alimentum converti docuit, ita ut soluti, neque villo alio modo mutati cibi per singulas corporis partes eant. Hinc qualitates sensibiles alimenta non habere, sed per vias receptaculorum nutrimenti arterias, nervos, venas, carnem, fieri z). Appetitum ad cibos nasci meatuum ampliorum causa: ad potum, si parvi meatus vacui sunt. His principiis inhaerens, & ad sanitatem plurimum conferre putans, si meatus essent corpusculis manantibus pervii (§. 191.), in diaeta sanorum vitae varietatem summopere commendavit, sanisque aquam bibere frigidam & frigida lavari vehe-

vehementer convenire dixit. Eo hinc auctore balneorum usus Romae potissimum invaluit. Primum pensili balnearum usu hominibus ad infinitum blanditum esse Asclepiadem, Plinius refert *a*).

z) Caelius acut. L. I. c. 14. p. 44.

a) Plinius L. XXVI. c. 3.

§. 198. Summum hinc, cum sanitatis praefidium, tum omnium morborum medelam, in diacta esse statuit: medicamentorum enim usum hanc ob causam sustulit, quod omnia fere medicamenta stomachum laedere malique succi esse putabat *b*). Hinc ad victus rationem omnem suam curam transtulit, quinque res maxime omnium auxiliorum esse professus, abstinentiam cibi, alias vini, fricationem, ambulationem, gestationem *c*). Trahebat mentes artificio mirabili, vinum promittendo aegris dandoque tempestive, tum aquam frigidam: ipse cognominari se frigida danda praetulit *d*). In eorumque omnium parte plurima Erasistratum (§. 139.) sequutus est.

b) Celsus in praef. ad L. V. p. 194.

c) Plin, Libr. XXVI. c. 3. Celsus L. II. c. 14. p. 69.

d) Plin. L. XXVI. c. 3. vbi vid. interpretes, praesertim Harduinum.

§. 199. Ad famam Asclepiadis augendam permultae res contulerunt. Romae degebat tempore, quo rei publicae gloria summum fastigium attigerat, quo Romanorum divitiae, luxuria, &
in

in medicos, qui scientiam suam ex Graecia Romanam detulerant, odium creverat. Hic vero, quod Romae ex rhetore medicus factus erat, sua omnia Romae invenisse, adeoque Romanorum medicinam Romanis facere videbatur. Famae praeterea suae serviebat, principes in re publica viros amicos habebat, &, quod ad existimationem medicorum augendam non raro efficacissimum est, qui jam curationum suarum gloriam quandam consequuti sunt, omnibus contradixit, alios omnes de morbis pessime sensitse eosdemque pessime curasse palam professus est. Hippocratis & veterum aliorum medicationes mortis meditationes vocavit *e*). Maxime vero post mortem claruit, sponse facta cum fortuna, ne medicus crederetur, si unquam invalidus ullo modo fuisset ipse: & victor suprema senectute lapsu scalarum exanimatus est *f*).

e) Galen. de venaesect. adv. Erasistr. c. 5. t. X. p. 397.

f) Plinius L. VII. c. 37.

§. 200. In morborum curatione hoc tenuit, ut cito, tuto & jucunde curaret *g*). Morbi ejus tempore novi homines exercebant, hydrophobia & elephantiasis, quorum curationem num tentaverit incertum est *b*). Vomitus, purgationem, ex extenuantium classe quidem *i*), sed non penitus rejecit *k*): purgantia vero medicamenta, quae antiquior erat curandi ratio, certum humorem non educere, sed, quem attigerint, immutare arbitratus est *l*).

g) Cel-

- g) Celsus L. III. c. 4. p. 93.
 h) Plutarch. in conviv. septem sapient. L. VIII. probl. 9.
 i) Celsus L. I. c. 3. p. 22.
 k) Celsus L. III. c. 4. p. 94.
 l) Galen. de purgant. medic. facult. c. 1. t. X. p. 463.
 de elementis L. II. c. 3. t. III. p. 28. cap. 4. p. 29.

§. 201. Febre vero ipsa praecipue se ad remedium vti professus est. Convellendas etiam aegri vires putavit luce, vigilia, siti ingenti, sic ut ne os primis diebus elui fineret. Quo magis falluntur, qui per omnia jucundam ejus disciplinam fuisse contendunt. Is enim vterioribus quidem diebus cubantis etiam luxuriae subscripsit, primis tortoris vicem exhibuit *m*). Hinc vbi per triduum aegros per omnia fatigaverat, quartum diem, inclinata febre, cibo destinavit *n*). In quibusdam febribus abstinenciam longiorem, ad septimum usque diem, praecepit *o*). Gestatione, etiam in pensili lecto, in recenti vehementique febre utebatur *p*). Frictione quoque ad multos morbos, & ad febres, imo ad somnum phreneticis conciliandum, usus est, neque dubitari potest, Celso *q*) referente, quin latius & dilucidius vbi & quomodo frictione utendum esset praeceperit. Inclinata febre, ut plurimum post tertium diem, vinum febricitantibus dabat.

- m*) Celsus L. III. c. 4. p. 94.
n) Celsus L. III. c. 4. p. 94. 95.
o) Caelius acut. L. I. c. 14. p. 43.
p) Celsus L. II. c. 15. p. 71.
q) Celsus L. II. c. 14. p. 69.

§. 202.

§. 202. Omnibus, qui dolore laborabant, venam secuit, reliquis, imo phreniticis, venae sectione interdixit *r*). Cardiacos vehementibus clysteribus curavit, dein vino refecit *s*). In alvi fluxu frigidissimam dedit *t*). Hydropicorum aquas eduxit, abdomine perforato. Synanchicos curavit arteria incisa & fistula in eam immissa. Phrenitidis curationem ab eo praeceptam Caelius *u*) fuisse proposuit, qui quoque aliorum morborum curationes ab Asclepiade praeceptas subinde enarravit.

r) Caelius acutor. L. I. c. 14. p. 43.

s) Caelius ibid.

t) Celsus Libr. IV. c. 19. p. 184.

u) Caelius acutor. L. I. cap. 15. p. 45. seq.

§. 203. Haec fere sunt (§. 138—202.), quae de Asclepiadis placitis ad nos pervenerunt. Systemati ejus, quod difficultate non vna laborabat, tot medicos esse adensos temporibus, quibus empiricorum secta dogmaticorum errores tanta severitate extricaverat coargueratque, utique mirum est: & magis ideo, quod per id methodicorum medicina longe celeberrima primordia sua duxerit. Id luxuriae Romanorum, eorum in Graecos, & quae Graeci in terris suis invenerant, odio, eique Asclepiadis ingenio, quo moribus, voluntati atque voluptatum desiderio Romanorum serviebat, tribuendum est *x*).

x) De

x) De Afclepiade vid. Fabric. bibl. Graec. L. VI. c. 9. n. 4. Vol. XIII. p. 87. Plures medicos, qui Afclepiadis nomen habuere, vid. apud Reines. epist. ad Rupert. p. 395. Discipulos & sectatores Afclepiadis enarrant Fabricius bibl. Graec. Vol. XIII. p. 88. & Clericus P. II. L. III. c. 11. p. 421.

CAPUT XVI.

Sectae methodicorum prima initia.

§. 204. Ex empiricorum & dogmaticorum placitis, maxime ex Afclepiadis doctrina, novum systema composuit, non vero penitus exornavit, viam ad methodicam sectam ipsi tantum monstrante Afclepiade y), Themison, Laodiceus, summus, quem Plinius vocat z), auctor, & multorum hominum, si non salvator, saltem interfecto a), qui circa annum U. C. DCC vivere desinit b). Hic ex Afclepiadis successoribus quaedam in senectute deflexit, & quidem, cum Afclepiades morborum origines ex inaequali corpusculorum manantium proportione deduxerat (§. 191.), ipse, nullius causae, vel latentis, vel manifestae, notitiam quidquam ad morborum curationes pertinere ratus, satis esse duxit communia quaedam morborum intueri c). Ad eamque sententiam senex quum pervenisset, ante hanc aetatem libros Afclepiadis doctrinam referentes, seu, Caelio d) notante, ab erroribus nondum purgatos, ediderat.

y) Galen.

- y) Galen. introd. f. medic. c. 4.
- z) Plinius Libr. XVI. cap. 6.
- a) Quot Themison aegros autumnno occiderit vno. Juvenal. Sat. X. v. 221. cf. le Clerc P. II. L. IV. S. I. c. 1. p. 443.
- b) Biancon. epist. de Celsi aetate in edit. Celsi Lugd. Bat. 1785. p. 41.
- c) Celsus in praef. ad Libr. I. p. 12.
- d) Caelius acut. L. I. c. 16. chron. L. I. c. 4. p. 323.

§. 205. Horum vero communium in morbis, quae *κοινότητες* postea vocarunt medici ejus disciplinae addicti, duo genera esse statuit, vnum adstrictum, alterum laxum, ad quae omnes morbi redirent. Eoque modo, quae Asclepiades de meatibus tantum in corpore fuerat professus, (qui minus evidentes erant, & quos non omnes in curatione esse immutandos docuerat, sed hos, in quibus *ἀμερπία* esset e,) Themison, ea quae communia morbi haberent, simulque evidentia curans, de universo corpore statuit.

e) Galen. meth. medend. L. IV. cap. 4. t. X. p. 91.

§. 206. Neque vero rationalibus se, neque experimenta tantum spectantibus adnumerari voluit, cum ab illis eo nomine dissentiret, quod in conjectura rerum latentium noluit esse medicinam, communia vero sua ad manifesta pertinere putabat: ab his vero, quod parum artis in observatione experimentorum esse credebat, neque ad ea, quae in morbis apparent & ad eorum signa pertinent, sed tantum eo spectandum esse arbitra-

K batur,

batur, num ad laxi aut stricti genus morbi referendi essent *f*).

f) Celsus praef. ad Libr. I. pag. 13.

§. 207. In medendi methodo Themison rigorem illum non observavit, quem reliqui metho-
dici, sed Asclepiadem sequutus est, in eo quoque,
vt curationum blanditiis aegrotantium animos cor-
poraque temperaret. Sic pendentis thori, quam
Caelius vocat, gestationem, qua per plurimam
partem noctis & diei exerceri aegrotantes jube-
bat *g*), sic frictionem, abstinentiam, trium &
plurium dierum praecipiebat *b*): & quod idem
Asclepiades fecerat, omnia ad numerum dierum
ordinabat *i*). Acutos morbos, auctore praecep-
tore suo, diaeta primum extenuabat, postea
aegros vario modo reficiendos curabat *k*).

g) Cael. chron. L. II. c. 14. p. 427.

h) Caelius praef. ad L. I. acut. p. 15. chron. II. c. 1.
p. 365.

i) Caelius acut. L. I. c. 16. p. 62.

k) Curationem integram phrenitidis exhibet, & non
sine notis quidem, Caelius acut. L. I. cap. 16.

§. 208. Perfecit methodum Thessalus Trallia-
nus, Themisonis auditor, qui senex Neronis
aevo (ann. 54—68. post Christum) vixit. Impu-
dens homo, gloriosus, vt se ipsum *ιατρονομον* di-
ceret, divitiis, luxuriae & hominum voluntati
magis, quam arti serviens, omnium medicorum
contemptor, qui se solum morbos scire eorumque
medelam ad Neronem ipsum *l*) perscripsit, de
his,

his, quae in morbis communia sunt, praeceptoris sui doctrinam hoc modo confirmavit, ut ea τῶν κοινότητων nomine primus insigniverit, ex his solis curationem morborum hauriendam, reliquamque morborum cognitionem nihil ad medicinam pertinere putaverit *m*), utque in singulis vel adstrictum, vel laxum, quae κοινότητες suae erant, quas a se inventas gloriabatur *n*), per medicamenta sanandum esse tradiderit. Hinc quoque sex mensium spatio medicinam cuique se traditurum professus est, quod facile potuit, cum ad duo genera omnes morbos & omnia medicamenta referret. Eoque modo facile discipulos nactus est *o*).

l) Excerptum ex hac epistola servavit Galen. meth. med. L. I. c. 2. t. X. p. 3; cf. Plin. L. XXIX. c. 1.

m) Galen. method. medend. L. I. c. 3. t. X. p. 7.

n) Galen. method. medend. L. I. c. 4. p. 11.

o) Galen. method. medend. L. I. cap. 1. p. 3. 4.

§. 209. Caeterum quod quisque paene methodicorum & circa communia in morbis, & circa eorum medelam propriam opinionem habuit, neque vlla secta magis placitorum & diversitate & difficultate laboravit, quam methodica, quod mox perspicitur, vix, imprimis in tanto, & quidem, quod videtur, justo odio, quo contra Thesalium affectus erat Galenus, dici poterit, in quibus omnibus methodicorum sectam perfecit. Sufficit scire post Thesalum Mnaseam, Dio-

nyfium, Proclum & Antipatrum eadem cum Thefalofalo fenfiffe: diflenfiffe vero ab eo circa quaedam Olympiacum Milesium, Menemachum Aphrodisium, Soranum Ephesium *p*).

p) Galen. introduct. f. medic. c. 4. t. II. p. 363.

CAPUT XVII.

Doctrina methodicorum.

§. 210. Compositam fuisse methodicorum disciplinam ex rationali & empirica, ex dictis (§. 204—208.) patet. Mutuati sunt methodici a rationalibus causas abditas, quas vero non tales adstruxerunt, ut secundum sectae leges medentibus mox ex vno genere, mox ex alio causas latentes statuere liceret, sed omnibus morbis communes quasdam affectiones esse docuerunt, per ea, quae in aegris apparent, cognoscendas, hasque ad duo genera, adstrictum & laxum referendas esse.

§. 211. Quas affectiones etsi quidem non ad latentia pertinere ipsi adseruerunt, quae quippe minus certa sint omnia, sed ad manifesta, tamen, cum non per se pateant, sed per phaenomena cognoscantur, utique, quod & Galenus *q*) monuit, ad latentia referendas esse censendum est. His affectionibus ad indicationes curandorum morborum formandas solis vfi sunt, & ita quidem, ut, quas rationales ex causis, ad quas concurrunt

fus

fus symptomatum & affectionis cognitione perveniebant, hauserant indicationes, hi tantum ex communibus hisce affectionibus, adstricto nempe & laxo, peterent r).

q) Galen. de sectis c. 6. p. 291. t. II.

r) Galen. introd. f. medic. c. 8. p. 366. t. II.

§. 212. Hinc quae rationales summe necessaria fuerant arbitrati, causas morborum efficientes, morborum tempora, habitum, aetatem, vires aegrotantis, loci affecti cognitionem, verbo omnia, quae non ad affectiones eorum proxime pertinebant, neglexerunt s): omnia quoque, quae ad horum cognitionem pertinent, anatomen quoque t), ad medicum nihil facere existimarunt. Ab affectionibus vero in morbis communibus (§. 211.) indicationes repetierunt, in eo quidem cum rationalibus medicis consentientes, dum statuebant, morbum absque indicatione curationis facta sanari non posse, dissentientes vero, dum indicationem non a causis latentibus, sed ab affectionibus, quas communes dicebant omnibus morbis, repetebant u). Hinc quoque dogmatici dici noluerunt.

s) Galen. de sectis c. 6. p. 291. t. II. c. 7. p. 292.

t) Galen. de sectis c. 7. p. 292.

u) Galen. de sectis c. 7. p. 292.

§. 213. Ab empiricis vero differēbant, (etsi, ut hi, manifestis symptomatibus in morbis acquiescentes, per ea affectiones communes cognoscebant,)

bant,) partim indicatione (§. 212.), quam empirici plane non formabant (§. 169.), partim in ipso modo, quo apparentibus in morbis utebantur. His enim ad curationem inveniendam empirici, ad communem vero affectionem methodici vfi sunt. Empirici latentia fugiebant tanquam incerta, methodici tanquam inutilia. Empiricorum hinc erat observationem apparentium (*την εἰσὶν ἐπὶ τοῖς φαινομένοις*), methodicorum vero indicationem habere (*ἐνδείξιν ἔχειν*) x). Experimentum empiricorum ad virtutes medicaminum cognoscendas tantum conferre putabant, omnia vero, quae morbo sanando conferrent, ex indicatione invenienda esse: indicari vero, quae morbo sanando conferunt, per apparentia, quatenus communis per ea affectio manifesta fiat y).

x) Galen. de febris t. II. p. 292.

y) Galen. de optima febr. c. 8. t. II. p. 303. c. 28. pag. 318.

§. 214. Longius adhuc recessere ab empiricis, apparentia in morbis tantum haec cognoscenda esse putantes, quae ad affectionis communis naturam eruendam pertinerent, & in medicaminibus solum ad duas, easque contrarias, virtutes esse respiciendum, adstrictionis atque laxitatis, quarum vna laxatum, altera adstrictum curaret.

§. 215. Quibus omnibus perspectis, non arroganter eos, sed secundum ipsius methodicae disciplinae principia egisse putandum est, artem, quam

quam longam Hippocrates dixerat, brevem, vitam vero longam esse existimantes, Hippocrati & omnibus cum dogmaticis, tum empiricis, contradicentes, profitentesque in medicina perspicua, facillime intellectu omnia esse, quam auditorum qualiscunque sex mensium spatio commode perdiscere possit *a*).

a) Galen. de sect. c. 6. p. 292. t. II.

§. 216. Nunc vero doctrinas methodicorum curatius persequar. In quibus notandum est, eas, quod circa multas ejus partes inter ipsos methodicos non conveniebat, aliis disciplinam mutantibus detrahendo, aliis adjiciendo, aliis res ad hanc spectantibus aliter explicando, varias fuisse & a singulis fere auctoribus diverso modo traditas. Temporum ordo servatus trias has commodissime expediet.

§. 217. Themisonis doctrinam Corn. Celsus optime exposuisse videtur, propterea quod decem circiter annis post hujus viri excessum artium libros suos composuit *a*), neque his temporibus plures, praeter Themisonem, methodici libros scripsisse videntur: sed dubito, quin vera ubique proposuerit mentemque Themisonis semper fuerit adsequutus. Tria enim affectionum communium genera extare, adstrictum, laxum tertiumque mixtum ex Themisonis mente Celsus docuit *b*), quum Galenus & omnes etiam probatiores methodici referant, eum duo tantum genera statuisse,

neque

neque quisquam methodicorum mixto communium affectionum generi hanc dignitatem tribuerit, quam duabus reliquis. Refert quoque Celsus, utrumque affectionum communium genus ex profusio tantum corporis, aut adstrictione profusivii Themisonem cognovisse, quod falsum, saltem a probatoribus methodicis non factum & ex mala Graecarum vocum, quibus strictum (στέγνόν, στεγνώσις) & laxum (πέδιδες, πέδισις) designabant methodici, interpretatione natum est. Hinc quoque argumenta, quibus Celsus utitur contra methodicos, neque ad Thesialum, neque ad probatiores methodicos omnes pertinent.

a) Bianconii epist. de Celsi aetate p. 41.

b) Celsus praefat. ad L. I. pag. 12.

§. 218. Themison causas rejecit manifestas abditasque, communia morborum intuens, eaque ad adstrictum & laxum (quod fluens Celsus non penitus ex methodicorum mente interpretatus est) referenda esse statuens. Cognito igitur eo, quod adstrictum est, digerendum esse, quod laxum, stringendum. Quae vero communia, cum existant in omnibus morbis omnique morbi tempore, ad ea quidem semper esse respiciendum, aliter tamen acutis morbis, aliter vetustis, aliter incrementibus, aliter subsistentibus, aliter ad sanitatem declinantibus esse medendum. Horum observationem medicinam esse, quam ita finiebat, ut quasi viam quandam, quam μέθοδον Graeci nominant, eorum-

eorumque, quae in morbis communia sunt, contemplatricem esse contenderet c).

c) Celsus praef. ad L. I. p. 12.

§. 219. Antonius Musa, qui Augustum medicina, secundum methodicorum disciplinam praecpta, gravi morbo liberavit, balneorum frigidorum usum apud Romanos vulgatiorem reddidit. Vectius Valens num methodicus fuerit, & quae-nam mutaverit in medicina, incertum est d). De vtrisque his viris infra dicam. At Theffalus (§. 208), quem ipse Galenus perfecisse sectam methodicorum professus est, etsi quae communia in morbis ex methodicorum mente sunt, quod Galenus quoque notavit, non invenit, Themisoni quippe jam cognita, eorum tamen nomine *των κοινότητων* primum videtur usus esse. Eaque, in quibus, Galeno recte monente e), differentiae omnium morborum ex methodicorum mente fitae erant, ipsos morbos esse putabat, quorum adeo duo summa genera statuit. Deliquit etiam contra instituta methodicorum, quod *pro patientibus locis mutabilem esse curationem voluit*, cum tamen, methodicis aliis existimantibus, *solum ob stricturam et laxitatem mutanda sit f)*. Caeterum communium affectionum notas accuratius exposuisse videtur g) & in medendi methodo methodicorum disciplinam perfecisse, morborum curationes eorum temporibus accommodando h).

- d) Plinius L. XXVI. cap. 5. cf. Clericus part. II. L. IV. S. I. c. 1. p. 445.
- e) Galen. method. medend. L. I. c. 3. t. X. p. 7.
- f) Caelius acutor. L. III. c. 17. p. 247. cf. Galen. de sect. c. 6. p. 291. t. II.
- g) Caelius chron. L. II. c. 8. p. 387.
- h) Galen. de opt. sect. c. 25. t. II. p. 322.

§. 220. A Thessali temporibus usque ad Galenum vixere quidem methodici plures (§. 209), sed cum quid docuerint nesciamus, methodicorum medicina qualis Galeni temporibus fuerit nunc enarrandum est. His itaque temporibus, si liber, quem introductionis titulo emisisse fertur, ab ipso Galeno profectus est, his methodicorum secta distinguebatur: Primum, quod simile in evidentibus considerabat: deinde quod ex evidentibus ad communia in morbis redibat: tandem quod ex communium indicatione curationem hauriebat, neque causas, rationalium more, spectabat, neque observationem in symptomatibus concurrentibus, empiricorum more, instituebat i).

i) Galen. introd. s. medic. c. 3. p. 263. t. II.

§. 221. Communia morborum antiquioribus methodicis erant adstrictum & laxum. Tertium genus, mixtum (τὸ ἐπιπεπλεγμένον), Themison jam addiderat; sed is auctor, parem id cum reliquis communibus morborum dignitatem non habere, recte dixit, quod ex adstricto laxoque erat compositum, ita ut mixtum locum haberet, si in vno eodemque morbo in alia parte adstrictum corpus,

corpus, in alia laxatum esset *k*). Hinc Theffalus, & reliqui methodicorum principes, duo tantum communia morborum statuerunt *l*), Galeni vero temporibus tria esse existimabant methodicorum plurimi.

k) Celsus in praef. ad L. I. p. 12.

l) Galen. method. medend. L. I. c. 3. t. X. p. 7. 8.

§. 222. Multum vero circa haec tria communium in morbis genera inter methodicos rixarum fuit. Neque inter se conveniebant, neque cum Theffalo, sectae suae principe, neque eadem in morbis communia statuebant, neque in hoc vel alio in singulis morborum generibus statuendo concordabant. Quam ob causam eos Galenus ἀμεθοδως dixit *m*). Cujus diversitatis causa vna erat, quod multi methodici dicebant, adstrictum retentionem excretionum esse, quae demitti ex corpore deberent, laxumque in contrario statu consistere. Sed probatiores methodici, neque adstricti neque laxi naturam in fluxu aut represso aut nimio esse statuentes, adstrictionem coarctationem (πίλνω) & densationem (σφιξιν) corporis generalem, laxum vero contrarium statum esse existimarunt *n*). Hinc duo methodicorum genera Galeni temporibus extabant, alterum quod stricti & laxi praesentiam ex solis excretionibus, aut cohibitis, aut nimis dijudicabat, quodque adeo Asclepiadem sequi videbatur (§. 195.): alterum vero, quod ex vniverfi corporis affectione ju-

dicium

dicium de ejus adstricto vel laxo statu ferebat ^o). Altera causa erat, quod ipsi methodici angustiari medicinae fines intelligebant tribus his communibus in morbis affectionibus stabilitis, quas ad unam tantum medicinae partem, quae morbos internos curabat, (diateticen vocabant), pertinere ipsi concedebant. Et eas quidem in hac parte medicinae semper valere judicabant; at vario tempore modoque vario, quam ob causam quoque factum est, ut inflammationis & aliorum morborum curationem cum adstrictione inciperent. Ut vero ad eam medicinae partem, quae manu opem fert, disciplinam suam quoque deducerent, nova in morbis communia excogitarunt.

m) Galen. adversus Julianum cap. 1. t. IX. p. 377.

n) Locus classicus prostat in libro Galeni de sectis c. 9.

p. 295. t. II. τινές ταις παρὰ φύσιν εκκρίσεσι παραμετρέουσι τὸ ζεγνόν καὶ τὸ ῥωδες. ἰσχυρομένων μὲν αὐτῶν ζεγνώσιν ὀνομάζοντες τὸ πάθος, ἀμέτρως δ' εκκρινομένων ῥύσιν. Ἄλλοι τινές ἐν ταις λοιπαῖς τῶν σωμάτων διαθέσεσι τὰ πάθη φασὶν εἶναι, καὶ μέμφονται γὰρ δεινῶς τοῖς εἰς τὸ κενεμένον ἀποβλέπεσιν.

o) Galen. de optim. secta c. 48. p. 337. t. II.

§. 223. Internorum itaque morborum duo communia statuerunt, adstrictum & laxum, tertio, mixto, addito. Per haec morbos in corpore adesse cognoscebant, quorum vero notas nominisque scire non opus esse arbitrabantur, cum in adstricto totum corpus densatum esset omnisque evidens

evidens excretio prohibita, in laxo vero corporis superficies relaxata, & excretionem, quae in sensum cadant, intensiores existant. Hinc duplicem curationem has generales corporis affectiones indicare, laxationem, si in adstrictione, adstrictionem, si in laxatione affectio consistat: in mixto vicio ei occurrendum esse, quod urget. Ex his duo communium genera nata sunt, ad affectionem scilicet & ad curationem pertinentium. Illae strictum & laxum erant: hae ad solutionem & adstrictionem spectabant. Tertium communium genus addiderunt ad tempus pertinentium (*καιρικαι*), quae peragenda in initio, incremento, vigore, declinatione morborum comprehendebant. Chirurgiae vero communia sita erant in ejus ablatione, quod alienum est. Id duplex erat, vel in corpore, vel extra illud existens. In corpore existens triplicis generis erat: 1) loco alienum, τῷ τόπῳ ἀλλότριον, quod restitutionem in suum locum indicabat; 2) magnitudine alienum, τῷ μεγέθει ἀλλότριον, quod partim resolutionem, partim extirpationem indicabat; 3) defectu alienum, ἐλλείψει ἀλλότριον, quod repletionem desiderabat. Quum denique perspicerent morbos dari, a venenis & aliis causis valentibus inductos, quorum affectio nec ad strictum, nec ad laxum posset referri, novam communitatem excogitarunt, prophylacticam. Ad hanc vero, quam tamen omnes methodici non habuisse videntur, evidentibus quo-

quoque causis vfi sunt. Sic a rabido cane morsum, cujus corpus apparenter sanum erat, idoneis remediis adversus veneni vim tuebantur *p*).

p) cf. Galen. de optima secta c. 32. p. 327. 328. t. II. introduct. f. medic. c. 31. t. II. p. 362. 363.

§. 224. Communia morborum, ad eorum tempora pertinentia (§. 223.), magni imprimis methodicis in curatione vfius erant. In his fere solis statuendis Hippocratem, dietam morborum temporibus commodam praecipientem, sequuti sunt, falso autem, Thessalo auctore, putarunt, Hippocratem dietam secundum tempora morborum ordinasse, quum eandem pro virium aegrotantis natura praeceperit. Methodici vero, & dietam, & medelam secundum tempora morborum praecipientes, & in incremento adstringendum aut laxandum corpus, in vigore temperandum, in declinatione vero quae ad morbi solutionem conferunt, praecipienda esse existimantes *q*), qualis potus, quale alimentum qualiaque medicamenta diverso morbi tempore essent necessaria, per generales regulas constituebant. In principio acutorum nullum, in augmento parcum, in declinatione magis varium alimentum dabant: qualitatem quoque alimentorum morbi temporibus accommodabant *r*). Quae placita cyclis methodicorum curativis, qui post Galeni tempora in eorum schola invaluerunt, ansam dederunt.

q) Galen. de opt. sect. c. 44. p. 334. t. II.

r) Galen. de opt. sect. c. 34. 44.

§. 225.

§. 225. Medicinam, quam Theffalus cognitionem facientium & necessariorum ad sanitatem finiverat, dixerunt esse notitiam manifestarum communitatum, proximarum, concordantium & consequentium ad medicinae finem s). Diversas definitiones singuli fere methodici tradidere, neque in nominibus generatim, neque in eorum explanatione consentientes t): in plurimis tamen definitionibus medicinam scientiam eorum, quae communia aegris sunt, dixerunt u).

s) Galen. de sect. c. 6. p. 291. cf. Galen. def. medic. n. 17. p. 235. t. II.

t) Galen. method. medend. L. IV. c. 4. t. X. p. 85.

u) Galen. de opt. sect. c. 25. p. 322.

§. 226. Et haec communia in morbis curanda solum respexerunt, quoniam in his causam, quae morbum proxime effecerat, esse putabant. In quo quidem etiam Asclepiadem sequuti sunt, qui cum meatuum in contrarium statum mutatione (μεταποροποίησις) sanitatem restituendam docuisset, non univrsi corporis habitum, sed meatus tantum immutandos esse censuerat (§. 193. 195.). Methodici vero id, quod de meatibus Asclepiades dixerat, ad univrsum corpus applicantes, ejus naturam per dietam & medicamenta mutantam in morborum curatione ita esse docebant, ut contrario statu inducto, is, per quem morbus adfuerat, emendaretur. Μετασυγμίνας hoc Graece dixerunt, duce Theffalo, qui primus hac voce

voce hoc sensu usus est x), recorporare Caelius latine dixit. Quae vox a methodicis ob Epicuri & Asclepiadis sententiam recepta est, qua atomos in syncrises transire, hasque in corpora existimabant (§. 184.). Hoc modo univrsam practicam medicinam mutarunt, morborum omnium medelam mutationi eorum, quae communia in morbis esse putabant, accommodantes: deteriores in hoc dogmaticis omnibus, qui in curandis morbis eligendisque medicinis ad empiricorum mentem plerumque redibant y).

x) Galen. method. medend. L. IV. c. 4.

y) Galen. de sect. c. 7. p. 292. t. II.

§. 227. In curatione autem morborum antiquiores methodici aliter procedebant, quam recentiores. Themison & Theffalus in medicamentis exhibendis non ad morborum incrementa, vigorem, declinationem, sed solum ad dierum numerum respexerunt z) & quidem ita, vt quae agenda esse aut per diaetam, aut per medicamenta putarent, trium dierum numero (diatriton vocabant) comprehenderent. De ipsa vero hac diatrito, quam Themison jam respiciebat, Theffalus vero in singulis morbis rigorosius praecepit, ipsi methodici non consenserunt, quibusdam eam tribus plenis diebus contineri putantibus, aliis vero alternis diebus. Caelii temporibus tres diatriti septem diebus continebantur, hoc modo, vt tribus primis diebus vna diatritos comprehenderetur,

deretur, altera vero cum quarto, tertia cum sexto die inciperet a). Generatim in morbis chronicis curandis haec trium dierum regula strictius servata est, quam in acutis.

z) Caelius chron. L. II. c. 1. p. 365. chron. L. II. c. 13. p. 404.

a) Caelius chron. L. II. c. 13. p. 404.

§. 228. Prima diatrigo (§. 227.) in qualicunque morbo ab omni cibo potuque abstinendum esse praeceperunt, neque hoc tempore in morbis quidquam mutarunt, Asclepiadem, qui eadem fere praeceperat (§. 201.), sequentes. Non tamen omnes circa hanc abstinendam eadem fenserunt, neque eam in omnibus morbis commendarunt b). Ad methodi rigorem eam tamen pertinuisse ex Caelio liquet: qui enim prima diatrigo aegris alimenta dedissent, hos contra methodi rigorem deliquisse notat.

b) Themison phreniticos prima diatrigo nutriendos esse censuit. vid. Caelius acutor. L. I. c. 16. p. 60.

§. 229. Tribus morbi primis diebus transactis, per quos aegro ab omni alimento abstinendum erat, reliquis diatritis, in primis in vetustis morbis, ad metasynerisim vsi sunt. Quum vero in iisdem morbis tempus omne ad habitus mutationem impendi non posset eoque esset respiciendum, ut vires aegris suppeterent, circulos quosdam sanationis, quos vero Galenus ignorabat, adeoque post Galeni demum tempora, excogitarunt

-1110

L

runt

runt methodici, in quibus medicus aut habitum aegrotantium mutaret ex adstricto in laxum, & contra (metasyneriticum cyclum vocabant), aut viribus confuleret, eas & conservando, & augendo, qui resumptivus cyclus erat. His circulis, mox vna alterave diatrilo, mox vero pluribus comprehensis, omnis eorum medicina continebatur *c*). Ad vomitum quoque concitandum cyclo peculiari, quem vomitorium appellabant, utebantur *d*). Neque vnquam ab vno cyclo ad alium transferunt, nisi corpore ad mutationem medelae & alimenti sedulo praeparato.

c) Fufe descripsit modum resumptivi & metasyneritici circuli adhibendi in cephalaea Caelius chron. L. I. c. 1. p. 275. quam descriptionem Clericus excerptit hist. med. Part. II. L. IV. Sect. I. c. 11. p. 478. & ex eo Schulzius compend. hist. med. §. 675.

d) Quem ex Caelio exhibent Clericus, l. cit. & Schulzius, in compend. hist. med. §. 679.

§. 230. Et has quidem curationes medicamentis perficere tentarunt paucis talibusque, quae corpus non vehementer afficerent. Hinc quae non ad mutationem stricti laxive conferre putabant, rejiciebant omnia, evacuantia, alvum purgantia praesertim, vrinam concitantia, somnifera. Ventrem adeo perforare his, quibus aquae in eo essent collectae, vetuerunt. Sanguinis missione, fomentis ex aqua calida, oleo, cataplasmatibus, adstrictionem, frigore, plantaginis, myrti, rosarum, sempervivi succo, vino rubro, laxationem
cura-

curabant, vehementius quoque stringentibus ad eandem subinde adhibitis, alumine, plumbo vsto, caet.

§. 231. Generatim notandum est, nullam medicorum antiquorum sectam diaetae plus ad ipsos morbos curandos tribuisse, neque ullam eam studiosius & subtilius coluisse, quam, Aesclepiade auctore, methodicam. Hinc communia in morbis minus medicamentis magis diaeta, & quidem studiosissime ordinata, curabant, neque medicationis eorum circuli in adhibendis medicamentis, sed potius in diaeta, quae aut vires restitueret, aut habitum corporis mutaret, praecipienda constabant. Ut merito Hippocratem naturalis diaetae in morbis primum dicas auctorem, artificiosae vero methodicos.

§. 232. Unicus nobis ex methodicorum secta scriptor practicus superest, Caelius Aurelianus, quem non longo post Galenum tempore, & in Africa quidem, vixisse puto. Qui auctor non ideo solum nobilissimus putandus est, quod methodicorum disciplinae ingenium optime ex eo intelligitur, verum etiam quod ex antiquis, cum dogmaticorum, tum empiricorum libris permulta excerptis, ex quibus quomodo morbis medelam fecerint aliquo saltim modo intelligatur. Ex eodem auctore perspicitur quos morbos ad adstrictum, quos ad laxum retulerint methodici. Ad primum genus retulerunt phrenitidem, lethargum,

gum, catalepsi, capitis dolorem, vertiginem: ad posterius cardiacam passionem, choleram, profluvia omnia: ad mixtum peripneumoniam, pleuritidem, asthma. Si denique methodici ex Caelii libro magis aestimandi sunt, quam ex iis, quae Galenus de iis, & non quidem sine invidia, profert, in morborum symptomatibus describendis minus segnes fuere, quam considerantibus eos nullam utilitatem symptomatibus in medicina tribuisse (§. 213. 214.), existimandum foret. Morbos quoque quoad causas eos efficientes recte distinxerunt, etsi methodus nullam causam, praeter communes affectiones, in medici aestimationem pervenire praeceperat. Hinc rigor, quem vocabant, methodi magis in contemplationibus & medelae quodam ordine constitit: medela morborum mutata quidem per eos est, sed non perturbata. Quod effecit, ut practicae medicinae minus detrimenti methodicorum secta attulerit.

cf. de secta methodicorum Prosp. Alpini de medicina methodica Libri XIII. Venet. 1611. 4. Lugd. Bat. 1719. 4. P. G. Werlhofii diff. inaug. de medicina sectae methodicae veteris ejusque usu & abusu. Helmstad. 1723. 4. rec. in opusc. t. I. p. 1. seq.

CAPUT XVIII.

Secta medicorum pneumaticorum.

§. 233. Postquam hac fortuna usus erat Asclepiades, ut, Epicuri systemate in medicinam intro-

troducto, novae sectae, quae vna ex principibus in medicina evasit, primas origines daret, praeter Epicuri philosophiam, quae mutata paululum sectae methodicorum fundamenta dederat, Stoicorum quoque philosophia medicis arridere coepit. Secta per hanc philosophiam nata Nerone, aut Vespasiano Romanis imperantibus (ab anno LX, usque ad annum LXXIX post Christum natum; tempus enim accuratius constitui nequit) novae medicorum disciplinae origines dedit, omnia in morbis a spiritu Stoicorum cuncta penetrante deducendi & contemplativam medicinam singulari modo per definitiones & divisiones tractanti. Pneumaticos medici ei sectae addicti se dixerunt, qui ad methodicos, quod quidem Clericus e) putavit, nullo modo, sed potius ad rationales medicos referendi sunt.

Ejus historiam summo studio persequutus est auditor nuper meus, nunc medicus Norimbergensis, Jo. Carolus Osterhausen in dissert. inaugurali, quae historiam sectae medicorum pneumaticorum exhibet, Altorfii, 1791. 8.

e) Cleric. P. II. L. IV. S. II. c. 3. p. 506.

§. 234. Ejus sectae conditor Athenaeus fuit, Attaliae, Ciliciae vrbe, natus, medicus inter antiquos celeberrimus, qui Romae sectae suae scholam aperuit & in medica contemplatione Chrysippum, principem ex Stoicorum philosophia virum, sequutus est f). Is Theodorum atque Agathinum habuit discipulos, in quibus Agathinus

ideo in historia medicinae memorandus est, quod episynteticae, hecticae, aut eclecticae g) nomine novam sectam condidit, cujus doctrinae, quia, praeter nomina, omnia ad eam pertinentia interierunt, penitus nos latent. Hanc vero sectam ad practicam tantum medicinam pertinuisse inde liquet, quod Agathinus in contemplativa parte pneumaticorum placita sequutus est h).

f) Osterhaufen hist. sect. pneumat. S. I. §. 1. p. 15.

g) Galen. def. medic. 14. p. 235. t. II.

h) Osterhaufen hist. pneumat. S. I. §. 2. p. 23.

§. 235. Discipulos habuit Agathinus Archigenem & Herodotum, & illum quidem in primis ob medicamenta a se inventa, minus ob contemplationes ad Stoicorum mentem in medicina excultas, ad praestantissimos medicos relatum, qui & nomen sectae pneumaticorum primus dedit, Herodotum vero, qui iisdem vicibus apud pneumaticos functus est, quibus apud methodicos Thessalus, gloriosi nempe hominis i). Ad pneumaticos denique referendi sunt Magnus & Leonides, cum quibus haec secta extincta est.

i) Cl. Osterhaufen hist. pneumat. S. I. §. 3. p. 24.

§. 236. Brevissimum autem tempus est, quo secta pneumaticorum viguit, spatio enim annorum XCII & orta est, & floruit, & esse desit. Quod ita accidit ob sectarum empiricae & methodicae famam, qua Romae florebant, quaeque feverius philosophiae studium, in quo omnis pneumatico-

matico-

maticorum altior contemplatio versabatur, non requirebant, nec non ob dogmaticorum medicinam, quae etsi diversas de latentibus morborum causis sententias non recusabat, novas tamen, in primis difficiles, ad quod genus pneumaticorum placita referenda sunt, vix admittebat. Neque severior Stoicorum disciplina Romae radices agere potuit temporibus, quibus Romani vitam gerebant Stoicorum institutis plane contrariam. Et pneumaticorum medicorum placita assequi non licebat, nisi Stoicorum philosophia penitus percepta.

§. 237. Doctrina vero pneumaticorum medicorum haec erat: Stoicorum placita sequentes, animam mundi *πνεῦμα* vocabant, artificiosum ignem, qui mundum animatum faceret ipseque intelligens esset sapiensque. Hunc spiritum cunctas humani & reliqui animalis corporis partes penetrare statuebant, quo recte constituto in humano corpore naturam bene consistere, offenso vero morbos nasci putabant *k*). Elementa caeterum quatuor cum dogmaticis fere omnibus statuerunt, igni vero majorem vim, quam reliquis, adscripserunt. Neque, quod mirum est, ea, quae de spiritu docuerant cuncta penetrante, si ex fragmentis, quae Galenus de hujus sectae placitis servavit, doctrina ipsius sectae potest intelligi, ad naturalem aut praeternaturalem actionem corporis humani applicaverunt.

k) Cl. Osterhausen S. II. §. I. p. 42.

§. 238. Et si enim in spiritus omnia penetrantis affectione morbum consistere putabant eoque modo ejus medicinae contemplatricis primi auctores erant, quae summo viro, Stahlia duce, nostro aevo agitari coepta est, tamen, quod mirum est, dogmaticorum plurimorum more, elementorum qualitatibus, calido, frigido, humido, sicco, causas morborum tribuerunt, neque per spiritum suum quicquam explicuerunt. In definiendo caeterum & distinguendo subtilissimi fuerunt *l)*. Hinc quod Zenoni objecerat M. T. Cicero *m)*, non tam rerum inventorem fuisse, quam verborum, eadem contra pneumaticos Galenus *n)* dixit. Et sane praeter definitionum, novarum divisionum & medicamentorum, quae in morbis adhibebant, copiam, a rationalibus medicis non discesserunt.

l) Exempla permulta collegit Cl. Osterhausen in libr. cit. S. II. §. 11. 12. vbi vide in primis eorum de pulsibus doctrinam & de dolorum differentiis, in qua & subtilissimos viros longissime superarunt.

m) de finib. L. III. c. 2. p. 231. ed. Bipont.

n) Galen. de different. puls. L. III. c. 1. t. VIII. p. 63. Cl. Osterhausen S. II. §. 15. p. 71. 72.

§. 239. In medicamentis copiosissimi fuere pertinuitque ad probatiores de medicamentis compositis auctores Archigenes, cujus libros fere integros Galenus exscripsit. In diaetetica tamen medicinae parte Asclepiadem sequuti esse aliquo modo videntur acutosque morbos eodem, quo ille,

ille, modo curasse. Ad diuturnos medicamentorum copia fere infinita, pro saeculi, quo florebant, more, vsi sunt. Videntur itaque ratione altioris de primis morborum originibus contemplationis propriam effecisse sectam, in reliqua contemplatione dogmaticos, in curatione morborum ex parte Asclepiadem, ex parte empiricos sequentes, unde quidam eorum episyntetici, seu eclecticici (§. 234.) dicti sunt.

§. 240. Dimicasse in medicorum pneumaticorum acie Aretaeum post Dan. Clericum *o*) omnium, qui medicinae historiam perscripserunt, opinio fuit: sed vix majori jure, quam caeteros dogmaticos, ad pneumaticos pertinuisse Aretaeum, Cl. Osterhausen *p*) probavit. Memorandus autem hic vir in historia medicinae est, summus atque praecipuus de morborum cognitione & curatione post Hippocratem auctor, qui temporibus a Nerone ad Adrianum vsque (ann. 54. vsque ad ann. 138. post Christum) vixisse videtur *q*), Galeno ignotus & saeculo demum IV & V a medicis citatus. Libros scripsit IV. de causis & signis acutorum & diuturnorum morborum: totidem de curatione acutorum & diuturnorum morborum. In his rationalem disciplinam sequutus est, necessariam anatomen ad omnes morbos cognoscendos probans. In symptomatum enarratione accuratissimus fuit, vt in hac veterum nemini, & ne Hippocrati quidem, cedat. In mor-

borum curatione naturae ductum & magistram, quam ipse vocabat, experientiam, sequutus est, nec quidem magis in stylo efformando, quam in remediis adhibendis, peritus artifex & concinnus. Eo ordine, eo iudicio, ita distincte pleneque traduntur ab eo curandi rationes, ut vix quicquam in hoc genere ex summi scriptoris manibus exierit absolutius. Quae ab antiquioribus dicta erant, alia, utpote optima, selegit, alia expolivit, quaedam ipse primus, elephantiasis, venae cavae acuti morbi, satyriasis, caet. exemplo, haud infeliciter tentavit r).

o) hist. med. P. II. L. IV. S. II. c. 3. p. 508.

p) hist. sectae pneumaticor. S. III. §. 1. p. 79. seq.

q) Jo. Wigan de Aretaei aetate, in Aretaei edit. Oxon. 1723. fol. pag. XV.

r) Wigan de curandi ratione, quam tenuit Aretaeus, in ead. edit. p. XXVIII.

CAPUT XIX.

Medicina Romanorum.

§. 241. Romanus populus usque ad sexcentimum annum sine medicina vixisse fertur s). Quod non ita intelligendum est, ut medicina caruerit, sed ut medicis, qui artem Graecorum more didicerant & secundum scholarum Graecarum praecepta exercebant. Neque tenax hoc temporis spatio antiquae simplicitatis, continentiae, priscoque utens robore, in quod morbi, si unquam, faltim

faltim raro cadunt, populus Romanus medicis difficulter caruit. Non vero, ob vulgares morbos, qui Romae & in agro Romano crebriores esse confuerunt, quosque antiquitas omnis (§. 25.) a Deorum ira profectos putabat, numinum eorum cultu caruit, quibus opinio propitiam ad morbos avertendos voluntatem tribuebat. Hinc pestilentiae causa anno U. C. CCCXXI aedes Apollini, medicinalis auxilii causa, dedicatae sunt t).

s) Plinius L. XXIX. c. 1.

t) Schulzius in hist. med. Period. II. c. 6. §. 4. p. 430.

§. 242. Cum vero anno U. C. CDLIX multis rebus populo Romano laetus annus vix ad solatium pestilentiae vrentis simul urbem atque agros sufficeret portentoque similis clades esset, in libris Sibyllinis inventum est, Aesculapium ab Epidauro Romam arcessendum. Neque tamen hoc anno, quia bello occupati consules erant, quicquam de ea re actum, praeterquam quod vnum diem Aesculapio supplicatio habita est u). Anno vero U. C. CDLX, post quam triennio continuo civitas pestilentia vexata fuerat, legatis Epidaurum missis vnicam fatalis remedii opem Romani impetrarunt. Siquidem is anguis (§. 51. 53.), quem Epidaurii in modum Aesculapii venerabantur, per urbis celeberrimas partes mitibus oculis & leni tractu labi Romanorumque legatos sequi coepit, triduoque inter religiosam omnium admirationem conspectus, tandem ad triremem Roma-

manam perrexit: paventibus inusitato spectaculo nautis eo conscendit, vbi Q. Ogulnii, legati, tabernaculum erat, in quo in multiplicem orbem, per summam quietem, est convolutus. Tum legati, cultu anguis a peritis accepto, laeti inde solverunt. Tandem in ripam Tiberis egressis legatis anguis in insulam, vbi templum dedicatum est, transnavit adventuque suo tempestatem, cui remedio quaesitus erat, dispulit x).

u) Livius L. X. c. 47.

x) Epit. Liv. L. XI. Valerius Maxim. L. I. de mirac. cap. 2.

§. 243. Cultum anguis a peritis accepisse Romanos Valerius Maximus quod memorat, plures in hac opinione fuerunt, vt sacerdotes quoque Aesculapii Epidauro Romam transferint & Aesclepiadarum priscam medicinam ad Romanos transtulerint y). Cui opinioni & Valerii Maximi verba repugnant, & Romanorum mos, quo numinum sacerdotes non eligere, nisi ex Romanorum ipsa gente, licebat.

y) Schulz in hist. med. P. II. c. 6. §. 5. p. 430.

§. 244. Cum Aesculapii cultu Hygeae quoque numen ad Romanos transiisse vero non absimile est. Quod enim sub salutis Deae nomine coluerunt prius, quam Aesculapium arcefferent, Romani numen, quidquid contradicant alii, ex iisque Cl. Grotaeus z), non Hygea fuit, sanitatis effectrix, Aesculapii filia, sed *τύχη*, sive *σωτήρις*

Dea,

Dea, cui Lucius Junius Bubulcus consul aedem, quam bello Samnitium voverat, anno U. C. CDXLVII. cenfor locavit, ac tandem, bello contra Aequos prospere confecto, dictator, postquam triumphans in urbem rediisset, anno U. C. CDLI. dedicavit a). Quod non ob sanitatis praesidium, a numine acceptum, sed ob bellum contra Samnites feliciter gestum, factum est.

z) Diff. sur le culte, que les anciens ont rendu a la Deesse de Santé, p. 11.

a) Livius Libr. IX. c. 43. Libr. X. c. 1.

§. 245. Hygeam tamen antiquis temporibus apud Romanos fuisse cultam, Suetonius b) docet, qui Augustum salutis augurium, quod ex antiquis caeremoniis fuerat, & paulatim abolitum, restituisse refert. Multa quoque alia numina medicinae causa a Romanis culta sunt. Febrim Deae fanum Romani dedicaverant. Erant iis numina, quae alios vexarent, alios a morborum vexa liberarent, Sylvanus, Intercidona, Pilumna, Deverra, Averrunca, caet. Publica saeviente calamitate, pestilentia, aliove morbo populari, qui sub coelo Romano frequentior erat, Decemviri Sibyllinis libris inspiciendis constituebantur, supplicationes edicebantur, clavus dextro lateri Jovis Capitolini templi figebatur, caet.

b) Sueton. in Octav. c. 31. cf. de hoc. augurio Dio Cassius L. XVII.

§. 246.

§. 246. Medicinas in publicis calamitatibus a Diis in primis esse quaesitas, ex his perspicitur. Medicos vero ad easdem in usum esse vocatos, ex Dionysio Halicarnassensi *c)* intelligitur, qui, si, quod vero non abfimile est, quoniam uterque eadem refert, Thucydidem imitatus non est, medicos & domestica auxilia in pestilentia anno U. C. CCLXXXII & CCCI. non suffecisse Romanis refert. Sed popularis morbi auxilium Romanorum gens certe a medicis non petiit, verum omnium more, quae in naturali scientia non multum progressae fuerunt, a Deorum numinibus. Neque adeo Galeni temporibus pestilentiae medicina a medicis quaesita est. Diuturnis vero morbis sobrius, bello, laboribus duratus homo obnoxius non est, & talis donec fuit Romanus civis, medico non indiguit.

c) Dionys. Halicarnass. antiq. Rom. L. IX. p. 599. L. X. p. 677.

§. 247. Neque medicinam Romani habere potuere talem, qualem Graeci prius, quam consuetudinem haberent cum Graecis. Non enim facile his temporibus Graeci medici patriam terram reliquerunt, omni cultus abundantia florentissimam, ut apud gentem salutem suam experirentur, quam rudem, barbaram, omnis cultus expertem esse putabant, quae quoque ab iis melam morborum, qua non indigebat, vix accepisset. Attamen habuere Romani & ante sexcentos

centos annos illos, quibus sine medicis fuisse dicuntur, medicinam suam domesticam. M. Porcius Cato, qui anno U. C. DCIV vivere desit, Graecis summo opere infensus, quos (vates cecinit, quae & evenerunt) suis literis dixit, sua luxuria corrupturos omnia, ipse librum scripsit, & quidem praecepta morbos per dietam aut incantationes sanandi continentia. Hinc Plinius his DC annis, quibus Romani medicis caruerunt, morbos domestica medicina, brassica, beta, fannasse refert *d*).

d) Plinius Libr. XX. c. 9. cf. M. Porcius Cato de re rustic. c. 156. Vol. I. p. 73. ed. Bipont.

§. 248. Graecorum medicina primum per Archagathum, Lyfaniae filium, Romam translata est. Is L. Aemilio & M. Livio Coll. U. C. anno DXXXV Romam venit e Peloponneso, datoque ei Quiritium jure emptaque ob id taberna in composito Acilio publice, medicinam, imprimis chirurgicam, exercuit, hac laude, ut vulnerarius diceretur. Verum mox, ob vrendi secandique saevitiam, nomen ejus in carnificem & in tædium ars, omnesque simul medici, transiere *e*).

e) Plinius L. XXIX. c. 1. cf. meam prolusionem de Antonio Musa, Augusti medico, Altorfii, 1786. pag. 1.

§. 249. Etsi quidem quaenam fata medicina Romae habuerit post Archagathum depulsum, usque ad Asclepiadis tempora, nescimus, neque mul-

multos statim post Archagathum medicos Graecos Romae fortunae suae periculum fecisse credendum est, notus tamen erat Catoni, quod oratio ejus ad filium probat, Graecorum medicorum mos, & cum ipse interdixit filio de medicis, quosdam saltim Graecos medicinam Romae exercuisse ejus temporibus existimandum est, quos, ut suspectos filio populoque faceret, jurasse dixit, barbaros omnes, adeoque etiam Romanos, necare medicina *f*). Summa itaque, qua valuit Cato apud Romanos, auctoritas effecisse videtur, ut vix laete creverit penes Romanos Graecorum medicina, ut vero tamen medici Graeci Romanis post haec tempora non penitus defuerint. Verum paulo post Catonis excessum, anno circiter U. C. DCLXX Asclepiades e Bithynia Romam venit, cum quo tempora medicorum Graecorum Romae aegris medentium scholasque medicos in hac vrbe habentium incipiunt.

f) Plinius L. XXIX. c. 1.

§. 250. Longum itaque temporis spatium, quo Romani post Archagathum medicis Graecis carere, non est. Et in hoc temporis spatium ab anno U. C. DXXXV usque ad annum DCLXX famosa ista lis de medicorum Romae degentium conditione cadit. Sunt nempe, qui omnes medicos, ad Julii Caesaris usque tempora, servilem conditionem habuisse apud Romanos existiment *g*):
sunt

sunt vero etiam, qui medicos ab hac servitii infamia omni opera data liberare studeant b).

g) Corn. Agrippa a Nettersheim de vanit. scientiar. c. 83. Janf. ab Almelveen invent. nov. antiq. §. 4. p. 12. Conyer Middleton de medicorum apud Romanos degentium conditione p. 10. (Boeckelmann) Medicus Romanus servus LX solidis aestimatus. Lugd. Bat. 1671. 8.

h) Drelincourt Op. P. II. p. 408. Spön recherches sur l'antiquité p. 441. Lampe de honoribus & privilegiis medicorum cap. II. §. 24. seq. p. 90. seq. Vinck in amoenitat. philolog. medic. c. II. §. 5. p. 122 seq. J. C. Schlaeger de medicorum apud veteres Romanos conditione Helmstad. 1740. 4. Richter diss. prisca Roma erga medicos suos haud iniqua Gott. 1764. & in Opusc. Vol. II. p. 402. vid. quoque quae ego hac de re differui in progr. de Antonio Musa p. 1. seq. Scriptores vtriusque partis recenset copiose Hallerus in Boerhaav. method. studij medici pag. 974 & 993.

§. 251. Fuisse Romae his temporibus medicos servilis conditionis negari non potest, neque qui plurimos medicos ejus conditionis fuisse adferunt, facile per historiam confutari possunt, si servitium medicorum dicto temporis spatio comprehendunt. Neque enim Graeci ingenii ante ea tempora, quibus Romanorum imperium per Graeciam dilatatum est, frequenter Romam venerunt, ut ingenii sui quaestum facerent, neque de Graecorum medicina ante Asclepiadem Romani bene existimarunt. Verum bello capti, aut alio modo in servitium adacti Graeci, si medici erant,

M heri

heri & familiae corpora curabant. Neque facile heri erant, qui in tanta fervorum copia medicos non haberent, minus tamen ad morbos sanandos, sed potius ad alia corporis servitia praestanda, frictionis, vntionis, balneorum, auxiliorum ad externos laesiones. Talesque fervos Romani non priscis solum temporibus, sed etiam recentioribus, habuere.

§. 252. Sed postquam Romanorum civitas divitiis opibusque valentior erat facta, multi Graecorum se Romam, quaestus faciendi causa, contulerunt *i*), in iisque, cum sensim medicae artis necessitas apud Romanos invalesceret, etiam medici. Hi ingenui fuerunt, & si etiam jus Quiritium adepti omnes non sunt, tamen Romae ingenui vixerunt, & partim Graecis literis scientiisque docendis, partim medicina exercenda vitam in vrbe transegerunt.

i) Cicero in orat. pro Archia poet.

§. 253. Et in his quidem Aesclepiades (§. 188-203) fuit, summus vir, neque vlla servitii nota famosus, qui scholam medicorum Romae primus instituit, cui praeesse non potuisset, si fervilem vitam egisset, quo etiam permulti e nobilissimis Romanorum medico & familiari vfi sunt. Cum eoque viro Romanorum medicina, quae antea pauca fuerat, incipit, & quidem, quod summam merito movet admirationem, omnia, quae post hunc virum, ad Galenum vsque in medicina acciderunt,

runt, Romae, & quidem non per Romanos, sed per Graecos medicos in i degentes, acciderunt. Asclepiade auctore medicinae methodicorum initia Romae nata sunt: principes methodici, Themison atque Theffalus, Romae floruerunt: schola methodicorum praecipua Romae fuit: pneumaticorum secta Romae nata est, floruit, esse desiit. Erasistrati sectatores Romae, Galeni adhuc temporibus, suas scholas habuere, quae quoque aliis ex dogmaticorum grege non defuerunt. Medicamentorum scriptores praecipui Romae vixerunt. Sectarum paene omnium contentiones, post Asclepiadem, Romae agitatae sunt. Ut adeo, si Alexandriam excipis, vix multas vrbes extitisse post Asclepiadis tempora in Graecia putes, in quibus medicina fuerit, & quidem per diversas sectas diverso modo tradita. Quae omnia sane non per seruos fieri potuerunt, sed per ingenios viros, Romae degentes.

§. 254. Sed Romanus populus, in artibus accipiendis caeterum haud lentus, medicinam parum coluit, recteque Plinius dixit, solam hanc artium Graecarum nondum exercere Romanorum gravitatem in tanto fructu, paucissimos Quirium eam attigisse & hos ipsos statim ad Graecos transfugas. Imo auctoritas aliter, quam Graece, medicinam tractantibus, etiam apud imperitos expertesque Graecae linguae, non erat, minus credentes, quae ad salutem suam pertinent, si

M 2

intel-

intelligerent *k*). Indeque non mirandum est, Julium Caesarem, post Civilium bellorum calamitates & LXXX millibus civium in transmarinas colonias distributis, omnes medicinam professos, quo lubentius & ipsi urbem incolerent, caeterique appeterent, civitate Romana donavisse *l*).

k) Plinius L. XXIX. c. 1.

l) Suetonius Jul. c. 42.

§. 255. Neque alia medicinae Romanae facies Augusti temporibus fuit. Erant iis temporibus Romae medici ingenui Graeci, erant vero & fervi, qui medicinalia officia dominis familiaeque praestabant (§. 251.). Ipse Augustus servum medicum habuit *m*): habuit vero etiam medicum amicum *n*). Libertus Augusti erat Antonius Musa, Graecus origine, ex methodicorum secta *o*), qui Augusto, pertinaci arthritica destillatione affecto, anteaque per laxantia, methodicorum more, curato, contraria medicina, frigida nempe & stringente, ex ejusdem sectae mente, sanitatem restituit eoque modo effecit, ut ipso, Themisone, Vectio Valente & Chramide Massiliensi auctoribus, frigidorum balneorum usus adeo percrebresceret, ut Romani ipsa hyeme senes consulares ad ostentationem usque rigentes non raro viderent *p*). Praemia curationis ab Augusto & senatu Romano accepit Musa pecuniam multam, statuaque ei, aere collato, in foro, juxta signum Aesculapii, decreta est. Annuli aurei jus eque-

stris-

strisque ordinis dignitatem ab Augusto accepit, quod vero, quia soli Musae concessum fuit, reliquorum medicorum non fuit, neque artem exercentium dignitatem augere potuit q).

m) Sueton. Calig. c. 8.

n) vid. Progr. meum de Antonio Musa, §. 3. p. 8.

o) Plinius L. XXIX. c. 1. Dio Cassius L. LIII. p. 517. ed. Leunclav. vid. meum progr. §. 4. p. 10.

p) Plinius L. XXIX. c. 1.

q) vid. meum progr. de Ant. Musa §. 6. p. 15. seq.

§. 256. Praeter jusjurandum Hippocratis, quod vix in omnibus medicorum scholis valuisse existimandum est, Graeci legem non habuere, quae medicos adstringeret. Neque Plinii temporibus apud Romanos lex erat, quae medicorum inscientiam, quae summa erat his temporibus, puniret, nullum exemplum vindictae. Ut quisque inter Graecos loquendo pollebat, imperator ilico vitae necisque fiebat. Sed munerum civilium vacatio, quam Augustus medicis omnibus, ut gratiam eis sanationis, ab Antonio Musa peractae, referret, tribuerat r), quaeque, vna cum quae-
stus spe, quam his temporibus non exiguam Romae fuisse Plinius per exempla s) probat, medicorum infinitum paene numerum Romam in vrbesque Romanorum imperio subditas traxit. Cujus vacationis molestia cum ob multitudinem ea gaudentium in reliquos cives acerbius caderet, lege ab imperatoribus data, medicorum numerus, qui vacatione a publicis muneribus gauderent,

M 3

con-

constitutus est. Quod ab Antonino Pio, lege, quae adhuc superest, data, factum est: factum vero jam a Nerone esse, titulus archiatri docet, quem Andromachus, Neronis medicus, habuit. Is enim titulus iis dabatur medicis, qui legis auctoritate ex numero immunium a muneribus publicis erant. Circumcisus hoc modo medicorum immunitate gaudentium numerus effecit, ut, qui ei adscribi volebant, immunitatem, cum eaque junctum archiatri titulum non acquirerent, nisi prius de eorum virtute constitisset. Eoque modo duae classes medicorum natae sunt, probatorum, sive archiattrorum, qui annonas publicas habebant & stipendia annua gaudebantque immunitate a publicis muneribus, quorumque numerus, pro urbium magnitudine, lege stabilitus erat, & eorum, qui non probati erant, neque hac vacatione gaudebant. Eaque prima legum medicinae & medicorum causa laterum monumenta sunt t).

r) Dio Cassius L. LIII. p. 517. ed. Leunclav.

s) Plinius L. XXIX. c. 1.

t) Rem vberius exposui in illustratione legum antiquissimarum, quae ad medicinam spectant, quae extat in libro a Cl. Pyl edito: Repertorium für die öffentliche und gerichtliche Arzneywissenschaft. Vol. II. P. II. p. 167.

§. 257. Medicina caeterum etsi Romae tantopere floruit, ut neque de reliquae Italiae, neque de Graecorum medicina horum temporum multa super-

superfint, hisque temporibus duo quasi emporia
 medicinae extitisse putandum sit, Romam atque
 Alexandriam, tamen paucissimi Romanorum eam
 scriptis pertractarunt. Primus, isque nobilissimus
 medicinae inter Romanos auctor Aulus Cornelius
 Celsus est, ingenuus vir, qui temporibus Augu-
 sti vixit, quod probavit copiosissimis argumentis
 Lud. Bianconius u). Scripsit Celsus, & quidem
 purissimo Romanorum sermone, quo nullus ve-
 terum medicorum eum adsequutus est, encyclo-
 paediam, in plures libros divisam, artium titulo
 emissam. Sextus artium liber is de medicina erat,
 inscriptionibus in codicibus antiquissimis id do-
 centibus. Rem rusticam & agri culturam, quam
 quintus liber complexus est, rhetoricam VII.
 libris pertractavit. De historia etiam, de legi-
 bus, de re militari scripsisse Quintilianus refert.
 Eaque studiorum Celsi multitudo multos impulit
 ad credendum, Celsum medicinam quidem ha-
 buisse cognitam, eamque ex Graecis auctoribus
 hausisse, non vero exercuisse. Cui opinioni hoc
 argumentum accedit, quod in prioribus de me-
 dicina libris, qui soli de artium libris supersunt,
 praeter praecepta diaetetica generalia, qualia cui-
 que scire interest, fere omnia ex Hippocrate
 tradidit, librum quoque de medicamentis ex aliis
 concinnavit, neque unquam in libris ejus proprii
 experimenti nota vel levissima occurrit: repugnat
 vero accurata morborum, medelarum, eorum-

M 4 que,

que, quae chirurgi manus facere debet, descri-
ptio, ut, si non exercuerit medicinam, ejus sal-
tim peritissimus dicendus sit. Fuitque, quod
Bianconius probavit, his temporibus Romanis
mos, ut cum plurimis rebus ad doctrinam perti-
nentibus medicinae etiam studerent.

4) Bianconii epist. de Celsi aetate p. 31. cf. de Corn.
Celfo Jo. Alb. Fabricii biblioth. latin. cura Jo. Aug.
Ernesti L. II. c. 4. t. II. p. 36.

§. 258. Libri ejus octo de medicina quum pri-
mi sint, qui post Hippocratis tempora scripti ad
nos pervenerunt, partim ideo memorabiles sunt,
quod multa ex Graecis, Hippocrate, Aesclepi-
ade, rel. versa continent, partim quod, quid me-
dicina a temporibus post Hippocratem profecerit,
demonstrant. Praefatio historiae medicae, prae-
fertim sectarum, compendium continet egregie
elaboratum. Quae ad medicinam proxime per-
tinent, maximam partem ex aliis desumpta sunt,
ita ut Aesclepiadem, a cujus placitis tamen subin-
de decedit, sequi maxime videatur. Chirurgiam
perfectissime tradidit, solumque, quo usus sit,
Hippocratis de capitis vulneribus librum nominat.
Sententiam suam cum frequenter interponat,
chirurgiam eum exercuisse credibile est. De cal-
culo secando tam bene scripsit, ut vix ita scribi
potuisse de eo, nisi ab exercitato Fabricius Hil-
danus jam dixerit. Parvus apparatus, quem de-
scribit, hodie adhuc in usu est.

§. 259.

§. 259. Claudii temporibus medicamentorum auctor Romae vixit, Scribonius Largus Designatianus x), qui corrasis undique formulis operaque data maxima, ut eas genuinas acciperet, librum scripsit, compositionum medicarum titulo. Ipse medicinam fecit aegrotantibus, empiricorum castra sequutus. Graece eum scripsisse vix existimandum est.

x) vid. Cl. Bernhold in praef. ad Scribonii editionem ab eo profectam, anno 1786. & imprimis Jo. Rhodii not. ad Scribon. p. 3. seq.

§. 260. Ad scriptores quoque de medicina nobilissimos, in primis rei medicamentariae, & non vno quidem nomine, pertinet Cajus Plinius Secundus, Veronensis, aut, ut rectius quidam putaverunt, Novocomensis. Natus sub Tiberio, anno post Christum XXIII, stipendia meruit sub Claudio in Germania: sub Nerone & Vespasiano varia munera publica administravit, procurator primum in Hispania, deinde praefectus classis Misenenfis. Epicurum in philosophia sequutus, diligentia incredibili & eruditione admiranda, post elaborata plurima immortalitate dignissima volumina, cum Miseni agens ad Vesuvium montem, fumum & ignes evomere incipientem, cognoscendae rei cupiditate propius accessisset, ex fumo nubis, e monte ortae, spiritu obstructo clausoque stomacho, obiit Tito imperatore, anno post Christum LXXX y).

M 5.

y) Plinius

y) Plinius junior epist. L. VI. 16 & 20. Fabricii biblioth. lat. cura Ernesti L. II. c. 13. t. II. p. 179. seq.
 §. 261. Historiam naturalem scripsit, libris XXXVII comprehensam, opus diffusum, eruditum, nec minus varium, quam ipsa natura, quod ex libris ultra MM. Graecorum latinorumque composuit. Libri a VII usque omnes ad medicinam pertinent, usque ad XXXVI, quum in his de homine agat, omnibusque, quae in natura reperiuntur, quatenus aut noxam, aut utilitatem adferunt. De herbarum, animalium virtute medica nullus ferè auctor, qui ad nos pervenit, tam plene egit, ab omnibus quoque, qui eum exceperunt, medicamentorum scriptoribus, diligenter exscriptus. In Romanorum medicinae historia scribenda vnicus auctor extitit.

§. 262. Et haec ferè sunt, quae de Romanorum medicina scimus, quaeque probant, Romanos etiam in medicina, vt in reliquis disciplinis, Graecos penitus esse sequutos, neque etsi per aliquot saecula principes medici Romae vivebant, & ferè omnis Romae medicina erat, quidquam per Romanos in medicina esse inventum, aut mutatum.

CAPUT XX.

De medicina, qualis ante Galenum fuit.

§. 263. Qualem invenerit medicinam Claudius Galenus nunc memorandum est, vt eo melius

lius intelligatur, qualem ille reliquerit. Medicorum tres erant sectae, dogmaticorum, qui in varias partes transibant, empiricorum, methodicorum. Pneumaticorum secta jam extincta erat, cum Galenus libros scriberet. Episyntetica, quae vix sectae nomen meruit, cum pneumaticorum secta nata est & esse desiit.

§. 264. Dogmatici a primo sectae suae fundamento, abditarum causarum scrutinio, quidem non recesserunt, neque in iis stabiliendis a primis ipsius sectae auctoribus: sed multa mutata quoque sunt in ipsis his abditis causis per philosophorum systemata, (vt de Empedocle, cujus doctrinae Galeni adhuc temporibus multum valebant, si-
leam) partim Platonis, Aristotelis, partim Epicuri atque Zenonis, Stoicorum principis: & quidem hoc modo, vt principia dogmaticorum antiquissimorum statuerentur quidem prima, eorum vero & explicatio & applicatio esset multiplex, vtque nunc medicinam dogmaticorum, quae apud primos auctores simplicitate non carebat, definitionum, distinctionum, explicationum, subtilitatum plenam reperiamus.

§. 265. Medicinae vero disciplinae quaedam, quas dogmatici fere soli sibi vindicaverant, interea cultae laetissime effloruerant. Anatome regum Ptolemaeorum, praesertim Lagi F. & Philadelphi, nec non Attalicorum patrocinio & proprio studio adjuncta atque Alexandriae, vbi celeberrim-

berrima tempore Ptolemaeorum, & post eos, schola medicorum erat, in primis culta, summo-
pore increvit, ita tamen, vt post antiquissimo-
rum anatomicorum tempora (§. 127.) Erasistratumque (§. 138.), vsque fere ad Rufum Ephesium,
qui Traiani temporibus vixit, (ann. post Christ.
98—117) parum, ab hoc vero viro eumque ex-
cipientibus Marino, Quinto, Lyco, Satyro,
Numesiano, multum augmenti acceperit. Quo-
rum virorum libri quod interciderunt, excepto
Rufi libro de partium corporis humani appellatio-
nibus, in quo internarum partium anatome stu-
dio non valde subtili pertractata est, quaedam
tamen, oculi anatomes exemplo z), satis subti-
liter exposita sunt, ex hoc liquet, partium inter-
narum structuram in humanis cadaveribus Rufi
temporibus non esse ostensam, verum in anima-
libus, quorum structura humanae simillima esset a).

z) Clinch de Rufo & Rufi scriptis differt. §. 4.

a) Rufus Ephes. de partium corp. hum. appellationib.
p. 23. ed. Clinch.

§. 266. Sed Marino in primis auctore, qui to-
tum vitae suae tempus in cadaverum dissectioni-
bus consumserat b), quemque Galenus, etsi vi-
tiose & minus plene, neque lucide satis scripsisse
refert c), tamen magni aestimavit d), & Numesiano,
anatome subtilius culta est, ita vt fere
stupeant attenti Galeni lectores, post anatomes,
praesertim subtilioris, post Erasistratum tam pauca
vesti-

vestigia, post soporem, quo sepulta ad horum
 usque virorum tempora jacuit e), in ejus libris
 anatomen provecitissimam & subtilissime cultam
 reperientes. Sed ad Galeni tempora usque ipsa
 haec magis exulta anatome parum contulit ad
 dogmaticorum aut certiore reddendam,
 aut multiplicandam. Neque ad empiricorum pla-
 cita mutanda vilo modo influxit, vt adeo demum
 a Galeni inde temporibus, & hoc quidem auctore,
 vtilem se medicinae exhibuerit.

b) Galen. de adminiftr. anat. L. VII. c. 10. t. IV. p. 158.

c) Galen. de adminiftr. anat. L. II. c. 1. p. 46.

d) Galen. de femine L. II. c. 6. t. III. p. 227.

e) Galen. comm. II. in Hipp. de natura humana text. 6.

t. III. p. 137.

§. 267. Pathologia ea, quae in morborum
 cognitione versatur, eorumque historia, etsi
 quidem parum per dogmaticos incrementi acci-
 pere potuit, & ab his latentis causae, ab empiri-
 cis vero medicamentorum gratia tractata est, ta-
 men novis multis morbis, praesertim cutaneis,
 maxima parte ex Aegypto in alias regiones trans-
 latis, aucta est, de quibus infra, a Galeno quippe
 & medicis post Galenum primum descriptis, fer-
 mo erit. Res vero medicamentaria ab empiricis
 potissimum culta, ab his ad dogmaticos omnesque
 sectas reliquas cultior defluxit, & per rationales
 etiam medicos aucta est. Ad quod praeter alias
 causas etiam venenorum numerus multiplicatus
 & veneficiorum contulit, effecitque vt principes
 &

& opulenti viri, venenorum pericula metuentes, medicos ad antidota aliaque medicamenta inveniendâ concitarent. Alia causâ populi pauperies fuit, omni scilicet pecunia apud principes optimatesque congesta, pretiumque magnum & medicinarum, & medicinalis auxilii. Quae effecerunt, vt in vulgi gratiam libri scriberentur, qui medicamenta paratu facilia, vilioris, aut nullius pretii, pauperibus amica ad morbos continerent.

§. 268. Ad hos vero de medicamentis scriptores, praeter memoratos (§. 178 & 179.), Jolas Bithynus, Andreas, Julius Bassus, Niceratus, Petronius, Niger, Diodotus pertinent, qui omnes ante Dioscoridem vixerunt *f*), & quorum libri interierunt, nec non, cujus libri adhuc restant, cum Dioscoride illo, qui eodem modo, quo Artemidorus Capito, Hippocratis libros, Adriano imperante, ediderat, non permutandus, Dioscorides Anazarbeus, clarissimus medicus, qui Neronis aevo floruit & post longam per Europam Asiamque peregrinationem, primus de vniuersa materia medica scriptor extitit, in qua ita versatus est, vt post ejus tempora medicinalis materiae auctores omnes eum sint imitati, tam in naturali medicamentorum historia perscribenda, quam in viribus eorum enarrandis. Plantas descripsit, vt non paucas facile cognoscas, alias minus, vnde immensae lites ortae sunt, quas demum desperatio composuit *g*). Vires medicinarum

rum medicas ex dogmaticorum mente tradidit, eas opinioni de quatuor in corpore humano qualitibus & de quatuor humoribus accommodans. Hinc alterantia medicamenta omnia ad calefacientium, refrigerantium, humectantium, siccantium classem redegit: vim ad adstrictionem & relaxationem methodicorum causa addidit: purgantia ad humorem, quem singula educere putabat, retulit. In virtutibus vero medicamentorum ad singulos morbos enarrandis empiricorum more egit, nulloque causarum aut latentium, aut manifestarum facto discrimine, medicamenta ad morbos commendavit, in quo medici, non sine ipsius scientiae damno, ad nostra fere usque tempora, eum sequuti sunt.

f) Diosc. praef. ad L. I. p. 1. ed. Goupyl. Paris. 1549. 8.

g) Haller bibl. botan. L. I. c. 26. T. I. p. 79.

§. 269. Perfectissime de medicamentis scripsisse Dioscoridem jam Galenus monuit. Scripsit vero de materia medica libros V, in quibus universae naturae regna, in primis vegetabile, complexus est, deinde *περι δηλητηρίων φαρμάκων*, ubi Nicandrum potissimum sequutus est, nec non *περι ιοβόλων* librum, in quo simul de canis rabiosi morfu egit, aliumque de curatione morforum ab animalibus venenatis, qui libri in quibusdam editionibus VI VII & VIII materiae medicae librum efficiunt. Scripsit quoque paratu facilium medicamentorum libros II, sine dubio genuinos, cum

cum jam ab Oribasio sub Dioscoridis nomine citentur.

§. 270. Medicamentorum compositorum & antidotorum scientia post Heraclidem Tarentinum & Mithridatem culta est a permultis medicis, quorum amplissimus catalogus ex Galeni libris posset concinnari. Theriacae praesertim post Nicandrum & Mithridatem maximo studio quaesitae sunt. Erant quidem ante Andromachum ipsius Mithridatis, Cratevae, Dioscoridis theriacae *b*), quae vero omnes in tanta existimatione non fuisse, quanta Andromachi, patris, antidotus. Is, Neronis medicus, primusque archiatri titulo distinctus (§. 256), Mithridatis antidotum ita mutavit, ut, quibusdam abjectis, quibusdam vero, viperina praesertim carne, additis, & ad viperarum morsus, & ad alia venena aliis antidotis omnibus praevalere crederetur. Tanta enim ei vis adscripta est, ut medici eam quotidie sumentibus securitatem contra venena omnia promitterent. M. Aurelius Antoninus, qui hanc theriacen in sui corporis tutelam singulari studio, in propria domo ad praeparationem apta, praeparari jusserat, de ea quotidie fabae magnitudine sumebat. Cum ob papaveris succum, quem continet, inter quotidianas actiones sopore corripere, medicamentum sine eo parandum curavit: cum vero deinde noctes, ob exsiccationem a medicina inductam, infomnes ageret, eum iterum adjici

adjici jussit *b*). Tanta fuit ejus medicamenti opinio, ut ne mala quidem per id inducta homines ab ejus usu deducerent.

b) Galen. de antidot. L. I. c. 1. t. XIII. p. 866.

§. 271. Haec Andromachi theriaca maximi quidem usus apud veteres fuit, imo nostro adhuc tempore in medicamentorum officinis eodem, quo Andromachus praeceperat, modo praeparata prostat: plures vero quoque aliae antidoti veteribus erant celebratissimae, titulis vanis superbientes, Philonis, Damocrati, aliaeque permultae, de quibus Galenus integrum librum scripsit. Harum, ut & aliorum medicamentorum compositiones, si prolixae erant & difficiles memoratu, versibus enarrare mos erat, quos ad medicinarum & mensurae memoriam commodos esse putabant *i*).

i) Galen. de composit. medicamentor. per genera L. V. c. 10. t. XIII. p. 789.

§. 272. Scriptorum de medicamentis, qui post Corn. Celsi tempora floruerunt, numerus fere infinitus est. Eminuere in iis, praeter dictos, permultosque alios, quos Hallerus *k*) citat, Crito, Xenocrates, cujus de victu ex aquatilibus libellus adhuc extat, Aesclepiades Pharmacion.

k) Haller in biblioth. med. pract. T. I. p. 167. seq.

§. 273. Empirici contra Galeni temporibus a majorum suorum placitis vehementer desciverant. Neglectis transitu ad simile atque epilogismo, neglecta morborum status & observatione, & compa-

N ratio-

ratione, omnemque in medicamentis & morborum nominibus medicinam esse existimantes, reliqua omnia, quae ad medici scientiam pertinent, non curabant. Et hae quidem medicinae non omnes naturales erant, sed permultae, quibus ad morbos supernaturalis vis tributa, aut quorum virtus in sola fide, quam iis adhibebant, constabat. Hinc medicamentorum absone compositorum tanta multitudo.

§. 274. Penes methodicos vero, a Galeno tantopere taxatos, si eos ex Caelii libro aestimare licet, & vtilior pathologia, & praxis idonea erat, ut contemplationum vim in medicinam eorum minus influxisse adeo recte aestimes. Fides tamen iis adhibita est non multa, ob levidense studium, quod ad medicinam esse necessarium vani perhibebant. Longe major existimatio dogmaticorum Galeni temporibus Romae & Alexandriae fuit: summa methodicorum Augusti temporibus fuisse videtur.

§. 275. Medicorum itaque his temporibus studia divisa erant inter causarum latentium indagationem & medicamentorum compositiones excogitandas, parcumque erat, quod medicina, vtilis homini futura, inde accipiebat emolumentum. Rixis & contentionibus partim inter sectas, partim inter medicos vni sectae addictos, in primis dogmaticos, causa multiplex ansa dabat, verum haec non ad certiore[m] & vtiliore[m] reddendam medi-

medicinam, sed potius ad distinctionum, divisionum, hypothesium copiam augendam, & ad rigorem quandam, quem singulae sectae servabant, quique vix permittebat, ut quae utilia aliae habebant sectae, collecta ad vnam redirent.

§. 276. Hippocrateos quidem dogmatici Galeni temporibus se dicebant, at quae praeeperat Hippocrates, negligebant. Astrorum scientiam ille necessariam esse ad medicinam exemplo docuerat, quam, cum omnibus mathematicis disciplinis, neglexerunt. Ille naturam corporis probe cognoscendam esse praeeperat; hi hanc totam parvipendebant. Ille summo studio futuros eventus in aegrotante ex praesentibus praesagebat; hi admiranda loqui putabantur, si sudorem, aut sanguinis profusionem praedixisse ipsis contigisset *l*). De locis affectis doctrina, a nemine, Aretaeo excepto, usque ad Galeni tempora pertractata fuerat, neque modi, quibus functiones laedi possunt, enarrati *m*). Nec adeo, qui sectae cuidam se addictos profitebantur, prima ejus principia semper sciebant. Dogmatici, empirici, methodici fiebant medici, abscissa velut omni propria ad cogitandum & judicandum vi, aut quia praeceptorem ex vna alterave harum sectarum habuerant, aut amicum: sectae denique adfentiebantur, in qua medicus aliquis valde inclaruisset. Multi quoque eam sequebantur sectam, quae ipsis vitae subsidia praebebat, quibus carebant *n*). Neque satis praeparati

parati tyrones ad medicinae studium accedebant. Hippocratem multos sui temporis medicos legere non potuisse, paucos intellexisse, Galenus notat. Multos ad medicinae studium accessisse, qui ne quidem recte legere possent, multoque minus lecta aut audita intelligere, idem auctor narrat o).

l) Galen. quod optimus medic. sit quoque philosophus t. II. p. 36.

m) Galen. ars medica. c. 20. t. II. p. 213.

n) Galen. de ordine libror. suor. t. I. p. 49.

o) Galen. de libr. propriis t. I. p. 35.

§. 277. Multa itaque in medicina emendanda restabant Claudio Galeno, viro ingenii sagacitate & acumine, observationis studio & laborum patientia nobilissimo & vere immortalis, ut incerta, vana, per contentiones & rixas nata, rejiceret, utiliora vero & ad verum medicinae finem ducentia seligeret ex iisque novum systema medicum conderet, quod, via, quae ad errores ducit, angustata, veritatis viam dilataret & augustiorem redderet. Quumque per ipsum hunc Galenum medicina nata sit qualis usque ad mediam saeculi XVI partem & docebatur & exercebatur in Germania, in aliis vero Europae cultioris partibus diutius, ipsumque Galeni systema nostro adhuc tempore ex medicina non sit ejectum, cum hoc viro nova epocha incipit, medicinae scilicet recentioris. Quam nunc persequar.

MEDI-

MEDICINA RECENTIOR.
PERIODUS I.
G A L E N U S.

CAPUT XXI.
Vita Galeni.
§. 278.

Natus est Claudius Galenus Pergami, Asiae minoris vrbe, ob Aesculapii fanum nobilissima, Adriano Romanis imperante, & quidem, vt videtur, anno post Christum natum CXXXI, patre Nicone, senatore Pergameno, erudito viro, philosopho, mathematico, architecto, dialectorum sermonis Graeci in primis perito, quo quoque in his disciplinis, praesertim in dialectica, qua postea medicos Romae degentes omnes superavit, praeceptore usus est *p*).

p) Ren. Charterii vita Galeni c. 6. Oper. Hipp. & Galeni t. I. p. 56. cf. Labbaeus in elogio Galeni Paris. 1660. 8. & in Fabricii biblioth. Graec. L. IV.

§. 279. Philosophiam didicit primum Stoicorum, dein Platonis, postea Aristotelis, tandem Epicuri, ab idoneis praeceptoribus: postea somnio patris, vt quidem ipse refert *q*), monitus, decimo septimo aetatis anno ad medicinam se contulit.

N 3
tulit.

tulit. Praeceptorem primum habuit ex Athenaei, pneumaticorum sectae conditoris (§. 234.), auditoribus; quem vero, imperitum hominem, & dialecticae ignarum, mox deseruit. Ab hoc ad Quinti, magni horum temporum medici & clarissimi incisoris (§. 265.), discipulos sese contulit, Satyrum, Pelopem, Numesianum, Phecianum, qui partim Pergami medicinam docebant, partim in aliis oppidis, Pelops enim Smyrnae, Numesianus Corinthi docebat. Hi omnes viri ex rationalium secta erant & se Hippocratem sequi profitebantur, quod ad consilium Galeni Hippocrateae medicinae restituendae sine dubio contulit. Ufus est praeterea in medicina Stratonico, Sabini auditore, Albino Platonico, Lucio, qui Alexandriae docebat, in qua vrbe medicinae discendae causa diutissime commoratus est. Audivit enim in ea medicos ex sectis omnibus, ut ex singularum disciplinis optima quaeque possit seligere.

q) Charterius in vita Galeni c. 9. p. 60.

§. 280. Postquam medicinae praeceptis fuerat imbutus, per multas Europae & Asiae regiones peregrinatus est. Petiit, medicamentorum in natali suo solo cognoscendorum atque sibi comparandorum causa Cyprum, Cretam, Lemnum, insulas, Coelesyriam, Aegypti regiones. Reduci deinde in patriam & XXVIII annos nato gladiatorum cura a pontifice Pergameno commissa est, in qua adeo felix fuit, ut omnibus, quorum ner-

vi

vi fuerant vulnerati, quique, aliis curantibus, in periculosa symptomata inciderant, sanitatem restitueret.

§. 281. XXXIII annos natus, relicta, ob seditionem in ea exortam, patria, Romam profectus est ibique medicina, quae tota adhuc penes Graecos erat, exercenda quaestum fecit. Familiares & amicos Romae habuit Eudemum, philosophum peripateticum nobilissimum, quem, quartana triplicata ex usu theriacae immodico affectum, ejusdem medicinae usu non solum a febre liberavit, sed tempus etiam, quo a febre liber foret, praedixit, Sergium Paulum, praetorem, Barbarum, Lucio imperatori cognatum, Septimium Severum, tunc consulem, Romanum postea imperatorem, Boethum, cujus uxorem, fluore muliebri pertinaci laborantem, brevissimo tempore restituit.

§. 282. Postquam quatuor aut quinque annos Romae fuerat commoratus, invidiae medicorum Graecorum, qui Romae quaestum artis faciebant, & pestilentiae, quae Italiam urebat, causa, Pergamum iterum se recepit. Mox vero revocatus a M. Aurelio Antonino Philosopho & Lucio Vero Aquilejam se contulit Romamque, ob pestilentiae cladem, cum imperatoribus reversus est. Mortuo in hoc itinere Lucio Vero, cum M. Aurelius Antoninus eum comitem & medicum in Germanico itinere habere vellet, recusavit hoc

munus & Romae remansit, eoque tempore, praeter permultos alios, libros de usu partium elaboravit Commodique & Sexti, filiorum principis, curam gessit. Idem Marcum Aurelium, reducem ex Germania, cruditate ventriculi a refrigerante cibo laborantem, pipere cum vino poto & Nardino oleo stomacho imposito, liberavit, theriacam etiam in principis usum praeparavit. Tandem senex patriam urbem repetiisse fertur. Romae vero Marco Aurelio Antonino Philosopho, Commodo, Pertinace, & Septimio Severo, cui quoque theriacam praeparavit, imperatoribus vixit, & LXX annos natus fato functus est, Septimio Severo Romanis imperante r). Alii Caracalla imperante fato functum esse referunt s).

r) le Clerc *Part. III. L. III. c. 1. p. 666.*

s) *Charter. vita Galeni c. 42. t. I. p. 95.*

§. 283. Etsi quidem Galenus, dum vivebat & postquam fato functus est, non statim in hanc existimationem pervenit, ut medici ejus doctrinam penitus sequerentur, quod per Saracenos ipsi primum contigit, tamen ab omnibus, qui eum memorarunt, maxima laude ornatus est t), qua etiam vivus floruit, ob medicinae peritiam, & philosophiae omnis, dialecticae, geometriae, grammaticae scientiam. Scripsit libros ultra quingentos ad dictas disciplinas pertinentes, quorum pars jam ejus temporibus incendio periit, quo Pacis templum Romae consumtum est. Multi adhuc

adhuc in bibliothecis latent: magna tamen pars eorum ad nos pervenit, quod summo studio adferribendum est, quo Galeni medicinam Graeci medici post eum viventes, Saraceni, Arabistae & literarum medicarum in Europa restauratores coluerunt. Ex his Galeni libris systema medicum, quod tradidit, quodque ad Theophrastum Paracelsum usque vnice viguit, nunc componam.

1) Exempla vide apud Clericum Part. III. L. III. cap. 1. pag. 667.

CAPUT XXII.

Galeni systema medicum.

§. 284. Componere vero systema Galeni, in maximo librorum, quos scripsit, numero, quorum fere singuli ipsius partem continent, difficile est: neque enim vnquam Galenus systema suum in epitomen redactum proposuit, nisi quod ad practicam medicinam pertinet; in libro de arte medica, qui liber ideo quoque usque ad saeculum XVI imo XVII is fuit, quo duce tyrones in medicina potissimum instituerentur *u*). Qui vero liber quoniam ea tantum succincte enarrata continet, quae ad cognitionem salubrium, insalubrium, neutrorum, ad eaque ducunt, quae practicam medicinam efficere docuit, medici etiam, qui Galenum sequebantur, eum minus in aliis systematis sui partibus, penitus vero in iis sequuti sunt, quae in hoc de arte libro proposuerat.

N 5

Hinc

Hinc Galeni systema medicum neque ex hoc tantum ejus de arte libro eruendum est, neque ex libris eorum medicorum componendum, qui Galenum sequuti sunt: hi enim non univrsam Galeni doctrinam, sed ea tantum, quae in ejus de arte libro continentur, exposuerunt x).

2) Tyronum in medicina theoretica omnis institutio merat, prius, quam Leon. Fuchsis praefertim auctore, medicinae compendia ad eam adhiberentur, ut praeceptorem librum hunc Galeni, quem *tegni* vocabant, Hippocratis aphorismos & capita quaedam ex Avicennae canone explicantem audirent. Vid. meam studii medici Salernitani historiam, in edit. regim. Salernitani Stendal. 1790. p. 79. Praxis medica secundum nonum librum Rhasis ad Almanforen docebatur.

3) Ad optimos scriptores, qui Galeni placita exposuerunt, referendus est Barchusen diff. XVI. de Galeni placitis p. 246. Multa quoque collegit de Galeni placitis, maxime tamen ex libro de arte, Clericus P. III. l. III. cap. 2. 3. 4.

§. 285. Neque etiam ex ipsis ejus libris intelligi potest, num univrsum, quod condidit, systema, primus condiderit, neque, si, quod credibile magis est, partes tantum systematis perfecit, easque recte componendo univrsae medicinae novam formam dedit, quas partes in systemate dogmaticorum, qui ante eum extiterant, intactas & immutatas receperit, quasnam vero alias, & quo modo mutaverit. Etsi enim, quod jam ex ratione ipsa apparet, qua medicinae operam

ram dedit (§. 279.), nulli sectae addictus esse voluit, neque dogmaticus, neque empiricus nominari, sed is dici, qui ex singulis sectis optima quaeque elegisset; tamen dogmaticis plane adnumerandus est, non solum quod abditas causas statuebat, sed quoque, quod, ut ad has causas perveniret, ratiocinio utebatur. Maximam hinc systematis sui partem ad dogmaticorum mentem composuit; sed quae minus apud dogmaticos, qui eum antecesserant, cohaerere erant visa, ita contexit, ut quae (si ex fragmentis ab eodem potissimum Galeno servatis iudicium ferre licet) disiecta antea videbantur, neque univrsam scientiam comprehendere, nunc optime cohaerent, ita, ut alterum ex altero quasi profueret. In eoque ejus systema omnia, quae ante eum fuerant tradita, longe superavit: neque adeo post restauratas scientias, post physices scientiam, anatomen longe perfectiorem, post observationem eorum, quae in sano aegroque corpore eveniunt, in immensum multiplicatam, vllum ad nostra usque tempora in medicina systema conditum est, quod non Galeni systema, saltim in quibusdam partibus, referat.

§. 286. Etsi quidem eclecticus dici maluit, tamen se rationalem disciplinam esse amplexum probavit, cum profiteretur se Hippocratis medicinam velle restituere eamque non immutare, sed haec tantum illustrare, quae obscura Hippocrates

tes

tes dixisset; explicare vero atque dilatare, quorum prima fundamenta ab Hippocrate essent posita y). In quo notandum est, eum doctrinam Hippocratis, quae in genuinis ejus libris proponitur, quidem esse sequutum, minus tamen in eo, ut morborum historias eadem cura, qua Hippocrates z), proponeret, magis ut signis in morbis eandem dignitatem tribueret, quam Hippocrates. Verum ex libris Hippocratis ad contemplationem pertinentibus quosdam pro iis habuit, qui aut Hippocratem auctorem haberent, aut ejus doctrinam continerent. Librum inprimis ex hoc genere medicinalium antiquissimum de natura humana Hippocratis doctrinam referre existimavit a), & ex contemplatione, quae in illo continetur, fundamenta desumpsit, quibus suum systema superstruxit, in hoc quidem cum antiquissimis dogmaticis, qui idem fecerant (§. 128.), comparandus.

y) Hae quoque causae eum moverunt, ut Hippocraticos libros permultos commentariis illustraret, librum de natura humana, de aere, aquis & locis, de salubri diaeta, de alimento, de humoribus, prognosticon, praedictionum librum primum, epidemiorum librum I. II. III. VI. aphorismos, de diaeta in acutis, de officina medici, de fracturis, de articulis.

x) Quod notavit etiam Hallerus biblioth. medic. pract. Tom. I. p. 229.

a) Galen. Comm. I. in libr. Hippocr. de natur. human. t. III. pag. 91. seq. cf. Fabric. biblioth. Graec. ed. Harles. L. II. cap. 23. §. 25. n. 34. T. II. p. 582. seq.

§. 287.

§. 287. Rationem & experientiam, cognitionis principia per dogmaticos & empiricos adeo agitata, vtraque ad medicinam esse necessaria statuit: ad artis vero scientiam methodo opus esse per vniuersalia praecepta, & exercitio in singularibus exemplis. Neque praecepta sine exercitatione, neque exercitationem sine his sufficere: praecepta enim viam ad exercitationem monstrare, hinc exercitationem absque praeceptis esse non posse.

§. 288. Elementum Galeno erat minima corporum & simplicissima constitutiva pars, sive, vt ipse se expressit, minima pars ejus, cujus sit elementum, quod hinc sensibus externis neque posset judicari, neque, quia simplicissimum sit atque remotum, facile ratione investigari. Hinc ad simplicissimorum principiorum, seu elementorum scientiam humanam rationem non ascendere, propinquiora vero omnium corporum elementa, p simplicissimis tamen non habenda, esse ignem, aquam, aerem, terram *b*). Cuique horum elementorum suam esse qualitatem docuit, igni calidam, aeri frigidam, aquae humidam, terrae siccam. Easque qualitates, quod per eas elementum, a quo procedunt, semper cognoscatur, primas dixit & ipsorum (quod etiam ex Hippocratea schola medici fecerunt) elementorum loco habuit.

b) Galen. de elementis L. I. c. 5. t. III. p. 12.

§. 289.

§. 289. Primae qualitates cum purae in animali corpore nunquam existant, quoniam elementa non per aggregationem, vti Empedocles docuerat, sed per intimam mixtionem corpora constituunt, per has compositas, five secundas qualitates produci statuit. Hanc elementorum inter se mixturam & per eam natam qualitatum compositionem temperamentum, τὴν κρείσιν, constituere, efficereque vt vnaquaeque in animali corpore particula ab altera distincta sit propriamque sibi actionem edat: provenire etiam hoc, vt particula alia sit calidior, frigidior alia, humidior, siccior alia: aut vt binae qualitates componentur, calidum & siccum, calidum & humidum, frigidum & siccum, frigidum & humidum. Inde compositiones nasci tot, quot per quatuor has qualitates possibiles sint, totidemque temperamenta humani corporis.

§. 290. Ex his elementis (§. 288. 289.) totum humanum corpus esse compositum, in eoque triplicem esse compositionem statuit, partium 1) simularium, 2) instrumentalium, 3) totius corporis.

§. 291. In animali vero corpore praeter haec elementa (§. 288. 289.) & has partes ex elementis compositas (§. 290), quatuor humores esse, sanguinem, pituitam, bilem flavam & atram. Sanguinem ex elementis, & quidem ex simplicissimis, esse compositum, hinc etiam materiem generationis & nutritionis humano corpori suppeditare.

ditare. Reliquos tres humores ex sanguine quidem nasci, & animali cuique naturales, attamen ad excrementitios referendos esse, quorum hinc & nimia retentio, & excretio, noxas pariat. His quatuor humoribus qualitates esse ex primis (§. 288.) compositas, sanguini calidam & humidam, pituitae frigidam & humidam, bili flavae calidam & siccam, bili atrae frigidam & siccam.

§. 292. Hos tres, praeter sanguinem, humores generari ex sanguine, sanguinem vero ex alimento. Stomacho, vti omnibus partibus instrumentalibus, quae ad praeparationem quandam, aut secretionem sua conferunt, quatuor facultates esse, quas naturales dixit, attrahendi, retinendi, alterandi, excernendi, per easque facultates omnes eorum, quae ad instrumenta feruntur, mutationes, secretiones & excretiones perfici. Chylum in ventriculo elaborari, hinc per venas meseraicas ad hepar ferri & ibi in sanguinem mutari; fierique in hepate sanguinis a faecibus depurationem, bilis vesicula quod laeve & flavum est, splene vero, quod crassum & limosum est, attrahente. Aquam nimiam e sanguine, ne ejus abundantia ad nutritionem ineptus evadat, per renes separari.

§. 293. Movens vero principium in corpore animali spiritus esse statuit, quos diversos etsi ab aere esse putavit, eorum tamen materiam in aere contineri docuit. Naturales ipsi spiritus
erant

erant vapores subtiles, qui ex sanguine elevarentur in hepate, sanguinis officina, ad cor vero delati ibique cum inspirato aere permixti vitales fierent, ad cerebrum vero animales. Hinc quum in hepate sanguis praeparatur, a quo nutritio corporis, incrementum, propagatio sobolis, pendeant, principem facultatum naturalium sedem in jecinore esse, vitalium in corde, ex quo in univ-ersum corpus per arterias caloris, vitae principium fundatur, animalium vero in cerebro, ex quo motus & sensus principia procedant. Hinc actionum in animali corpore triplex genus statuit, naturalium, vitalium, animalium. Has omnes in internas & externas dividit. Internae naturalis facultatis actiones ipsi erant alimentorum coctio, sanguificatio: externa sanguinis venosi in omnes corporis partes distributio. Vitales actiones internae erant animi affectus vehementes: externae motus arteriarum & ab eo pendens sanguinis, quem hae vehunt, ad calorem & vitam propagandam per corpus distributio. Animalis facultatis internae actiones erant imaginatio, iudicium, memoria: externae sensus & motus.

§. 294. Motus in corpore duo genera esse statuit, alterum in loco, alterum in qualitate. Illud, quod actionem dixit, motum activum esse: posterius genus, quod alterationem, passivum: pati enim, quod alteratur. Musculorum motus quatuor esse differentias, primam in contractione, alte-

alteram in laxatione, tertiam in translatione, quartam in tensione tonica.

§. 295. Sanitatem eam esse corporis constitutionem dixit, in qua nec doloribus torqueamur, nec in obeundis vitae actionibus impediamur. Necessariam hinc ad eam esse elementorum, & adeo qualitatum, quibus gaudent, mediam temperaturam, *εὐκρασίαν* vocavit, et debitam convenientiam, quam *συμμετρίαν* dixit: non tamen in eo gradu, ut eucrasia vel symmetria vel minimo gradu laesa morbum statim efficere putandum sit. Requiritur porro ad sanitatem, ut actiones omnes libere & ita succedant, ut homo bene se habeat, nec non ut in humoribus debita compositio, in spiritibus debita actio sit. Quae quum ab eucrasia & symmetria elementorum dependeant, sanitatem resultare ex eucrasia & symmetria partium omnium eorumque nexu inter se dixit. Ut itaque sanitate fruamur, opus esse, ut partes similes debita calidi, frigidi, humidi & ficci temperie sint dotatae; composita vero ex his similibus partibus organa debita situm, magnitudinem, figuram, numerum habeant. Hominem his gaudentem optimo habitu, *εὐεξίαν* dixit, esse praeditum, quem in simplicem & athleticum, in quo carnis justo major copia adfit, divisit.

§. 296. Affectus vocabulo usus est ad exprimendum statum corporis sanum & aegrum: corpus enim, in quocunque statu existat, semper affici.

O

affici.

affici. Morbum dixit affectum contra naturam, in quo functio primum laeditur, five etiam affectum contra naturam, in quo actio laeditur. Actio ipsi est agentis motus, id vero, quod ab eo affectum est, passio. Passio Galeno est ipsa mutatio & alteratio praeternaturalis in corpore animali, affectus vero praeter naturam id, quod ex hac mutatione & alteratione proxime resultat. In corporis affectu contra naturam, in quo actio laeditur, omnia ad tria capita retulit, morbum, morbi causam, morbi symptoma, seu, quod ad idem fere redit, ad quatuor, scilicet 1) ad functionem vitiatam 2) id, quod hunc affectum peperit, 3) ad causas, quae ipsum affectum praecedunt, 4) ad symptomata, quae affectum necessario sequuntur.

§. 297. Morborum genera summa duo posuit, alterum in simularibus partibus, alterum in instrumentalibus, & in vtrisque laesionis duo genera locum habere, aut actionis nempe, aut structurae. Similium partium morbos essentiam suam in ipsarum intemperie (*δυσκρασία*) habere, eamque intemperiem duplicem esse, aut cum, aut sine materie. Sine materie simularium partium morbi Galeno erant, si pars calidi, frigidi, sicci, humidi excessu defectu laboraret. Cum materie morbi harum partium erant, si humor quidam, ejusdem, cum intemperie, naturae, simul in parte affecta congestus fuisset, e. g. si calido
praeter

praeter naturam calidus quoque humor se adfo-
ciaffet. Hanc intemperiem statuebat & simpli-
cem, & compositam. Simplicem, si vna altera-
ve ex quatuor qualitatibus aut excederet, aut
deficeret: compositam, si duae junctae simul ef-
sent, calidum & siccum, calidum & humidum, fri-
gidum & siccum, frigidum & humidum. Aequa-
lem etiam & inaequalem intemperiem statuit,
illam, si vniversum corpus, aut pars eadem in-
temperie laboraret, hanc vero, si aliae particulae
in vna parte illa, aliae hac intemperie laborarent.

§. 298. Alterum summum morborum genus
Galeno morbi partium organicarum erant. Hos
divisit in morbos organorum 1) ratione figurae,
2) ratione numeri particularum, 3) quantitatis,
4) positurae. Hos instrumentorum quoque mor-
bos simplices & compositos esse docuit, simplices,
si vno vitio instrumentum laborat, compositos,
si contrarium locum habet. Tertium summum
morborum genus similaribus & organicis partibus
commune esse statuit, morborum a soluta vnita-
te pendentium.

§. 299. Morbum posse praecedere docuit affe-
ctum alterum praeter naturam, qui tamen non
per se actionem labefactet, sed morbi interventu:
talem affectum non morbum, sed causam morbi,
esse appellandum. Has morbi causas in internas
& externas divisit. Externas occasionalium,
sive procatarticarum nomine primus insignivit,

nam

O 2

eas-

easque in sex rebus non naturalibus, quae quoque nomen suum ab eo acceperunt, fitas esse potissimum existimavit. Has in actionem concitare internas causas docuit, quarum duplex genus statuit, antecedentis morbum, seu *προηγούμενης*, quod nomen eo quoque auctore in pathologiam receptum est, & cum morbo conjunctae. Has internas causas duplicem naturam habere putavit. Aut enim ex inaequali elementorum mixtione, adeoque ex inaequali temperie (§. 289. 297.), causa nascitur morbi, si nempe particulae aut calidae, aut frigidae, aut humidae, aut siccae nimis sunt, aut si hae qualitates excedentes deficientesve compositae sunt. Alterum genus causarum in humoribus situm erat, quorum cum Hippocrate quatuor statuerat (§. 291.). Hos humores triplici vitio posse laborare docebat, abundantia, defectu, cacochymia. Abundantiam & defectum maxime ad sanguinem retulit, humorem ad excrementitios non referendum: cacochymiam ad tres reliquos humores, quibus quoque, si vitiosi essent, sanguinem inquinari docuit. Hinc plethoram etiam ad sanguinem solum retulit eamque bifariam divisit, in plethoram ad vires & ad vasa.

§. 300. Cacochymiam in humoribus sic explicavit: singulis humoribus esse qualitatem suam, communem cum partium similiarum qualitate, quoniam ex iisdem elementis compositi sint, attamen

men non simplicem, sed semper compositam, quam a cibo, potu, corporis, animi motu, quiete, rel. accipiant. Bilem calidam & siccam, atram bilem frigidam & siccam, pituitam frigidam & humidam, sanguinem calidum & humidum esse. Quae qualitates si in humoribus excedant aut deficient, *κακοχρυσία* nasci, cujus species acrimonia sit, per excedentes has qualitates nata.

§. 301. Caeterum causam antecedentem & conjunctam ratione tantum detegi posse statuit, quod interna utraque esset, neque cognosceretur, nisi per morbum, quem induxisset. Conjunctam morbi causam proximam dixit, a qua nempe morbus nunquam absit. Alias quoque causarum divisiones copiose exposuit, in manifestas, abditas, ratiocinio detegendas & occultas, nullo ratiocinio detegendas, quarum exemplum venenum rabiosi canis in corpore latens posuit: in univ ersales, particulares, locales, in causas per accidens, sine quibus non, rel.

§. 302. Symptomata affectus dixit praeternaturalés, a morbo dependentes, aut eum proxime & necessario insequentes. Ea in tres classes divisit, 1) in symptomata actionis laesae, quibus merito maximam dignitatem tribuit; 2) in symptomata qualitatis vitiatæ, 3) in symptomata excretionis & retentionis. Ultimam speciem aut quoad univ ersam substantiam (vermes, calculos ceu exempla adduxit), aut quoad excretionem auctam

aut minutam, aut ejus qualitatem vitiatam, aut denique quoad excretionem ex alieno loco, existere docuit. Criticas excretionem in morbis a symptomatibus differre statuit, quum hae a salutaribus naturae conaminibus procedant, symptomata vero a morbo.

§. 303. Signa morborum bifariam dividit, in diagnostica & prognostica. Diagnostica in pathognomonica dividit, quae cum morbo incipient definerentque, quibus adeo morbus cognoscendus esset, & in alia, adjuncta morbo. In pathognomonicis respexit ad signa actionis laesae, causarum internarum & symptomatum, quae ab his utrisque procederent. Neque quicquam eorum, quae ad morbi cognitionem ducere putabat, neglexit c).

c) vid. Clericus Part. III. L. III. c. 3. p. 685.

§. 304. Prognostica signa ea dixit, quae futura in morbis, quoad eorum exitum, durationem, modumque, quo terminentur, docerent. Haec desumenda existimavit ex natura morbi cognita, affecti loci natura, temperamento, dispositione, causa, aetate, tempore, loco. Pulsum ad diagnosin & prognosin maximi momenti esse docuit, primusque, cum Herophili libri, quos de pulsu scripsit, interierint (§. 134.), neque Hippocrates quicquam de eo memoraverit, auctor est, qui libris de hoc argumento permultis scriptis d) pulsuum doctrinam plenissime quidem, &

& tali modo, quali in semiotice nostris adhuc temporibus proponitur e), at fufe nimis & nimis subtiliter exposuit, ita vt pulsuum differentias, in infinitum fere multiplicatas, eum magis excogitasse, quam observasse putandum sit.

d) Scripsit de pulsibus ad tyrones libellum: de pulsuum differentiis libros IV: de pulsibus dignoscendis libros IV: de causis pulsuum libros IV: de praefatio ex pulsibus libros IV: synopsis librorum suorum XVI, de pulsibus, & ad Antonium philosophum de pulsibus libellum. Adscribitur etiam ei libellus, pulsuum compendium continens.

e) vid. Ill. Gruneri semiot. Part. II. Subsect. III. p. 110. Excerpta ex Galeni de pulsibus libris dedit Clericus P. III. L. III. c. 3. p. 692. seq.

§. 305. In curatione morborum princeps Galeno regula erat, naturam convenientium ope conservandam, contrariis vero medicinis morbos curandos esse. Indicatio ei erat ipsa consequentiae inspectio f). Hinc in omni morbo id spectandum esse censebat, vt morbus abigeretur, vires vero conservarentur. Illud per contraria, hoc per convenientia peragendum esse. Omnibus autem, quae curanda morbi indicarent, satisfacere docuit diaeteticen, pharmaceuticen, chirurgicen. In diaeta Hippocratem sequutus est: quaedam etiam ab Asclepiade tradita recepit. In medicamentis vero adhibendis, & alimentis adeo aegrotantibus suppeditandis reliquisque auxiliis in usum vocandis, hoc ratiocinio usus est:

f) Galen. de method. medendi L. II. c. 7. p. 43. t. X.

O 4

§. 306.

§. 306. Elementa corporum omnium in natura vniversa quum sint quatuor, haec quoque quatuor qualitates, quibus distinguantur elementa ipsa, calorem, siccitatem, frigus, humiditatem, habere debere. Hae vero qualitates cum in humano corpore non semper aequaliter temperatae sint, fieri, vt calor, siccitas, frigus, humiditas, excedant, vtque harum qualitatum aliquae etiam conjunctae inter se excedant. In reliquis naturalibus corporibus rem eodem modo se habere: cum enim ex quatuor elementis sint composita, quatuor etiam qualitates habere debere, calidam, siccam, frigidam, humidam: cumque singula corpora naturalia modo diverso sint composita, necesse esse, vt in altero haec, in altero illa qualitas emineat. Sanum itaque statum quum proba temperies elementorum efficiat, sanitatem seruari optime, si is status per alimenta seruetur talis, vt nil inferatur in corpus, quo id nimis incalefcatur, frigeat, siccat, humectetur. Quumque inaequalitas quaedam in temperie etiam in sanis locum habeat, quibus calida haec est, frige facientia, quibus frigida, calefacientia, quibus humida, siccantia, rel. convenire, per eamque dietam temperamentorum vitia optime corrigi apparet. Eadem ad morbos esse applicanda censuit, quod contraria contrariis curentur. Frigida calido, humida sicco curari, & contra, composita vero ex his qualitibus compositis: verbo, contraria contrariis.

§. 307.

§. 307. Omnium medicamentorum hinc primam qualitatem ad calidum, siccum, frigidum, humidum redire. Quumque similiarium partium & instrumentorum morbi per easdem qualitates aut simplices, aut compositas, excedentes fiant, apparere calidam intemperiem per frigus, humidam per siccitatem inductam curari, & contra: compositas vero affectiones per medicamenta quibus contrariae compositaeque qualitates sunt. Inde cum morborum genera constituerat intemperiei simplicis & compositae, constituit quoque medicamenta qualitatis simplicis calidae, frigidae, humidae, siccae, & compositae, humidae v. g. & calidae, humidae & frigidae, caet.

§. 308. Et virtutem quidem omnium medicamentorum per gradus divisit. Quum enim vnamquamque intemperiem per contraria esse curandam docuisset, vniuseujusque vero gradus esse possent diversi atque per medicamenta contrariae virtutis nimis valida contraria intemperies induci posset facile, gradus in virtute medicamentorum primus stabilivit, a primo vsque ad quartum eumque vltimum, vt medicus, vbi intemperiem ejusque gradum cognoverat, medicamenta ad eum valentia eorumque gradus eo commodius invenire posset. Hosque gradus etiam in compositae virtutis medicamentis esse statuit. Piper, cepas, vt quaedam tantum exempla adducam, quarti summi-
que gradus calidam virtutem, cinnamomum, nigellam,

gellam, tertii, lini semen primi, habere docuit. In componendis medicamentis usus est eodem ratiocinio. Quae excedebant in vno medicamento, admixto alio voluit temperare, quae deficiebant, augere. Et haec quidem medicamenta qualitates mutantia, alterantia dixit. Purgantia, quorum singula certum humorem educere putavit, alteram medicamentorum classem constituebant.

§. 309. Nunc quatenus Galeni systema haecenus expositum medicinam perfecit, quatenus ei detrimento fuerit, inquirendum est. Bonum concinnumque in eo ordinem, simplicitatem, gravitatem, in quibusdam partibus perspicuitatem vix facile quisquam in eo desideraverit. Multa in eo apposite & ita exposita esse, ut nostrorum adeo temporum pathologia non habeat, quae meliora possit substituere, nemo negabit. Sed id vitii habet, ut fundamentum primum Galenus ei quidem ex univ[er]si corporis natura dedisse putaverit, dum omnia ex quatuor elementis corporis & quatuor eorum qualitatibus deducebat, neque tamen ad vires, quibus movetur corpus, respexerit. Harum adeo oblitus est, ut ejus, quod impellit partes ad agendum in corpore vivo, vix mentionem fecerit, utque, qui de corpore humano tam praeclare scripserat, qui circa partium rationem naturamque tot nova veraque, medicorum aliorum opinionibus rejectis omnibus, pri-

mus

mus dixerat, de animo aliorum quidem philosophorum more, attamen tam mire scripserit, ut illi tres facultates tribueret, irascendi in corde, concupiscendi in hepate, ratiocinandi in cerebro fitam. Qui proprio libro probaverat animi mores corporis temperamenta sequi, de animi imperio in corpus non dixit, quae ad vires, quibus corpus animale regitur, ducere potuissent.

§. 310. Galeni *systema* contemplatrici medicinae ei, quae ab humorum *δυσκρασίαις* omnia fere deducit, quae in corpore praeter naturam accidunt, eique, quae ex mechanicis legibus omnia explicat, anam dare debuisse, ex ipso *systemate* ejus satis intelligitur. Humoralis, quam vocant, pathologia, post Hippocratis tempora mox in medicinam illata, eo auctore tantum amplificata est & tot tamque speciosis argumentis exornata, ut quidquid moliti sint summi viri Stahlius atque Cullenius, ejus tamen reliquiae satis multae in pathologia, qualis nostro docetur tempore, restent. Medicina ex mechanicis legibus ea explicans, quae in statu corporis animalis sani aegrique accidunt, Galeno auctore nasci debuit, post mathematicas disciplinas magis cultas, quod corpus, quale Galenus illud sibi finxerat, virium experts, obedire legibus mechanicis debebat. Regulas matheos, ad quas vires in animali corpore dimetiendae essent, non inventas esse, postera aetas perspexit.

§. 311.

§. 211. Omnibus sane, quae post Galeni tempora excogitata sunt, medicinae systematibus occasionem dedit Galenus. Systemata quoque, vtut diversa a Galeni systemate videbantur, Galeni systema, in aliis auctum, mutatum in aliis partibus, exhibuere. Ad quod genus Paracelsi deliramenta & Sylvii systema pertinent. Ipsi quoque organici, quos nostra aetas, Stahlus primo auctore, tulit, medici, etsi prima cognoscendi principia in medicina mirifice dilatarunt, in exponendis tamen medicinae singulis partibus Galenum vtplurimum sequuti sunt.

§. 312. Et qualis hodie adhuc docetur physiologia & pathologia, si ordinem respicis in tractandis materiis, non multum recedit ab ordine, quo Galenus vtramque hanc disciplinam tradiderat. Functionum divisio adeoque ordo in tractanda physiologia, Galenum auctorem habet. Morborum generalior expositio, morborum divisio in partium solidarum & fluidarum morbos, illorumque in morbos partium similiarium & instrumentalium distributio a Galeno eodem modo exposita sunt, quo hodie proponuntur. Fluidorum morbos quoad eorum molem, mixturam, indolem, motum, locum, quem occupant, eodem ordine, & magna ex parte eodem modo, quo Galenus, pertractamus. Causas, symptomata morborum Galeno auctore adhuc dividimus, exponimus. In multis therapeutices capitibus ejus doctrinam sequimur.

Mor-

Morbos solidi vivi eorumque sanationem pathologiae ei, quam tradidit, inferuimus: ipsi pertractationi multa, quae exactior & multiplicata magis observatio, quae firmitus ratiocinium docuerant, intexuimus. Novum systema, plane elaboratum, quod ex viribus, quae animale corpus regunt, eorum maximam partem deducit, quae Galenus ab elementis deduxerat, adhuc desideratur.

§. 313. Etsi itaque Galenus medicinae summo opere & hoc systemate, & inventis suis reliquis, praesertim in anatome & physiologia, profuit, tamen, quod mira vi ingenia hominum ita traxit, ut eum solum per XIV saecula praeceptorem agnoscerent, neque ultra fines systematis, quos duxerat, progredi auderi viderentur, medicinae incrementa non per eum quidem, sed per coecos eius sectatores, vehementer retardata sunt.

PERIODUS II.

Medicina Graecorum et Romanorum post Galeni decessum usque ad Saracenorum tempora.

CAPUT XXIII.

De medicina post Galenum generatim.

§. 314.

Etsi prius ad Saracenos transit medicina, quam Graecorum medicina desineret, complectar tamen
in

in hac altera medicinae recentioris periodo quae ad vniversam Graecorum & Romanorum medicinam pertinent, vt quae ad Saracenorum medicinam spectant, his praemissis & historia non turbata, possim enarrare. Isque ordo etiam ideo conueniens est, quod Graecorum post septimum saeculum medicina in Saracenorum medicinam non amplius influxit, neque, si Rhazen excipis, cuius medicinae particula quaedam ad Graecos rediit, Saracenorum medicina in eam, quam Graeci tractauerunt.

§. 315. In hac vero periodo medicinae, quae, per tot discrimina doctrinaeque varietates si detrimentum acceperat, a Galeno in integritatem suam fuerat restituta, etsi medici non defuerunt, qui eam exercerent, aut libros de ea scriberent, defuerunt tamen, qui ejus veram scientiam haberent. Occasio quidem illam studiosius excolendi amplificandique deesse non potuit, quum errores atque veritates tot saeculorum medici ante oculos haberent. Sed peior in dies evasit, medicis aut quae prolata erant ab alijs sine ordine omnique judicio ruminantibus, aut, si quaedam addere ipsis contigit dictis ab alijs, raro vtilia, sed vtplurimum conjecturalia, vana, superstitiosa iis adjicientibus.

§. 316. Ante Galenum vnusquisque medicorum sectae peculiari se addixerat. Post Galenum hoc sectarum studium desiit, ita vt medicos cultiores

tores omnes ad eclecticis pertinuisse reperias, lique non tales quidem erant, qui propria cogitatione iudicioque suo vtentes falsa, a superiori- bus sectis relata, rejicerent, vera vtiliaque in medicinae vsum colligerent, sed erant potius tales, qui, ordine quodam stabilito, de quo mox dicam, majorum libros fideliter in suos transcriberent, neque curarent num empirico, num dogmatico, num methodico ad libros suos confarcinandos vterentur. Ut adeo cum ipso Galeno omne fere ingenium medicorum interiisse recte credas, hancque periodum, quae mille, & quod excurrit, annos complectitur, eam fuisse, in qua detrimentum, quod accepit medicina, ejus incrementa longissime superarit.

§. 317. Nomen vero sectarum non quidem desuisse videtur post Galenum, earum vero studium exolevisse, mutatae enim & confusae tali modo apparent, vt in dogmaticorum libris neque semper dogmaticum, neque in empiricorum empiricum auctorem cognoscas. Methodicos post Galenum vix amplius cognoscere licet, vt hinc non certe sciatur, num post ejus tempora, aut post Caelium Aurelianum extiterit haec medicorum secta, neque, si extitit, an a majorum suorum placitis desciverit. Qui enim sub Moschionis nomine adhuc extat liber de mulierum affectibus g), non methodicorum disciplinam, sed empiricorum atque dogmaticorum refert, cum excerptis

cerptis ex methodicorum scriptis permixtam. Vindicianus, quod probat epistola, quam ad Valentinianum imperatorem scripsisse fertur *b*), non adstrictum totius corporis statum, sed alvum per decem dies adstrictam in febricitante eam laxante medicina sanavit, quod & empiricus, & dogmaticus fecisset. Neque Theodorus Priscianus, neque Aetius *i*), methodicis adnumerandi sunt: vterque enim auctor medicinam ex dogmaticorum, empiricorum & methodicorum libris compositam tradidit. Ut itaque, licet Clericus *k*) contradixerit, methodicorum sectam post Galenum aut extinctam esse, aut in communem confusarum inter se sectarum voraginem raptam, aut coryphaeo medicisque caruisse putes, qui libros medicos scriberent *l*). Ejus, quae jam languebat, interitum, Galenum, eam vituperantem, accelerasse credibile est.

g) Extat hic liber in gynaeciorum collectionibus Wolphii, Bauhini, Spachii, & in hac quidem pag. 1.

h) Extat haec epistola in Andr. Rivini veterum quorundam bonorum scriptorum libris & reliquiis singularibus de materia & re medica. Lips. 1654. 8. Marcelli, qui Theodosii M. temporibus floruit, carmen de medicina mentem medicorum horum temporum ita exprimit: (vid. Burmann. poet. lat. min. T. II. p. 390).

*Quod logos, aut methodos, simplexque empirica pangit,
Hoc liber iste tenet, diverso e dogmate sumtum.*

i) Methodicis nuper accensuit Aetium, at quod ad hanc sectarum confusionem non respexit, minus firmis

mis argumentis, Cl. Weigel in doctiss. libello: exercitat. Actianar. Specim. Lips. 1791. 4. p. 17.

b) Hist. de la medec. Part. II. L. IV. Sect. I. cap. 13. p. 493. seq.

l) Extitisse methodicos Aufonii temporibus, qui Gratiano imperante Romanis floruit, (ab ann. 375—383. post Christ.) locus in carmine ejus probat: *Triples quoque forma medendi, quoi logos, aut methodos, aut experientia nomen.* Extiterunt quoque adhuc Hieronymi temporibus, qui epist. L. II. ep. 2. dicit: *taceo de medicis, quorum scientia in tres partes scinditur, τὸ δόγμα, τὴν μέθοδον, τὴν ἐμπειρίαν.*

CAPUT XXIV.

Medicina dogmaticorum post Galenum.

§. 318. Quae jam notavi (§. 315. 316.) de studio medicorum post Galenum, de dogmaticis valet maxime: empirici enim, etsi Dioscoridem & Plinium excrisperunt, multa tamen consilia protulerunt eorum, quae proprio usu experti fuerant, aut aliorum experimentis didicerant. Idque collectionis studium dogmatici non in omnibus medicinae partibus eadem diligentia persequuti sunt, ut merito mirandum sit, partes quasdam medicinae, quibus perficiendis Galenus studuerat, ab iis penitus fuisse neglectas. Anatomicum enim, quam tanto studio Galenus tractaverat, quamque a Galeno traditam in compendium Oribasius redegerat, ultimis inter Graecos de anatome scriptoribus accensendus, tam parvi fecerunt, ut ejus fere nomen interiisse esset visum inter Graecos

P

tem-

temporibus, quibus Fridericus Secundus Romanorum imperator eam in Salernitano & Neapolitano studio restituebat. Physiologiam omnem, omnemque de usu partium doctrinam, quam Galenus in libris de usu partium primus singularis disciplinae medicae forma tradiderat, ne tetigerunt quidem. Doctrinae de morbis tantum particulam pertractarunt eam, quae ad quatuor elementa eorumque qualitates (§. 288. 289.) & ad quatuor humores (§. 291.) spectat. Verum his, quae univrsae pathologiae a Galeno traditae fundamenta erant, minus usi sunt ad morborum origines explicandas, magis ad dietae regulas & actionem medicamentorum constituendam: ita ut calidum, frigidum, siccum, humidum in corpore ideo statuerent, ut intemperiei, ex his natae, alimenta & medicamenta contraria opponere possent: quatuor vero humores eorum causa, quae hos humores educere putabant.

§. 319. Symptomata in morbis minus curabant, brevissime, quae ad ea spectant, exponentes, ut ad medicamenta, in quibus copiosissimi erant, eo citius pervenirent. Signa in morbis salutem, crisin, mortem praesagientia aut penitus negligebant, aut his tantum utebantur, quae de iis Galenus dixerat. Occasionem medicinae ita contrahendae dedit antiqua illa de medicina in tres partes diducta opinio (§. 142.). Inde quoque **omnis eorum medicina ad ejus exercitium fere solum**

solum spectabat, duplexque erat diætetica nempe atque pharmaceutica, quibusdam, chirurgiam simul exponentibus, triplex. Medicinam univèrsam his partibus comprehensam esse putarunt. Reliqua omnia ab ea absciderunt.

§. 320. Quæ cum ita sint, intelligitur nunc quoque, quale dogmaticorum systema his temporibus fuerit. Ejus notionem dabo qualemcunque ex Oribasii, qui Juliani, Joviani & Valentis temporibus (ab anno 361 usque ad annum 378 post Christum) floruit, synopsis medicinae, quam excerptam ex majore collectionum medicinalium opere ad Eustathium filium perscripsit, & eo quidem fine, ut is totius medicinae compendium haberet. Ex hac itaque synopsis perspicitur, quænam medico suis temporibus scitu utilia esse judicaverit. In ea hunc ordinem sequitur, ut primum de sanitatis præsiidiis loquatur, exercitationibus corporis, sanguinis missione varia, alvi purgatione, lotione, balneis, sinapismo, utque jam in hoc libro quæ sanis ex hoc auxiliorum genere convenient enarret, & quæ aegris: turbato enim penitus ordine de remediis metasyncriticis, de dropacibus aliisque, quæ ad sanos nullo modo pertinent, differit. Libro altero medicamenta nominat mutationes inducentia penitus ex Galeni mente eorumque gradus constituit, & ita quidem, ut quorum gradum Galenus aut ignoraverat, aut silentio transiverat, hic exacte describeret. Ordo

est calefacientium, refrigerantium, ficcantium, humectantium, quae omnia a primo usque ad quartum gradum perducuntur. Deinde quae humores educunt e corpore, & externas medicinas recenset. Tertio libro medicamenta composita numerosissima ad externos internosque usus enarrat. Quartus alimenta complectitur, eaque iterum secundum Galeni theoriam de quatuor humoribus & de quatuor qualitatibus enarrata. Quintus regimen gravidarum, nutricum, infantum, morborumque, qui in has vitae humanae conditiones cadunt, non historiam, sed curationes complectitur, simulque notas *εὐρασίας* & *δυσκρασίας* in corpore, & quomodo utraque corrigenda sit. Sexto quaedam ad crisin februm pertinentia, & ipsarum februm, nec non symptomatum, quae febricitantibus accidunt, curatio: septimo externorum morborum, quae certam sedem non habent: octavo & nono morborum omnium curatio continetur, ita ut a capite ad partes inferius sitas auctor descendat.

§. 321. Et tale quidem, quale Oribasius illud exhibuit, medicinae practicae systema, usque dum extingueretur Graecorum medicina, fere mansit, mutatum quidem ab vno alterove aliquo modo, sed non, nisi, ut quae alter prius posuisset, alter postoneret, & contra. Tali modo mutatum systema medicinae practicae Aetius exhibuit, ut primum medicamenta simplicia, deinde

de rem alimentariam proponeret, tum vires alimentorum & medicamentorum secundum Galeni classes gradusque digereret, postea corporis exercitia & ad variam corporis purgationem praesidia medicamentaque, posthac diaetam puerorum medicamentaque ad eorum morbos, nec non gravidarum, lassorum curationem notasque intemperiei qualiscunque, non solum totius corporis, sed singularum etiam ejus partium, proponeret. Postea de cognoscendis & curandis febribus, nec non de singulis corporis humani morbis, descensu a capite facto, egit. Deinde quibus modis venena prohibere aut data curare conveniat, nec non cognitio curatioque elephantiasis, pruritus, vitiliginis, leuces, leprae proponitur: posthac, curatione externorum morborum tradita, medicamenta composita permulta exponuntur ad chirurgiae usum. Tandem conceptus & partus ratio, & affectus mulierum, vteri praesertim & mammarum, item unguentorum pretiosorum ac suffumigiorum ad cosmeticen praeparatio proponuntur. Practicae medicinae systema, quod Paulus Aegineta condidit, fere ei accedit, quod Orbasius tradiderat. Primum enim tuendae sanitatis doctrinam & affectionum aetatibus, temporibus, temperamentis peculiarium praeservationem & correctionem & alimentorum vires: deinde febres, post eas affectiones in locis consistentes, postea externos affectus, tum de venenis doctrinam,

deinde chirurgiam, tandem medicamenta simplicia & composita exponit.

§. 322. Anatomicam eamque disciplinam, quae de morbis generalia proponit, cum fere intactam reliquerint, nunc quo modo partes practici systematis, quod descripsi (§. 321.), pertractaverint, enarrandum est. Diæteticae fines ita dilatantur, ut in ea diætam sanorum, & ut plurimum quidem in vitae conditionibus diversis, gravidarum, puerorum, senum, iter facientium, navigantium, rel. pertractarent, & corporis exercitia, quae sanis conveniunt, & intemperiei diversae notas alimentaque, quibus haec temperiei vitia corrigenda sint, & ad evacuationes corporis, vomitum, alvi purgationem, sanguinis detractionem, cutis purgationem, irritationem, praesidia, & rem alimentarem, quatenus & sanis conveniat, & intemperie affectis, exponerent.

§. 323. In morbis curandis acutis aliquo saltem modo ad semioticen respexerunt, Hippocrate tamen, principe ejus auctore, minus, magis iis usi sunt, quae Galenus de eodem argumento proposuerat. Caeterum si ipsi historias enarrabant, brevissimis id fecerunt, non sic, si historias ex aliis, Archigene, Possidonio, Antyllo, caet. proponebant. Morbos novos, aut tales saltem, qui post Pompeji Magni & qui iisdem temporibus vixit, Aesclepiadis tempore primum apparuerunt, permultos descripserunt, in primis
cuta-

cutaneos, talesque, quos Africae Asiaeque calidior pars tulerat, quique ab his terrarum orbis partibus in Italiam Graeciamque fuerant translati. Horum morborum quosdam optime descripserunt: alios minus bene, ut eos vix cognoscas.

§. 324. Morbi vero, quos aut primum descripserunt, aut quorum descriptionem perfecerunt, hi sunt:

Alopecia, ejusque species capillorum desluvium & ophiatis, Galeno quidem jam omnes notae, attamen in libro, qui Cleopatrae adscribebatur, & ab Aetio, tetrab. II. Serm. II. c. 55. 56. Alexandro Tralliano, Libr. I. cap. 1 & 2. & Paulo Aegineta, Libr. III. cap. 1. accuratius descriptae. Multa iidem nova medicamenta ad has hujus morbi species descripserunt.

Colicam piftonum, quam Galenus jam sub dysenteriae ab aquis per plumbeos canales derivatis nascentis nomine descripserat (de compos. pharm. sec. loc. L. VII. c. 2. p. 537. t. XIII.) primum descripsit, & quidem per Romanorum provincias epidemicam, Paulus Aegineta Libr. III. cap. 43. Idem transitum hujus mali in artuum resolutionem, servato sensu, & epilepsiam notavit. L. III. c. 43. p. 464. Coll. H. Steph.

Dracunculios, vermium genus, morbum articulorum singularem efficiens, primum memoraverat Agatharchides, qui sub Ptolemaeo Philometore in Aegypto vixit, postea Leonidas, Soranus, Galenus. Aetius tetrab. IV. Serm. II. cap. 85. Paulus Aegineta Libr. IV. cap. 59. hos vermiculos & morbum ab eis pendentem exactius descripserunt. Curationem hujus morbi externam Arabes primum tradiderunt.

Elephantiasin, quae Asclepiadis temporibus Romae primum innotuerat, quamque Aretacus, de causis & signis diutur-

- diuturnor. morbor. L. II. c. 13. & Galenus optime descripserant, Aetius copiosissime exposuit & praecepta optima ad ejus curationem dedit, tetrab. IV. Serm. I. c. 120. seq. cf. Paulus Aeginet. Libr. III. cap. 22.
- Erysipelas cerebri* Aetius tetrabibl. II. Serm. II. c. 26. Paulus Aegineta Libr. III. cap. 8.
- Hydrocephalum*, internum quoque, antiquioribus & Galeno jam notum, descripsit, multiplicatis sanationis praeceptis, Aetius tetrab. II. Serm. II. c. 1. cf. Paulus Aegineta Libr. VI. cap. 3.
- Lepram* ejusque mitiores species, alphum, & graviolem, attamen ipsa lepra mitiorem, leucen, a Galeno optime descriptas, studiosius enarrarunt, mali gradus diversos constituerunt medicamenta plurima ad hos morbos laudarunt Aetius tetrabibl. IV. Serm. I. cap. 122. 133. Paulus Aegineta Libr. IV. cap. 2.
- Lycanthropiam*, infaniae genus peculiare, Galeno non memoratum, attamen ante ejus tempora jam notum & a Matthaeo Evangelista (Matth. VIII, 28.) primum memoratum, descripsere Oribasius, Synops. Libr. VIII. cap. 10. Aetius tetrab. II. Serm. II. cap. 11. Paulus Aegineta Libr. III. cap. 16.
- Mentagram*, leprae particularis speciem, gravissimum morbi genus, a Plinio primum enarratum Libr. XXVI. cap. 1. ad quod sanandum Aegyptii medici Romam accesserant, & cujus curatione Pamphilus medicus Romae famam consequutus est maximam ingentemque quaestum fecit (vid. Galen. de compos. medicamentor. sec. locos L. V. c. 3. pag. 469. t. XIII.), menti scabiem, ejusque speciem, menti ficosum tumorem, fuisse descripsit Aetius tetrab. II. Serm. IV. cap. 14.
- Morbos cutaneos* generatim longe melius descripsisse Aetium atque Paulum Aeginetam notandum est, quam a superioribus aetate medicis factum fuerat, aut hos ex horum libris, qui interierunt, descriptionem horum morbo-

morborum nobis conservasse, ophiassis, pilosis, myrmeciae, rel.

Morbos oculorum justo ordine digestos primum pertractavit Aetius tetrabibl. II. Serm. III. conf. Paulus Aegineta Libr. III.

Nyctalopiam, quam Galenus optime descripserat, iterum descripsit Alexander Trallianus Libr. II. cap. 6.

Podagram, quae Galeni temporibus morbum Romanorum efficiebat frequentissimum, (Galen. comm. in aph. Hipp. VI. 28. t. IX. p. 264.) studio plane singulari pertractaverunt Aetius, tetrabibl. III. Serm. IV. Alexander Trallianus, libro XI. Paulus Aegineta, Libr. III. cap. 78. Neque inter reliquos omnes vllus morbus est, quem majore studio, secundum omnes ejus varietates, digesserint, & ad quem plura medicamenta commendaverint.

Pudendorum ac sedis affectus quosdam, quos quidem ad luem veneream pertinere quidam recentiores putarunt, raros, neque ab antiquioribus memoratos, descripsit Paulus Aegineta Libr. III. cap. 51—59.

Siriafin, posterioris cerebri partis in pueris inflammationem, ut plurimum lethiferam atque a sphacelismo cerebri Hippocratis (vid. Burserii de Kanilfeld institut. med. pract. Vol. III. c. 6. p. 143. ed. Lips.) & ab erysipelate cerebri diversam, descripsit primum Aetius, tetrabibl. I. Serm. IV. cap. 13.

Vesicae scabiem Aetius tetrabibl. III. Serm. III. cap. 22.

§. 325. Etsi vero in morborum enarratione & curatione, nec non in sanitatis tuendae praeceptis solis versabantur horum temporum medici, in his vero, quas tractabant, disciplinis ea, quae ad *Seoelav* pertinent, de quatuor elementis, qualitatibus eorum, intemperie & de quatuor humori-

bus ex Galeno desumebant, non tamen Galeni doctrinae adeo addicti fuerunt, ut eam, imprimis in morborum curatione, solam sequerentur. Eos in excubendis majorum libris non curasse, quem describerent, num dogmaticum, num empiricum, num methodicum, supra jam notavi. Et ubi etiam sua proferebant, tantum aberat, ut ad solam dogmaticorum disciplinam pertinerent, ut potius ex diversissimis aliarum sectarum placitis essent composita. Methodicorum in primis μετασύνκρισις & medicamenta metasyncritica, quod Dioscorides primus fecerat, in artis exercitio adhibuerunt, indeque recte monet Oribasius *m*), in omnibus diuturnis morbis, ubi reliqua auxilia nihil profuerint, omnes fere ea remedia, quae methodici vocant metasyncritica, adhibere consuevisse, sive, quod idem est, medicos in quoque difficili morbo chronico ad curationem ex methodicorum mente instituendam rediisse. Eaque effecerunt, ut vix vnus e dogmaticis hujus periodi medicis sit, quem non methodicum fuisse aliqui existimaverint. Aetium methodicum esse dixerunt alii, Alexandrum Tralianum Fabricius *n*). Pauli etiam Aeginetae libri praecepta continent ad methodicorum disciplinam referenda.

m) Oribas. synopf. Libr. I. cap. 34.

n) Bibl. Graec. L. VI. cap. 8. §. 5. p. 595. Vol. XII.

S. 326. Medici hinc dogmatici, qui libros scripserunt medicinales, cum ad artis exercitium refer-

referrent omnia, liquet quidem contemplationum studium decrevisse inter medicos post Galenum, non vero desisse. Qui enim de dogmaticorum secta libri adhuc prostant, omnes Galenum in contemplationum, quam proferunt, ista particula sequuti sunt. Hinc scholas extitisse medicorum existimandum est, in quibus theoreticae Galeni doctrinae haec pars, quam ad artis exercitium & ad medicamentorum actionem intelligendam necessariam putabant, pertractata fuerit. Talesque scholas, quae Galeni doctrinam profitebantur, Alexandriae extitisse quarto post Christum natum saeculo Fulgentii *o*) locus probat. Praeter has vero scholas extabant quoque aliarum sectarum scholae, & si Suidae, sive potius Hieronymo Mercuriali, qui ejus locum restituit *p*), credendum est, decimo adhuc post Christum saeculo schola Herophileorum a Xeuxide & ab Alexandro Philaethe condita perdurabat. Erasistrateos, qui Romae Galeni temporibus frequentes debebant, Suidae temporibus adhuc in Graecia extitisse, idem locus probat. Scholas quoque suas habuerunt empirici. Hae vero omnes scholae minus frequentes in Italia, frequentiores vero in Graecia fuisse videntur. Neque Alexandrinae scholae fama temporibus post Galenum decrevit, imo vehementer aucta est. Ammianus Marcellinus, qui saeculo IV exeunte vixit, medicinae studia Alexandriae in dies augeri dixit, ut pro
omni

omni experimento suffecerit medico, ad commendandam artis auctoritatem, si Alexandriae dixisset eruditum *q*). Constantinopolitanae medicorum scholae a Constantini Magni inde temporibus (ab anno 306 post Christum) in primis floruerunt.

o) Fulgent. mytholog. I. p. 16. Calliope loquitur, Alexandriae se substituram fuisse: *nisi me etiam exinde bellis crudelior Galeni curia exclusisset, quae pae-ne cunctis Alexandriae ita inserta est angiporis, quod chirurgiae carnificinae laniola pluriora habitaculis numerentur.*

p) Hier. Mercurial. var. lect. L. II. c. 12.

q) Ammian. Marcellin. XXII. 16. cf. III. Heyne opusc. academ. Vol. I. p. 110. 111.

§. 327. Philosophia, quae his temporibus invaluit, Platonica, cum Pythagorea juncta, sed vehementer mutata, magiae studium, ista opinio, qua permultis rebus supernaturalis vis inesse putabatur, multum contulere ad ingenia medicorum eo dirigenda, ut superstitiosis rebus, curationibus per verba, amuleta, literarum ductus magicos, caeteram operam impenderent longe majorem, quam prius factum erat.

§. 328. Medicos dogmaticos hujus periodi nunc singulos secundum temporum ordinem persequar, ut pateat, quomodo quisque eorum medicinam pertractarit, & quid singuli ad eam amplificandam praestiterint. Ante Oribasium & post Galenum florere Antyllus *r*), Philagrius *s*), Possidonius *t*), quo-

quorum libri interierunt, praeter loca, quae Oribasius & Aetius ex iis servarunt. Is verò, Zenonis Cyprii discipulus, Juliano ad imperium obtinendum non mediocri auxilium praestitit, qui vicissim eum quaestorem Byzantinum fecit & summam in eo posuit fiduciam. Joviano imperante in exilium missus est. Revocatus postea fama & fortuna floruit & exeunte saeculo IV fato functus est.

r) Haller bibl. med. pract. Tom. I. p. 279.

s) Haller ibid. p. 281.

t) Haller ibid. p. 282.

§. 329. Scripsit, Juliano jubente, opus LXX, vel, vt quidam volunt, LXXII librorum, quod omnia, medicis vtilia futura, ex Galeni & plurimorum aliorum medicorum, non vero ex Hippocratis libris collecta contineret. Cujus collectionis libri XV priores, quibus rem alimentariam, alimentorum facultates, corporis exercitationes, medicamenta praesidiaque, quae certos in corpore humores evacuant, fomenta, cataplasmata, doctrinam de balneorum vsu, deinde medicamenta simplicia, eorumque virtutes secundum classes dispositas complexus est & XXIV & XXV, quibus anatonem secundum Galenum pertractavit, nec non libri XLIII vsque ad XLVII, quibus chirurgiae partem pertractavit, a Niceta editi u) adhuc extant. Eandem collectionem in epitomen redegit in synopsi, ad Eustathium filium

lium conscripta & novem libris comprehensa. Libri, qui ei adscribuntur, de paratu facilibus medicamentis ad empiricum ignotum auctorem pertinent. Commentarii in aphorismos Hippocratis, qui ejus nomen gerunt, spurii sunt x).

u) vid. Graecorum chirurgici libri e collectione Niceatae, edit. Ant. Cocchio. Florent. 1754. fol.

x) Fabric. bibl. Graec. ed. Harles. Libr. II. c. 23. §. 21. Tom. II. pag. 547.

§. 330. Nova quidem & auctori propria in hac vtraque collectione non reperiuntur, nisi medicamenta composita, quae Hallerus y) ex parte citat: attamen ejus collectionum libri ideo summe utiles sunt, quod excerpta ex pluribus medicis antiquioribus continent, quorum libri interierunt. Scarificationem, sanguine postea per cucurbitulas extracto, primum omnium eum memorasse Jo. Freindius z) refert: sed Galeno jam scarificatio *κατὰ πληγὴν* & *κατὰ στυμὸν*, quae per cucurbitulas fit, a) & Caelio Aureliano nota erat. Caeterum lycanthropiam (§. 320.) omnium primus descripsit.

Eodem quarto saeculo, sed incerto ejus tempore, Nemefius vixit, libri de natura hominis auctor, in quo Galeni de physiologia doctrinam in epitomen redegit. Hunc circulationem sanguinis primum memorasse multi perperam dixerunt.

y) Haller bibl. med. pract. T. I. p. 283.

z) Freind in histor. med. edit. Paris. 1735. 4. pag. 141.

a) Galen. de cucurbitulis, scarificatione, caet. c. 18.

§. 331.

§. 331. Theódorus Priscianus, seu, vti interdum vocatur, Quintus Octavius Horatianus, Vindiciani (§. 317.) discipulus, qui adeo exeunte saeculo quarto floruit, a quibusdam pro methodico habitus *b*), ab aliis pro empirico *c*), neque puram methodicorum, neque empiricorum, doctrinam sectatus est in libris de curationibus, quos scripsit, & de diaeta, sed rationalem disciplinam quidem amplexus, in locis, vbi methodicos exscribendos habebat, (& longe maximam partem libri sui ex aliis defumfit) hos, vbi empiricos, empiricorum disciplinam sequutus esse videtur. Tertius ad Victoriam liber de passionibus mulierum *d*) totus methodicorum sectam redolet, ex methodico, Sorano forsan, excerptus. Libri reliqui minus ad methodicorum magis ad empiricorum doctrinam pertinent. Secundus ad Euporistum liber totus ad mentem dogmaticorum compositus est, multa tamen medicamenta empiricorum more proposita continet. Generatim parcus in scribendis morborum historiis, causisque enarrandis, copiosissimus vero in medicamentis enumerandis fuit, vt empiricis fere propior sit, quam dogmaticis.

b) v. g. a Clerico Part. II. L. IV. Sect. I. cap. 13.

pag. 495. a Freindio hist. med. edit. citat. p. 169.

c) Haller bibl. med. pract. Tom. I. p. 293.

d) vid. editionem Octavii Horatiani cum Albucasis chirurgia, per Hermanum Comitem a Neuenar. Argent. 1532. fol. pag. 72. seq.

§. 332.

§. 332. Maximam famam inter dogmaticos horum temporum Aetius consequutus est, Amidae, Mesopotamiae, ad Tygrim fluvium, vrbe, feu, vt Marfilius Cagnatus voluit e), Abydnatus, qui Iustiniani temporibus, & quidem tempore inter annum DXL. & DL libros suos scripsit f), cum Aetio Antiocheno aliisque hujus nominis medicis non permutandus. Alexandriae medicinali scientiae operam dedit. Oleum Nardinum se ipsum Alexandriae praeparasse perhibet g). Christianus fuit h), & quidem primus e medicis celebrioribus, qui hanc religionem professi sunt. In aula Constantinopolitana comitis obsequii honoribus functus est.

e) Marfil. Cagnat. var. observat. L. IV. c. 18. ed. Rom. 1587. p. 324.

f) Cl. Weigel in specim. exercit. Aetianar. p. 8.

g) Aetius tetrab. I. Serm. I. pag. 22. Collect. Henr. Stephan.

h) Quod probat consilium, quod tetrab. II. Serm. IV. c. 50. p. 404. Coll. Henr. Stephan. dedit, ex quo etiam intelligitur, quomodo Christianae religioni additi medicinam facere consueverint. *Ad educationem eorum, quae in tonsillas devorata sunt. Statim te ad aegrum desidentem converte ipsumque tibi attendere jube ac dic: Egredere os, si tamen os, aut quicquid tandem existis, quemadmodum Jesus Christus ex sepulchro Lazarum eduxit, et quemadmodum Jonan ex ceto. Atque apprehenso aegri gutture dic: Blasius martyr et servus Christi dicit, aut ascende, aut descende.*

§. 333.

§. 333. Systema medicinae practicae pro horum temporum ingenio perfectum condidit (§. 321.), diateticen nempe, pharmaceuticen & chirurgicen complectens. Idque editores libri ejus in libros quatuor digesserunt, quorum vnusquisque quatuor sermones contineret. Ad hoc vero systema aliorum dogmaticorum omnium more, minus proprio ingenio, magis aliorum laboribus vsus est, Galeni praesertim, quem saepius in capitum inscriptionibus auctorem, quo vsus fuerit, nominavit, subinde vero exscripsit repetitque non nominatum i). Aliis quoque permultis medicorum operibus vsus est. In oculorum morbis enarrandis multa ex Demosthenis Massiliotae & Severi medici libris depromsit. Multa quoque habet ex Dioscoride, Archigene, Herodoto, Leonida, Rufo, Apollonio Stoico, Marcello Sidite, Justo, Antyllo, Philagrio, Possidonio, Philumeno, caet. desumpta. Quae ex Hippocrate hausit, fere ex spuris ejus auctoris libris sunt k). Caeterum methodicum fuisse Aetium, quidam inde probare studuerunt, quod in medicamentis adstrictionis & relaxationis virtutem esse existimavit l): quod quidem etsi verum est, methodicus tamen dici nequit, quoniam rationales medici, Dioscorides, Galenus eandem vim in medicamentis jam descripserant. Et Galenum in medicamentorum virtute tradenda tam presse sequutus est Aetius, vt tetrabiblia I Sermo I praeter epitomen

Q

men

men dictorum a Galeno in libris de simplicium medicamentorum facultatibus nihil contineat. Si etiam interdum ad methodicorum mentem scripsisse videtur, id ideo factum esse putandum est, quod methodico auctore usus fuit. Ipse enim dogmaticus fuit, & quidem Galeni sectator.

i) Exempla, quae multiplicari valde possent, collegit Cl. Weigel in exerc. Aet. specim. p. 16.

k) v. g. tetrab. II. Serm. II. c. 97. p. 296. collect. H. Stephan.

l) vid. Weigel p. 18.

§. 334. Quum raro proprio ingenio, saepissime aliorum, usus sit, quaenam primus dixerit, quaeque nova in medicina detexerit, difficulter eruitur. Neque quae ei ab historiae medicinae scriptoribus adscripta sunt, omnia ad eum pertinent. A dracunculo pendentem morbum (§. 324.) primum eum descripsisse Freindius *m*) refert: sed hunc morbum Agatharchides jam descripserat. Primum eum de cute hydrope *ἀνὰ σάγμα* laborantibus incidenda vtiliter praecepisse idem Freindius *n*) refert; sed haec curandi ratio antiquior erat, & Caelio pneumaticisque medicis jam nota. Neque ulcera diuturna Aetius medicinali artificio primus concitavit: de vitione enim & per eam concitando ulcere, quod non statim ad sanationem perducendum sit, Hippocrates & Caelius jam praeceperant. Omnia fere ejus merita circa medicinam pathologico-practicam haec sunt, ut elephantiasin melius, quam Galenus, descripserit, licet

licet non negandum sit, eum permulta ad hunc morbum pertinentia ex aliis, maxime ex Archigene haussisse o): vt quo modo cavendum sit, ne hoc malum in alios transeat, optime enarrarit, propriaque observatione duce vim medicamentorum quorundam ad hunc morbum exposuerit. Oculorum morbos primus, verum speciebus summe multiplicatis, exposuit: sed in hac ampla de iis tractatione non satis intelligi potest, quae ab ipso, quaeque a Demosthene, Severo, aliisque profecta sint.

m) Freind. hist. med. p. 148.

n) Freind. ibid. p. 149.

o) cf. librum doctissimum Hensleri, V. Ill. vom abendländischen Ausfatze im Mittelalter. Hamburg 1790, 8. p. 204.

§. 335. In morborum descriptione non magnam operam collocavit. Verum longe studiosius, pro saeculi sui more, in medicamentis versatus est, quorum ad vnumquemque morbum tantam copiam tantamque varietatem commendavit, vt ubique intelligatur, eum in vsu medicamentorum plane secundum empiricorum post Galenum morem esse versatum. Hi enim neque semper ex indicatione medicamenta praeceperunt, neque, si indicationem eorum, quae mutanda essent, habebant, huic indicationi per debita medicamenta satisfecerunt. Frigidae, calidae, humidae, ficcae qualitatis medicamenta promiscue ad eundem fere morbum adhibuit, neque fere vnquam quan-

do hujus, quando alius virtutis medicamenta adhibere oporteat, praecepit. Ut ideo, & majore jure, quam methodicis eum adnumerarunt quidam, ad hos referendus fit, qui in theoria dogmaticorum, in medicamentis in morbis adhibendis empiricorum disciplinam sequuti sint. Sed is temporum eorum mos erat, ut, nullo discrimine facto, medici curationem morborum eo perfectiorem praecipere se posse putarent, quo magis medicamentorum copiam multiplicassent.

§. 336. Ad optimos hujus periodi dogmaticos medicos referendus est Alexander Trallianus, qui, etsi Galenum in theoria sequebatur, & proprio stylo, sincero, brevi, perspicuo, & proprio judicio usus est, neque in congerendis corradendisque pharmacis laboravit, sed morbos diligentius, quam suorum temporum medici facere consueverant, descripsit, eorum discrimina, species, pro causarum diversitate, constituit, medicamentaque his speciebus accommodata, & quidem, pro saeculi sui ingenio, permulta praecepit. Hic vir ad propriam observationem natus, qui & in practica medicina efficaces quasdam curandi rationes, neglectas usque ad ejus tempora, vulgatiores fecit, & medicamenta quaedam primum adhibuit, quae hodie adhuc summa laude celebrantur, nullum ex majoribus sequutus est, & ipsum adeo Galenum, ubi in errores eum lapsum esse putabat, correxit.

§. 337.

§. 337. Trallibus natus est, Lydiae vrbe, eodemque fere, quo Aetius, tempore, Justiniano nempe imperante, floruit. Romae vixit & in hac vrbe artem exercuit; in reliqua etiam Italia, Tuscia, Aegypto, medicinae exercitio famam summam consequutus est. In febribus aliisque morbis biliosis putridisque humorem impurum evacuandum esse censuit, ad primosque medicos pertinet, qui febrium curationes per evacuationia medicamenta aggressi sunt. Morborum causas secundum quatuor humores, quos fere vbique in culpa esse putabat, sedulo distinxit eundemque morbum diverso modo esse curandum docuit, si a sanguine, bile, pituita, aut atra bile nasceretur. Ubi vero vnum alterumve horum humorum subesse autumabat, hunc per potentes medicinas eduxit. Sanguinis missionem in inflammationibus, in omnibus febribus, vbi aestus vi aeger excrucietur, & in omnibus morbis ab abundantia sanguinis natis frequentius, quam medici ante eum, adhibuit. Hinc quoque in syncope a repletionemata evacuationem necessariam esse notavit. Dysenteriae sanationem non omnem in alvi adstrictione consistere, sed non raro in evacuatione quoque, docuit. Fructuum horaeorum pomorumque usum dysentericis convenire primus dixit. Opium hoc morbo laborantibus frequenter dedit. Phrenitidem ab eo morbo, in quo septum transversum inflammatum est, distinxit. Epilepsiam,

lien^{is} scirrhum, purgantibus sanavit: podagram, de qua toto libro XI egit, secundum intemperiei diversitatem & quatuor humorum naturas optime digessit. Vesicas excitantia medicamenta ad eam primus adhibuit. Multos raros morbos vidit, lien^{is} scirrhum, tubercula in pulmonibus, quae frigefaciente & relaxante medicina sananda praecepit. Medicamenta quaedam primus in usum vocavit summe efficacia, rhabarbarum, ferrum, quod medici ante eum ad externos usus tantum adhibere consueverant.

§. 338. Referendus quoque ad dogmaticos est Theophilus, Philaretus, Philotheus quoque dictus, qui sub Heraclio (ab anno post Christum DCX usque ad annum DCXLI) floruisse dicitur, protospatharius a munere dictus, quo in aula Constantinopolitana functus est. Primus omnium librum de urinis scripsit, in quo Galenum strictim sequutus est. Scripsit quoque de corporis humani fabrica libellum, in quo Galeni de usu partium libros exscripsit, & de pulsibus, in quo Galeni libros de praesagiis ex pulsibus in epitomen redegit. In libro de excrementis theoriam de quatuor humoribus amplexus & Galenum pariter sequutus est. Auctor quoque commentariorum in aphorismos Hippocratis extitit. Discipulum habuit Stephanum Atheniensem, cujus commentarii in librum Galeni de methodo medendi ad Glauconem adhuc supersunt.

§. 339.

§. 339. Incerto tempore, attamen saeculo septimo, vixit Paulus, a patria Aegineta dictus, qui, & quidem in Aegypto, aut alia regione, Saracenorum imperio subdita vixit, vt Hallerus *p*) voluit, vt vero ex eius ipso libro patet *q*), in Italia, aliave provincia Romanorum imperio subdita, quemque in primis in chirurgia exercitatissimum fuisse ex ipso eius, quod superest, opere, patet. Quae enim ad diaeteticen & pharmaceuticen pertinentia in suo opere protulit, omnia se ex Oribasio in portatile compendium redegisse ipse fatetur, pauculis a se additis. Vfus quoque est ad eandem epitomen confarcinandam Aetii & Alexandri libris.

p) Haller bibl. med. pract. Tom. I. p. 311.

q) Paulus Aeginet. Libr. III. c. 43. p. 464. Coll. Henr. Stephan.

§. 340. Quo minorem vero laudem, ob compilatoris officium, quo functus est, meruit in dictis medicinae partibus, eo majorem gloriam consequutus est chirurgia post Hippocratem & Corn. Celsum ita tradita, vt neque in multitudine operationum chirurgicarum, quas descripsit, neque in modo ipsas operationes enarrandi facile quidquam possis desiderare. Primus quomodo puerperis laborantibus manus apta succurrere debeat perscripsit, hinc a Saracenis obstetricius dictus *r*). Sexto libro operis sui de re medica operationes chirurgicas, a capite ad calcem descensu facto,

descripsit, in quibus quidem etiam Corn. Celsum, non tamen sine contradictione & proprio iudicio, sequutus est, aliosque forte, quos non nominavit, attamen & multa propria protulit. Ut quaedam tantum ejus chirurgiae exempla producam, hydrocephalum externum incisione curandum suadet, internum osse terebra perforato & exempto. Periscyphismum ad oculorum tabem commendavit & descripsit. Palpebras medicamento ex calce viva & sapone composito vssit. Modum arterias pone aures incidendi descripsit. Ad peregrina corpora in aures illapsa extrahenda multa eaque vtilissima tradidit. Polyporum varios curandi modos, etiam per ligaturas, proposuit: tonsillas tumentes, devorationi negotium facessentes, commodo instrumento excidit. Majores quoque strumas cultro excindi iussit. Asperae arteriae illam herniam, quae accidit, si cartilagine ejus a se invicem recedunt & interjecta membrana a spiritu inflatur, cognitam habuit. Venarum secandarum praecepta & indicationes optime & ita exposuit, ut minima quoque curaret. Mammam virorum in modum muliebriam turgescens ense rescidit. Jecinoris ulcerationem occultam hypochondrio dextro vsto sanavit. Aquas ex hydropicorum ventre ita emisit, ut ventrem lanceola incideret, deinde in vulnus fistulam immitteret. Hernias, umbilicales etiam, & morbos verendarum partium complures, & commodam
exter-

externam medicinam ad eos, exposuit. Calculos, etiam adultis, excidit. Curationem aquosi ramis variam, etiam per inuersionem, praecepit. Circumcisionem, etiam mulierum, exposuit. Ani fistulas earumque curationem optime descripsit, quam ejus curationem nostro tempore Petrus Camperus r) illustravit. Tela, & methodum ea extrahendi copiose descripsit. Fractorum ossium curationem a capite usque ad calcem persequutus est s).

r) Pétr. Camper over de Pypzweeren en uitzakkingen van den Aars, met eigen Aanmerkingen opgehelderd. 1778. 8.

s) cf. de Paulo: Freund histor. medic. p. 179—198. Haller biblioth. chirurg. T. I. p. 311. R. A. Vogel de Pauli Aeginetae meritis in medicinam, in primis chirurgiam Proluf. I. & II. Götting. 1768. 4.

§. 341. Palladius in synopsi de febribus Galenicæ theoriae compendium exhibuit. Nonus, saeculi VIII aut X auctor, qui scilicet sub Constantino Porphyrogeneta aut primo, aut secundo, vixit, librum scripsit de omnium particularium morborum curatione, in quo Aetium, Alexandrum, Paulum exscripsit. Symeon Sethus in syntagmate de alimentorum facultatibus catalogum simplicium ad mentem Galeni dedit. Quae in libro de podagra scripsit Demetrius Pepagomenus, qui sub Michaelē Palaeologo (ann. MCCLXI—MCCLXXXII.) vixit, omnia fere ex Alexandre hausta sunt.

§. 342. Zachariae filius, Actuarius, archiater in aula Constantinopolitana, iisdem, quibus Demetrius, temporibus, vixisse videtur. Libros VI de methodo medendi in legati imperatoris usum conscripsit, excerpta ex aliorum medicorum operibus continentes. De palpitatione cordis non propria ipsi, ut Freindii *t*) mens erat, sed eadem, quae Galenus, protulit. Mitiorum purgantium primus mentionem fecit, cassiae, mannae, fenae folliculorum, myrobalanorum. Horum medicamentorum cognitionem a Saracenis accepit. Nucem moschatam, moschum descripsit. Aquam ex rosis stillatitiam, rhodostagma, primus memoravit, saccharoque ad julapia componenda usus est. Primusque inter Graecos adeo fuit, qui chemiae medicinalis quandam cognitionem haberet.

t) Freind histor. medic. p. 209.

§. 343. Libri ejus etiam ad nos pervenerunt de spiritus animalis actionibus & affectibus, in quibus animum simplicem, divinum, immortalem esse, neque pati posse per se consideratum, verum tantum ob spiritum animale, quo tanquam vehiculo, vel ministro utatur, cujusque operationes suas exferat, statuit. Spirituum origines eodem modo, quo Galenus (§. 293), tradidit. Quum cum Galeno omnes spiritus ex alimentis exsolvi statuisset, pravam digestionem spiritus turbare eosque crassos et fuliginosos reddere credidit. Morborum causas eodem modo, quo Galenus,

lenus, persequutus eoque auctore in componendo hoc libro in primis usus est. In libris VII de vrinis Galenum & Theophilum sequutus est.

CAPUT XXV.

Medicina empiricorum post Galenum.

§. 344. Inter sectas medicorum, quae post Galeni tempora adhuc extiterunt, nulla majores & infeliciores mutationes experta est, quam empirica. Haec adeo jam ante Galeni tempora propterea coeperat a majorum institutis degenerare, quod inter ejus affectas, in primis cognoscendi in medicina principiis dissentientes, quidam autopsiam & observationem solam sufficere putabant ad medelam morborum secundum empiricorum praecepta instituendam, quidam transitum a re simili ad similem non necessarium esse putabant ad medicinam, alii vero sufficere medico ad morborum curationem existimare videbantur, dum is modo medicamenta multa & eorum ad morborum certa genera usum nosset. Hoc modo *ἡ τέχνη* medicinae, quam Glaucias sensum, memoriam & epilogismum esse dixerat (§. 155.), sensim vno alteroque pede amisso, vnum tandem pedem, & ne hunc quidem, retinuit, empiricis sibi ipsis omnes medicinae fontes, quos ab auctoribus sectae constitutos majores eorum tam acriter contra dogmaticorum objurgationes defendebant, temere praecludentibus.

§. 345. Origines hujus calamitatis paulo altius, & quidem ex parte ex Heraclidis Tarentini, Cratevae, Hærae Cappadocis (§. 178. 179.) laboribus, quos simplicibus medicamentis, & compositis ex iis faciendis adhibuere, & ab iis omnibus repetendae sunt, quae medicos omnium sectarum moverunt, vt in medicamentis ad singulos morbos commendandis & copiosiores essent, & medicamentorum compositiones summo studio multiplicarent. Magis tamen contulerunt ad empiricorum sectam jam ante Galeni tempora deteriorem efficiendam Dioscoridis labores (§. 268. 269.), quos simplicibus medicamentis & medicamentis paratu facilibus impendit, etsi dogmatici hoc auctore, dogmatico quippe ipso, magis, empirici vero toto isto, quò empiricorum secta post Galenum exitit, tempore, minus vfi sunt *u*). Maxime vero ad hanc empiricorum degenerationem contulere ii Caji Plinii Secundi in naturalis historiae opere libri, in quibus medicamentorum simplicium virtus hoc modo exposita est, vt auctorum praeter morbos & simplicem ad eos medicinam valentem nihil memoret, adeoque qui ipse medicus non fuerat, medicinas ad morbos empiria duce, eaque rudiore, proponeret.

u) Hoc probavi in editione, quam curavi, Quinti Sereni Samonici. Lips. 1786. 8. praef. p. 19. & in praefat. ad parabilium medicamentorum scriptores antiquos, Norimb. 1788. 8. p. 29. cf. ibi notas meas in Sextum Placitum p. 77. seq. & in L. Apuleji herbarium p. 305. seq.

§. 346. Quum autem haec temporum post Galenum esset infelicitas, ut omnis medicorum virtus propria atque cogitatio cum Galeno periisse esset visa, empirici idem fecerunt, quod dogmatici, libros scilicet ante eorum tempora scriptos descripserunt, ea ex iis desumentes, quae proposito eorum idonea esse putabant. Et si quidem generosos istos atque ingenuos empiricos, Philinum, Serapionem, Apollonios, Menodotum, Sextum, Critonem, Theutram, Cassium, (§. 150.), Glauciam (§. 155.) Heraclidem Tarentinum (§. 177. 178.) descripsissent, operae pretium sane fecissent, conservando fragmenta ex scriptoribus sectae medicinalis nobilissimae, cujus libri, eo tempore scripti, quo nondum degeneraverat, omnes perierunt. Sed hic labor nimis magnus empiricis post Galenum est visus, his, quae ad manus erant, contentis & cum studio quodam exquirenda aut fugientibus, aut negligentibus. Graecae etiam linguae, saltem ejus, in qua libri majorum scripti erant, atque purioris, adeo imperiti erant Romae degentes aut in latino agro empirici, ut Graeca non semper, & si quoque, praepostere intelligerent x). Dioscoridem vero, & quidem in primis ejus de materia medica libros, minus libros de paratu facilibus medicamentis, & Cajum Plinium Secundum, recentiores auctores, & ipsos, hunc saltem, lectu faciles, coram habebant: hi soli eorum fontes erant, hos praecipuos

puos atque principes de medicina auctores esse putabant.

x) Exempla dedt in not. in Luc. Apuleji herbarium cap. IV. p. 309. cap. XVII. p. 317. cap. XXVII. n. 2. p. 321. cap. L. pag. 328. cap. LXI. LXII. LXXII. LXXIII. p. 336. cap. LXXIV. & seq.

§. 347. Verum etsi quidem auctoribus, quos dixi, potissimum vfi sunt, & hoc quidem modo, vt nisi singula, tamen permulta consilia, quae ad morbos dederunt, ad suos fontes, Dioscoridis & Plinii libros, sine difficili labore reducantur y), tamen non ideo cogitandum est, eos nihil proprii proposuisse, sed generatim hoc tenendum, vt, vbi tolerabilia proposuerint, eadem, & iisdem quidem saepe verbis, apud Dioscoridem & Plinium reperiri: vbi vero alia, stulta, inepta, superstitiosa, magica, fordida proposuere, haec (etsi eadem apud Plinium non desunt) vtplurimum ex ipsorum capitibus defluxisse. Neque fere vllum ineptorum, fordidorum magicorumque medicamentorum genus est, quo non ipsi morborum curationes sint moliti z). Neque in hoc stultitiae genere empirici Galeno aetate propiores ab iis distant, qui a saeculo inde sexto vivere.

y) Feci equidem hoc, vt ostenderem, quo modo & quam oscitanter de his auctoribus medicinalia praeccepta praedati sint horum temporum empirici in translatione, quae historiam empiricorum post Galenum continet & in altera parte libri a Cl. Wittwero editi; *Archiv für die Geschichte der Arzneywissenschaft*, continetur.

z) Dabo

Cap. XXV. Med. empiricorum post Galemum. 255

z) Dabo exempla quaedam. Q. Serenus Samonicus
cap. XVI. v. 291.

*Quos autem vocitant tolles, (tonfillas) attingere
dextra*

Debebis, qua gryllus erit pressante peremptus.

Cap. XXXIII. v. 616. ad conceptionem haec suadet.

Aut igitur leporis consumsit femina vulvam,

Aut ovis, in stabulis fractas quum ruminat herbas

Pendentem spumam molli deducit ab ore,

Atque illam meminit mixto potare Falerno.

Sic cubitum noctu conjux festinat uterque.

Cap. XXXIV. v. 658.

Quod si foeminei properabit sanguinis imber,

Est, qui frustra molae percussu decutit vno,

Quorum aliquid lanis testum ad praecordia neclit:

Haec simul incantans, fisti debere cruorem,

Ut lapis ille viae solitos jam destitit orbes.

Sextus Placitus Papyriensis talium remediorum tantam farraginem congescit, ut totus ejus liber huc referendus sit. Quaedam ejus consilia adducam.

Cap. I. n. 19. Ne mulier abortiat. *Lapis qui in vulva, aut in ventriculo cervi invenitur, phylacterium est praegnanti et efficit, ut partum perferat.*

Quod ratio collegit, velocissimum esse illud animal, nec tamen abortum facere. Similis ratio est, si ossicula, quae in vulva, aut in corde cervi reperiuntur, secum habuerit, nam eundem effectum praestant.

Cap. II. n. 16. Mulier ut masculum concipiat. *Leporis vulva desiccata et erasa in potione efficit, si mulier et masculus simul biberint cum bono vino. Si enim sola mulier biberit, infans nec masculus verus, nec femina vera nascetur.* Cap. XVII. n. 19. Ad febres acerrimas.

A vestigio spadonis discedentis a janua si sustuleris quodlibet, dicens: tollo te, ut iste Grajus febribus liberetur. Nominabis eum ad cujus bra-

brachium suspensus es, ad id vero loqueris, ad quod sustuleris. Cap. XXIV. n. 4. Si quis ad mulierem non potest. Vulturis renes aut testes siccos tundes et dabis cum vino ei, qui cum uxore sua concumbere non potest, remedium obtinebit.

Ex Lucio Apulejo haec exempla addam: Cap. XVI. n. 3. Si quis mulierem non poterit affectare. *Herbae priapisci radicem, id est testiculum dextrum, teres cum piperis albi granis XLVII — in vino optimo medicamen solvis et pondo scrupulorum novem per triduum sumes. Cap. LXXI. n. 1. Adversus occurfus malos. Herbae verbasci virgulam qui secum portaverit, nullo metu terrebitur, neque bestiae, neque occurfus mali molestabunt hunc. Cap. LXXIII. n. 1. Ut in via tutus ambules. Herbam Heracleam si tecum portaveris latrones non timebis: quin etiam fugat eos. Cap. CII. n. 2. Mulier ut cito pariat. Coriandri seminis grana undecim aut tredecim in linteolo mundo de tela alligato, puer et puella virgo ad femur sinistrum prope inguen teneat, et mox, ut peractus fuerit partus, remedium cito solvat, ne intestina sequantur.*

§. 343. Contulere ad hanc medicinae empiricae infelicem mutationem praeter ignaviam ingeniorum, quam enarravi, quaedam aliae causae. Philosophia, quam melioris sortis homines his temporibus tractabant, si ad magiam, ad superstitionem qualemcunque ducebat, si per eam hominibus herbis, verbis, lapidibus supernaturalem vim tribuere licebat; si in hoc miraculorum, quod dicam, aevo, Romanorum, Graecorum religio homines ab eo deducebat, ut a naturalibus causis naturales effectus expectarent, a qua culpa etiam,

etiam, etsi Christianorum religio utique liberari debet, non tamen Christiani, quales his temporibus erant, liberandi sunt: si in his inquam communis cultiorum etiam hominum versabatur opinio, nulla sane alia, quam infimae sortis medicina expectanda erat ab hominibus, qui medicinam, imprimis popularem, & ad vulgi usum commodam & docere, & exercere volebant, quosque adeo, si etiam meliora fuissent edocti, ad ea, quae vulgus sentiebat, descendere oportuit.

§. 349. Ad rationem consiliorum, quae empirici dabant, intelligendam, sciendum praeterea est, duplex his temporibus medicorum empiricorum genus extitisse. Alii medicamenta componebant, eorumque virtutem depraedicabant, ut quaestum compositionum suarum eo majorem facerent, quo magis eas ipsi laudassent *a*). Quo proposito excidere non facile poterant temporibus, quibus effeminati hominum mores luxuriaque vitae vim fregerant, quibus multum intererat corpora adversus futuras injurias & adversus venena munire. Alii empirici, miseratione plebis pauperumque ducti, libros de paratu facilibus medicamentis conscripserunt, ad Dioscoridis & Galeni institutum, ligata quoque oratione, (etsi hoc argumentum versibus ineptissimum est ut consilia facilius memoria retineri possent. Hi libri, ad quos Quinti Sereni Samonici & Vindiciani carmina referenda sunt, nobilissimum quidem finem

ait

R

ha-

habuere b): at quum empiria rudiore argumentum suum pertractatum exhibeant, neque quidquam, nisi medicamenta ad morborum nomina praecipiant, parum ad felicitatem hominum augendam, ad medicinam vero amplificandam nihil contulerunt.

a) Artificia, quibus medicamentis suis emptores conciliare studuerunt medici Galeni jam temporibus, & ante ea, eleganter expressit Philo in carmine, quo *φιλωνιον* suum laudat, quod ex Galeno iterum exhibuit Jo. Gorraeus, in def. medic. edit. Francof. 1601. fol. p. 1491.

b) vid. Q. Seren. Samonic. Cap. XXII. v. 396.

*Quid referam multis composita Philonia rebus?
Quid loquar antidotum variis? Dis ista requirat:
At nos pauperibus praecepta feramus amica.*

§. 350. Aliud empiricorum genus erat, quod rure degebat, & inferioris conditionis hominibus medicinam faciebat. Hi rusticorum medici, rustica etiam consilia dabant, neque aliam medicinae cognitionem habebant, nisi rusticam, neque aliam scientiam, nisi cognitionem qualemcunque medicinarum, ad communem vulgatumque usum commodarum. Ad hoc genus medicorum Sextum Placitum & Lucium Apulejum, herbarii auctorem, referendos esse puto. Generatim notandum est, empiricorum post Galeni tempora famam exiguam fuisse. Neque adeo forsan scholas habuere hi rudiores rustique empirici.

§. 351. Scripserunt vero omnes empirici hoc modo, quem & Galenus in libris de medicamentis

tis simplicibus & compositis observaverat, vt primum morbos nominarent, deinde consilia ad eorum curationem darent: & quidem vt argumentum suum aut ita pertractarent, vt, medicina prius dicta, ejus virtutes ad morbos diversos breviter & aphoristico dicendi genere enarrarent, ad quos Sextus Placitus, Lucius Apulejus, auctorque, si a Lucio Apulejo differt, libelli de herba vetonica pertinet: sive vt morbi genere primo loco posito, diversa medicamenta ad id commendarent, ad quos Quintus Serenus Samonicus & Plinius Valerianus referendi sunt. Tertium genus est eorum, qui compositiones medicamentorum perscripserunt. Ad eos pertinent ex antiquioribus Scribonius Largus Designatianus (§. 259.) qui ante Galenum vixit, Marcellus Empiricus, Nicolaus Myrepsus.

§. 352. Nunc idem institutum, quod in dogmaticis post Galenum fueram sequutus, persequar empiricosque post Galenum, secundum temporum, quibus vixerunt, ordinem, enarrabo. Et licet quidem de his, quae invenerint, aut in quibus medicinam emendaverint, dici vix multa possint, intererit tamen scire, in quo medicinae genere quisque eorum elaboraverit & qua fortuna in componendo opere suo usus sit.

§. 353. Duo Sereni sunt, quibus carmen, quod praeceptorum de medicina saluberrimorum titulo adhuc extat, adscribitur, pater, a Car-

R 2

calla

calla (ann. CCXI vsque ad ann. CCXVII post Christum) occisus, filius, Alexandro Severo (ab anno CCXXII vsque ad ann. CCXXXV) notus & dilectus *c*). Medicinam carminis auctor ipse exercuit, ad propriam experientiam quippe non raro provocans *d*). Carmen ipsum **1115** versibus hexametricis morborum curationem a capite ad alias partes deductam, omiſſis ut plurimum; quae ad diagnosin & prognosin pertinent, continet. Et quidem hoc propositum habuit carminis auctor, ut versibus, qui memoria facile possent retineri, consilia medica, morbos per medicamenta paratu facilia viliorisque pretii curandi, in pauperum in primis usum conscriberet *e*). Horumque consiliorum pars longe minima auctori propria, longe major ex Dioscoride & Plinio, quem quoque citat *f*), desumpta est. Carmen caeterum satis elegans tersumque est, si tempus, quo scriptum est, & materiam carmini minus idoneam consideres. Multa quoque consilia in eo satis bona utiliaque sunt: attamen non desunt quoque consilia vana, sordida, magica, ad quod genus abracadabra illud, ad febrem semitertianam curandam ab eo praescriptum *g*), inter alia plurima pertinet.

c) Argumenta utramque opinionem aut confirmantia, aut infirmantia exposui in praef. ad Q. Serenum pag. 8. seq.

d) v. g. cap. XX. v. 370. cap. XXII. v. 405.

e) cap. XXII. v. 396. seq. cap. XXVIII. v. 523. vid. quoque quae de his notavi in praef. ad Q. Seren. p. 18.

f) vid.

f) vid. praef. meam ad Q. Seren. p. 20.

g) cap. LII. v. 944.

§. 354. Sextus Placitus, Papyriensis, libelli de medicamentis ex animalibus auctor, ignotae aetatis ac dignitatis homo, qui tamen exeunte forsan saeculo quarto vixit *b*), empiriam summe rudem docuit, plenam superstitionis & pessimarum sordidarumque rerum qualiumcunque. Animalium medicinam XXXIV capitibus complexus est, ita vt nomine animalis prius proposito medicinas ex singulis ejus partibus ad diversos morbos prosequutus sit. Plinium potissimum sequutus est, eumque saepe ita exscripsit, vt verba verbis respondeant *i*). Excerpta ex hoc libro circa annum MLXXXIX confecit Constantinus Africanus, monachus Casinensis, quae adhuc extant *k*).

b) vid. praefat. meam ad parabil. medicamentor. script. antiq. pag. 13.

i) Quod probavi in praefat. ad parabil. medicamentor. scriptores & in notis ad Sextum Placitum a pag. 77.

k) Edidi haec excerpta Constantini cum reliquis parabil. medicamentor. script. p. 115. seq.

§. 355. Libellus, qui de herbarum virtutibus extat, Lucio Apulejo, Madaurenfi, qui sub Marco Aurelio Antonino Philosopho (ab ann. CLXI vsque ad ann. CLXXVI post Christum) floruit, non adscribendus, sed alii, aut Apulejo, aut quae probabilior conjectura est, Sexto Placito (§. 354.), qui postquam in animalibus vires suas expertus fuerat, facile perducere potuit, vt in herbis easdem

experiretur: inter vtrumque enim de medicina ex animalibus & de medicaminibus herbarum librum summa similitudo est *l*). Cujuscunque vero originis sit hoc herbarium, plantarum nomina & subinde descriptiones rudi Minerva ex Dioscoride factas, talesque complectitur, quae probant, Graeci sermonis summe ignarum auctorem fuisse, deinde consilia, quibus morbi modique nominantur, plantarum ipsarum ad medicinales vsus adhibendarum. Ad haec consilia minus Dioscoride, magis Plinio vsus auctor est. Neque Sexto Placito in fordidis, ridiculis, magicis consiliis cedit. Ab eodem herbarii auctore libellus de herba vetonica, qui Antonii Musae nomine circumfertur, compositus est: particulam enim hujus herbarii constituit *m*).

l) vid. praef. meam ad parabil. medicamentor. scriptores antiq. p. 25.

m) vid. Proluf. meam de Antonio Musa Augusti medico. §. 7. p. 20.

§. 356. Caelius Apicius, ignotae aetatis & conditionis scriptor, ad empiricos referendus est ob libros ab eo X de arte coquinaria scriptos, qui docent quantum & quo modo haec diaetetices pars apud Romanos excolta fuerit & quantum Romanorum gustus a nostro differat. Libri ejus eodem fere modo conscripti sunt, quo empiricorum de medicamentis compositis libri.

§. 357.

§. 357. Marcellum medicamentaque ex eo Aetius n) citat, ipsique Marcelli de medicamentis libro, qui adhuc superest, praefatio praefixa est, quae docet Marcellum ex magno officio Theodosii senioris & illustrem virum fuisse, (qui titulus erat, quem imperatores post Constantinum tribuerunt petentibus aut promeritis). Duos Marcellos extitisse, de compositis medicamentis scriptores, vero simile est, & alterum quidem ex magno officio Theodosii Magni ejusque archiatrum, ab Aetio citatum, alterum vero seriorum temporum medicum, & libri de medicamentis, qui ad nos pervenit, auctorem, qui Plinius duos citat & Apulejum o), vltimum scilicet Plinium Valerianum & Apulejum, herbarii (§. 355.) auctores, Theodosio recentiores. Sola praefatio testatur Marcellum libri de medicamentis auctorem sub Theodosio vixisse: sed haec praefatio ab alio, ignotae quoque aetatis homine, profecta est, qui quoque ei de medicamentis libro epistolas Larga Designatiani, Hippocratis, Plinii Valeriani, Cornelii Celsi ad Pullium Natalem & Vindiciani ad Valentinianum praefixit p). A capite ad reliquas partes descendens composita medicamenta ad singulos morbos auctor descripsit. Absque vlllo iudicio aut selectu vanissima, stolidissima quaeque corrasit. Scribonii magnam partem compilavit suamque fecit, qui ideo nullam fidem metetur, etiam quando ad propriam experientiam

provocat. Morbos barbara dictione recensuit quidem, sed non descripsit. Causas, quarum nullum discrimen fecit, ne novisse quidem videtur. Cuique malo farraginem medicinarum compositarum sæpe fordidarum, magicarum, opposuit. Medicamentum ex ferro & aceto per XIV dies in fimo digestis praecepit, quod ad chemiae pharmaceuticae primordia inter Graecos referendum est *q*).

n) Aetius tetr. III. Serm. I. c. 49. p. 506. Coll. H. Stephan.

o) pag. 242. Coll. Henr. Stephan.

p) pag. 245. in ead. collect.

q) vid. Haller bibl. med. pract. T. I. p. 294. 295.

§. 358. Plinio Secundo, sive Plinio Valeriano, incerti temporis empirico, libri quinque de re medica adscribuntur, qui adhuc extant & remedia ad morbos a capite usque ad calcem, deinde ad febres, externos morbos, venena, posthac de alimentis, quae medicamentorum vim habent, denique diaetae praecepta ad singulos morbos continent. Sibirium verum ejus operis auctorem fuisse Günzius *r*) autumavit. Continet hic liber excerpta ex Galeno, Alexandro Tralliano, & ita compositus est, ut primum morborum nomina & symptomata quaedam, deinde medicamenta ad eos permulta enarrentur. In virtutibus medicamentorum Galeni gradus auctor statuit & in diaeta praescribenda ad singulos morbos dogmaticos, in primis Galenum, sequutus est, ut
ideo

ideo peculiare medicinae systema ex empirico & dogmatico composuisse videatur.

r) J. Gottfr. Günz de auctore operis de re medica vulgo Plinio Valeriano adscripti. Lips. 1736. 4.

§. 359. Oribasium, dogmaticum medicum, Galeni sectatorem & epitomatorem (§. 328. 329. 330.), empiricus quidam excerpfit eaque excerpta tribus libris comprehensa, sub Oribasii nomine & euporiston ad Eunapium titulo ad nos pervenerunt. Tertius liber titulum de confectione ciborum habet. Extat praeter hos Oribasii medicinae compendium, ex synopsis ad Eustathium filium extractum, quod diaetetica in primis praeccepta continet, & de curationibus liber, pari modo ex synopsis compositus. Composita medicamenta singulari libro tradita sunt s).

s) Editi libri, quibus haec spuria & ad empiricam medicinam referenda Oribasii opera continentur, textum tam diversum exhibent, ut eosdem hos libros a diversis auctoribus diverso modo mutatos esse facile intelligas. Qui in collectione Basil. 1529. fol. cum Caelii Aureliani chronicorum morborum libris prodire libri Oribasii ab iisdem in Veneta editione cura Jo. Bapt. Rasarii ann. 1558. emissis & in collectione Henr. Stephani editis p. 574. summe differunt.

§. 360. Tandem inter empiricos memorandus est Nicolaus Myrepsus, qui saeculo XIII exeunte & quidem Alexandriae & in Italia vixit, Graecus scriptor, qui quidem, etsi a reliquis empiricis neque in multitudine medicamentorum, neque

in cura exigua, quam eis deligendis adhibuit, neque in superstitione, neque in splendidis titulis, quibus compositiones suas ornavit, neque tandem in eo differt, quod morbos non descripsit, sed nominavit tantum, ideo tamen memorandus est, quod auctor inter Graecos primus atque princeps ejus libri fuit, qui medicamentorum praeparationes atque compositiones in medicorum sui & futuri temporis usum vulgarem contineret. Dispensatoria postera aetas dixit. Hoc libro Nicolaus Alexandrinus, seu potius Salernitanus, primus latini dispensatorii auctor, quem Salernitani medici & Arabistae paene omnes ad initium usque saeculi XVI sequuti sunt, ita usus est, ut CL & plura capita ex eo exscripsit.

§. 361. Etsi quidem non ignoro dispensatoriorum primam inventionem ad Saracenos esse referendam, a quibus quoque, quod infra copiosius docebo, res omnis ad apothecas, confectonarios, stationarios, caet. pertinens primum instituta est; Nicolao Myrepso tamen haec laudis particula qualiscunque detrahi nequit, ut primus inter Graecos fuisse existimandus sit, qui dispensatorium, seu normam a reliquis confectonariis in praeparandis confectioibus, & a medicis in compositis medicamentis praescribendis observandam conscripsit. Universum opus auctor per XLVIII medicamentorum diversas formas digessit, in iisque, qui Alexandriae vixit & in
Italia,

Italia, Saracenos potissimum sequutus est. Hinc ejus dispensatorium quoque medicamentorumque formas, quas proposuit, non prius describam, quam Saracenorum circa hanc rei medicamentariae partem meritis expositis, ad Salernitanorum medicorum circa eandem merita pervenero.

CAPUT XXVI.

De legibus et principum decretis medicorum et medicinae causa datis.

§. 362. Nunc argumentum, quod supra (§. 256.) institueram, persequar legesque & decreta enarrabo medicorum & medicinae causa a principibus data, curamque quam ad valetudinem civium tuendam magistratus impenderunt. Medicorum conditio talis, qualem (§. 256.) descripsi, ad Constantini Magni usque tempora fere mansisse videtur. Fuere scilicet in urbibus medici, vacationem a muneribus publicis habentes, archiatri dicti: fuere vero etiam alii, neque hanc vacationem, neque archiatri titulum, qui immunitatem a muneribus publicis designabat, habentes. Archiattrorum numerum Antoninus Pius (ab anno CXXXVIII usque ad ann. CLXI post Christum) in singulis civitatibus certum constituerat, ita ut minores civitates quinque medicos immunes, majores septem, maximae autem decem habere possent. Maximo autem medicorum numero uti decebat metropoles gentium: secundo, quae vel

forum

forum causarum, vel loca judiciorum habebant, tertio autem reliquas t). Hunc numerum excedere non licebat, neque sententia senatus, neque ex alia quadam causa: minuere autem licebat, ut immunium a civilibus muneribus numerus minueretur u).

t) l. 6. §. 1. 2. D. de excusationib. *Minores quidem civitates possunt quinque medicos immunes habere, et tres sophistas et grammaticos totidem: majores autem civitates septem, qui curent, quatuor qui doceant utramque doctrinam, maximae autem civitates decem medicos et rhetores quinque et grammaticos totidem. Supra autem hunc numerum ne maxima quidem civitas immunitatem praestat.*

u) *Excedere quidem hunc numerum non licet, neque sententia senatus, neque alia qua adinventione: minuere autem licet, quoniam pro muneribus civilibus apparet hoc tale factum. c. l. 6. §. 3.*

§. 363. Qua immunitate ut fruerentur medici, opus erat, ut ex decreto senatus ejus civitatis, in qua medicinam aegris facere volebant, inscriberentur numero archiattrorum & circa operationem se negligentes non haberent x): ut vero inscriberentur, opus erat, ut suam artis medicae scientiam probarent y). Qui hac probata archiattrorum numero adscripti erant & medicae scientiae famam eximiam erant consequuti, etsi supra numerum archiattrorum erant & in aliena patria medicinam faciebant, immunes tamen erant ejusdem Pii Antonini jussu z). Reprobati poterant medici, quamvis semel probati, si in munere suo negligentes se gerebant a).

x) l. 6.

- x) l. 6. §. 4. D. de excusationib.
 y) c. l. 6. §. 6. cf. Symmach. epist. Libr. X. epist. 40.
 z) c. l. 6. §. 9. 10.
 a) c. l. 6. §. 6. cf. l. 11. §. 3. D. de munerib. & honorib.

§. 364. Romae vero & Constantinopoli numerus medicorum immunitate a muneribus publicis gaudentium incertus fuisse & medicorum in his civitatibus degentium pars longe maxima immunitate gavisa esse videtur usque ad Valentiniani I tempora, qui anno circiter CCCLXVIII legem dedit, qua jubebatur, ut Romae tot archiatri essent, quot vrbs ipsa regiones haberet, utque his annonaria commoda a populi commodis ministrarentur b). Quatuordecim hinc pro totidem vrbs regionibus archiatri Romae instituti sunt, & si quis in archiatri defuncti locum adgregandus erat, lege cautum erat, ne ante archiatriae particeps fieret, quam primis, qui in ordine archiattrorum erant, septem, vel pluribus judicantibus, fuisset approbatus c). Jussitque Valentinianus, ut neque patrocinio praepotentium, neque gratia judicantium, alius archiater subrogetur, sed archiattrorum omnium fideli circumspettoque delectu, qui et ipsorum consortio, et archiatriae ipsius dignitate, et imperatoris judicio dignus haberetur c). Archiattris id negotii datum erat, ut pauperibus medicinam honeste facerent e): ut rei medicae & publicae valetudinis curam gererent: ut reliquis medicis imperarent & lites eorum componerent f). Praemia acci-

accipere licebat quidem archiatri, quae sani ob-
tulerant eis, non vero quae periclitantes pro sa-
lute sua promiserant g).

b) l. 8. Cod. Theodof. de medic. & professorib.

c) l. 9. Cod. Theodof. de medic. & professorib. cf.
Symmachus Libr. X epistol. 40. qui haec habet:
*Qua lege cautum est, ut primi artis ejusdem de
novorum scientia judicarent.*

d) l. 8. C. Theodof. de medic. & professorib.

e) c. l. 8. C. Th. de medic. & professorib.

f) vid. Galen. de theriaca ad Pison. cap. 1. pag. 93a.
t. XIII.

g) l. 8. C. Theod. de medic. & professorib.

§. 365. Medicorum itaque post Antonini Pii
tempora haec conditio erat, ut singulae civitates
archiatros suos haberent, immunes a muneribus
publicis: utque in iisdem civitatibus alii etiam
medici essent, archiattrorum, seu archiatriae col-
legio non adscripti. Unde duplex medicorum
nomen, ἀρχιατρῶν & ἰατρῶν, natum est. Archia-
tri Romani & Constantinopolitani ab ipso archia-
trorum collegio eligebantur, & quidem per ma-
jora vota (§. 364.): in reliquis vero urbibus non
a praefide provinciae, sed ab ordinibus & profes-
soribus cujusque civitatis, ut certi de probitate mo-
rum et peritia artis eligerent ipsi, quibus se liberosque
suos in aegritudine corporis committerent b). Anno-
nae quoque iis & salaria constituta sunt i).

b) l. 1. D. de decret. ab ordin. faciend.

i) c. l. 1. D. de decret. ab ordin. faciend.

§. 366.

§. 366. Talis status, qualem haecenus enarravi, archiatrorum & medicorum fuit Romae atque in provinciis imperio Romanorum subditis, ad Constantini Magni usque tempora. Cumque archiatrorum titulo medici probati insignirentur, eodem quoque imperatorum medici gavisi sunt. Postquam vero, Constantini Magni praesertim temporibus, multi alii honorum tituli in usum venerant, his quoque archiatri ornari coeperunt: ipsa etiam archiatrorum ratio post Constantinum aliquo modo mutata est. Duplex nempe post eum archiatrorum genus erat, popularium, five archiatrorum, qui populo obsequebantur, & archiatrorum S. Palatii, qui militabant intra palatium, five eorum, qui principis & in aula ejus degentium valetudinem curabant. Palatinorum archiatrorum varii erant, praeter archiatriae munus, honorum tituli. Comitiva primi ordinis ex lege semper vni ex palatinis archiatis tribuenda erat. Comitivam secundi, tertii ordinis hi accipiebant, qui statuto per legem tempore in principis palatio militaverant. Alii virorum perfectissimorum, illustrium, clarissimorum, egregiorum, spectabilium titulis ornabantur, aut ob muneris rationem, temporisque, quod in munere transegissent, aut principis gratia. Postea hi tituli cuique tributi sunt, qui pecuniam eis redimendis impendere volebat. Tamen nullius ex archiatrorum popularium collegio comitivae dignitate ornati memoria ad nos pervenit *k*).

k) vid.

*) vid. Magni Aurelii Cassiodori formula comitis archiatrorum commentario illustrata a Jo. Henr. Meibomio. Helmst. 1688. 4. &, qui Meibomium exscripsit, Clericus Part. III. Libr. II. cap. I. p. 585. seq. Vid. quoque quae ego de hoc argumento differui in expositione legum medicorum & medicinae causa a primo usque ad decimum tertium saeculum post Christum latarum, quae legitur in Cl. Pyl libro: *Repertorium für die öffentliche und gerichtliche Arzneywissenschaft*. Vol. II. part. II. p. 167. seq.

§. 367. Hoc modo duo archiatrorum genera nata sunt, popularium & palatinorum. Utrique eadem vacatio munerum publicorum, eadem dignitas fuit; quam tamen majorem palatini sibi arrogabant, ob honorum titulos, quibus ornari poterant, etsi nihil plane negotii cum popularibus archiatris habebant ¹⁾, collegiumque peculiare efficiebant, quod medicinae palatinae negotia curabat, archiatrorum popularium collegio rem medicinalem popularem curante. Palatinorum archiatrorum numerus incertus erat, mox major, mox minor, pro principis voluntate. Septem archiatri in palatio Alexandri Severi militabant, quorum unus salarium ipsi constitutum, reliqui annonas accipiebant.

¹⁾ vid. Symmach. L. X. epist. 40. cf. quae ego de hac re differui in citato Cl. Pyl libro p. 217. seq.

§. 368. Reliquam rem medicinalem principes minus curasse videntur, neque animam ullo modo applicuisse, ut aut studiorum medicinae ratio esset

esset melior perfectiorve, aut ut tyrones in medicinae exercitio institutis nosocomiis instituerentur. Nosocomia in pauperum commodum plura Justinianum quidem instituisse Procopius narrat, & Hierosolymis, pro peregrinis, Eutychius, Alexandrinus patriarcha *m*), eorum vero descriptio desideratur. Non quidem in eorum usum, qui medicinae studebant, attamen in pauperum, invalidorum militum atque orphanorum commoda nosocomium condidit instruxitque Alexius I, orientis imperator, qui ab anno MLXXXI usque ad annum MCXVIII imperio praefuit. Eique nosocomio vix aliud vllum eorum, quae postea condita sunt, aequiparari poterit. Condidit in ipsa Constantinopolitana vrbe illud, forma quadrata, eo tantum fine, ut humanae infirmitatis solatia contineret. Mutili, morbis cujuscunque generis laborantes, caeci, claudi, ad id confluebant. Nosocomium, duo tabulata altum, tam late patebat, ut vix toto vnus diei spatio commode perlustrari posset. Instructum erat templis, monachis, qui aegrotantium animos curarent. Cura aegrotantium & nosocomii aliis commissa erat, & nunquam defuit in eo degentibus, quod aut ad ipsorum, aut ad aegrotantium necessitatem pertinere videri potuisset. Habuere enim dispensatores & oeconomos suos, principesque viri in administrandis eorum & aegrotantium negotiis certabant. Magnae hinc emptiones factae: magna munera ad
S operis

operis perfectionem collocata: redivus ei ab imperatore assignati: vniverfa nosocomii cura vni e regni primis adminiftris commiffa. Publicam rationem difpenfatores quotannis referebant, vt perfpici poffet, quantum pecuniae ad aegrotantes fublevandos effet impenfum *n*).

m) Eutychie Alexandrin. annal. ed. Pocock. Oxon. 1658. 4. t. II. p. 159. 160.

n) vid. Annae Comnenae Alexiad. Libr. XV. edit. Venet. 1719. fol. p. 381. feq.

MEDICINAE RECENTIORIS

PERIODUS III.

Medicina Galeni inter Saracenos in oriente et occidente.

CAPUT XXVII.

Medicinae inter Saracenos initia et progressus.

§. 369. Quod Al Kadi Saed Ebn Ahmed, Andalofenus *o*) aliique Arabes jam monuerant, Arabes ante Islamifmum, quem Mohammedes antiquae religionis loco primus stabilivit, & primis Islamifmi temporibus, haud aliis difciplinis curam impendiffe, quam linguae fuae peritiae atque puritati (cujus, & quidem politiffimae, antiquiffima monumenta extant) legumque & inffitutorum, quae ad ipfam Arabum gentem pertinebant, fcientiae, de medicina in eo tantum valet, vt, etfi ante Mohammedis tempora Graecorum medicina orienti non penitus quidem defuit, Arabes tamen

tamen ea caruerint, medicinam vero, qua hominibus in vniversum opus est, habuerint, aliquibus eorum notam, nec pluribus improbatam.

o) apud Gregorium Abul-Pharagium in hist. dynast. edit. Edw. Pocock. Oxon. 1653. 4. dynast. IX. p. 160.

§ 370. Qualis vero medicina Arabum fuerit ante Mohammedem & sub Chalifarum ex Ommaidarum familia imperio, incertum est: eam ad empiricam pertinuisse, nec ad certum systema fuisse redactam & magis in medicinarum ad morbos scientia constitisse, quam in ipsa morborum recta cognitione, inde patet, quod Mohammedes ipse morbis medicinam fecit empiricam, hordeum ad pectoris morbos vehementer commendando mannamque ad alvum ducendam loco tithymali, neque laesionum per incantationes curationem improbando p): Non tamen Mohammedis adeo temporibus medicina, quae a Graecis origines deduxerat, penitus incognita fuit, neque ab ipso Mohammede parvi habita. Is enim iussit, vt additi Islamismo asseclae sui, si morbo essent affecti, Harethem Ebn Calda, medicum Persam, ortu Thakifensem, accederent q), qui Graecorum medicinam, quae Jondisaburum transierat antiquissimo tempore, in hac vrbe didicerat.

p) Jo. Jac. Reiske miscell. observ. medic. ex Arabum monumentis desumptae. Lugd. Bat. 1746. 4.

q) Gregorius Abul-Pharagius in hist. dynast. ed. citat. dynast. VIII. p. 99.

§. 371. Etsi enim medici Graeci complures, a quibus medicinae cognitio ad Arabes devenire potuisset, in oriente vixerunt, in Mesopotamia Aetius (§. 332.), in Aegypto Paulus Aegineta (§. 339.), ut alios taceam, & diu ante horum virorum tempora schola medicorum Alexandriae floruit, prima tamen Graecorum medicinae initia in oriente non haec schola, neque hi viri fecerunt, sed casus ea obtulit. Aurelianus enim, qui Romanorum imperio ab anno CCLXX ad annum usque CCLXXV praefuit, pace cum Sapore, Persarum rege, inita, huic filiam suam nuptum dedit. Sapore in conjugis gratiam in Perside urbem Byzantio similem condidit, eamque Jondisabur (Nisabur) appellavit. Haec vrbs Chorasanae metropolis facta est. Misisse Aurelianus, qui inservirent filiae suae, medicos Graecos quosdam, eosque Hippocratis medicinam in oriente docuisse, Gregorius Abul-Pharagius r) expresse refert. Hinc hos Graecos medicos scholam Jondisaburi instituisse aliosque, ab his inde temporibus, quibus in Persidem venerant, medicinam docuisse, vero non absimile est. Prima enim scholae medicorum, quae in hac vrbe extitit, monumenta, quae annalium scriptores tradiderunt, in ea tempora cadunt, quae Mohammedem proxime praecessere. Sub Heraclio nempe, qui orienti ab anno DCX usque ad annum DCXLI praefuit, floruit Hareth Ebn Calda, medicus

dicus Arabum, qui, referente Gregorio Abul-Pharagio s), in Persiam profectus artem medicam a Jondifaburi incolis aliisque didicerat, tempore ignorantiae, ante, Mohammede auctore, exortum Islamismum. Is medicinam in Perfide exercuerat prius, quam in Arabiam perveniret. Multis ibi opibus congestis, & patriae visendae cupidus Al Tagefum reversus est in eaque vrbe ad Islamifini vsque tempora pertigit. Is idem fuit, quem suos iussit Mohammedes adire, consiliaque ab eo & medicinas petere (§. 370).

r) Gregorius Abul-Pharagius hist. dynast. dyn. VII. p. 82. „Misit Aurelianus, qui inservirent filiae suae, medicos Graecos quosdam, atque illi medicinam Hippocraticam in oriente docuerunt.“

s) Praeceptorum ejus medicinalium specimen servavit Gregorius Abul-Pharagius, dyn. VIII. pag. 99. „Dicere solitus erat: si quis durare cupit, mane prandeat, vestes leves induat, et venere parcius utatur.“

§. 372. Post haec tempora, schola Jondifaburiensis (vt hanc persequar prius, quam ad reliquas medicinae inter Arabes origines deveniam) philosophiae & medicinae laude maxima effloruit. Philosophia, quae post Mohammedem & sub Omiadarum imperio inculta jacuerat apud Saracenos, neque prius apud eos nata est, quam postquam super fundamenta a Graecis posita sapientiam exstruerent t), chalis imperantibus ex Abbaidarum, seu Hashemidarum gente primum apud

eos coli coepit, praesertim summo inter chalifas Abbasidas viro, Abu Jafar Al Mansure auctore, qui ipse philosophiae, & inprimis astronomiae, summe gnarus erat *u*), & septimo chalifa ex hac gente Abdalla Al Mamune, qui omni studio libros philosophorum Graecorum conquisivit, eidemque ut sibi ab orientis imperatoribus transmitterentur & in Arabicam linguam transferrentur curavit *x*). Nosocomium erat Jondifaburi, cui, Abu Jafar Al Mansure, chalifa altero ex Abbasidarum gente, Mohammedis locum tenente, Georgius Ebn Bachtishua, Jondifaburi natus, Christianus, praefuit. Al Mansuri, stomachi infirmitate laboranti, incassum tentato medicorum auxilio, qui in aula ejus degebant, narratum est, Georgium Ebn Bachtishua medicinae scientia esse celeberrimum. Accersitus hinc a chalifa, comite itineris & medicationis adjutore adscito Isa Ebn Shahlatha, & nosocomii Jondifaburiensis cura, quam hactenus gesserat, filio tradita, Bagdadum contendit & chalifam a gravi & diuturno morbo liberavit, tribus aureorum millibus & tribus puellis Graecis, eximia forma (quas tamen recusavit, etsi vetulam conjugem habebat, quae ne quidem e lecto surgere posset), in curationis praemium ei oblati. Tandem cum in aula chalifae consenuisset, & affectibus, qui in senectutem cadere consueverunt, laboraret, Jondifaburum reversus est. Corpus chalifae post ejus decessum reditumque in patriam Isa, quem secum duxerat, curavit *y*).

t) Verba

t) Verba sunt, & quidem summe notabilia, Bar-Hebraei, sive Gregorii Abul-Pharagii in chronico Syriaco edit. Cl. Kirsch, Lips. 1789. in 4to pag. 103. *Orti sunt (in provinciis Saracenorum imperio subditis) philosophi, mathematici et medici, qui acumine intellectus antiquos superant, non alia fundamenta jaciendo, sed super structura Graeca aedificia condendo sapientia excellentia, quae dictione perquam eleganti magis adhuc commendantur, atque disquisitiones valde accuratas, ita ut nos, qui ab iis sapientiam accepimus per interpretes, qui omnes Syri sunt, cogamur eos de sapientia interrogare.*

u) Quid egregius hic princeps ad incrementa scientiarum physicarum & astronomicarum inter Arabes amplificanda praestiterit, diserte narrat Gregor. Abul-Pharagius hist. dynast. dynast. IX. p. 161. seq. cf. Abi'l Fedae annal. Moslemic. edit. Jo. Jac. Reiske, Lips. 1754. in 4to. p. 144. seq. Georg. Elmacin histor. Saracenic. ed. Th. Erpenii. Lugd. Bat. 1625. fol. L. II. cap. 3. p. 100. seq.

x) Gregor. Abul-Pharag. dynast. IX. p. 160.

y) vid. Bar-Hebraei s. G. Abul-Pharag. chron. Syriac. edit. cit. p. 132. Placita medica quaedam, quae num ad hunc Georgium Bachtishuam pertineant, dubium est, collegit ex Rhaze Hallerus, in biblioth. med. pract. Tom. I. p. 338.

§. 373. Gens Bachtishuarum post hunc Georgium summam medicae peritiae laudem consecuta est eaque per aliquot saecula floruit z). Chalisa ex Abbasidarum stirpe, Harum Rashid cum capitis dolore laboraret, neque medici quomodo curandus esset, intelligerent, ex posteris Georgii (§. 372.) Georgium Bachtishuam Nifaburo ad se

duci iussit. Linguae Arabicae & Persicae peritia, qua utraque chalifam salutabat, principi placuit & medicinae scientia mox inclaruit, ita ut a chalifa opibus cumularetur & splendidis vestibus donaretur. Philosophiae scientissimus fuit. Cum Bagdadum venisset, chalifa omnes reliquos medicos advocavit, ut cum eo disputarent: sed medici id non ausi sunt, philosophiam ejus, quam a proavis didicerat, metuentes *a*). Urinarum tantam cognitionem habuit, ut animalis urinam sibi oblatam, non puellae, sed jumenti esse praediceret *b*). Filium habuit, Georgium, qui concubinae Haruni Rashid curatione claruit. Haec cum inter pandiculandum manum sustulisset, eam, rigore affectam, retrahere non potuit. Alii medici cum linimentis & unguentis nihil proficerent, Gabriel, venia a chalifa prius petita, eam curavit in publicam productam, inclinato capite fimbriam vestimenti, quo amicta erat,prehendens, quasi illam denudaturus. Commota pudoris vehementia puella manu deorsum flexa fimbriam repressit simulatamque medici audaciam depulit. Eoque modo, rigore soluto, in sanitatem restituta est. Causam curationis sciscitanti chalifae Georgius respondit, humorem tenuem in membra istius puellae inter concubitum esse effusum, qui, cum subito a motu concubitus quievisset puella, in interiori parte nervorum fuisset congelatus, ut non, nisi a motu consimili, solvi potuisset: usum
hinc

hinc se esse commento, quo dilatato calore solutus fuisset humor superfluus ipsaque puella in sanitatem restituta. Quae theoretica morbi explicatio satis cum placitis medicorum Graecorum convenit. In sanationis tam prosperae praemium 50000 nummos Georgius a chalifa accepit, praeter annum stipendium, quod 90000 denariorum fuit c).

z) vid. Abi'l Feda in'annal. moslemic. ed. cit. p. 262. cf. de hac familia medicorum quae ob servitium, quo Christo se addixerat, cognomina adsumsit Bachtishua, Jesubocht, Bochtjesu, Joseph. Simonii Assemani bibliothec. oriental. Clementino - Vatican. Rom. 1721. f. Tom. II. p. 315. Tom. III. part. I. p. 195. Haller bibl. med. pract. Tom. I. p. 338. seq. De schola Jondisaburiensi & in regione Elamitarum, ex qua etiam non raro medici ex Bachtishuarum gente (vid. Bar - Hebraei chron. Syriac. p. 141.) Bagdadum evocati sunt, vide eundem Assemanum in diss. de Syris Nestorianis cap. XV. §. 2. n. 7. 8. 10. in bibl. oriental. Clementino - Vatican. Tom. III. Part. II. p. 931. 932.

a) *Accedens chalifam Bachtis ieschua salutavit Persice et Arabice. Rex autem risit caeterosque medicos advocavit, ut cum eo disputarent. Dixit Isha Abu Koreisch, medicus: O rex miserere nostrum. Nostrum enim nemo est, qui cum eo loqui valeat. Quod enim ad sermonem attinet, ille pariter, ac pater et familia ejus, philosophi sunt.* Bar-Hebraei Chronicon Syriac. p. 141.

b) vid. Bar-Hebraei Chron. Syriac. p. 141.

c) Bar-Hebraei Chron. Syriac. I. c. Greg. Abul-Pharag. dynast. IX. p. 152.

§. 374. Haec Bachtishuarum familia, nec non alii medici christiani, quos chalifae ad morbos, quibus affecti erant, curandos, ex Persia, Syria, Aegypto advocabant, (Syrorum inprimis magna eruditionis fama erat, ante scientias, Al Mansure auctore, per ipsos Arabes excultas) non raro contulerunt ad res christianorum in terris, quos Arabes imperio suo subjecerant, in meliorem statum redigendas, ad odium Arabum in eos minuendum, effeceruntque, ut in tanto, quod his temporibus fuit, haeresium studio, illa haeresis, cui medici addicti erant christiani, quibus chalifae & regionum atque imperiorum praefecti ex Saracenorum gente ad valetudinem recuperandam fuerant vsi, in majorem existimationem perveniret vimque calamitatum minorem experiretur. Sic cum chalifae Haruno Al Rashid Abdollah Ebnol Mohdi, Aegypti praefectus, puellam ex Aegypto forma eximia misisset a chalifa vehementer amatam, eaque in gravem morbum incideret, cui curando medici Arabes non sufficiebant, ex Aegypto medicum Bagdadum mittere Abdollahum chalifa jussit. Misit is Balatianum, Alexandriae patriarcham, Melchitarum haeresi addictum, rei medicae, quam sacerdotes his temporibus diligenter colebant, peritum, qui intellecto morbo puellae tortas Aegyptiacas duras & muriam secum Bagdadum attulit puellamque, ob patrii victus defectum morbo laborantem, in sanitatem restituit.

Laetus

Laetus ea re Al Rashid non solum haec Aegyptiacae plebis alimenta penario suo continuo inesse iussit, sed etiam literis mandatoriis datis omnes ecclesias, quas Jacobitae Melchitis eripuerant, his reddendas curavit *d*). Georgio Bachtishuae, puellas, quas dono ipsi dederat chalifa Al Mansur, detrectanti ob Christianam religionem, quam profitebatur, chalifa non solum non succensuit, sed potius ipsi, laudata atque probata ejus temperantia, feminas & filias suas, nemine prohibente, adeundi libertatem dedit *e*). Ubi vero fortuna medicis Christianis minus arridebat in chalifarum aulis, minus faustae quoque res Christianorum fuere, ut eas non raro laetas fuisse existimes, si chalifis, iisque, qui locum eorum in provinciis tenebant, Christiani, quibus ad officia valetudinis aliaque utebantur, placebant, adversas vero, si displicebant. Sic Jaafar Almotawacel, ex Abbasidarum gente, qui chalifatum ab anno post Christum DCCCXLVII usque ad annum DCCCLXI tenuit, iratus Bachtishuae, medico suo, in omnes provincias scripsit, ut compellerentur Christiani Zonaria induere, & vestibus suis pannorum segmenta assuere, a parte anteriori alterum, alterum a posteriori, atque equis vehi prohiberentur, & in fellis suis haberent funes, ac stapedibus ligneis vterentur aediumque ipsorum portis appingerentur diabolorum, porcorum, simiarum, imagines, quos magni Christianis

ftianis detrimenti, doloris & anxietatis causa fuit f).

d) vid. Eutychiei Patriarch. Alexandrin. annal. edit. Pocock. tom. II. pag. 409. 411. Unde Rashid diploma ei dedit, ut templa omnium orthodoxorum, quae Jacobiuae occupaverant, ei restituerentur. Verba sunt Elmacini, hist. Saracenic. L. II. cap. 6. ed. Erpen. p. 123.

e) Bar-Hebraei chron. dynast. X. p. 132.

f) verba sunt Eutychiei annal. t. II. p. 448.

§. 375. Alexandrina medicorum schola (§. 326), quae ad ea usque tempora laude maxima excelluit, quibus Saraceni vrbe ipsa potiti sunt, quod factum est Mohammedis locum tenente Omaro filio & Chatthabi, qui anno XIII hegirae & anno Christi DCXXXIV moslemis imperare coepit g), neque sub Saracenorum imperio absque medicinae docendae institutis fuit, post Jondisaburiensem (§. 371.) ad principes referenda est, quae Graecorum medicinam ad Saracenos transmiserunt. Aaron, presbyter Alexandrinus, qui Mohammedis aevo vixit, syntagma artis medicae h), five, ut alii titulum exhibuere i), pandectas medicinales Syriaco sermone conscripsit, XXX libris comprehensas, quibus deinde duos alios libros addidit Sergius, Rhafinensis archiater, librorum medicinalium Graecorum in Syriacam linguam versione celeberrimus. Hi libri, eodem fere modo compositi, quo dogmatici libros suos post Galenum componere solebant (§. 318—327);

ex-

excerpta ex Graecis medicis, praesertim ex Galeno, cujus medicinam Alexandriae quidam medici docebant, continuerunt. Transtulit hos pandectarum Aaronis libros in Arabicum sermonem Maserjawaihus, medicus Basorensis, Syrus, religione Judaeus, Mohammedis locum tenente Marvano, qui anno hegirae LXIV (ann. Christi DCLXXXIV.) imperio potitus est k). Cum eo- que Aaronis libro Arabico facto medicinae Graecorum scientia primum per scriptos libros ad Arabes pervenit l).

g) Abi'l Feda anal. moslemic. p. 66. Haec Alexandriae per Saracenos expugnatio maximo scientiis omnibus detrimento fuit: librorum enim, quorum amplissimam collectionem in eadem vrbe jam Julii Caesaris milites flammae tradiderant, alteram collectionem, 50,000, ut fertur, voluminum, Saraceni combusserunt. Vivebat Alexandriae his temporibus Joannes Grammaticus, Jacobita, celeberrimus inter philosophos hujus temporis, Amru, quo imperatore Saraceni Alexandriam ceperant, ob philosophiae scientiam, quam Arabes hactenus ignoraverant, notus atque dilectus. Hic ab Amru petiit, ut libros philosophicos bibliothecarum Alexandrinarum, Saracenis, linguae Graecae non intelligentibus, nulli usui futuros, a flammae supplicio liberaret si bique dono daret. At Amru, re ad chalifam delata, hoc ab Omaro responsum accepit, ut libros omnes e medio tolli juberet: *si enim in illis contineretur, quod cum libro Dei conveniret, sufficere, quae in hoc contineantur: si vero eorum argumenta libro Dei (Corano) contraria existerent, neuti- quam iis opus esse.* Jussit itaque Amru distribui hos
libros

libros per balnea Alexandriae atque illis calefacendis comburi. Hoc modo spatio semestri omnes isti libri deleti sunt. vid. Greg. Abul-Pharag. dyn. IX. p. 114. Uberius enarrata haec historia legitur in libro: *Allgemeine Weltgeschichte* tom. XIX. L. I. cap. 2. Sect. 2. §. 334. p. 455. vbi vid. auctores, qui citantur.

- k) Gregor. Abul-Pharag. dyn. VIII. p. 99.
- i) Herbelot biblioth. orientale. p. 120. edit. quae prodiit Trajecti ad Mosam, 1776. fol. LXXXI.
- k) Gregor. Abul-Pharag. dyn. IX. p. 127.
- l) Excerpta ex his pandectis exhibuere Rhafes & Haly Abbas in prolegom. ad L. I. cf. Haller biblioth. med. pract. T. I. p. 335.

§. 376. Ad eos, qui Graecorum medicinam ad Arabes transtulerunt, chalifarum ex Ommiadarum familia temporibus, pertinent etiam Theodocus & Theodunus, medici Graeci, Alexandrini forsan m), quos obsequio suo addictos habebat Hejajus, chalifae Abd ol Malek (ann. hegirae LXV post Christum DCLXXXIV.) satellitum praefectus n). Theodoco discipuli fuere illustres, qui post eum claruerunt, nonnulli etiam vsque ad chalifarum ex Abbafidarum gente imperium superstites, vti Phorat, filius Shohnathar, qui sub Mansure floruit. Theodunus magnum syntagma medicinae in filii usum, ex Graecis sine dubio scriptoribus, composuit o).

m) vt autumat quidem Freind hist. medic. p. 225.

n) Gregor. Abul-Pharag. dyn. IX. p. 127.

o) Gregor. Abul-Pharag. l. c. p. 128.

§. 377. Sub chalifarum ex Abbasidarum gente imperio, quod anno post Christum DCCXX coepit, Graecorum scientiae inter Arabes laetissime effloruerunt. Medicinam singulari opera pertractavit Saher, filius Abu Zahar, Rhazi dictus, qui Heschamo, altero ex hac stirpe chalifa, imperante, circa annum hegirae CXXV vixit. Al Mansur philosophiae, astrologiae studia coluit astrologumque habuit Nubacht, Persam, ejusque filium *p*). Bagdado vrbe condita medicinali scientiae ibi providit *q*). Al Mohdi chalifatum tenente Theophilus Maronita, astrologus chalifae, Homeri iliados libros duos ex Graeco sermone in Syriacum transtulit. Primum magistratum medicorum Harun al Rashid instituit, Georgio Bachtishua (§. 373.) medicorum praefecto Bagdadi constituto *r*). Eodem chalifa imperante floruit Johannes filius Masawaihi (Mesuae), christianus, Syrus, qui usque ad chalifatus Al Motawaceli tempora pertigit. Huic Harun al Rashid, medicorum Arabum scientiam angustis limitibus esse circumscriptam intelligens *s*), interpretandos libros medicinales antiquos commisit, eumque summae auctoritatis virum Bagdadi fuisse, libros elegantes composuisse, scholam disceptandi gratia instituisse, in qua de omni scientiarum genere fuerit disputatum, scientias etiam docuisse & discipulos plurimos habuisse Gregorius Abul-Pharagius *t*) refert. Quae ad medicinam pertinentia
ejus

ejus placita narrat Abul-Pharagius, medicinam Graecorum redolent. Diacyminum, ambrosiam, Graecas medicamentorum confectiones, ad stomachi infirmitatem laudabat. Medicamentis caeterum valde compositis usus est, quibus Arabibus etiam minus placuit *u*). Scripsit medicinales libros XXXIV, & de febribus libros, qui omnes interierunt *x*).

- p*) Gregor. Abul-Pharag. dyn. IX. p. 145.
q) Instituisse eum Bagdadi nosocomia eisque medicos praefecisse autumat Freindius hist. med. p. 226.
r) Gregor. Abul-Pharag. dyn. IX. p. 153.
s) Dixit Al Rashid Yahyae, filio Chaled, filio Bar-mac: *medici isti (Arabes) nihil intelligunt: opus est, ut mihi medicum peritum quaeras.* Abul-Pharag. dyn. IX. p. 152.
t) Gregor. Abul-Pharag. dyn. IX. p. 154. cf. de hoc illustri apud Arabes medico Jo. Leonis Africani de viris quibusdam illustribus apud Arabes libellus, cap. 1. pag. 259. in Fabricii biblioth. Graec. Vol. XIII.
u) Nec odio, ut fieri solet, caruit medicorum. Cum Salmawaihum, medicum suum, aegrotantem Al Motafemus chalifa inviseret ploransque diceret, se nullum nunc habiturum, cui valetudinis suae curam committeret, respondit Salmawaihus: *erit tibi ardelio iste, Johannes Ebn Mesua; cum autem tibi aliquid praescripserit, sume ex eo, quod minus mixtum est.* At chalifa, contraria medicina a Johanne, & quidem infeliciter, curatus, non longo post Salmawaihi obitum tempore fato functus est. vid. Gregor. Abul-Pharag. dyn. IX. p. 166. 167.
x) Excerpta quaedam ex iis eorumque titulos vid. ex parte apud Hallerum biblioth. med. pract. Tom. I. p. 340.

§. 373. Animos ad philosophiae Graecorum studia incitavit omni data opera Abdalla Al Mamun, Harunis al Rashid filius, septimus ex Abbasidarum genere chalifa, qui anno hegirae CXCVII & post Christum DCCCXII rebus Saracenorum praeesse coepit y). Is perfecit, quae orsus fuerat avus ipsius Al Mansur, ut eo auctore perfectam esse philosophiam & medicinam Arabum demum credas. Petiit a Graecorum imperatoribus, ut libros philosophicos Graecorum sibi transmitterent. Quibus acceptis conquisitisque interpretibus undique, eos vertendos in Syriacam & Arabicam linguam curavit: homines deinde, exemplo suo, ad eos legendos incitavit, disceptationes de rebus ad doctrinae varia genera, imprimis ad philosophiam pertinentibus cum doctis suae gentis viris instituit: instrumenta ad astrorum observationem commoda confici jussit, loco ad eorundem astrorum observationem aptato duplici, altero in provincia Bagdadensi, altero in monte Casio prope Damascum z). E medicis ipsius erat Johannes filius Batrik, fidus in libris medicis vertendis & in sensu reddendo felix, philosophiae quoque gnarus. Idem habuit medicum ocularium a), unde patet Arabibus, ut Graecis, post empiricorum sectam natam, singularum corporum partium medicos fuisse.

y) Abi'l Feda annal. moslem. p. 172. Pocock in synopsi chronol. Eutylian. edit. annal. Eutyhii praemissa.

T

z) Astro-

- z) Astrologos, qui in aula ejus florebat, astronomiam enim astrologiae causa Arabes colebant, enarrat Gregor. Abul-Pharagius, dyn. IX. p. 161. 162.
 a) Gregor. Abul-Pharag. l. c. p. 164.

§. 379. Medicina, philosophia & naturalis scientia Graecorum ad Arabes translata est in primis studio Honaini, filii Isaac, pharmacopolae Hirensis. Is ex Arabum Ebaditarum gente christiana ortus est, quae in vnum congregata sese in castella quaedam juxta Hiram, ab ipsa constructa, seduxerat. Johannem, filium Mesuae (§. 377.), primum audivit illiusque servitio se addixit, deinde cum praeceptorum quaestionibus ac percontationibus molestus esset, ab illo domo pulsus in Graecorum regiones abiit. Postquam Graecam linguam didicerat, conquisitis philosophorum Graecorum libris Bagdadum reversus est: inde Basoram profectus, Arabicae linguae purioris discendae causa, postea Bagdadum rediit. Gabriele Bachtishua, Georgii filio *b)*, amico usus est, eique, quae de rebus ad anatomen spectantibus apud Graecos audiverat, exposuit *c)*, ab eoque tanti aestimatus est, ut Rabbani, seu magistri titulo ab eo juvenis adhuc salutaretur. Professusque est Gabriel Bachtishua, Sergium ad pudorem adactum iri ab Honaino, si vita longior ipsi contigisset *d)*. Sagax vir & futurorum providus fuit, qui temporibus serviebat & hoc modo in Al Motewaceli existimationem pervenit, ita ut ab eo

am-

amplissimis muneribus ornaretur. Postea, etsi ipse christianus erat, cum imprudens Christi & apostolorum imagines laesisset, excommunicatus a christianis & Zona ipsi dissecta est: quo facto eadem nocte subito, nec sine veneni sumpti suspitione, interiit *d*). Filii ipsi fuere David & Isaac, quo in primis adiutore in versionibus Graecorum medicorum in Syriacam & Arabicam linguam usus est. Discipulos quoque alios habuit, quibus ex sorore nepotem, Hobaisch, filium Al Afam, praefecit, doctum virum & Graecae linguae gnarissimum, qui quoque libros e Graeco in Syriacum & Arabicum sermonem transtulit. Libri Hobaisch opera in has linguas conversi jam Abul-Pharagii temporibus Honaino adscripti sunt: eoque errore gloria Honaini vehementer aucta est *e*).

b) Vita Gabrielis Bachtishuae Abi Osbaiae vitis medicorum in latinam linguam translata legitur annexa Jo. Freind. historiae medic. pag. 340.

c) Gregor. Abul-Pharag. p. 172.

d) Is. Sergius, Rhesainensis archiater, Jacobita religione, vir fuit eloquentissimus, in Graeca & Syriaca lingua versatissimus, ac doctissimus medicus corporum, voluptate eunuchus, moribus corruptis ac turpibus, luxuriosus, avarus. Graecorum, medicorum etiam, opera permulta in Syriacam linguam transtulit. vid. de eo Affemanni biblioth. orient. Clementin. Vatican. Tom. II. pag. 272. not. & Tom. eod. pag. 323.

e) Bar Hebraei chronic. p. 173. seq. Abul-Pharagius dyn. IX. p. 174. seq.

§. 380. Etsi non negandum est Honainum libros veterum Graecorum plurimos non in Arabicam, sed in Syriacam linguam transtulisse, & discrete memorat Bar Hebraeus, eum Graecos primum in Syriacam, deinde in Arabicam linguam ex hac transtulisse *f*); tamen negari nequit, eum ad primos inter Arabes esse referendum, qui effecerunt, ut plenior cognitio medicinae Hippocratis & Galeni ad Saracenos aliasque orientis gentes perveniret. Ante eum qui vixerunt Syri Arabesque, qui Graecos medicos in orientis linguas transtulisse dicuntur, Hippocratem & Galenum parum tetigerunt, & si hunc quoque, neque tot libros, quot Honain, neque ad systema ejus intelligendum plane necessarios, transtulerunt, neque in ipso versionis opere tam circumspexi ac diligentes fuerunt, ut lucubrationes eorum nulla castigatione indiguerint. Is vero fama hac cum floreret, ut scientiarum foetis ac virtutum fodina appellaretur, non solum antiquas in orientis linguas Graecorum auctorum versiones castigavit, Musae filii Caled & Jahiae filii Adi, sed etiam Hippocratis aphorismorum & morborum popularium libros, & Galeni libros complures, ad ejus systema intelligendum apprime utiles, nec non Aristotelis opera *g*) somnio chalifae monitus, & aliorum philosophorum, uti & Pauli Aeginetae de re medica libros *h*) in easdem linguas transtulit. Viginti etiam quinque libros medicinales scripsit.

Intro-

Introductio, quae adhuc sub nomine Johannitii extat, num ad eum auctorem referenda sit, incertum est *i*). Ex hujus viri versionibus librorum Hippocratis & Galeni iidem libri Hippocratis & Galeni in Hebraicam linguam translati sunt. Iisdem vsi sunt Judaei & Arabistae ad primas aphorismorum Hippocratis & ejusdem auctoris librorum de morbis popularibus, nec non aliquot Galeni librorum versiones in latinam linguam componendas *k*). Ut adeo vsque ad extremum saeculi XV tempus medici in Europa Graecorum medicinam ex Arabum, in primis Honaini, versionibus latine factis tantum didicerint.

f) Bar. Hebraei Chron. p. 173. Epistolarum, quae Hippocrati adscribuntur, versionem in Arabicam linguam a Honaino elaboratam citat Euty chius Alexandrin. annal. T. I. p. 264.

g) Freind hist. medic. p. 228. haec ex Abi Osbaia narrat.

h) Abul-Pharag. p. 115.

i) Librorum medicorum, quos transtulit in Syriacam & Arabicam linguam, catalogum exhibent Herbelot in biblioth. oriental. pag. 423. & Hallerus in bibl. med. pract. Tom. I. p. 345.

k) vid. Fabricii biblioth. Graec. edit. Harles L. II. cap. XXIII. §. 21. Vol. II. p. 542.

§. 381. Interpretum librorum Graecorum philosophici, mathematici, medici, historici argumenti in Syriacum & Arabicum idioma numerus post tam praeclari exempli virum valde multiplicatus est. In Abi Osbaiae vitis medicorum caput

extat, in quo de traductoribus solum agitur: horum nomina quadraginta & sex commemorantur, qui medicos Graecos Arabice converterint, sed Honainus caeteris anteponitur, cujus translationes etiam maximo semper post id tempus in honore manserunt *l*). Longe maximam quoque operum Hippocratis & Galeni partem in Syriacam aut Arabicam linguam esse conversam ante Rhafis tempora inde apparet, quod is vir longe pluribus horum medicorum libris, quam quos translatos esse constat in orientales linguas, usus est. Dioscoridis etiam libri in Arabicum sermonem conversi, ut alios taceam, extabant. Omnes hos interpretes hic memorare nimis prolixum foret: praecipuos quosdam memorasse sufficiet. Kosta, filius Lucae, chalifae Al Motawaccel temporibus multos libros in ipsis Graecorum terris congeffit cum iisque in Erakum profectus est, ad eos interpretandos *m*). Exeunte saeculo nono sub Al Motaded chalifa floruit Abulhasen Tabet ex ethnicis Haranensibus, in Graeca, Syriaca & Arabica lingua egregie versatus, qui libros circiter CL ad dialecticam, mathematicam, astrologiam, medicinam pertinentes composuit, qui Bar Hebraei temporibus adhuc in magna existimatione erant *n*). Hi viri omnes ante Rhafis tempora vixerunt. Referendi porro ad hos sunt, qui in oriente Graecorum medicinam propalarunt, Nadhifo'nafs, Graecus medicus *o*), & Abu Ali Isa filius Zaraae *p*).

o) Freind

- l) Freind hist. medic. p. 228.
- m) Abul-Pharag. dyn. IX. p. 179.
- n) Bar Hebraei chronic. p. 180.
- o) Abul-Pharag. p. 215.
- p) Abul-Pharag. p. 223.

§. 382. Nunc qua ratione hi viri in interpretandis Graecorum medicorum libris vfi sint perfequar. Longe maxima pars interpretum libros in Syriacum sermonem transtulit; Arabes enim etsi linguae patriae suae erant peritissimi, tamen raro aliis addiscendis operam dabant, neque ante Al Mamunis chalifae tempora multi Arabes extiterunt, qui praeter poetice alias disciplinas colerent. Omnia hinc, quae ad eruditionem spectant, apud Syros erant, quibus chalifae ad rem publicam administrandam potissimum utebantur, quique adeo quae ad expensarum rationes pertinebant, aut Syriace, aut Graece consignabant prius, quam Al Walid chalifa scribas juberet, vt Arabice hos libros exararent q). Syriacae veterum librorum versiones omnes aut interierunt, aut in bibliothecis latent. Arabicae, maxima ex parte ex Syriacis factae, jam hanc ob causam ad optimas referendae non sunt, & si latinas versiones aphorismorum Hippocratis, ex Arabica lingua a Constantino Africano aliisque factas r), cum contextu Graeco confero, licet multa indoctis interpretibus latinis tribuere oporteat, multa tamen quoque vitia restant, ad Arabes interpretes referenda. Si vero etiam hae

versiones ad textum medicorum veterum in integritatem restituendum nullius usus sunt s), per eas tamen hoc effectum est, ut Graecorum medicina, quae in occidente, oppressio tot calamitatibus, extare vix amplius potuisset, ad florentissimam omnium in oriente gentem transfret, a qua illam, parum mutatam auctamque ex parte, accepimus.

q) Gregor. Abul-Pharag. dyn. IX. p. 129.

r) vid. Fabricii biblioth. Graec. ed. Harles L. II. cap. XXIII. §. 21. Vol. II. p. 542. 543.

s) vid. epistolam Renaudoti ad Dacierium de exiguo pretio, quod versionibus medicorum veterum in Syriacam & Arabicam linguam tribuendum est, quae addita est tomo II. operum Hippocratis in Gallicam linguam a Dacierio translatorum Paris. 1697. 8.

§. 383. Etsi quidem Saraceni consuetudinem cum aliis gentibus nullam alebant, tamen vrbes in provinciis, quas bello ceperant, non everterunt, neque incolis earum ullam vim intulerunt, dummodo aut Mohammedis religionem amplecterentur, aut tributum annuum solverent. Qui Turcarum etiam mos fuit & adhuc est. Cum vero jam sub Omniadarum imperio res Saracenorum ita cederent, ut Aegyptum Omaro t), Cyprum, Ancyram, alias Graecorum insulas, Hispaniae adeo partem Othmano chalifa imperante u) occuparent & bellis cum orientis imperatoribus gestis provincias, vrbes eis eriperent, factum facile est, ut a gentibus, quas subjugaverant, scientias etiam,

etiam, quas vtilis sibi fore putabant, acciperent; utque medicis harum gentium & ad corporum curationem, & ad institutionem aliorum in medicinali scientia vterentur. Graecorum non veterum tantum, sed etiam eam, quae septimo saeculo & post hoc tempus erat, medicinam magni fecerunt, eosque in medicamentorum & venenorum scientia summopere esse versatos arbitrati sunt, ita ut Al Motawacel chalifa Honainum, qui in Graecorum terris medicinae studuerat, suspectum ob venenorum scientiam & Graecorum fraudes haberet neque prius fiduciam in eo collocaret, quam, exploratione praegressa, appareret, eum aut nullam habere venenorum scientiam, aut, si haberet, nihil sibi de ea metuendum esse x).

- t) Abi'l Feda annal. moslemic. p. 66. Abul-Pharag. dyn. IX. p. 114. Eutyech. annal. Tom. II. p. 346. Georg. Elmacin hist. Saracen. L. I. c. 3. p. 23.
 u) Abi'l Feda annal. moslemic. p. 78. Georg. Elmacin. hist. Saracen. L. I. c. 7. p. 47.
 x) Abul-Pharag. dyn. IX. p. 172. 173.

CAPUT XXVIII.

Medicina Saracenorum.

§. 384. Philosophiae, mathematicarum scientiarum omnium & medicinae Arabes cum cupidissimi fuere & quidquid potuere moliti sunt ad has scientias earumque fontes ex Graecia ad se transferendas, tum neque ipsis ingenium defuit, quod orientis gentibus omnibus vividum est &

perspicax, neque adeo in primis in matheſeꝝ
disciplinis hic ſucceſſus, vt incepta a Graecis &
perſequerentur, & nova permulta iis adderent y).
In medicina vero aliter quidem, quam Graeci,
multa dixerunt, omnia fere in morbis ad ea, quae
ingenio exquiruntur, referentes, attamen praeci-
pue in hoc elaborarunt, vt Graecos vel in Ara-
bicum ſermonem converterent, vel imiterentur,
vel, quae diſperſa atque diſtracta in Graecorum
voluminibus legebantur, in vnum colligerent.
Hinc ſi molem voluminum medicinalium, ſi co-
piam ſpectamus, (longe enim minima pars medi-
cinalium librorum ab Arabibus ſcriptorum latine
verſa & typis mandata extat: maxima, Arabice
ſcripta, aut interiit temporum injuria, aut in bib-
liothecis latet) eos medicinae fuiſſe ſtudioſiſſimos
quidem apparet: ſi vero medicinam, qualem no-
bis reliquerunt, cum ea comparamus, quam a
Graecis acceperunt, juſta nos ſubit admiratio,
gentem, quae feliciffimo uſa eſt in omnibus rebus
ſucceſſu, quae in historia, poetica, mathematica
ingenii monumenta reliquit nunquam interitura,
cui occaſio medicinam gentium politiffimarum per-
discendi neque defuit, neque morbos in oriente,
& ipſo quoque occidente obſervandi, in medi-
cinae ſtudio ita eſſe verſatam, vt praeter novos
morbos quosdam, quorum obſervationem aut ca-
ſus intulit, aut dira neceſſitas exegit, nihil in
omnibus ſcriptoribus ex Arabum gente medi-
nalibus

nalibus memoratu magnopere dignum reperiamus, quod non a Graecis acceperint *z*). Suppar apud eos philosophiae fuit ratio. Laudatissimus etiam Averrhoes, qui tot tantosque in Aristotelem libros composuit, nihil quidquam hujus philosophi doctrinae adjecit, sed, ut interpret, alium in eodem opere locum ope alius explicavit, imo omnia ejus placita adeo pertinaciter sequutus est, ut aeternum mundum esse, cor tres ventriculos habere, rel. crederet *a*).

y) vid. Cl^{mi} viri, Simonis Assemani diss. de Arabum astronomia, globo caelesti Cufico- Arabico Veliterni musei Borgiani illustrato, Patav. 1790. in 4to. praemissa, inprimis §. 4. p. 28. seq. qua inventa ab Arabibus in mathematicis & astronomicis pertractantur.

z) Freind hist. med. p. 230.

a) Freind hist. med. p. 231.

§. 385. In anatomes scientia Galenum penitus sequuti sunt, & ex parte Aristotelem: nihil hinc in ea protulerunt, quae non a Graecis dicta fuissent prius. Neque adeo ipsi hanc disciplinam augere poterant, quoniam Mohammedanis medicis ob Mohammedis legem incidere cadavera, animalium etiam, non licet *b*): neque Christiani & Judaei in hac scientia multum praestare poterant, inter Mohammedanos quippe degentes, in quorum odium acerbius incidissent, si mortuorum corporum incisione sese contaminassent. Bagdadi, in qua vrbe collegium medicorum & nosocomium erat, rem anatomicam non fuisse cultam etiam inde

inde liquet, quod Gabriel Bachtishua Honainum, juvenem, ex Graecorum terris reducem, anatomica quaedam exponentem, diligenter audivit *c*). Rhafis quoque opera anatomen non aliam, nisi Galeni, exhibent. Eandem quoque Haly Abbas, Avicenna, Joannes filius Mesues, Averrhoes, & Albucasis docuerunt *d*).

b) vid. hac de re Toderini, V. Cl. librum de literatura Turcarum, Italice Venetiis 1787. Voll. tribus editum.

c) Gregor. Abul-Pharag. dyn. IX. p. 172.

d) Her. bibl. anatom. L. II. Tom. I. p. 126—137.

§. 386. In ea medicinae parte, quae in explicandis medicinae originibus versatur, omnes Galenum sequuti sunt, in hoc medicos Graecos post Galenum imitati, hoc tamen discrimine, ut, quae Galenus prolixo sermone exposuerat, hi copiosius adhuc atque verbosius enarrarent, & ita quidem, ut non raro quid exprimere voluerint, saltem ex versionibus eorum in latinam linguam fere omnibus, vna Vopisci Fortunati Plempii excepta, qui Avicennae partem satis bene interpretatus est, non satis perspiciatur.

§. 387. Morborum historia & semiotice, a dogmaticorum secta, mox post Hippocratis tempora exorta, negligi coepta, deinde, invalescente sensim ratiociniorum in medicina copia & varietate, fere abjecta, neque post Galenum tanti habita, quanti subtilior contemplatio de morborum originibus eorumque causis habebatur, per Arabes non

non melius exculta est, quam per ipsos post Galeni tempora Graecos medicos coli consueverat. Imo uniuersam historiam omniaque, quae ad cognoscendos morbos, eorum signa, causas, effectus spectant, negligentes, nomine morbi dato, mox ad ejus origines, quas sibi fingeant, ex hoc vel illo humore transgressi sunt, ita ut in morborum enarratione opera quasi data utilia omnia praeteriisse videantur e). Multum theoriae, historiae parum, medicamentorum, titulis, pro Graecorum more, vanis superbientium copiam paene infinitam enarrabant, hisque medicinam morborum uniuersam esse comprehensam putabant. Cumque raro proponerent quae excogitauerant ipsi, sed hausta ex Galeno Graecisque, qui a Galeni inde temporibus in medicina floruerant, quique ipsi sua ex aliis hauserant, nec non ex antiquioribus medicis Arabibus, qui quoque semper antiquioribus fuerant usi, facile liquet, parum proprii eorum medicinam habere potuisse, neque, quod ex compilatoribus aliis sua composuerunt, libros eorum utilium compilationum laudem mereri. Sic Rhafes, praecipuus in Arabum medicina auctor, Freindio f) probante, in libris ad Al Mansorem Hippocratem, Galenum, Orisium, Aetium, Paulum exscripsit. Et quae propria idem vir in amplissimo opere habet, quod continens inscribitur, ab Hallero g) excerpta, valde pauca sunt.

e) Exem-

e) Exemplum vnicum dabo ex Avenzoare, ad Arabes medicos melioris notae referendo. Hic Libr. I. tr. 12. cap. 2. de tremore cordis haec habet: *Scias quod accidit in corde tremor, sicut et in aliis membris consuevit evenire. Sed ille, qui fit in aliis membris, generatur a vaporibus et fumositatibus, qui ascendant et attingunt musculos seu lacertos et cutim. Ille vero tremor, qui est in corde, accidit propter multam repletionem et est in eo: et ab ipsa provenit motus ille erroneus et horribilis, qui dicitur altadeg. Et cura hujus est phlebotomia cum multa extractione sanguinis: et postea confortare cor cum illis, quae habent ipsum confortare: sicut cum margaritis, et lingua bovina, et auro puro, et similibus.*

f) hist. medic. p. 237.

g) biblioth. med. pract. T. I. p. 368.

§. 388. Et tamen morborum permultorum, Graecis, praesertim ante Galeni tempora, incognitorum, observationem aut descriptionem, quam aut casus obtulit, aut medelae necessitas exegit, ab iis esse profectam non dubitandum est. Imperabant terris, in quarum aere calidissimo morbi complures, in temperatis regionibus non visi, homines exercere solebant. Aegyptum, morborum feracissimam, pestilentiae, morborum cutaneorum matrem, tenebant. Bellorum, in quibus, etiam cum dissitarum provinciarum gentibus, cum Hispanis, Siculis, Italis, gerendis versabantur, multitudo, mercaturae negotia, quae non sine longis itineribus in his terris exerceri poterant, ipsa adeo itinera religionis causa in
Ara-

Arabiam de hominibus in terris remotissimis degen-
tibus instituta, ipsaeque post saeculum XI cruce
signatorum expeditiones in Syriam, Palaestinam,
Aegyptum institutae non parum contulerunt ad
morborum prius non visorum origines apud Sara-
cenos accelerandas, & ad morbos Saracenis com-
munes in alias orbis partes transferendos.

§. 389. Ut vero quae invenerint in medicina
& intacta a Graecis primum dixerint, accuratius
persequare, primum monendum est, eos, qui in
bellis gerendis fere continuo versabantur, & qui-
dem in ea orbis terrarum parte, in qua milites
injuriis a causis externis & morbis ab iisdem nasci
solutis magis expositi erant, castrensem medicinam
primum instituisse, praeceptis datis, quomodo
valetudini militum in castris metandis prospicien-
dum sit, quoque modo adversa, popularis prae-
fertim, valetudo a militibus arcenda sit, quod
Rhase auctore primum factum est *b)*, in quo eum
sequutus est inter Arabistas vir laudatissimus, Ar-
noldus de Villanova *i)*. Deinde cum apud eos
ad commendationem in primis pertineret forma
venusta atque speciosa esse, corpus nullo vitio
affectum, caput capillatum habere, neque mor-
bis cutaneis laborare, qui in omni calida regione
frequentes esse solent, & quibus avertendis a gen-
te sua Mohammedes corporis lotionem, purgationem,
munditiei studio commendato prospexerat, ea
medicinae pars, quam cosmetice dicunt, summo
apud

apud eos studio culta est, affectionesque adeo quaedam ab iis enarratae, quae ante eorum tempora ad morbos referri non consueverant. Ad quod genus id capillorum vitium referendum est, si singulorum extrema pars in duas partes dividitur k).

h) Rhafes ad Manfor. de re med. L. VI. c. 13.

i) Arnoldi. de Villanova de regimine castra sequentium in Oper. edit. Lugd. 1509. fol. fol. 130.

k) Haly Abbas pract. L. I. c. 30.

§. 390. Morbos nunc, eodem instituto servato, quod in Graecis post Galenum medicis (§. 324), enarrabo, quos Arabes aut primum descripserunt, aut quorum historiam & curationem plenioram exhibuerunt.

Apthas puerorum, quae primis, postquam in lucem editi sunt, diebus apparent, solitarias, crustamque efficientes mox albam, mox varii coloris, pueris praefertim frequentes, qui in calido, humido & inquinato aere vitam degunt, a Galeno, Aretaeo, acut. L. I. c. 9. Oribasio, de locor. affector. curat. L. IV. c. 68. Paulo Aegineta, L. I. cap. 10. aut plane non, aut in transitu quasi memoratas, descripserunt ulterius, causam earum lac impuram esse arbitantes, & commoda ad eas medicamenta commendantes, Rhafes de pueror. morb. cap. 14. Alfaharavius pract. tract. X. cap. 2. fol. 52. ed. Augustan. ab anno 1519. in fol.

Aquam, quae congregatur in marsupio cordis, (hydroperem pericardii dicunt) a se quidem non visum morbi genus, memoravit Avenzoar Libr. I. tract. XII. c. 4.

Crustam

Crustam lacteam, puerorum morbum, ab antiquis non memoratum, primum descripsit Alfaharavius pract. tract. XXVI. cap. 5.

Deglutitionem impeditam optime descripsit ejusque varias causas, quae Graecos ex parte latuerunt, enarravit Alfaharavius pract. tract. XII. c. 5. Diversos modos, quibus alimentum in stomachum hoc morbo laborantium transmittitur, per cannulam argenteam, rel. enarrat Avenzoar, tract. X. c. 18.

Efferam, morbi genus calidis regionibus omnibus commune, primum descripsit Joannes Serapion, pract. L. V. cap. 8. Descriptionem perfecerunt, praeter alios Arabes, Avicenna Libr. IV. fen. III. tract. I. cap. 13. Alfaharavius, tract. XXXI. cap. 9.

Foetori oris, narium, axillarum, totius corporis, urinae, alvinorum excrementorum corrigendo gens, cui quae ad corporis ornatum pertinent, in primis curae erant post Mohammedem, operam dedit medicamentaque plurima ad has affectiones excogitavit. vid. Avicenna Libr. III. fen. V. tr. II. cap. 1. fen. VII. tr. I. c. 29. 30. Libr. IV. fen. VII. tract. III. cap. 2. seq. Alfaharavius pract. tract. II. cap. 7. & tract. X. cap. 5.

Lepra, morbi que ei cognati, aut eam praecedentes, morphea alba & nigra, impetigo, serpigo, porrigo, alopecia, tyria, pityriasis, formica, nec non leprae particularis species, mentagra, tubercula leprosa in singularibus corporis partibus apparentia, in ore, manibus, pedibus, (elephantiasin vocabant) venae exeuntis passio, cum elephantia juncta, (vid. Avicenna Libr. III. fen. XXI. tr. I. cap. 17. 18. Alfaharavius pract. tract. XXVIII. cap. 11.) vngularum in tumorem durum, asperum atque globosum mutatio. Hos morbos omnes Arabes quidem primum non descripserunt, post Asclepiadis scilicet tempora Graecis cognitos: at quod propria observatione utebantur, plura a Galeno &

U Graecis

Græcis post eum dictis addiderunt, medelam quoque diriffimi morbi generis multiplicarunt. Quod inprimis factum est a Serapione, præct. tract. V. c. 3. Rhase, ad Manfor. L. IV. c. 34. Libr. X. cap. 92. 93. Divif. Libr. I. cap. 118. 119. 120. Haly Abbate, theoric. Libr. VIII. cap. 15. 16. præct. L. IV. cap. 8. Avicenna, 1. cit. Avenzoaro, tr. VII. L. II. cap. 4. 5. 6. 8. 12. 25. & Alfaharavio, præct. tract. XXVIII. cap. 11. 12. tr. XXIX. cap. 9. 31. tr. XXXI. cap. 2. 3. In hac vero horum morborum enarratione notandum est, eos, studio systematis, quod religiosissime coluerunt, ductos, cutaneos morbos a leprosa progenie natos admodum separasse aliumque in hoc, alium in alio systematis loco pertractasse, originaum a leprosa materie mentione raro facta: hinc morborum a leprosa materie localium perfectam atque cohaerentem historiam apud eos desiderari. Sic vesicæ duræ, petrosæ, in universo corpore, Arabice Alzella dictæ, quas memorat Avenzoar tract. VII. Libr. II. cap. 8. ad lepram procul dubio pertinuerunt. Ad eandem pertinuit unguinum tuberositas a plerisque descripta & passio alcarez ab Alfaharavio aliquoties visa & descripta, tract. XXIX. cap. 21. ad lepræ genus referenda, ubi apparet nigredo in manu vel pede, & non cessat postea extendi per totum membrum, quousque corrumpitur & decedit, istiusque membri sensus tam tener est, ut aeger ne muscarum quidem adhaesionem super eo loco sustineat. Conf. de his, quæ Arabes in lepra enarranda præstiterunt A. C. Lorry. librum de morbis cutaneis P. I. Sect. I. c. 3. art. 6. & 7. Ill. Hensler in libro *vom abendländischen Aufsätze im Mittelalter*. Hamburg. 1790. 8.

Mediastini inflammationem ejusque exitus varios descripsit Avenzoar L. I. tr. 16. c. 6.

Mentis

Mentis morbos, in certas species, easque summe multiplicatas, divisos, sensuum gravitatem, sive torporem, melancholiam cum febre, leoninam, si aegrotantium incessus gressum leonis refert, caninam, si audaciae fatuitas juncta est, memoriae amissae varias species, amentiam, insaniam amatoriam, caet. accuratius descripserunt Avicenna, Libr. III. fen. I. tr. V. cap. 7—24. Alfaharavius, Pract. tract. I. Sect. II. cap. 26—32. Lycanthropiam, morbum, quem Februario potissimum mense incidere plures Arabes referunt, accuratius descripsit Avicenna, Libr. III. fen. I. tract. IV. cap. 21. 22.

Morbos cutaneos generatim Arabes, & qui eos exceperunt, Arabitas plures descripsisse, quam antea medicis erant cogniti, aliorumque, Graecis cognitorum, medelam accuratius indicasse certum est. Et dolendum utique est, post praeclaros Clmorum virorum Lorry & Hensleri labores, librum adhuc desiderari, qui historiam morborum cutaneorum ab Arabibus & Arabistis enarratorum contineat.

Pericardii in duram et cartilagineam substantiam mutationem, ejusque inflammationem, apostema, qua voce Arabes inflammationem generatim designarunt, dictam, descripsit Avenzoar, Libr. I. tract. XII. c. 5. 7.

Plantam noctis, exanthematis diri genus, primum, A. C. Lorry quoque monente, de morbis cutaneis Part. I. Sect. II. cap. 2. art. 2. descripsit Avicenna, Libr. IV. fen. 7. tr. I. c. 10.

Salivae profluvium, a mercurii vsu inductum, aliaque in interno ore a mercurio sumpto aut inuncto symptomata primum descripsit Alfaharavius, Pract. tract. III. cap. 3.

Spasmodum, tonicorum praesertim, origines in calidis regionibus frequentiores, a decubitu in terram noctis tempore, vulneribus parvis, nervo acu, clavo, vel

similibus puncto, memorarunt Avenzoar, Libr. II. tract. VII. cap. 5. Alfaharavius, Pract. tract. I. cap. 22. 23.

Spinam ventosam primus descripsit, notante quoque Freindio, histor. medic. p. 238. Rhafes contin. Libr. 28.

Stomachi verrucam vidit Avenzoar tract. XV. cap. 3.

Erat polypi, in ventriculo haerentis, genus, tactu percipiendum, cum corporis tabe junctum, quod tamen, postquam in summam maciem, neque minus vitae periculum inciderat aeger, cum alvinis fecibus ex alvo demissum est. Aeger sanguinis profusione & tabe confectus tandem periit.

Variolae et morbilli, dirum morbi genus, quod primas suas origines ex Aethiopia deduxisse videtur, (vid. Michaelis Sarcone libell. Italico sermone conscriptum de variolis Part. I. cap. 1. §. 163. seq.) quodque ex hac Africae parte in Arabiam cum Aethiopum exercitu anno post Christum DLXXII delatum est, (vid. Jo. Jac. Reiske miscell. observat. medic. ex Arabum monumentis Lugd. Batavor. 1746. 4.) quod postea cum lepra aliisque foedis morbis per expeditiones cruce signatorum in Europam translatum esse videtur, & transferre quoque potuerunt Saraceni Hispaniam, Siciliam, Italiae partem tenentes, longe ante Rhafis tempora in Arabia popularis morbi specie grassatum est. Anno enim hegirae XXXV, qui respondet anno post Christum a die Julii decimo DCLV, occisus est Otschmannus chalifa, quem Abi'l Feda annal. moslemicor. pag. 82. faciem pulchram quidem, at variolarum vestigiis signatam habuisse ait, & anno hegirae CXXXVI, qui respondet anno post Christum natum DCCLII obiit Os Saffahus al Ambarae e variolis. (vid. Abi'l Feda annal. moslemic. pag. 144.) Utrumque hoc morbi genus a Rhase primum & peculiari libro esse descriptum notum est. Idem postea descripsere reliqui Arabes, Haly Abbas, pract. Libr. IV. cap. 1. Avicenna, Libr. IV. fen. II. tract.

tract. IV. cap. 6. 7. 8. Avenzoar, Libr. II. tract. VII. cap. 3. Alfaharavius, qui praeclare de iis scripsit, practic. tract. XXXI. cap. 10. ut alios omittam. Cognitam habere variolarum benignam, malignam speciem, formam earum variam, colorem diversum. Symptomata in univervo morbi decursu incidentia, etiam dysenteriam variolosis accidentem, optime descripserunt: ea quoque, quae insequi solent variolas, studio singulari pertractarunt. Methodum medendi antiphlogisticam generosiores omnes ad earum curationem commendarunt. Origines morbi ex peculiari inquinamento eos latebant, eum enim a nutritione foetus in utero ex sanguine menstruo vitato deducebant. Et si popularium morborum causas non ignorabant, miasmatum tamen morbos producentium nullam habuerunt cognitionem, Galeni systemati in morborum enarratione nimis stricte adhaerentes.

Vena Medinensis, Graecis ante Galeni tempora jam nota, in calidioribus terris frequens morbus, descripta, etiam quoad curandi rationem, melius est ab Avicenna, Libr. IV. fen. III. tr. II. cap. 21. cf. Georg. Hier. Velschii exercit. de vena Medinensi ad mentem Ebn Sinac. August. Vindel. 1674. 4. qui capita Avicennae ad hunc morbum spectantia ex Arabico iterum vertit, & ab Avenzoare, Libr. II. tract. VII. cap. 2. qui quoque nigritas eo maxima ex parte laborare primus observavit. Morbum ex alio infecto inter carnem & cutim degente, bobus frequentem, indeque, si in hominem cadit, morbum bovinum appellatum, adustione loci sanandum, enarrat, praeter alios Arabes, Avenzoar, Libr. II. tract. 7. c. 21.

§. 391. Curationes morborum ab Arabibus ad Graecorum mentem esse peractas, facile inde intelligitur, quod Arabes in omnibus, quae ad me-

dicinam pertinent, Graecos sequuti sunt. Galenum in theoria sequentes & a quatuor humorum vitio omnes fere morbos deducentes, in curatione etiam ad hos respexerunt, medicinis, de quibus mox loquar, generosis ad eos aut corrigendos, aut educendos, adhibitis. Non defuerunt iis quoque medicinae superstitiosae magicaeque, etsi non negandum est, eos superstitioni in medicinalibus rebus longe minus inhaesisse, quam Graeci aut Latini medici, post Galenum viventes. Epilepsia affectis versum ex Corano auribus infurrabant *l*). In palatio Eladidi, cui in Aegypti imperio successit Saladinus, imperatorum ex Saracenorum gente nobilissimus, erat tympanum adversus colicam valens, quo pulsato a laborante alvus statim liberari dicebatur *m*). Quo modo medici Arabes in curatione morborum singularem versati fuerint ex morbi, quo Saladinus, quem mox memoravi, tandem periit, historia, ejusque curatione apparet, quam Bohadinus, filius Sjeddadi enarrat *n*). Febre ex bile laborabat Sultanus, eaque acerrima. Medici die quarto morbi venaesectionem decreverunt, qua morbus exasperatus est: erat enim Sultanus temperamenti parum humidi. Postquam ad extremam debilitatem reductus erat, medici sexto die medicamenta diluentia & lenientia praeceperunt. Deliro deinde aegro facto die decimo clyster bis injectus est, & ptisanæ magna copia data, qua effectum

effectum quidem est, ut deliria per intervalla remitterent, mors vero, quae jam imminebat, arceri non potuit.

l) Abul-Pharag. dyn. IX. pag. 163.

m) Excerpta ex Abul-Feda cap. 5. pag. 12. in editione vitae Saladini, a Bohadino fil. Sjedjadi conscriptae, Alb. Schultens. Lugd. Batavor. 1732. fol.

n) Vita Saladini ed. Schultens, cap. 79. pag. 272. cf. excerpta ex Abul-Feda, huic vitae adnexa, quibus fere eadem continentur, cap. 39. pag. 60.

§. 392. Tabernae, in quibus medicamenta simplicia & composita venum prostabant, Arabes primum instituisse videntur, primaque pharmacopoeae apud Arabes mentio occurrit sub Al Mohdii chalifatu, qui imperium ab anno DCCLXXV usque ad annum DCCLXXXV tenuit. Al Chizaren enim, Al Mohdii concubina, cum aegram se esse sentiret, urinam suam ad ignotum medicum deferri iussit, ut is ex ea morbum cognosceret & medelam praeciperet. Delata ea ad Abu Koraisch, exilis fortis pharmacopolam, is gravidam mulierem esse dixit & filium enixuram, hinc nulla medicina egere. Quod praesagium cum eventus verum probasset, Al Mohdi sanitatis suae curam huic pharmacopoeae commisit o): eaque historia probat pharmacopolas his temporibus non solum medicamenta vendidisse, sed etiam medicinam exercuisse. Isaac, Honaini pater (§. 379.), pharmacopoea fuit. Habuere pharma-

U 4

copolae

copolae quoque catalogos medicinarum apud eos venum profantium, neque his jam temporibus permutandorum atque adulterandorum medicamentorum artificia ignorabantur. Extat apud Abul-Pharagium notabilis historia, quae probat pharmacopoeos substituendarum medicinarum nefanda artificia caluisse, neque erubuisse divendere medicamenta, quorum adeo nomina eos latebant p).

o) Abul-Pharag. dyn. IX. pag. 148. 149.

p) Abul-Pharag. dyn. IX p. 167. Sub chalifatu At-Motafemi vixit Zacharias Tiphuriensis, medicus, qui haec de se memoravit: *Cum una cum Aphshino in castris essem, illo Babeco bellum inferente, incidereique sermo de pharmacopolis, dixi ego: nihil a pharmacopola peti potest, quin, sive habuerit, sive non habuerit, apud se illud esse affirmaturus sit. Aphshin ergo catalogum Afrushinensium quendam afferri jubens, viginti circiter nominibus inde descriptis, misit ad pharmacopolas, qui ab illis medicamenta istis nominibus appellata peteret. Negantibus aliis, alii se ea comperta habere affirmarunt, acceptaque a nunciis pecunia, aliquid ex officinis suis illis tradiderant. Aphshin igitur, accersitis, quotquot erant, pharmacopolis, eos, qui nomina ea sibi nota esse negaverant, in castris manere permisit, reliquis amotis.*

§. 33. Non vero simplices tantum medicinas pharmacopolae divendebant, sed compositas quoque & praeparabant, & divendebant, & quidem compositas secundum medicorum praecepta, quae in compositorum medicamentorum libris contineban-

bantur. Primam libri praecepta medicamentorum compositorum praeparandorum continentis in pharmacopoeorum usum conscripti (dispensatorium nostra aetas dixit) mentionem Gregorius Abul Pharagius q) fecit. Imperante chalifa Almo'tazzo (ab anno Christi DCCCLXV usque ad annum DCCCLXIX) Sabur, Saheli filius, nosocomii Jondifaburiensis praefectus, librum composuit, praeter alios, medicamentorum compositorum XXII capitibus comprehensum, quem, ut diserte memorat Abul-Pharagius, in nosocomiis medici, & in pharmacopoeis pharmacopoei sequebantur. Ejus generis quoque librum de medicamentis & alimentis simplicibus & compositis, manu omnium medicorum versatum, teste Bar Hebraeo r), conscripsit Haha, medicus Bagdadensis, qui anno Arabum CCCXCIII vivere desit.

q) Abul-Pharag. dynast. IX. p. 176.

r) Bar Hebraei Chron. p. 289.

§. 394. Res vero medicamentaria per Arabes magnopere culta est. Medicos Graecos post Galenum in eo imitantes, ut ad singulos morbos medicamentorum copiam commendarent, in morborum curatione ita versabantur, ut blanda medicina, efficaci tamen, vterentur, noxasque a medicamentis validioribus caverent: poena enim atrocior in eum animadvertebatur, qui principem quandam inter Arabes virum medicina vio-

U 5 lentiore

lentiore laessisset s). Erant etiam iis commercia & mercaturae cum gentibus, in quarum terris mitia efficacique medicamenta generantur, Indis praecipue. In omnium medicamentorum enarratione, quod Mesues exemplum in primis probat, cujus libri de pharmacis simplicibus solutivis adhuc extant, hoc tenuerunt, ut eorum virtutes sedulo enarrarent, usum ad morbos diligenter praeciperent, noxaeque a vehementiore quocunque medicamento quomodo avertendae essent docerent. Eoque modo praeparationum plurima genera ab iis excogitata sunt, a quibus pharmaceutica chemia initia sua deduxit.

s) Avenzoar tract. XV. cap. 3. Abi Osbaia in vit. Gabrielis Bachtishuae. Jo. Freindii histor. medicinae annexa pag. 341.

§. 395. Primas enim medicinalis chemia Arabibus origines suas debetur, ut non dicam de alchemia, ad quam auri sacra fames, qua prae reliquis gentibus incaluere Arabes, eos impulit, quae vero forsitan medicamentis per chemiam parandis occasionem dedit. Mercurii extincti atque sublimati jam Rhafes meminit. Sublimati venenum omnes paene Arabes cognitum habuerunt. Oleum ovorum ab eodem Rhafes describitur. Idem auctor oleum philosophorum sive benedictum tradidit fuseque explicuit, quoniam modo id in retorta vitrea, valente ad ignis vehementis vim sustinendam, ideoque luto probe obducta, aucto sensim igne

igne ita destillandum sit, vt rubicundum oleum in excipulum transeat. Aquam rosarum stillatitiam parare docuit Mesue, qui primus aquarum destillandarum artificium instituisse fertur *t*). Medicamenta vero per chemiae artem parata Arabes in medicina raro adhibuerunt.

t) Fufe & erudite de his omnibus egit Jo. Freind in historia medicinae pag. 213.

§. 396. Nova nunc aut accuratius descripta ab Arabibus medicamenta enarrabo, ea in primis, quae in Mesues de simplicibus solutivis libro, vnico, qui ex hoc librorum genere ad nos pervenit, continentur. Aloen cum alvi purgatione simul stomachi robur restaurare & sanguinem calefacere ejusque profusiones ciere, hinc saepe lotura, id est aquosa extractione, corrigendam esse, & connubia ejus cum aliis medicamentis ad hanc virtutem infirmandam, primus docuit *u*). Rhabarbari, Graecis noti medicamenti, virtutem roborantem vsunque ad viscerum abdominalium morbos optime enarravit notasque optimi rhabarbari, quod ex India in Arabiam transferebatur, expesuit *x*). Cassiam fistulam, ab Actuario memoratam, descripsit, eamque ad bilem expurgandam commendavit *y*). Tamarindos, ab Arabibus primum in vsum vocatos, descripsit *z*). Myrobalanorum purgantem vim Arabes primum tradidere, & quae de eadem habet Zachariae filius Actuarius (§. 342.), ex Arabibus hausit *a*). Man-

nam,

nam, quae apud Arabes ros dulcis erat, herbis quibusdam, imo lapidibus inhaerens, Actuarius ex Arabibus scriptoribus notam, primum Arabes adhibuerunt *b)*. Purgantem rosarum & violarum virtutem primum ab Arabibus fuisse detectam jam Joannes Costaeus & Manardus *c)* retulerunt. Agarici quoque, fennae, quam tamen Actuarius habebat cognitam, sarcocollae purgans alvum virtus per Arabes innotuit.

u) Mesue de simplicib. solutivis cap. 1. pag. 51. edit. Venet. apud Juntas 1570. fol.

x) Mesue de simpl. solut. cap. 5. p. 55.

y) Mesue ibid. cap. 6.

z) Mesue ibid. c. 7. vid. J. Costaei animadvers. ad cap. 7. pag. 57.

a) Jo. Costaeus in annot. ad Mesuen de simplic. solutiv. cap. 2. pag. 54.

b) Jo. Costaeus ad Mesues cap. 8.

c) Jo. Costaeus ad cap. 10. Manardus ad cap. 11. pag. 61.

§. 397. Saccharum, quod apud Arabes lacryma erat sponte ex arundine saccharifera fluens & solis calore in duritiem versa, quodque pretiosioribus medicinis non Arabes solum, sed etiam Arabistae accensebant *d)*, primum in medicina adhibuerunt, ac si Graeci medici ejus habuere cognitionem, eam ab Arabibus ad eos defluxisse existimandum est. Moscho, quem Avicenna in antidotario frequenter praecepit, primum vsi sunt. Primum vsi sunt argento vivo, extincto quo-

quoque & in vnguenti formam redacto, ad cutaneos morbos, neque ejus praeparationem per sublimationem ignorarunt. Opinionem de auri virtute summa cor confortante haec gens primum habuit, quae in auro omne malorum solatium, omnem vitae felicitatem ponebat. Primum etiam margaritis, serico conciso & hoc modo in pulverem minuto, ad vires corpori conciliandas vfi sunt. Fabularum etiam de lapidum pretiosorum virtute medica primae origines ab Arabibus repetendae sunt. Aromata, quae India habet, cinnamomum, caryophyllos, muscatam nucem, Graecis ex parte cognita, primi in medicina copiosius adhibuerunt. Lapidem bezoar ad venena valere primi dixerunt. Primi quoque nitri cognitionem habuerunt, idque a nitro veterum, quod alcalinus sal mineralis erat e), distinctum esse docuerunt.

d) vid. Aegidii Corboliens. carmen de virtute & laudibus medicaminum, L. II. v. 898. in Leyseri historia poetar. & poemat. medii aevi p. 573. cf. historiam studii medici Salernitani editioni scholae Salernitanae a me praemissam (Stendaliae 1790. 8.) pag. 59.

e) vid. G. Pazmandi idea natri Hungariae veterum nitro analogi. Vienn. 1770. 8.

§. 398. In compositionibus medicamentorum hoc observarunt, vt infestam vim medicamenti fere vbique, alio contrariae virtutis addito, corrigerent. Formae vero, quibus medicamenta
com-

composuerunt, aut praeparata aegris exhibuerunt, hae erant: confectiones, quae cum saccharo tantum praeparari poterant & solidioris formae erant, quam electuaria: condita, quae cum saccharo & melle praeparari solebant: looch, sive loch, fluidius electuarii genus, ad pectoris & pulmonum morbos adhiberi solitum: syrupus, cum saccharo paratus & longa coctione in spissitudinem redactus: iulep, a syrupo in eo differens, quod minus protracta coctione parabatur: roob, seu sapa, vegetabilium inspissatus succus. Reliquae medicamentorum formae hae erant: electuarium, seu antidotus, decoctio, iufusio, trochiscus, pilulae, pulveres, olea cocta, vnguenta, cerata, emplastra *f*). Habuere quoque theriacas, hieras, Graecas compositiones, quibus frequenter utebantur. *g*).

f) vid. Mesues antidotarium electuariorum & confectionum edit. citat. p. 100. & Christoph. Georg. de Honestis exposit. super antidotar. Mesues pag. 102. in edit. citat.

g) vid. Avicennae antidotarium Libr. V. tract. II. ed. Venet. apud Juntas 1608. fol. tom. II. pag. 283.

§. 399. De medicorum statu apud Arabes notandum est, parem eorum cum pharmacopolis conditionem fuisse, eumque, qui morborum medelam in se susceperat, medicum esse dictum, neque poenam iis defuisse, si in medendo aut pigri fuerant, aut infelices: si seduli contra & felices,

felices, maximis praemiis esse adfectos. Salaria annua medici in chalifarum aula medentes jam Omniadarum chalifarum temporibus accipiebant. Erant etiam magistratus quidam medicorum, quique favorem principis sibi conciliaverant, medicis reliquis praeponebantur (§. 377.). Erant qui chirurgiam exercerent, erant qui solam internorum morborum medicinam: erant denique, qui singulari morborum generi, oculorum exempli causa, medicinam facere callerent. Al Haccum, Aegypti praefectum, tumore pedis diuturno laborantem, chirurgus quidam Judaeus, qui in summa obscuritate victum sibi parabat, medicamento sicco appposito sanavit. Mercede curationis amplissima accepta, Al Hakir al Napheus, id est pauperum utilis cognominatus est & in peculiarium medicorum numerum adscitus *b*): ex quo patet medicorum apud Arabes duas classes fuisse, alteram eorum, qui principibus viris medicinam faciebant, alteram qui populo, eosque hinc populares esse dictos. Caeterum Christianorum & Judaeorum, qui medicinam apud Arabes exercuerunt, numerus longe major est, quam ipsorum Arabum, Islamismo addictorum. Syria & Aegyptus permultos medicos tulere, qui in Arabia medicinam exercuerunt. Erant tandem in Arabum urbibus etiam nosocomia, in quibus qui adversa laborabant valetudine victum & medicamenta accipiebant, iisque medici praecerant. Jon-

disa-

disaburiense ad antiquissima in oriente nosocomia pertinet. Nosocomio Rajensi, deinde Bagdadensi Mohammed Ebn Zacharia al Razi prae- fuit *i*), de quo summo medicinae inter Arabes auctore mox loquar. Erant etiam in Hispaniae urbibus Arabum imperio subjectis nosocomia.

h) Gregor. Abul-Pharag. dyn. IX. p. 223.

i) Gregor. Abul-Pharag. dyn. IX. p. 191.

CAPUT XXIX.

Medici Arabes celebriores.

§. 400. Non hic de omnibus medicis Arabibus loquar, quotquot innotuerunt, is enim labor paene infinitus & parum utilis foret: de his tantum dicam, qui libris scriptis & in latinam linguam versis inclaruerunt, quique artis medicae scientia celebres per Europam evaserunt. Catalogum reliquorum, quos studio omisi, quemque facile augere potuifsem, Hallerus exhibet *k*). Temporis, quo ad sua usque tempora floruerunt medici in oriente celebres, ordinem Haly Abbas enarrat, qui, postquam dixerat nullum ad sua usque tempora extitisse medicum, qui medicinam in perfectum systema redegerit, medicos post Graecos suae quoque gentis perstringit, quidque desiderandum sit in eorum operibus recenset *l*). Aaronem, presbyterum Alexandrinum, pandectarum medicinalium auctorem (§. 375.), primum nominat, deinde Joannem, filium Mesue, Nifaburi oriundum, quem

quem dixi §. 377. Hi viri quidem libros medicinales scripserunt, qui vero nostra tempora non attigerunt.

*) Haller in bibl. med. pract. Tom. I. pag. 333. vsque ad pag. 421. bibl. chirurg. Tom. I. pag. 115. seq. bibl. botan. Tom. I. pag. 171.

†) Haly Abbas in prologo L. I. theoreticae, fol. 5. ed. Lugdun. 1523. 4.

§. 401. Post Joannem, filium Mesue, Joannem, Serapionis filium Haly memorat, quem de curatione morborum egisse dicit, quatenus ea per victum & medicamenta effici possit: nihil vero praecepisse de chirurgia & de sanorum diaeta, morbosque permultos omisisse, alios incongruo loco pertractasse, variolarum exemplo, quarum inter abcessus mentionem fecerit. Dubium tamen videtur eruditis, num practicum opus, quod adhuc extat sub Joannis Serapionis nomine, genuinum sit, cum Rhafes in eo citari videatur, qui Joanne, ejus auctore, ferior est *m*): at haec difficultas, ex nominum permutatione & falsa scriptione nata, in quo utroque vitii genere Arabistae in primis laborarunt, vix tanta est, ut hoc opus non a Joanne, qui ante Rhafen vixit, profectum esse putemus. Rhafes enim, qui proximus post Joannem Serapionis filium scriptor est, loca quaedam ex ejus practica adducit, quae hodie adhuc in eadem reperiuntur. Pertractat autem auctor in hujus practicae medicinae brevii

X

libris

libris quatuor prioribus morbos a capite vsque ad pedes, deinde quinto libro de morbis cutaneis, de venenis quibusdam & de mulierum affectibus loquitur. Sexto febres pertractantur: septimo antidotarium continetur. Alius adhuc liber eadem auctori adscribitur, *aggregatus de medicinis simplicibus*, in quo etiam composita medicamenta ad diversos morbos pertractantur. Hunc Freindius ⁿ⁾ recentiorem & ab alio auctore conscriptum esse putat & Hallerus ^{o)} idem probat: citatur enim in eo opere Rhafes, Haly, ipse Serapion, & Davides, Serapionis filius. Morborum in practicae breviario enarratio brevissima est, secundum Galeni de quatuor humoribus theoriam facta, medicamentorum copia infinita. Esserae (§. 390.) descriptio in hoc libro continetur, prima eorum omnium, quae in Arabum medicorum scriptis continentur.

^{m)} Haller bibl. med. pract. Tom. I. p. 344.

ⁿ⁾ Freind histor. medice. p. 234.

^{o)} Haller bibl. med. pract. Tom. I. p. 344. biblioth. botan. T. I. p. 179.

§. 402. Anno hegirae CCCXX, post Christum CMXXXII, fato functus est, & quidem LXXX annos natus, medicus omnium inter Arabes celeberrimus, Mohammed Ebn Zacharia al Razi, vulgo Rhazes aut Rhafes dictus. Rhei, quod oppidum in Persiae provincia Irak aut Chorafana situm est, natus, primo fidicen fuit, deinde, re-
licta

lecta ea arte, ad philosophiae & medicinae studium, cum aetate jam proventus esset, sese contulit. Nosocomio Rajensi, deinde Bagdadensi, ad tempus praefuit. Sub vitae finem ex nimio fabarum esu coecus factus, oculos suos oculario medico, eorum sanationem promittenti, recusavit, cum medicus, interrogatus ab eo, nesciret, quot tunicis oculus esset compositus. Tria scientiarum genera coluisse eum, at infeliciter haec omnia, ei, Abul-Pharagio referente, obiectum est. Alchemiam coluit, at in auro parando tam infelix, ut decem aureorum causa, quos uxori dotis loco debebat, ab ea in iudicium vocatus, in carcerem conjiceretur. Medicinae porro peritiam iactasse; at ipsum lumina perdidisse. Astrologiam & futurorum scientiam venditasse; adversa tamen omnia, quae ei evenerunt, non animadvertisse, nisi postquam in ea incidisset. A scribendo eum nunquam destitisse & chemiae libros XII composuisse, alchemiamque a possibili propius quam ab impossibili abesse putasse, idem auctor refert p).

p) Abul-Pharagius dyn. IX. p. 191. 192.

§. 403. Medicinalis scientiae tantam gloriam consequutus est, ut experimentatoris cognomine ornaretur, & ab Arabibus Galeno nisi superior, saltim par existimaretur. Inter centum medicos electus est, qui nosocomii Bagdadensis curam gereret. Composuit, Abi Osbaja narrante, libros

X 2 CCXXVI,

CCXXVI, quorum paucissimi interitum evitarunt. Attigere tamen nostra tempora continentis amplissimum opus, tomis XII, libris LXX comprehensum, ex Graecis Arabibusque medicis collectum, cujus partem tantum habemus, nec non decem ad Almanforem, Chorasanae dominum, libri: liber divisionum: de antidotis: de affectibus juncturarum: de morbis infantum: antidotarius: de praeservatione ab aegritudine lapidis: de sectionibus, cauteriis & ventosis: de facultibus partium animalium: de pestilentia, in quo libro variolas descripsit. Continentem, magnae molis opus, neque Arabes, Haly Abbate quoque notante *q*), neque Arabistae magni fecerunt, non saepe quoque editum *r*). Maximam vero laudem promeritus est libris decem ad Almanforem, quibus de arte medendi compendiosa introductio continetur: nonusque, qui morborum a capite ad pedes usque curationem complectitur, tanti ab Arabistis habitus est, ut per aliquot saecula doctissimi professores eum in publicis praelectionibus exponerent, multique eum commentario illustrarent, etsi, uti ipsum continentis opus, parum proprii habet, sed ex excerptis ex Galeno aliisque post Galenum Graecis & Arabibus medicis compositus est *s*). Maximam laudem meritus est, quod variolas primus, &, quod praestantius adhuc est, egregie descripsit.

q) Haly Abbas theoric. L. I. prolog. p. 6.

r) Pro-

- r) Propria, quae in eo continentur, exerpfit Haller, in biblioth. med. pract. T. I. p. 365.
 s) Probavit hoc Freind in hist. medic. p. 236.

§. 404. Sub Al Tagei imperio, qui anno hegirae CCCLXXXI chalifatu se abdicavit, floruit Ali Ebno'l Abbas, vulgo Haly Abbas dictus, vir eximius, perfecte doctus, ortu Persa. Studiis literarum operam dedit apud doctorem Persam, nomine Abu Maher. In gratiam regis Adado'd-daulae librum suum Al Malecci, id est regium appellatum, composuit, qui liber vniversam medicinam in epitomen redactam continet: eoque medici, donec Avicennae canon prodiret, in primis vfi sunt. Arabes eum adeo, quoad praxeos praecepta, ipso canone Avicennae, quem vero solidiorem quoad scientiam esse arbitrabantur, praestare putabant t). Libri sunt decem theoricae, totidem practicae, ordine satis concinno elaborati, & systema medicinae vniversae, anatomes, physiologiae, diaeteticae, pathologiae generalis, femioticae, pathologiae & therapiae specialis continentes. Morborum, vt in omnibus medicinae Arabibus scriptoribus, enarratio parca est, neque symptomatum, sed causarum, quae omnes a quatuor qualitatibus, maxime vero a quatuor humoribus deductae sunt. Medicamentorum copia fere infinita. Librum theoricae Constantinus Africanus in compendium rededit tituloque de communibus medico scitu necessariis locis edidit u).

X 3

t) Abul-

f) Abul-Pharag. dyn. IX. p. 215.

u) Haller biblioth. med. pract. T. I. p. 380.

§. 405. Al Kader, chalifa, qui anno hegirae CCCLXXXI inauguratus est, imperante, floruit Abu Ali Hofain Abdalla Ebn Sina, cognomine Al Scheik & Al Reis, Avicenna occidentalibus dictus. Patrem habuit Belchensem, villae procuratorem. Bocharae a patre ad praecceptorem missus est, qui Alcoranum & literas humaniores eum doceret. Cum decem annos compleverat, Coranum & magnam humanioris literaturae partem jam tenebat. Deinde olitorem in Indorum computandi ratione praecceptorem habuit. Abu Abdallam in logices scientia audivit, dein, cum is ipsi non sufficeret, ipse, sine duce, miroque studio philosophiae & mathematices disciplinis operam dedit. XVI annos natus medicinae se applicuit; interea philosophiae tantam operam impendens, ut in studiis plures noctes transigeret somnumque, vino epoto, excuteret. Deinde, pluribus itineribus institutis, Hamdani principis Codbanawaiae minister & Vizierus factus est. Tandem Ispahani, postquam libros permultos scripserat, vinoque & rebus venereis nimis indulserat, colico dolore, qui postea in epilepsiam transiit, affici coepit. Cum convaluisse erat visus, Hamdanum profectus, eodem morbo redeunte, quem clysteribus nimis acribus & nimis copiose ingestis exasperaverat, annos LVIII natus, & anno hegirae CDXXVIII fato functus est x).

x) Vitam

2) Vitam ejus prolixè enarrat Gregor. Abul-Pharag. dyn. IX. pag. 229. cf. vita Avicennae ex Sorfano Arabe, ejus discipulo, a Nic. Massa scripta, edit. Avicennae Venet. apud Juntas 1608. fol. praemissa. Freind. histor. medic. pag. 242.

§. 406. Ingens opus composuit, canonis nomine inscriptum. Reliqua numerosa ejus opera, quae ex parte Hallerus 7) citat, paucis quibusdam libellis exceptis, perierunt. Canonis vero fama ita per univèrsam eam orbis partem, quam Saraceni tenebant, pervulgata est, ut eum alii haud pauci Arabes in epitomen redigerent, & in eundem commentarios scriberent. Adeo celebris idem canon etiam in Europa factus est, ut per aliquot saeculorum spatium nulla alia in medicinae scholis obtinuerit doctrina, in quibus usque ad scientiarum iustaurationem Avicenna feliciter regnavit 2). Continetur autem in hoc canone medicinae theoreticae & practicae systema sermone tam diffuso enarratum, tantaque speculationum & contemplationum vanarum vbertate refertum, ut neque Freindius a), neque Hallerus b) in ejus lectione finem invenire potuerint. Quae vero in vasto hoc opere continentur, omnia ex parte ex Galeno, ex parte vero ex Rhase, Haly Abbate, aliisque Arabibus desumpta sunt.

7) Haller biblioth. med. pract. Tom. I. p. 383. 384.

2) Freind histor. medic. pag. 243.

a) Freind ibid.

b) Haller biblioth. med. pract. T. I. p. 384.

X 4

§. 407.

§. 407. Anno post Christum MXXVIII obiisse dicitur, verum quia Avicennam citavit, cujus obitus in annum post Christum MXXXVI cadit, feriore forsan tempore mortuus est Joannes filius Mesues, Mardini, in Mesopotamia natus, Jacobita, medicus Cairensis. Is librum scripsit canones univversales de medicamentis purgantibus componendis, & symptomatibus, quae alvi purgationem insequuntur, depellendis, nec non purgantium medicinarum simplicium enarrationem & antidotarium (§. 398.) continentem, quo & medici, & pharmacopolae imprimis vti sunt. Propria, quae in eo continentur, Graecisque non dicta, supra (§. 396.) enarravi. In libro de aegritudinibus capitis, colli & pectoris, quem ex Graecis & Arabibus composuit, brevem morborum historiam, causas Galenicis prolixiores exhibuit, medicamentorum vero copiam infinitam commendavit.

§. 408. Al Wazir Abu Merwan Abdelmelech Ibn Zohr, Avenzoar vulgo dictus, ab Averrhoe magnis laudibus ornatus, natus, saltim diu commoratus est Hispali, Andalusiae vrbe. Nosocomio in ea praefuit & regis Almanforis medicus fuit. Annos CXXXV natus, cum prospera valetudine toto hoc vitae tempore vsus esset, Marrocci, anno hegirae DLXIV fato functus est c). Scripsit librum Al Teizir, sive facilitationem regiminis, quem alii etiam cum alia inscriptione edi-

edi-

ediderunt, in quo victus & medicinae praecepta ad morbos corporis humani tradidit. Vir fuit inter omnes Arabes, qui de internis morbis scripserunt, propria experientia plurima usus, hinc experimentator quoque dictus. Internam medicinam & chirurgiam exercuit, casusque permultos morborum & curationum ab ipso peractarum enarrat, neque ea, ubi infelix eventus fuerat, imò nec ea, quae effecerunt, ut in carcerem conjiceretur, silentio praetermittit. Mediaestini inflammatione (non abscessu, ut multi putant, nescientes Arabistas sub apostematis voce inflammationem intellexisse), quam descripsit, ipse laboravit *d*).

c) Freind histor. med. p. 244. Haller. biblioth. med. pract. Tom. I. p. 395.

d) Quae propria habet, fuse enarrant Freind. p. 244. usque ad pag. 254. Haller biblioth. med. pract. Tom. I. pag. 396.

§. 409. Averrhoes, Cordubae natus, & anno hegirae DXCV, aut, ut alii volunt, anno DCIII fato functus, philosophiae magis, quam medicinae, animum applicuit & in Aristotelem in primis multa volumina conscripsit, quam ob causam etiam anima Aristotelis appellatus est. Scripsit compendium medicinae, quod titulo: colliget, inscripsit, Mirammolini Maroccensis jussu, ex aliis libris, ut ipse fatetur, compositum. Neque quicquam proprii habet, nisi quod, Freindio mo-

nente e), hominem semel tantum variolis posse laborare dixerit.

e) Freind histor. med. p. 255.

§. 410. Rabbi Abu Amram Moyse Ben Obaidalla Ben Maimon, Cordubensis, qui in Aegypto vixit & anno hegirae DCV obiit, in majore honore habitus, quod legis Judaicae peritus interpret extitit, quam ob medicinam, quam non exercuit. Extant ejus aphorismi secundum doctrinam Hippocratis & Galeni & tractatus de regimine sanitatis ad Sultanum Babyloniae f).

f) Haller biblioth. med. pract. T. I. p. 399.

§. 411. Abul Casem Calaf Ebno'l Abbas, Albucasis vulgo dictus, idemque cum eo viro, quem sub Alfaharavii nomine saepius citavi, incerti temporis auctor, attamen a Matthaeo Silvatico, qui saeculo decimo tertio exeunte vixit, citatus, ultimus Arabum est, quorum libri medicinales in latinam linguam versi ad nos pervenerunt. Liber theoricæ & practicæ ab eo scriptus, qui sub Alfaharavii nomine a Petro Ricio versus prostat, epitomen, Freindio g) probante, ex Rhase praesertim continet, propriis tamen permultis, quae supra (§. 390.) memoravi, interpositis. Pertinere ad hunc eundem virum de chirurgia librum, Freindius h) probavit. Isque Abul Casem vnicus auctor inter Arabes est, qui hanc medicinae partem in proprio libro pertractavit, & quod ad ejus commendationem facit maxime, in
eo

eo labore ita versatus est, vt Graecis, in primis Paulo Aegineta & Arabibus ante eum viventibus quidem vsus sit, attamen ad ea in primis respexerit, quae vtilia atque necessaria in chirurgiae artificio vsus ipse eum docuisset *i*). Caeteris, de quibus librum primum chirurgici operis integrum scripsit, frequenter vsus est. Altero libro de incisione, perforatione, phlebotomia, & his similibus egit: tertio de fractorum ossium, distorsionis & dislocationis curatione. Quae propria ipsi sunt, enarrata leguntur apud Freindium *k*) & Hallerum *l*).

g) Freind hist. med. p. 257.

k) Freind. p. 258.

i) *Et ego, verba sunt haec ipsius auctoris, in libri chirurgici Part. III. cap. 1. p. 277. edit. Hermanni comitis de Neuenaar, non obviavi in eo unquam bono omnino, et non adeptus sum ex eo illud, quod sum adeptus, nisi propter longitudinem lectionis librorum antiquorum, et studium super intellectum eorum, donec extraxi scientiam illius ex eis. Deinde adhaesi experimento ac studio longitudine vitae meae, caet.*

k) Freind hist. med. p. 257. seq.

l) Haller bibliothec. chirurg. Tom. I. Libr. II. p. 137.

MEDI-

MEDICINAE RECENTIORIS

PERIODUS IV.

Medicina Hippocratis et Galeni in studio medico Salernitano atisque institutis doceri solita.

CAPUT XXX.

Medicinae in occidente progressus ad Scholae Salernitanae usque tempora.

§. 412.

Medicina Graecorum, quae vero pristinae gravitatis atque vtilitatis partem longe maximam amiserat, Graecis imperatoribus orientem tenentibus, neque prius in pristinam integritatem restitui coepit, quam, expugnata a Turcis Constantino- poli, cum doctis viris in Europam, Italiam praefertim, transfret, per magnum temporis spatium inter Saracenos aliasque orientis gentes viguit, a Graecis ad eos translata (§. 369—383.). Medicinae in occidente, in primis Italia, iniqua fata maturiora fuere. Ut non dicam de barbarorum incurfibus, quibus occidentis provinciae a quinti saeculi initio divexatae sunt, quae calamitates vti omnibus literarum studiis, ita medicinae etiam studio obfuerint necesse est, Visigothi, Heruli, qui tandem, rege Odovacro constituto, anno Christi CDLXXVI Romano imperio in occidente finem imposuerunt, quique Herulos exceperunt, Ostrogothi atque Longobardi, literarum scientiis
 tanta

tanta damna intulerunt, vt, quae spatio temporis parvo praegresso, saltim pro saeculi more & ingenio adhuc floruerant, nunc depressae essent, imo extinctae quasi viderentur.

§. 413. Medicina, quam iis etiam temporibus, quibus Romanorum imperium per vniversam orbem erat dilatatum, Graecorumque artes literaeque apud Romanos studiose colebantur, pauci Quiritium attigerant, in qua, si Corn. Celsum excipis, nullus eorum, qui latina lingua utebantur, excelluit, quae adeo Romae potissimum & in Italia id detrimenti accepit, vt ejus scientia aut eorum tantum memoria comprehenderetur, quae alii dixerant, aut scientia medicamentorum (§. 262.), post barbarorum incurfus in Italia fere deleta est. Etsi quidem orientis imperatores, Ostrogothis expulsis per Belisarium, Justiniani imperatorem, supremum imperium tenentes, exarchis tradita a Justino II regiminis potestate, scientias ex oriente & cum eis medicinam in Italiam transmittere potuissent, tanta tamen desidia animos Italorum occupaverat, vt ne vnus quidem medicus horum temporum existat, qui, natus in Italia, ibi medicinam didicerit atque exercuerit.

§. 414. Si vero etiam medicis, saltim his caruit his temporibus Italia, quorum memoriam temporum calamitates non extinxerint, eam tamen sine medicis fuisse non existimandum est.

Clerici

Clerici enim cum animorum cura etiam corporum curam in se susceperant, & sicut in oriente plures extitere, qui presbyterorum, episcoporum munere fungebantur, simulque medicinam exercuerunt, ita etiam in occidente, & in hoc magis, quoniam medicis carebat, eremitae, clerici omnes medicorum officia in se susceperunt. Postquam vero S. Benedictus, Nursinus, ex Umbria Italiae eremita, anno CDXCV Sublacensis, & post duodecim condita monasteria, celeberrimi Casinensis monasterii conditor extiterat, ordineque monachorum Benedictinorum instituto, monachorum, qui in societate coenobiorum vivebant, pater per occidentem & orientem factus fuerat, medicina mox ad monachos transit.

§. 415. Et in his, Benedictinorum praesertim, monasteriis doctrinae aliqua saltem pars culta est. Erat enim institutum Benedictinorum, ab ipso eorum auctore sine dubio profectum, ut literarum studiis operam darent & in omnibus praeclaris disciplinis, ad statum monasticum pertinentibus, conductis ad hoc doctissimis & praestantissimis quibusque viris, suos omnes erudire & nobilitare studerent *m*): erant itaque jam his temporibus, quibus excolerentur scientiae, in Italia instituta, in quibus saltem haec literarum studia florebant, ut monachi in legendo, psallendo, scribendo exercerentur. Scribendi in primis exercitatio, in qua fere soli monachi erant versati, effecit,

vt

vt monachi medicinales codices & crebro describerent, qua opera sine dubio factum est, vt interitum multi effugerent, & ipsi medicinae qualemcunque cognitionem sibi compararent.

m) vid. Flav. Alexandr. Ugonii de dignitate ac praestantia reipubl. Casinens. libr. in Graev. & Burmanni thesaur. tom. IX. part. I. p. 327. & quae ego proposui in studii medici Salernitani historia p. 14. seq.

§. 416. Commercium quoque & mercaturae negotia, quae Italia cum Graecis, & postquam Siciliam & Italiae adeo partem Saraceni occupaverant, cum Saracenis habere non desit, medicinae scientiam qualemcunque per Italiam propagare potuerunt. Erant post Parisinam studiorum scholam, anno DCCCII, consilio Alcuini, a Carolo Magno conditam in Gallia complures scholae, quas in studii Salernitani historia dixi *n)*. Bononiense in Italia gymnasium origines suas a Theodosio II temporibus deducebat, qui anno CDL vivere desierat. Ticinensem scholam Carolus Magnus instituisse, illiusque nepotem, Lotharium, in Italiae civitatibus pluribus similes scholas fundasse Muratorius *o)* probavit. Erant etiam prope cathedrales ecclesias in Italia & Gallia scholae philosophorum, diversarum artium peritiam habentium, & in palatinis principum scholis, quales Carolus Magnus etiam instituit, literarum studia, pro temporum ingenio, tractari solebant.

n) Histor.

- n) *Histor. studii medici Salernitani* p. 30. 31.
 o) v. *Henr. Pantaleo de vir. illustr. German. P. II.*
Murator. diff. ad antiq. medii aevi XLIV. Tom. III.
 p. 883. 884.

§. 417. Haec quidem etsi non probant medicinam in his scholis esse traditam, probant tamen, Italiam atque Galliam magistris non caruisse diversarum artium peritiam habentibus, & Carolum Magnum in primis curasse, ut gentes, quas subegerat, doctrinae quendam, pro saeculi more, cultum acquirerent. Scholas etiam medicas in palatio aperuit p). Monachos adeo Marcus Aurelius Cassiodorius circa annum DLX monuit, ut Hippocratis, Galeni therapeutica ad philosophum Glauconem, ex Graeco in latinum versa, Caelium Aurelianum, Hippocratem de herbis & curis aliudque ex variis auctoribus collectum medicinale opus legerent q). Ut itaque, si etiam iniqua sorte depressa in Italia his temporibus fuisse literarum & medicinae studia appareat, ea tamen non penitus fuisse deleta existimandum esse videatur.

p) *Tob. Köhler primus artis medicae peritia celebris Wintarus. Götting. 1752. 4. p. 15. Haller biblioth. med. pract. Tom. I. p. 424.*

q) *Hos libros monachis suis in bibliothecae suae finibus reconditos se reliquisse testabatur Cassiodorius, in libr. de institutione divinar. literar. vid. meam studii medici Salernitani historiam pag. 34.*

CAPUT

CAPUT XXXI.

Scholae medicae Salernitanae initia et progressus.

§. 418. Salernitanorum vrbs, quae mari adiacet & mercaturae negotia cum Graecis & Saracenis multa gerebat, cujus agrum adeo Saraceni, postquam Siciliam occupaverant, non raro tenuerunt, medicinam & a Graecis, & a Saracenis accipere potuit. Potuit eandem etiam accipere a montis Casinensis monachis, qui antiquissimo jam tempore vario doctrinae genere excelluerunt, & quorum multi medicinae studio inclaruerunt. Ex his fuere Bertharius, ab anno DCCCLI Casinensis abbas r), Alphanus s), Desiderius, Casinensis monasterii abbas t). Constantinus tandem Africanus medicinalem scientiam, quam in oriente didicerat, Salerno & in Casinum montem transtulit.

r) Jo. Bapt. Mari annot. ad Petr. Diac. de viris illustrib. Casinens. cap. 12. in thesaur. Graev. Burmann. t. IX. p. 353. Ex Tiraboschio Jagemannus in libr. *Geschichte der freyen Künste und Wissenschaften in Italien.* Vol. III. part. I. p. 44.

s) Petr. Diacon. de viris illustr. Casinens. c. 19. in thesaur. Graev. Burmann. t. IX. p. 362. & Jo. Bapt. Marus in annot. ad hoc caput. cf. meam studii Salernitani historiam p. 20. 21.

t) Leo Ostiens. chron. Casinens. Libr. III. c. 7. in Muratorii script. rer. Italic. Tom. IV. pag. 416. cf. meam studii Salernitani historiam p. 22.

§. 419. Sed jam ante Constantinum Salerni schola medicorum & medici artis exercitio celebres

lebres fuere. Sique fides antiquo chronico est, quod Antonius Mazza excerpfit, verum non descripsit, medicina antiquissimis temporibus in hac schola discantibus, qui ex variis gentibus Salernum convenerant, diverso sermone tradita est. *Salernitani studii medici primaevi fundatores fuere Rabinus Elinus, Ebraeus, qui primum Salerni medicinam Ebraeis de litera Hebraica legit: Magister Pontus, Graecus, de litera Graeca, Graecis: Adala, Saracenus, Saracenis, de litera Saracenicis: Magister Salernus latinis medicinam de litera latina legit u).* Exeunte saeculo decimo Verdunensis episcopus quidam Salernum profectus est, ut medicis ibi degentibus corporis sui curam committeret x), & Ordericus Vitalis, qui historiam suam ecclesiasticam ad annum usque MCXLI perduxit, medicorum scholas ab antiquo tempore in Salernitana urbe esse habitas diserte memorat y). Ut itaque & ex his, quae adduxi, testimoniis, & ex iis, quae copiosius exposui in studii medici Salernitani historia z), appareat, ad gloriam medicinae sibi comparandam minime expectavisse Italiam, ut principes Arabum scriptorum prodirent, ex quorum scriptis proficeret & Salernitanam medicinalem scholam, etsi per Carolum Magnum, ut multi voluere, fundata dici non potest, tamen ante ea tempora extitisse, quibus Constantinus Africanus medicinam Graecorum & Arabum ex oriente Salernum transtulit.

u) Ant.

- u) Ant. Mazza in vrb. Salernitanae historia & antiquitat. in thesaur. antiquit. & historiar. Italiae Graevii & Burmanni Tom. IX. part. IV. cap. 9. pag. 63.
 x) Hugo Flaviniacens. Chron. Verdunens. Part. I. ad fin.
 y) Orderic. Vital. L. III. ecclesiast. histor. ad ann. 1059.
 z) Quam praemissi editioni regiminis sanitatis Salerni, Stendal. 1790. p. 24.

§. 420. Auxit, post mediam saeculi XI partem elapsam, scholae Salernitanae famam summopere Constantinus, Carthagine oriundus, hinc Africanus dictus, qui, itinere instituto per Asiae & Africae cultiores partes, scientias, quas harum terrarum incolae colebant, didicerat. Babylone, quae antiqua sedes literarum erat, grammaticam, dialecticam, geometriam, arithmeticam, mathematicam, astronomiam, necromantiam, musicam, physicam Judaeorum, Persarum, Saracenorum, Aegyptiorum atque Indorum edoctus est. Indiam deinde adiit, absolutoque post XXXIX annos tandem studiorum cursu Carthaginem rediit. Pulsus denique a civibus suis mala quaevis a magicis ejus artibus metuentibus, navi clam Salernum, cui oppido crebra cum Saracenis & oriente mercatura erat, petiit. Robertus Guiscardus, e Normannorum gente Salernitanus princeps, eum a secretis suis esse jussit. Tandem, postquam medicinam Salerni ulterius coluerat, in monasterium Casinense se recepit, monasticam vitam amplexus. In eo Arabum atque (quod tamen dubium est) Graecorum libris in latinam

linguam vertendis operam dedit tanta gloria, ut orientis atque occidentis doctor alterque Hippocrates appellaretur. Anno tandem MLXXXVII fato in eodem monasterio functus est *a*).

a) cf. de hoc viro scriptores, quos citavi in historia studii medici Salernitani pag. 36.

§. 421. Versiones librorum philosophicorum & medicorum a Saracenis conscriptorum Carolus quidem Magnus jam confici iussisse dicitur; at quoniam ejus temporibus (fato functus est Carolus anno DCCCXIV) libri ex utroque scientiarum genere a Saracenis compositi pauci aut nulli prostabant, fieri non potuit, ut jam his temporibus versiones latinae ex Arabum libris conficerentur. Hinc ex Arabico versiones, a Constantino Africano profectae primis adscribendae sunt, isque vir ad primos referendus est, quo auctore per scriptos libros medicina Saracenorum & magna ex parte Graecorum in Italiam reliquamque Europam devenit. Aphorismos Hippocratis ex Arabico Latinos fecit *b*). Galeni libros aliquot excerptit. Isaac, Honaini filii (§. 379.), versiones ex parte, Haly Abbatis theoricæ libros suo nomine edidit (§. 404.). Sextum adeo Placitum, empiricum (§. 354.), mutatum aliquo modo, & absque veri auctoris nomine edidit *c*).

b) vid. Fabricii biblioth. Graec. ed. Harles L. II. cap. 23. §. 21. Tom. II. p. 542.

c) vid. praefat. meam ad parvillum medicamentor. scriptores antiquos Norimb. 1788. 8. p. 22.

§. 422.

§. 422. Iisdem Constantini temporibus Salerni vixit Gariopontus *d*), qui ad totius corporis aegritudines remediorum libros IV, nec non de febris libros II ex Arabibus maxime & Graecis composuit & libri, qui titulo: *passionarius Galeni circumfertur*, auctor esse dicitur. Iisdem quoque temporibus Salerni vixit Sichelgaita, Guaimarii, ducis Salernitani e Longobardis filia, venenorum scientia, quam a medicis Salernitanis acceperat, famosissima. Ejus temporibus medicorum scholam habentium coetus Salerni erat *e*). Post Constantinum floruit Joannes, Constantini discipulus, libelli forsan, versibus Leoninis scripti, quod regimen sanitatis Salerni inscriptum & totius scholae Salernitanae nomine emissum est, versificator *f*).

d) Hoc probari potest ex Petri Damiani, episcopi Ostiensis loco in L. V. epistolar. ad Pandulf. Cleric. epist. 16. Is ab anno 1030 usque ad annum 1072 floruit & Gariopontum *notum sibi virum honestissimum, adprime literis eruditum et medicum* vocat. Vid. meam studii medici Salernitani historiam p. 39.

e) Orderic. Vital. in histor. ecclesiast. ad ann. 1085.

f) vid. dissertat. de regiminis sanitatis Salernitani auctore librisque scriptis ac editis, quam praemissi edit. regiminis sanitatis Salernitani p. 93. seq.

§. 423. Scholae Salernitanae, quae ab his temporibus floruerat, auctoritatem auxit Rogerius, Siciliae atque Apuliae rex, lege anno MXL data, ut qui mederi morbis vellet, officialibus regis

regis & iudicibus se praesentaret, eorum iudicio discutiendus: utque, qui sua temeritate medicinam exercere praesumerit, carceri constringeretur, bonis ejus omnibus publicatis g). Hac lege prospicere voluit Rogerius, ne subjecti periclitarentur ex imperitia medicorum, efficereque ut Salerni scientiae medicae studerent medici, quam probare debebant prius, quam eam exercerent b).

g) Extat haec lex *de probabili experientia medicorum* inscripta cum Friderici II constitutionibus Siculis in P. Canciani barbarorum legibus antiquis Tom. I. pag. 367.

b) Illustravi hanc legem in tractatione: *Erläuterung der wichtigsten Medicinalgesetze*, quae in Pyl, V. Cl. libello: *Repertorium für die öffentliche und gerichtliche Arzneigelahrheit*, Vol. III. part. I. legitur.

§. 424. Romualdi, archiepiscopi Salernitani temporibus, ab anno MCLVII usque ad annum MCLXXXI floruit Aegidius Corboliensis, qui Salerni medicinae studuerat & in carmine de virtutibus & laudibus medicaminum statum medicinae, qualis suo tempore Salerni fuerat, praeclare exposuit. Erant ejus temporibus multi magistri in physica, qui Salerni medicinam docebant, in iisque non pauci, quibus doctrina erat opus, quosque magis vetuli doctoris ab ore pendere decessisset, quam sibi non dignas cathedrae praesumere laudes i). Salernitana schola ejus temporibus rectorem suum, ex medicorum collegio Salernitano electum, eundem sine dubio, quem hodie

hodie adhuc ex eodem collegio electum Priorem appellant, habuit *k*). Memorat autem Aegidius praeceptores suos, quos Salerni audiverat, Petrum Mufandinum, virum medicinali scientia celeberrimum, Maurum, aliosque medicos Salernitanos, Joannem Castalium, Mufandini discipulum, Salomonem, Ricardum *l*).

i) Aegid. Corboliens. de laudib. & virtut. medicaminum. Libr. III. v. 571. in Leyseri histor. poetar. & poemat. medii aevi pag. 598.

k) Aegid. Corboliens. de laudib. & virtut. medicam. in proleg. ad Libr. I. v. 87.

l) Aegid. Corboliens. L. I. vers. 98. in Leyser hist. poet. & poemat. medii aevi p. 509. L. I. v. 107, 126, 145. 132. L. IV. v. 383.

§. 425. Medicina vero, quae Aegidii temporibus Salerni docebatur, non Saracenorum, sed Graecorum erat. Memorat Aegidius in carmine, quo de virtutibus & laudibus medicaminum egit, in quo argumento Arabes in primis fuerant versati, ne vllum quidem ex Saracenorum gente medicum, & vnicam tantum medicamenti compositionem, quam Saracenicae generali titulo insignivit; Hippocratem vero semel quidem, at cum laude summa, Galenum autem saepissime, eumque vniversi orbis doctorem vocat, quod probat ejus medicinam Salerni maxime esse traditam. Sed Salernitanus ager, medicinarum feracissimus *m*), Monspeliensium, qui jam his temporibus & medicam scholam habebant, & medicamenta

camenta praeparabant atque divendebant, exemplum *n*), quod dum sequebantur Salernitani, in confectionibus praeparandis, praedicandis atque divendendis maxime occupabantur; mutua aemulatio, quae inter Monspeliensem & Salernitanam scholam erat, odiumque, quod ab aemulatione raro abesse solet, in primis vero studium singulare, quod in medicamentis componendis medici post empiricorum sectam deteriore factam, & post Galenum in primis impenderunt, quodque in Salernitana schola post principes rei medicamentariae & rerum ad apothecarios pertinentium scriptores, Nicolaum Praepositum dispensatoriorum & majoris, & minoris auctorem, Platearium, qui in Nicolai dispensatorium commentatus est, & Saladinum Afculanum, instructionis aromatariorum auctorem, tantopere colebatur, ut medici, quod & Aegidii consilium erat *o*), omnem medicinam aliam, praeter medicamentorum scientiam, ad medicum non pertinere existimarent omnesque libros, in quibus nulla medicamenta descripta essent, ad inutiles referrent, satis medico ad artis exercitium esse putantes medicamenta scire. Hinc libros etiam Galeni theoreticos omnes ignorabant, solo libello de arte, quem librum tegni vocabant, excepto: callebant vero de medicamentis omnes.

m) Aegidius Corboliensis de coeli & soli Salernitani qualitatibus agens hos versus habet: de virt. & laud. medicam. L. III. v. 488.

*Sed medicinarum, sibi quis montana ministrant,
Urbs jaculis armata viget: cum morte potenter
Dimicat: exstirpat morbos et fata retundit caet.*

9) Aegidius Libr. IV. v. 638.

*Unde sibi caveant Montani (Monspelienfes) phar-
macopolae,*

Verbofi, vacui, fallaces Quintilianii,

Quos facit artifices attritae frontis egestas,

Quos gloria, quos stimulat et cogit avara dolosi

Ambitio nummi carmen ructare Salernum.

● Aegid. Corboliens. de virtut. & laudib. medicam.
in Leyseri histor. poetar. & poemat. medii aevi p. 503.

§. 426. Nicolaus, Praepositus dictus, quia forte reliquis in studio Salernitano docentibus erat praepositus, saeculi XII ineuntis medicus, cum Nicolao Myrepso (§. 360.) non permutandus, primus omnium dispensatorii ejus formae, quam nostris adhuc temporibus dispensatoria habent, auctor extitit. Dispensatoria duo scripsit, alterum magnum, alterum parvum, quod morborum nomina & medicinarum ad eos enarrationem complectitur, adeoque in medicorum usum compositum est. Dispensario vero magno, ad aromatarios scripto, quod adhuc superest, primus docuit apothecas suis temporibus extitisse praeceptaque dedit apothecae ita constituendae, ut & optimi generis medicamenta simplicia in ea contineantur, & apothecarii modum medicamenta simplicia colligendi, asservandi, ad usum praeparandi, & composita conficiendi perspectum haberent.

Y 5

§. 427.

§. 427. Quod dispensarium quoniam primum est omnium, ad cuius normam omnia reliqua composita sunt, de eo accuratius agendum ejusque argumentum enarrandum est, ut perspicatur, quatenam rei ad apothecas pertinentis his temporibus forma ac ratio fuerit. Prima primi libri parte medicinae ex vegetabili regno, quibus instructus esse apothecarius debet, exponuntur, radices, herbae, folia, flores, aquae destillatae ex plantis, semina, fructus, cortices, gummi, succi: deinde quae ex minerali regno & ex animali: postea aromata pretiosiora (droguas dixit) & laxativae medicinae simplices enarrantur, & haec quidem omnia alphabeti ordine & ita, ut simul enarretur, quonam modo singula colligenda, asservanda, praeparanda sint, & quibus notis num. effoeta sint aut adulterata, cognoscatur. Deinde de vasis, quibus reponi debeant hae medicinae, praecipitur. Aurea, vel argentea auro obducta, aut porcellanea, aut vitrea auctor praefert reliquis. Deinde modi diversi adulterandarum medicinarum & adulterationum cognoscendarum exponuntur, & omnia quidem haec alphabeti ordine. Altera primi libri parte praeparationes simplicium medicinarum enarrantur, ablutio, adustio, excoctio radicum ac seminum, extractio mucilaginis e radicibus & feminibus. Alter liber, qui composita, sive antidotos complectitur, in duos partes divisus est. Prima regulas

gulas componendorum medicamentorum & generales, & in singulis compositionum generibus observandas, complectitur. Harum vero compositionum medicinarum praecepta exponuntur: electuariorum alvum laxantium & non laxantium, opiatarum, trochiscorum, looch, suffus, quod pulverum subtilissimorum genus erat, pulverum, conditorum, conservarum, syruporum, pilularum, emplastrorum, ceratorum, unguentorum, clysterum, suppositoriorum, decoctionum. Eodem libro quoque de analogis medicinalibus, quando per se ponuntur, pro quibus proposita sint & quae esse supponantur, nec non de permutationibus medicinarum simplicium, ingredientium compositionem, sive de quid pro quo, ut vocari talis permutatio solebat, tandem de ponderibus & mensuris agitur. Altera pars antidota a Nicolao Myrepto (§. 360. 361.) & Mesue (§. 407) tradita complectitur, quae apud apothecarios Salernitanos, ut expresse Nicolaus *p*) memorat, non quidem erant usualia, quibus tamen aliquos medicos uti magistraliter putabat. Liber tertius vocum difficilium expositionem in usum pharmacopolarum continet.

p) Nicolaus Praepositus in dispensar. ad aromatarios Libr. II. part. II. proem. fol. 21. edit. Lugdunens. ab ann. 1538. in 4to.

§. 428. Quod dispensatorium Nicolai utrumque et Saladini Afculani dispensarium ad aromatarios

tarios dum lego, mirari summum studium, quo hi auctores exposuere omnia, quae apothecario scitu vtilia esse iudicarunt, fatis nequeo. Miror nefanda artificia adulterandarum atque substitue-
 darum medicinarum his temporibus cognitissima et multitudinem consiliorum ad has fraudes cog-
 noscendas ingeniose et ita excogitatorum, vt
 vsum plurimum in rebus hujus generis medicos
 horum temporum habuisse appareat. Miror poe-
 nas, quibus qui in his fraudibus versabantur,
 affecti sunt. Sic, Saladino referente, Neapoli
 ab Arragonum rege apothecarius, qui carens al-
 bis corallis rubros combussit eosque hoc modo
 albos reddidit, etsi non regis apothecarius erat,
 in mille ducatorum poenam damnatus est *q*).
 Miror solertiam, quam in praeparandis et asser-
 vandis omnibus medicinis praecipiebant apothe-
 cariis, curamque in aquis destillatis conficiendis,
 quae vnica chemiae ad medicamenta ex vegeta-
 bilibus praeparanda his temporibus cognita ratio
 fuit. Aquarum destillationem in duplici vase,
 ponendo alembicum in balneo Mariae, jam Ni-
 colaus *r*) docuit. Laudo denique summam in-
 eligendo pharmacopola et in qualitatibus ejus de-
 scribendis circumspectionem. Ut quietus, mitis
 et honestus esset, eum adeo vxorem ducere ju-
 bebant *s*).

q) Nicolaus Praepos. in dispensar. Libr. I. part. I.
 cap. 1. fol. 1.

r) Nico-

r) Nicolaus Praepos. in dispensar. Libr. I. part. I. cap. 6. fol. 3.

s) *Ultimo dico, quod aromatarius, dum est juvenis, debet uxorem ducere: quia, qui sic fecerit, domabitur juvenus ejus, et sic erit quietus, mitis et honestus, et vacabit continuo facultati suae, imo delectabitur in ea, et sic delectatio perficiet opus ejus cum laude et amicorum copia gloriosa.* Saladinus de Asculo in compend. aromatarior. fol. 288. in Mesues operibus Venet. apud Junt. 1570. fol.

§. 429. Neapolis, Graeca civitas, ab antiquissimis temporibus scholas habuerat diversarumque scientiarum doctores. Has in vnum & univrsale studium vt redigeret Fridericus II, Romanorum imperator & magnae partis Italiae dominus, anno MCCXXIV scholas Neapolitanas renovavit & in vnum quasi collectis scholis Neapolitanis atque Siculis, univrsale omnium literarum studium Neapoli esse iussit, ita tamen, vt Salerno medicinae docendae facultas maneret. Datis stipendiis amplissimis donariisque, magistros, quotquot exquirere poterat, conducebat. Theologos montis Casinensis monasterium suppeditabat: medicinae etiam docendae magistri a condita studiorum univrsitate constituti sunt. Sub personarum & rerum poena mandavit Fridericus, vt nullus scholaris legendi causa exire auderet extra regnum, nec in regno ipso aliquis studere literis easve docere auderet alibi, nisi Neapoli, aut, si medicus esset, Salerni t). Quod manda-

mandatum quidam procurator Terrae Laboris tam sancte exsequutus est, ut etiam scholarum inferiorum magistris a docendis grammatices primis rudimentis interdiceret *u*).

t) Petr. de Vineis Libr. III. epist. 11. pag. 415. edit. quae Basileae, anno 1566. prodiit.

u) Petr. de Vineis Libr. III. epist. 13. p. 419.

§. 430. Sed haec aliaque privilegia, quibus Fridericus Neapolitanum univrsale studium ornavit, Salernitanam scholam non tetigerunt: imo eis, qui medicinae Salerni studuerant, post probatam medicinae scientiam coram medicorum in hac schola docentium collegio, medicinam exercere in terris Friderici imperio subiectis licebat, cum Neapolitanis candidatis post examina medicorum habita literae dandae essent ad regis vicarium, aut ad regem ipsum, a quo tandem medicorum dignitatem & medicinae exercendae licentiam impetrabant. Isque mos diversus in medicinali studio Salernitano atque univrsali Neapolitano hodie adhuc locum habet.

§. 431. Medicinae vero atque medicorum dignitatem in primis auxit Fridericus, partim studii medicinalis occasione data in studiorum univrsitate Neapolitana, cum ante haec tempora medicina in medicinae studio Salernitano tantum doceretur, partim anatomes studio, quod incultum fere post Galenum jacuerat, instaurato: praecepit enim, ut quovis saltim quinquennio humanum

cada-

cadaver incideretur medicique & chirurgi dissectioni interessent; ipse quoque in anatomie animalium optime versatus erat x): partim etiam legibus medicinalibus datis, praeter Rogerii legem (§. 423.) primis omnium, ex quibus omnes leges medicinae & medicorum causa latae profluxerunt y). Hae leges & studiorum medicinalium ordinandorum rationem continent, & ea comprehendunt, quae ad medicinalis artis exercitium spectant, nec non ea quae ad confectionarios, stationarios, sive medicamenta & componentes, & dividentes.

x) In ejus reliquis de arte venandi cum avibus multa ad avium anatomiam pertinentia occurrunt. vid. Haller. biblioth. anat. L. III. §. 113. pag. 140.

y) Constitutiones hae ad medicinam & ad medicos pertinentes leguntur in Friderici II constitutionum Neapolitanarum sive Sicularum Libr. III. tit. 34. in P. Canciani barbarorum legibus antiquis, Tom. I. p. 367. 368.

§. 432. Medicinae studia quod attinet, tyro-nem, prius quam ad medicinae studium accederet, logicae per triennium studere oportebat, quo exacto ad medicinam transibat. Tempus quinque annorum ad medicinae studia praescriptum erat, quo magistros audire debebant tyrones libros authenticos Hippocratis & Galeni interpretantes, & quidem tam ad theoreticam, quam ad practicam medicinae partem pertinentes. Quo facto non ad examina admittebantur, nisi per annum

num integrum cum consilio experti medici aegris medicinam fecissent. His omnibus peractis tandem ad examina admittebantur, praesente officiali regio instituenda Salerni a medicinae magistris, iisque superatis jurejurando praestito pollicebantur, ipsos formam curiae (regia decreta ad medicos & rem medicam pertinentia) haecenus observatam servaturos: denunciaturus, si aliquis confessionarius medicamenta sua minus bene confecerit: tandem se pauperibus medicinam gratis facturos. His praestitis literis ad regem acceptis Neapolitani praxeos libertatem a rege impetrabant. Nullique licuit medicinam exercere in omnibus terris imperii Romani, nisi Salerni, aut Neapoli probato. Unde & in Germania multi medici, qui in Salernitana schola, aut Neapolitano studio medicinam didicerant & scientiam probaverant, extiterunt, medendi morbis immunitatem habentes z). Et hae quidem constitutiones Doctorum in medicina dignitati & academicis, quos dicunt, gradibus prima initia dederunt. Frederici enim temporibus ii tantum doctores vocabantur, qui scientias docebant: magistri vero in physica, qua voce medicinam medium aevum expressit, vocabantur, & qui medicinam docebant, & qui post artis scientiae in examinibus documenta data probaverant, se libertate praxin medicam exercendi indignos haud esse a).

z) vid.

z) vid. Moehsen, V. Illustr. opus praestantissimum: *Geschichte der Wissenschaften in der Mark Brandenburg, besonders der Arzneywissenschaft, von den ältesten Zeiten an, bis zu Ende des sechzehnten Jahrhunderts.* Berol. 1781. 4. Period. II. §. 26. pag. 297. seq.

a) vid. quae hac de re differui in studii medici Salernitani historia pag. 75. seq.

§. 433. Ad medicos hae leges spectabant: Qui aegris medicinam faciebat a rege non approbatus, bonis publicatis annua carceris poena culpam luebat. Aegros ad minimum bis die visitare medicum oportebat, aegroque requirente, semel nocte: legeque constitutum erat quantam pecuniae summam medico pro singulis visitationibus ab aegro postulare liceret. Nullam societatem cum confectionariis medico inire licebat, neque proprias habere stationes, sive apothecas. Salerni vel Neapoli in medicina legere vel magistri nomen assumere non licebat, nisi diligenter examinatis in praesentia officialium regis & magistrorum artis ejusdem. Neque, nisi Salerni & Neapoli, in medicina & chirurgia legere licebat.

§. 434. Duos viros circumspectos & fide dignos, corporali sacramento adstrictos, confectioni electuariorum & syruporum (ob mel, quod nocivas habere qualitates putabatur, sacchari loco ad haec medicinarum genera electum *b*) ac aliarum medicinarum interesse oportebat: Salerni vero confectiones per magistros in physica approbandae

Z

bandae

bandae erant. Ipsi confectionarii jure jurando obligati erant, vt confectiones secundum praedictam formam (dispensatorii nempe) & qualitatem medicamentorum artis lege fideliter conficerent. In eos, qui contra faciebant, publicatione bonorum mobilium animadvertebatur: in ordinatos vero ad confectiones, fraudis in mandato ipsis officio reos, capitis supplicio. Confectiones praeparare confectionarium suis expensis oportebat, neque confectiones venum prostantes habere, nisi jure jurando probasset, se omnes secundum dispensatorii iussa & sine fraude parasse: neque quid lucraretur confectionarius de confectionibus ab ipso paratis suae voluntati commissum erat, sed lege constitutum, quid emolumenti a quoque confectionum genere legitimum esset. Apothecae autem non vbique in regno, neque in omnibus, sed in certis tantum civitatibus extabant.

b) Aegid. Corboliens. L. II. v. 398. apud Leyser. p. 573. cf. histor. studii medic. Salernitan. p. 59.

§. 435. Chirurgiae prospexit Fridericus, lege data, vt nullus chirurgicus ad practicum admitteretur, nisi testimoniales literas obtulerit magistrorum in medicinali facultate legentium, quod per annum saltem in ea medicinae parte studuerit, quae chirurgiae instruit facultatem, & praesertim anatomen humanorum corporum didicerit, sine qua, vt recte monuit optimus Imperator, nec incisiones salubriter fieri possunt, nec factae curari.

rari. Tulit etiam Salernum chirurgos horum temporum celeberrimos, Rogerium, Brunonem, Lanfrancum, Mediolanensem, qui Salerni medicinam & chirurgiam didicerat, & in patriam postea reversus *practicam suam, quae dicitur ars completa totius chirurgiae, ex Arabum in primis libris composuit.* Pulsus patria cum conjugē liberisque anno MCCXCV Parisium adiit. In facultatem medicorum cum recipi non posset, quoniam peregrinus erat & in conjugio vivebat, lex enim erat ut facultatum focii vitam, monachorum more, coelibem agerent, cum Joanne Pitardo, Ludovici Sancti & Philippi Pulchri chirurgo, fraternitatem iniit, Cosmam & Damianum patronos habentem pauperumque valetudinem gratis curantem. Chirurgi huic societati adscripti ob togam, doctorali similem, togati (*chirurgiens de la robe longue*) appellabantur c).

c) Corte notizie istoriche intorno a medici scrittori Milanesi. Milano 1718. p. 15.

§. 436. Medicos vero tulit Salernum ad saeculi vsque XVI initia Trotulam, quae auctor libri de morbis mulierum esse dicitur, Cuffonem, quem Lanfrancus Plateario antiquiorem facit d), Joannem de Sancto Paulo e), Joannem de Procida, vesperae Siculae famosum auctorem f), Matthaeum Silvaticum, Mantuanum, pandectarum medicinae, quae adhuc extant & in quibus interpretatio obscurarum vocum in libris Arabum latine

Z 2

versis

verfis & Arabistarum continetur, quique se anno MCCXCVII Salerni esse versatum ipse testatur g), Joannem Nicolaum, Joannem Vincentium & Joannem Vitum de Rogeriis, Franciscum Alphandum de Salerno, Benvenutum Graffionem de Hierusalem, vt reliquos omittam, quos in historia studii Salernitani dixi h).

d) Lanfranc. in art. complet. chirurg. doct. I. tr. III. cap. 6.

e) Lanfranc. ibid.

f) Mazza cap. 6. p. 22.

g) *Et ego vidi bruculos* (locustarum genus) *Salerni anno dominicae incarnationis 1297.* Matth. Silvatic. pandect. medic. f. voc. *bruculus.*

h) pag. 88. seq.

MEDICINAE RECENTIORIS

PERIODUS V.

Medicina Arabistarum.

CAPUT XXXII.

Medicina Saracenorum per Arabistas in Europam translata.

§. 437.

Et si quidem Salernitani ad Constantini Africani vsque tempora Graecorum imprimis medicinam tractasse atque docuisse videntur, Arabum tamen etiam medicinam per Constantinum acceperunt eamque professi sunt, non tamen ita, vt huic tantum

tantum inhiantes Graecorum placita negligenter: ipsa enim lege Friderici II praeceptum erat, ut magistri in physica Salernitani & Neapolitani non Arabes, sed authenticos libros Hippocratis & Galeni interpretarentur (§. 432.). Quae lex sequenti tempore ita mutata est, ut praeter hos Graecos Avicennam etiam Salernitani exponerent *i*). Et tamen licet hoc Salerni & Neapoli esse factum dubitari non possit, & in utrumque studium multi ex univ. Europa & ex oriente adeo medicinalis scientiae discendae causa confluerent, Graecorum medicina in univ. Europa usque ad saeculum medium XV inculta & extincta quasi jacuit, Arabum vero medicina, quae sola & docebatur, & exercebatur, ita vixit, ut ex libris tegni (§. 425.) Galeni, sive, ut eum vocabant, Galieni tyrones quidem prima medicinae praecepta haurirent, Arabes vero medici principes in univ. scientia medica viri esse putarentur. Hinc in Arabistis idem, qui in Arabibus historiae morborum & evidentium causarum neglectus: idem abditarum causarum ex quatuor humorum genere & quatuor qualitatibus studium: eadem omnium, quae in singulis morbis mutata sunt, ex quatuor qualitatibus & quatuor humoribus explicatio: eadem medicinarum multitudo, eadem forma & ratio: idem compilationis studium, idem adeo dicendi genus. Arabes enim summum medicae doctrinae exemplum exhibuisse,

quod vel e longinquo sequi summa laus esset, horum temporum communis erat opinio.

i) Ant. Mazza in vrb. Salernit. histor. & antiquit. c. 9. in thesaur. antiq. & historiar. Italiae Graevio-Burmann. T. IX. p. IV. p. 68. 69.

§. 438. Facilior itaque fuerit occasio medicinae Arabum per Europam propagandae, quam Graecorum, necesse est. Eam suppeditarunt Saraceni Hispaniam tenentes aliasque provincias, ad quos Europaei reliqui, cum alia occasio nulla esset, medicinae, philosophiae, astrologiae, in qua principes esse orientales antiqua fama erat, discendae causa conveniebant. Hi vero magistros suos intelligere non poterant, nisi Arabum linguam callerent: idque effecit, vt Arabum sermo per Europam vulgator fieret. Iudaei, quibus cum Saracenis vivere licebat, qui adeo Sorae, quod Asiae oppidum est, academiam habebant, medicorum officio in Europae regionibus omnibus fungebantur: libri vero eorum medicinales aut Hebraico idiomate, aut Arabico, aut Syriaco, aut Rabbinico, verbo orientali sermone, conscripti erant. Cruce signatorum expeditiones Arabicam, Syriacam linguam etiam inter Europaeos pervulgarunt, his enim Europaeos, ob crebra cum Saracenis in oriente colloquia, carere non potuisse, satis credibile est k). Morbi calidis regionibus proprii, epidemici, qui non raro inter signatos cruce stragem maximam ediderunt,

derunt, morbi cutanei, quibus in his terris Europaei exercebantur, lepra, quae cum cruce signatis in Europam redeuntibus Galliam, Angliam Italiam maxima vi invasit, medicinae necessitatem incutiebat, & quidem ejus, quae medelae horum morborum praecepta traderet, adeoque orientalis atque Saracenicae. Et etsi quidem neque Siciliam, neque Italiae particulam, quam occupaverant, Saraceni diu tenuere, neque ex Sicilia adeo in vicinam Salernum Arabum medicina transit, tenuere tamen Aegyptum orientisque terras alias, quae mercaturam plurimam cum Italia habebant. Ex his regionibus cultus, doctrina Saracenorum continuo in Italiam defluerunt, neque ex interpretibus Arabum, quorum copiam haec tempora maximam tulerunt, multi sunt, qui non Italiam aut Hispaniam pro patria agnoscerent, & maxime quidem Italiam. Unde patet, Italis crebriorem & magis continuam medicinae Saracenorum occasionem fuisse, quam Hispanis aliisque gentibus.

k) vid. Jo: Matth. Schroeckh, V. *Illustr. comment. de utilitate expeditionum cruciatar.* Viteb. 1776. 4. Sect. I. §. 8. pag. 29.

§. 439. Ad Graecos adeo, imbelles hominum genus atque effoetum, scientia medicinae Saracenorum redierat, & Zachariae filium, Aetuarium, multa ex Arabibus hausta proposuisse supra (§. 342.) retuli. Hi sua latinis communicantes

Z 4

Ara-

Arabum medicinam, Graecorum medicinae admixtam, ad eos, quorum intererat talia scire, transferre facile potuerunt. Non defuere itaque viae, per quas Arabum medicina in Europa talis evadere potuit, qualis facta est, celebratissima nempe omnium, in cujus interpretatione elapso demum saeculo Guernerus Rolincius desierit.

§. 440. Arabistarum vero, seu eorum medicorum, qui in medicina docenda atque exercenda Arabes sequuti sunt (latino-barbaros alii dixerunt), quorumque tempora, si Constantinum Africanum, qui primus versiones ex Arabica in latinam linguam conficere instituit, ad eos refert, ab altera saeculi XI parte incipiunt, genus duplex fuit. Alii in vertendis Arabum libris in latinam linguam versati sunt, idque genus, quod ad medicinae incrementa nihil contulit, nisi quod Arabes medicos latinitate, eaque & pro saeculi ingenio, & linguae Arabicae ignorantia, pessima & semi-arabica donavit ¹⁾, lubens praetereo. Alterum genus in exercenda medicina & libris medicinalibus scribendis occupatum erat. Arabes quidem imitabatur, neque alium ordinem atque scribendi formam, quam Arabibus usitatam, servabat, neque aliam theoriam docebat, quam Galenico-Arabicam: propria tamen quaedam et priscis non dicta suis compilationibus et contemplationibus intexuit.

¹⁾ cf. Freind in hist. medic. p. 289. 290.

§. 441. Hinc in ea medicinae parte, quae morbos cognoscere & curare docet, multa nova invenisse aut excogitasse Arabistas non existimandum est, neque adeo semper coepta ab Arabibus continuasse. Addiderunt interdum his, quae congesserant, quaedam, quae in Arabibus, quos legendi nobis facultas est, quidem non reperiuntur, forte tamen ab aliis, qui in bibliothecis latent, dicta esse potuere. Leporam, elephantiam & reliquas hujus morbi species multi eorum descripserunt, & quaedam dictis de hoc morbo ab Arabibus addiderunt *m*).

m) vid. Hensler, V. III. vom abendländischen Ausätze im Mittelalter. Hamb. 1790. 8.

§. 442. Sequitos esse Arabistas in morborum originibus explicandis Arabes, jam retuli. Attamen eos si in vlla re, in hoc tamen superarunt, ut eorum quidem theoriam omnem haberent verissimam, externas vero morborum causas ab astrorum influxu deducerent, quod in morbis per populum grassantibus imprimis fecerunt, & in quo eos etiam medici post restauratam Graecorum medicinam ex parte saltim sequuti sunt. Astrologiae studium, quod ex Arabia in Europam prius devenisse videtur, quam reliquae scientiae, quodque minus in Arabum medicinam, quam in res eorum publicas domesticasque influxerat, medicinae primum Arabistae intulere, & cum eventus varios ex astrorum influxu explicare ab Arabibus

Z 5, fuissent

fuiſſent edocti, ſucceſſiones morborum, popularium praefertim, eorumque origines externas hi primi ex aſtrorum conjunctionibus adverſove poſitu explicaverunt eoque modo effecerunt, vt naturales horum morborum atque inquilinae cauſae demum cognofcerentur, poſtquam uſus docuerat eos eadem cauſa agente ſub euſusque ſideris adſpectu oriri.

S. 443. Haec vero laudis particula iis non adimenda eſt, quam perficienda apothecariorum arte, diſpenſatoriis concinnandis, & proponendis praeceptis in collectione, aſſervatione, praeparatione, compositione, diſpenſatione medicamentorum obſervandis meruere. Ad nobiliores hinc Arabiſtas, qui in hac artis medicae parte inclaruerunt, pertinuiſſe exiſtimandum eſt, praeter jam dictos Nicolaum, Platearium, Aegidium Corboliensem, Saladinum Aſculanum, Petrum Hiſpanum, ſub Joannis XXI vel XXII nomine poſtea Romanorum pontificem, libri, qui theſaurus pauperum inſcribitur, auctorem, Dinum de Garbo, expoſitionum ſuper canones generales de virtutibus ſimplicium medicamentorum Avicennae auctorem, Chriſtophorum Georgium de Honeſtis, commentariorum in Meſues libros de ſolutivis aliisque remediis compositis auctorem, Bartholomaeum Montagnanam, librorumque auctores, qui herbarii & ortuli ſanitatis titulo prodierunt,

S. 444.

§. 444. Caeteri Arabistae omnes cum Galen-
num & Arabes duces sequuti sint, atque saeculis
vixerint, quibus eruditio omnis deleta, saltem
extra monasteria, videbatur, vix multa propria
proferre potuere: hinc quoque eos tantum enar-
rabo, quos majore doctrina, pro saeculi more,
floruisse constat. Rogerius Baco, prope Ilce-
striam Angliae anno MCCXIV natus, postquam
Oxonii studia inceperat, Lutetiae continuaverat,
primus inter Anglos mathematices, astronomiae,
optices praefertim, chemiae & medicinae auctor
extitit. Chemiam auri conficiendi causa coluit,
& operationes chemicas plerasque, quae hodie
in usu sunt, cognitatas habuit. Auri tincturam,
ossa, quae in corde cervi reperiuntur, ad lon-
gaevitatem commendavit n).

n) vid. de eo & permultis, quae in physica & optica
cognita jam habuit, Freind in histor. medic. p. 287. seq.

§. 445. Petrus de Abano, sive de Apono, a
patria ita dictus, qui anno MCCL vivere coepit,
vir inter Arabistas horum temporum doctissimus
extitit. Graeciam petiit, Graecorum sermonis
discendi causa, dein Parisiis mathematicae, astro-
logiae, physiognomiae, chiromantiae, geomantiae,
medicinae studuit, postea in universitate
Patavina magister in physica factus. Tandem
cum Bononiae medicinae exercitio quaestum fe-
cisset atque in magicarum artium suspicionem in-
cidisset, excommunicatus & in excommunica-
tione

tione fato functus est, quam ob causam ad ignis supplicium post mortem damnati effigies cremata publice dicitur. Scripsit libros ad astrologiam & venenorum scientiam pertinentes. Maxime claruit libro, quem conciliatoris differentiarum, quae inter philosophos & medicos versantur, titulo anno MCCCIII scripsit, in quo diversas medicorum Graecorum, Galeni & Arabum sententias persequutus est o). Idem Mesues (§. 407.) librum de aegritudinibus capitis & pectoris ad pedes usque deduxit.

o) Vitam ejus scripsit nuper Grunerus, V. Illustr. in libro: *Almanach für Aerzte und Nichtärzte*. 1789. pag. 173.

§. 446. Arnaldus de Villanova, celeberrimus suorum temporum medicus, alchymista, practicus, Symphoriano Campegio p) teste, anno MCCC natus & anno MCCCLXIII fato functus, Parisiis primum medicinae studuit, deinde post decem annos in hac universitate studiorum peractos, Mönspelienses medicos audivit, inde Italiam, ad Pythagoreos philosophos audiendos concessit. Hebraicam, Graecam, Latinam linguam calluit, & medicinae laude tanta floruit, ut & a Friderico, Siciliae rege, in magno honore haberetur, & ab eodem ad pontificem Romanum sanandum mitteretur, in quo itinere mortuus est. Referendus est quodam modo ad Salernitanos medicos, quod & Salerni domino serviebat, & commentarium, qui
anti-

antiquissimus & celebratissimus omnium est, in regimen sanitatis Salerni conscripsit. Scripsit etiam commentarios in Galeni libellum de mala complexione & in Hippocratis aphorismos quosdam, in quo librorum genere primus inter Arabistas extitit. Ab alchymistis nostro adhuc tempore cultus atque quaesitus, in theoria & praxi medica Saracenos sequutus est, quos adeo in Hispania audivisse dicitur *q)*. Lepram, morbum frequentem suis temporibus, accurate descripsit, libello de signis leproforum edito. De diaeta, tam in morborum omnium genere, quam in primis sanorum, cui, Arabum & scholae Salernitanae exemplis ducti, Arabistae permulti operam peculiarem impendebant, libros scripsit, quos aevum ejus magni aestimabat. In his regimen sanitatis ad Arragoniae regem, alius liber, simplici regiminis sanitatis titulo editus, libellus de regimine castra sequentium & libellus de retardanda senectute eminent. Scripsit quoque libros de muliebribus affectibus, multaue de ornatu mulierum tradidit. In rebus ad theologorum doctrinas pertinentibus aliter sensit, quam saeculi indoles ferre volebat: inde, quod in odium monachorum & clericorum incidit, multa passus est.

p) Symph. Campegius in vita Arnaldi, quae praefixa legitur operibus Arnaldi, cap. 1. cf. meam studii medici Salernitani histor. p. 101.

q) Freind in hist. medic. p. 292.

§. 447. Ad eadem tempora pertinent Albertus Magnus, Germanus, magicis & vanis rebus inhaerens, libelli famosi de secretis mulierum auctor, Simon Januensis, qui Nicolai IV pontificis Romanorum capellanus extitit, onomastici medicinarum auctor, Bernhardus de Gordonio, Monspeliensis medicinae professor, lili medicinae, quod anno MCCCXV scripsit, auctor, in quo morborum curationem ad Arabum mentem persequutus est, Dinus de Garbo, Avicennae interpres, Nicolaus Bertruccius, qui anno MCCCXII floruit, collectorum totius medicinae compilator, Gilbertus Anglicanus, Alexandri Tralliani, Rhafis, Avertrhois epitomator, qui saeculo XIII aut XIV vixit, Johannes de Gaddesden, Rosae Anglicae, quam ex Arabibus compilavit, auctor, philologus, poeta, astrologus, rebus magicis inhaerens & opibus corradendis inhians, Thaddaeus Florentinus, regiminis sanitatis & commentariorum in Galenum de arte parva, nec non in Hippocratis aphorismos, prognosticum, librum de diaeta auctorum & Johannitii isagogen auctor, Gentilis de Fulgineo, Thaddaei auditor, Galeni, Avicennae interpres, Jaecobus de Dondis, aggregator Patavinus dictus, promptuarii medicinae, ex Arabibus hausti, auctor, Bartholomaeus Glanville, qui in libro, de proprietatibus rerum quae ad medicinam pertinent, ex Constantino Africano hausit, Volescus de Taranta, philonii pharmaceutici auctor,

auctor, in quo morborum cognitionem & curationem persequutus est, Jacobus de Forolivio, Hugo Bentius, Senensis, expositionum in Hippocratis aphorismos, Galenum & Avicennam auctores.

§. 448. Chirurgia aliquanto clarius, recte momentibus Freindio *r*) & Hallero *s*), his temporibus enituit. At nocuit arti, quod omnis linguarum cognitio his temporibus apud clericos erat, quos ipsos lex saeculi XII & concilii Turnesiensis anno MCLXIII a sanguinis effusione quacunque prohibebat, donec Bonifacius VIII, pontifex Romanus, eos iussit penitus a chirurgia abstinere. Sed idem concilii dicti decretum aliaque decreta conciliorum, quae enarravit Moehsen, vir illustris *t*), quibusque omnibus clericis monachisque medicina omni exercenda interdicebatur, ut adeo ab Honorio III, Romanorum pontifice, omnes clerici excommunicarentur, qui medicinae vel studerent, vel eam exercerent, effecere, ut laici, qui medicinae atque chirurgiae operam dabant, majorem occasionem haberent & administrandi chirurgiam, & proprias observationes instituendi. Hinc cum in medicorum libris, qui his temporibus scripti sunt, appareat, auctores eorum Arabes & Galenum descripsisse, chirurgi quidem etiam genium atque indolem temporum sequuti sunt, attamen multa propria iis immiscuerunt, quae a Galeno, Albucasi aliisque Arabibus dicta

dicta corraferant. Sic etfi Arabes exscripsit Rogerius Salernitanus (§. 335.), ad propriam tamen experientiam subinde provocat. Eodem modo in chirurgia scribenda versati sunt Brunus & Theodoricus, ita tamen, vt, cum Brunus Arabes exscripsisset, Theodoricus Bruno eodem modo vteretur, multa tamen, quae vsus eum docuerat, inspergeret.

r) Freind histor. medic. p. 307.

s) Haller biblioth. chirurg. L. III. Tom. I. p. 143.

t) Moehsen *Geschichte der Wissenschaften, besonders der Arzneiwissenschaft*, Period. II. §. 26. p. 296. seq. (Nic. Riegels) de fatis faustis & infaustis chirurgiae commentat. Hafn. 1788. 8. §. 14. p. 260. seq.

§. 449. Gulielmus de Saliceto, qui anno MCCLXX fato functus est, pleraque quidem ex Albucasi aliisque mutuatus est, attamen ipse professus est, chirurgiam ex aliorum libris perdisci non posse, sed opus esse, vt, qui eam recte cognoscere velit, operationes videat ipse praestetque. Sarcocoles curationem exactiorem primus tradidit. Cauteria, Albucasis auctoritate ductus, frequenter in morbis externis sanandis adhibuit. Eum, et quidem non nominatum, penitus exscripsisse Lanfrancum (§. 435.), Freindius auctor est u).

u) Freind histor. medic. pag. 312.

§. 450. Guido de Cauliaco chirurgicum opus suum anno MCCCLXIII scripsit, quod per aliquot saecula,

faecula, potissimum in Gallia, classici operis locum tenuit. Legerat omnes fere libros Guido, qui suo tempore extabant, Galenum, Arabes, recentiores. Deinde ad quamcunque curationem, quoties scriptores dissentiebant, sententiam cujuscunque exposuit suamque addidit: hinc fere chirurgicum opus ejus compendii eorum loco habendum est, quae ante ejus tempora in chirurgia scripta fuerant. Ipse quoque masculam chirurgiam atque efficacem adhibuit, & etsi administrationes difficiles chirurgicas non attigit, calculi sectionem, cataractae curationem, reliqua, tamen trepano, aliis instrumentis, & generosioribus medicamentis usus est, cum chirurgi ante eum fere omnia per medicamenta, incantationes, invocationes sanctorum, caet. corrigere tentassent x).

x) Propria, quae habet, excerpterunt Freund hist. medic. pag. 312. Haller biblioth. chirurg. L. III. §. 83. Tom. I. p. 157.

MEDICINAE RECENTIORIS

PERIODUS VI.

*Medicinae Galeni et Hippocratis restauratae per Europam
prima initia.*

CAPUT XXXIII.

De his, quae ad medicinam Graecorum restaurandam contulerint.

§. 451.

Non defuisse penitus verioris & a contemplationum sordibus purgatae medicinae studia in Italia;

A a

lectum

lectum esse Hippocratem, Galenum, Caelium Aurelianum, quorum codices extabant in eadem provincia, temporibus, quibus nulla adhuc medicorum schola extabat (§. 417.); traditam fuisse Salerni, ante Constantini Africani tempora, medicinam non Saracenorum, sed Graecorum, Hippocratis & Galeni, neque doceri potuisse Salerni primis post scholam medicam in hac vrbe conditam temporibus medicinam Arabum, quae quippe nondum extabat perfectior; Constantinum Africanum Haly quidem Abbatis & aliorum quorundam Arabum medicinales libros in Italiam & in latinam linguam transfuisse, attamen & Graecis fuisse usum, & his in primis quidem; primam adeo, quae ad nos pervenit, aphorismorum Hippocratis versionem in latinam linguam a Constantino esse profectam eumque aliis quoque Graecis & latinis medicis usum fuisse, supra (§. 420. 421.) probavimus. Probavimus quoque ex lege, a Frederico II, Romanorum imperatore, studii medici Salernitani, vniversitatis Neapolitanae & medicorum ac medicinae causa data, Hippocratis & Galeni authenticos libros eos fuisse, qui a magistris in medicina praelegi in scholis atque explicari solebant (§. 432.).

§. 452. Galeni medicina ad Arabes, ab his ad Arabistas transfierat, ab vtraque gente non multum mutata. Hinc quam Arabistae acceperunt, medicina, non Arabum genti propria, sed Galeni &

& Graecorum fuit. Hanc quidem maxime ex Arabibus hauserunt Arabistae, Arabes etiam imitantes in omnibus, ut quidam adeo inter eos extent, qui, ut Arabes eo exactius adsequuti viderentur, formulas adeo, quae in scribendo a Mohammedanis tantum observari solent, imitati fuerint, tamen, cum ingenium Arabicae medicinae id erat, ut in compilatione versaretur, id quoque sequuti sunt. Compilarunt sua ex Arabibus quidem maxime: & cum Arabes Hippocratem & Galenum magni fecissent, pluresque Arabistarum in terris viverent, in quibus sermonis Graeci cognitionem adsequi non difficile erat, Graeci fontes iterum legi sensim atque explicari coepti sunt.

§. 455. Pertinent ad hos, qui Graecis usi sunt, praeter Rogerium (§. 435.), Theodoricus (§. 448), qui Hippocratem, Galenum, Alexandrum Trallianum legit, Petrus de Crescentiis, anno MCCXXX natus y), qui, libris XII ruralium commodorum scriptis, Varronem, Columellam, Palladium, Geoponicos Graecos non solum se legisse probavit, sed multa quoque loca ex iis adduxit, Petrus Hispanus (§. 443.), commentariorum in artem parvam Galeni, in Hippocratis prognosticon, Philaretum de pulsibus, Theophilum de urinis auctor, Jacobus de Partibus, qui glossarium in Alexandri practicam scripsit, Gerardus Carmonenfis, Hispanus, versionibus latinis Arabum

est

A a 2

me-

medicorum celeberrimus, glossularum super Hippocratis prognosticon auctor, Turrifanus de Turrifaniis, commentarii in Galenum de arte parva auctor, Petrus de Apono (§. 445.), Matthaeus Silvaticus (§. 436.), Thaddaeus Florentinus (§. 447.), Gentilis de Fulgineo (§. 447.), Arnaldus Villanovanus (§. 446.), Thomas de Garbo, libri Galeni de febrium differentiis interpretes, Galeacius de Sancta Sophia, libelli introductorii in parvam artem Galeni auctor, Nicolaus de Anglia, commentariorum in Galenum de elementis, de crisibus & de facultatibus naturalibus auctor, Jacobus de Forolivio (§. 447.), Joannes Sermoneta, quaestionum subtilissimarum super librum aphorismorum & super librum tegni auctor, Hugo Bentius, Senensis, Michael Savanarola, prognosticorum ex Hippocrate collector.

y) Haller biblioth. botan. Tom. I. p. 225.

§. 454. Hoc modo jam inter Arabistas medicinalis scientia sensim ita dilatata est, ut fontes, ex quibus medicinae cognitio haurienda esset, non solis Arabum libris comprehendi intelligeretur. Interpretati quidem Arabistae, quos enarravi, Graecos ita sunt, ut loca difficilia neque expedirent, neque quae observaverant docuerantque antiquiores, aut confirmarent nova observatione, aut illustrarent, aut confutarent: sed secundum Arabum systema (§. 384—399.)
potius

potius eos interpretati sunt, ita ut, quidquid erat observationis in Hippocrate, per ratiocinia Galenico-Saracénica, & quidquid contemplationis in Galeno, per Arabum verbosiores definitiones & distinctiones illustrarent.

§. 455. Misera fors, ad quam imperium Constantinopolitanum sensim adactum est, crebri barbarorum insultus, provinciae per eos direptae, lites de rebus ad religionem pertinentibus, persecutiones, quae ab his abesse nunquam solent, effecere, ut Graecorum non pauci, relicta Constantinopoli & provinciis Constantinopolitano imperio subjectis, in Italiam confugerent. Expugnata denique a Turcis Constantinopoli multi Graeci, & pro saeculi ingenio literati viri, in aliis Europae partibus incolumitatem & vitae praesidia quaesiverunt. Artes & scientiae Graecorum cum his in reliquam Europam, Italiam praesertim, translatae: Graecorum sermo in Europa reliqua vulgatiore factus. Nunc Graeci codices sensim conquisiti lectique: nunc Graecorum scriptorum in latinam linguam versiones confici coeptae.

§. 456. Contulit ad priscam doctrinae omnis & medicinae formam instaurandam typographica ars, his temporibus inventa, mox pervulgata & ad eum perfectionis gradum proventa, ad quem alias artes tam brevi temporis spatio non pervenisse historiae docent. Et licet etiam in initiis

typographicae artis non statim priscorum librorum exempla multiplicata fuerint, neque mox editi sint Graeci, Graece exscripti: tamen Arabistarum ex Arabico versiones antiquorum medicorum & versiones quaedam librorum medicinalium ex Graeco factae mox typis mandatae sunt. Latini medici & alii latini scriptores ad medicinam pertinentes non longo post inventam artem typographicam temporis intervallo typis exscripti sunt, Plinius, Cornelius Celsus.

§. 457. Hanc omnia (§. 451—455.), in primis vero exempla librorum typis exscriptorum multiplicata, & opera, quae Hippocratis, Galeni libris typis exscribendis exeunte saeculo XV impensa est, effecerunt, ut non ad solum Galenum, non ad solos Arabes & Arabistas legendos medici impellerentur, sed ut alios quoque medicos legerent, discerentque, quod haecenus ignoravisse erant visi, alia adhuc dari medicinae systemata, alias doctrinas, aliasque medicinae & discendae, & exercendae vias, praeter eas, quas vnicas & vnice veras esse haecenus fuerant arbitrati. Nunc sensim, Hippocrate praesertim duce, observationum studium iterum agitari coeptum, eademque ratione contemplationes non deletae quidem sunt, vis tamen, quam in practica medicina habuerant, sensim minuta est.

§. 458. Causas externas univ ersales morbos non raro producere, nunc demum recte intellectum

atum est. Cum vero astrorum posituram in humanam vitam omniaque, quae in orbe terrarum eveniunt, influere antiqua, praesertim per orientales populos Saracenosque agitata esset opinio, morborum omnium, inprimis popularium, ratio ab infesto siderum influxu deduci sensim & primum quidem (quod mirandum est, quod Arabes astronomiam astrologiae praesertim causa colebant) per Arabitas & Neo-Graecos coepit. Nunc non tantum quae nova in morbis accidebant & prius non visa, sed vulgaria quoque planetarum concursui astrorumque conflictui adscribi solebant: inde mutata sensim τῆς αἰτιολογικῆς in medicina facies & ratio: inde verae morborum origines neglectae, ideoque etiam medelae aut non, aut difficillime, nec sine praegressis mortibus plurimorum, quaesitae.

§. 459. Incitarunt ad medicinae studia, quae restaurari coeperant, novi morbi, qui his temporibus Europam invadebant. Anglicus sudor, qui anno MCDLXXXIII in exercitu Henrici VIII saevire coepit, & ante medium saeculum decimum sextum iterum plane desit, stragemque summam, talemque edidit, ut pugnaretur quidem arte medendi, exitium vero opem superaret. Veneris morbus, quem alii anno MCDXCIII in Europam ex Indiae occidentalis insulis translatum esse in Hispaniam per Christophori Columbi socios existimant 2), alii antiquiorem (leprae for-

2701

A a 4

fan

san progeniem) esse, & his temporibus homines intensiore vi exercere coepisse existimare videntur *a)*, petechiae, antiquus morbus, Hippocrati jam notus, quae anno MDI in Italia iterum visae sunt. Dira symptomata, quae venereo praesertim morbo juncta erant, mortes ab eo inter atrocissimos cruciatus creberrimae, plures, ut de eo scriberent, incitarunt, quibusdam adeo morbum proprium, quaeque ipsi passi fuerant pessima quaeque, ignorata foeda causa, describentibus *b)*. Hic in primis morbus ad augendam medicinam contulit. Diligentius excoli coepit priscorum studium, ut num antiquus sit, num novus morbus, intelligeretur: morbi ipsius historia accuratius descripta est, quam reliquorum morborum omnium, ut, quos cruciatus eo adfectis pariat, appareret: medicamentorum permultorum antea ignotorum experimenta facta sunt, ut medela morbo suppeteret, qua saltem non diu caruit: dubitari primum denique de astrorum in morbis generandis influxu coeptum est, cum medici naturalem & foedam ejus morbi causam mox perspicerent.

z) Jo. Astruc de morbis venereis libri VI. Paris. 1740. in 4to. Christophorus Girtanner in libro doctissimo: *Abhandlung über die venerische Krankheit* Vol. I. Götting. 1788. 8.

a) Dissertation sur l'origine de la maladie vénérienne, dans laquelle on prouve qu'elle n'a point été apportée de l'Amérique, & qu'elle a commencé en Europe

rope par une epidémie. Par M. S(anchez). Paris 1752. 12. Ejusdem viri libellus qui sine nomine auctoris prodiit: examen historique sur l'apparition de la maladie vénérienne en Europe & sur la nature de cette epidémie. a Lisbonne, 1774. 12. Hensler in libro doctissimo: *Geschichte der Lustseuche, die zu Ende des funfzehnten Jahrhunderts in Europa ausbrach*. Vol. I. Altona, 1783. 8. Ej. libellus contra Girtannerum scriptus: *über den Westindischen Ursprung der Lustseuche*. Alton. 1789. 8.

6) Joseph. Gruenbeck de mentulagra, alias morbo Gallico, 1503. 4. Ulr. de Hutten de guajaci medicina & morbo Gallico liber. Mogunt. 1519. 4.

§. 460. Nova per aequor via ad orientalem Indiam, a Lusitanis & ad occidentalem Indiam Americamque per Christophorum Columbum detecta, effecere, vt navigationes & crebriores, & diuturniores fierent. Penuria victus vegetabilis, aquae recentis, hominum in navibus multitudo, immundities, effecere, vt nova morbi nautis infestissimi species nasceretur. Scorbutum nautarum dicunt. Descripserunt hunc morbum primum Joannes Echius c), Balduinus Ronseus d).

c) Jo. Echius de scorbuto, vel scorbutica passione epitome. Prodiisse hunc librum, se legisse refert Hallerus biblioth. med. pract. T. II. p. 59. jam ann. 1541.

d) Bald. Ronsei de magnis Hippocratis lienibus Pliniique stomacace & scelotyrbē, seu de vulgo dicto scorbuto. Antwerp. 1564. 8. Criticam scorbuti historiam exhibuit Jo. Lind, on the scurvy. Part. I. cap. 1.

§. 461. Medici, excerpere & dicere iterum ab aliis dicta soliti antea, ipsis his novis morbis

impulsi sunt, ad nova haec & infesta hominibus, quae natura produxerat, contemplanda, novorumque morborum novas medicinas quaerendas. Qui eventus commode in ea tempora incidere, in quibus ipsum priscorum medicorum studium restauratum est. Horum normam nunc sequuti, mox hos ipsos morbos & medicamenta ad eos valentia perdidicerunt. Venerus morbus, qui ex America adlatus in Europam jam his temporibus putabatur, impulit Europaeos, qui auri sacra fame coacti Americam petebant & novi orbis naturalem historiam negligebant, ut terram, quae morbum tam dirum produxisset, medicamenta quoque ad eum produxisse arbitrarentur. Sic guajacum detectum est, summa ad venereos morbos medicina. Permultae aliae valentes ad gravissimos morbos medicinae ex novo orbe postea adlatae sunt, ipecacuanha, jalappa, balsama, cortex Peruvianus. Sic post inventum novum orbem morborum multitudo quidem aucta est, multiplicata vero etiam medicamenta sunt.

§. 462. Medicorum, qui priscam medicinam restauravere, haec merita fuere, ut Graecis & latinis probatoribus medicis ad formanda medicorum ingenia vterentur; ut eos sequerentur, imitarentur; ut Galenum quidem in theoria sequerentur, hac tamen non univrsam medicinam comprehensam esse putarent; ut Arabes primi taxarent, quod contemplationum & speculationum

num plenam totam medicinam fecissent; vt observandis morborum causis manifestis, decursui, operam darent, viderentque, quid faceret natura in morbis, quid ferret: vt puriore dictione majoreque ingenii cultu vterentur: vt novos morbos describerent, inveniendis medicamentis ad eos insudarent, neque desinerent, nisi ad pertinax malum pertinaci medicina inventa: vt denique & solitos morbos studiosius observarent, & non raro singulos eorum casus describerent.

§. 463. Pertinent ad hos viros Alexander Benedictus, Patavinus professor, summus felixque practicus, observator, in veteribus strenue versatus, dictione vtens, pro saeculi ingenio, nitida. Pestem praeclare observavit, ejus contagia cognovit sanamque rationem eam curandi praecepit. Morbos in libro de omnium morborum causis, signis, curationibus ad Graecorum mentem praeclare descripsit. Anatonem restauravit.

§. 464. Maxime autem ad priscam medicinam restaurandam contulit Nicolaus Leonicensis, vir doctissimus, acer Arabum & Arabistarum inimicus, primus inter Italos de morbo Gallico scriptor e), Galeni librorum multorum diligens & accuratus in latinam linguam translator. Multum quoque ad veterum lectionem usumque augendum contulit, praeter Marfilium Ficinum, Platonis interpretem doctissimum, Theodorus Gaza, Aristotelis, Theophrasti, Hippocratis aphorismorum interpres. Pertinent porro ad eos, quorum opera Graecorum medicina restaurata est, Georgius Valla, qui medicinam ex Graecis contractam proposuit & vertendis veterum Graecorum libris operam dedit, Hermolaus Barbarus, Antonius Benivenius, libri celeberrimi de abditis morborum

rum & sanationum causis, in quo singulares morborum historiae enarratae sunt, auctor, Petrus Antonius Rusticus, Symphorianus Campegius immensae multitudinis librorum ex Graecis & Arabicis collectorum artifex, Jacobus Berengarius Carpensis, anatomes primus post Benedictum, atque verior restaurator, Ludovicus Caelius Rhodiginus, Joannes de Vigo, chirurgiae auctor, Ulricus de Hutten, acerrimi ingenii homo, Desiderius Erasmus Roterodamus, encomii medicinae auctor, qui doctrina & exemplo suo ingenia hominum flexit, Thomas Linacer, Galeni interpres, Eobanus Hessus, poeta non ignobilis, poematis de tuenda valetudine auctor, Joachimus Camerarius, Jason a Pratis, Petrus Brissotus, vir plane Hippocraticus.

e) Girtanner Vol. II. p. 10.
 S. 465, Summam quoque laudem meruere his temporibus Guil. Copus, Janus Cornarius, primus inter Germanos medicinae Hippocraticae instaurator, Hippocratis, Aetii, Pauli, aliorum auctorum Graecorum permultorum translator & editor, Joannes Manardus, Eucharius Röslin, Joannes Guinterius, Andernacus, Michael Angelus Blondus, Hieronymus Fracastorius, Leonhardus Fuchsius primus compendii medicinae ad veterum mentem compositi auctor, Otto Brunfels, Hieronymus Thriverius Brachelius, Nicolaus Massa, Albanus Torinus. Memoranda quoque sunt medicinae forensis, post Caroli V constitutionem criminalem, et antea Bambergensem constitutionem ejusdem argumenti datam, prima initia.

CON-

CONSPECTUS CHRONOLOGICUS.

Olympiad.	Ante Chri- stum.	Urb. Con- dit.	
LXXXVII: 3.	428	324	<i>Hippocrates Cous</i> , medicorum princeps. Natus Olymp. LXXX: 1. Mortuus Olymp. CII: 1. vid. Fabricii biblioth. Graec. ed. Harles. L. II. cap. 23. §. 2. Vol. II. p. 509. 511. Christoph. Saxii onomast. literar. Tom. I. P. 44.
-----	-----	-----	<i>Polybus</i> , Hippocratis gener. Vid. supra §. 106. & Fabric. biblioth. Graec. L. II. cap. 23. §. 34. Vol. II. p. 610. edit. citat.
LXXXIX: 1.	422	330	<i>Socrates</i> , philosophiae ethicae parens. Nat. Olymp. LXXVII: 3. Mort. Olymp. XCV: 1. vid. Saxii onom. t. I. p. 45.
XCV: 1.	398	354	<i>Plato</i> , Atheniensis, Academiae parens. Nat. Olymp. LXXXVII: 4. Mort. Olymp. CVIII: 1. <i>Ab Olympiad. CII. usque ad Olympiad. CXXIII. schola medicorum Hippocrateorum §. 106—142 floruit.</i>
CIX: 2.	341	411	<i>Aristoteles</i> , Stagirités, Peripateticorum princeps, hoc anno in palatium Philippi, Macedonum Regis,

Olympiad.	Ante Chri- stum.	Urb. Con- dit.	
			Regis, venit ingenioque Alex- andri praeesse coepit. Natus Olymp. XCIX: 1. Mortuus Olymp. CXIV: 3. vid. Diog. Laert. L. V. Sect. 1—35. Saxii onomast. literat. Tom. I. p. 76.
CXI: 4.	336	418	<i>Alexander Magnus</i> regnare coepit. Natus Olymp. CVI. Mortuus Olymp. CXIV.
CXIV.	324	430	Hoc tempore floruerunt medico- rum Hippocrateorum princi- pes <i>Herophilus</i> , Chalcedonius §. 102—136. & <i>Erasistratus</i> , Ceus. §. 138. seq.
CXIV: 2.	321	431	<i>Theophrastus</i> , Eresius, Aristote- lis discipulus, hoc anno prae- ceptoris successit in peripato. Natus est Olymp. XCVII: 1. Mortuus Olymp. CXXIII: 1. vid. Diog. Laert. Libr. V. Sect. 36—57. Saxii onomastic. T. I. p. 83.
CXX: 4.	295	457	<i>Epicurus</i> , Gargettius, philoso- phus. Natus Olymp. CIX: 3. Mortuus Olymp. CXXVII: 2. vid. Diog. Laert. L. X. & nos su- pra §. 184—187. cf. Saxii onomast. T. I. p. 93.
CXXI: 3.	292	460	<i>Erasistratus</i> in aula Seleuci mo- ratur, magnam gloriam conse- quutus,

Olympiad.	Anno Christi.	Urb. Con- dit.	
			quatus, detecto Antiochi, Se- leuci, filii, amore novercae, Stratonices, depereuntis mor- bo. vid. Suidas f. v. Erasistrat- us.
CXXII : 2.	289	463	<i>Aesculapius</i> , draconis forma, Epidaure Romam transfertur. vid. sup. §. 242. seq. Epit. Livian. L. XI. Valer. Maxim. L. I. de mirac. cap. 2.
CXXIII : 4.	285	469	Circa haec tempora, saltim aevo, quod intra Olympiad. CX-CXX est, florere Diocles Carystius & Praxagoras Cous, scholae Hippocrateae medici, nec non ejusdem scholae medici Plisto- nicus, Philotimus, Mnestheus, Dieuches, Chrysippus, Antige- nes, Medius. vid. §. 127-129. Florere etiam ab Olymp. CXXI Herophili discipuli, Manteias, Callimachus, Bacchius, Zenon. Erasistrati discipuli Strato, Apollonius, Apollophanes, Se- leucienfis.
			<i>Olympiad. CXXIII. Philinus</i> , <i>Cous</i> , (vid. §. 150.) <i>Herophi- li discipulus</i> , <i>medicinam a ra- tionali disciplina abscidit</i> , <i>oc- casione ab Herophilo, praecep- tore suo, accepta.</i> <i>A Philino Serapion, Alexandri- nus, qui primus omnium ra- tiona-</i>

Olympiad.	Ante Chri- stum.	Urb. Con- dit.	
			<i>tionalem disciplinam nihil ad medicinam pertinere professus est. v. Celf. in praef. ad L. I. pag. 3.</i>
CXXV: 2.	277	475	<i>Zeno, Citieus, e Cypro, philo- sophiae Stoicae parens. Natus Olymp. CIV: 3. Mortuus Olymp. CXXIX, vel CXXX. vid. Diog. Laert. L. VII. Sect. 1—164; Saxii onomast. T. I. p. 94.</i>
CXXVII.	270	483	<i>Heraclides Tarentinus, Apol- lonii duo, Menodotus, Sex- tus, empiricorum principes, circa haec tempora floruisse vi- dentur.</i>
CXXXVI: 3.	233	520	<i>M. Porcius Cato, vir Cenforius, historicus, optimus orator, opti- mus imperator, optimus fenator (Plin. VII. hist. nat. c. 27.), rusticorum Latinorum prin- ceps, natus est. Fato functus est anno U. C. 605.</i>
CXL: 2.	217	535	<i>Archagathus, Lysaniae filius, Graecus medicus, e Pelopon- neso Romam venit. vid. §. 248.</i>
CLIII.	167	585	<i>Agatharchides, Chidius, philo- sophus & historicus, qui de dracunculis primus scripsit, cir- ca hos forte annos floruit. vid. Voss. L. I. hist. Graec. c. 20. Saxius T. I. p. 129.</i>

Ni

Olympiad.	Ante Chri- stum.	Urb. Con- dit.	
CLVIII.	147	605	<i>Nicander</i> , Colophonius, carmi- num scriptor & medicus floruit.
---	--	650	<i>Asclepiades</i> , Prusienfis, Bithy- nus, Romae ex rhetore medi- cus factus, sectae methodico- rum primus conditor, medicus celeberrimus (§. 188—203), circa haec tempora fato functus est. vid. Jo. Lud. Bianconii epist. de Celsi aetate p. 41. in edit. Celsi Lugd. Bat. 1785. 4.
CLXXIX: 2.	61	691	<i>Mithridates</i> devictus a Pompejo M. mori cogitur. Pompejus omni regia praeda potitus, ejus observationes de medicinis per libertum suum Leñaëum in- sermonem latinum jubet trans- ferri.
CLXXXIII: 3.	44	708	<i>C. Julius Caesar</i> omnes medici- nam Romae professos & libera- lium artium doctores, quo li- bentius & ipsi urbem incole- rent, caeterique appeterent, ci- vitate donavit. vid. §. 254.
---	--	---	<i>Themison</i> , qui primus metho- dicorum sectam instituit post As- clepiadem praeceptorem suum, circa haec tempora fato functus est. vid. Joa. Lud. Bianconii epist. de Celsi aetate. p. 41. in Celsi edit. citat.
CLXXXVIII.	27	725	<i>A. Cornelius Celsus</i> , domo Ro- manus, non quidem, vt videtur,

B b

medi-

Olympiad.	Ante Chri- stum.	Urb. Con- dit.	
			<p>medicus, de arte tamen medica cultissime scripsit. Eum floruisse sub Cajo Caligula, qui ab ann. post Christum 37—41 imperio Romanorum praefuit, putat Saxius, in onomast. Tom. I. p. 237. sub Tiberio illustris quondam Ernesti, in Jo. A. Fabricii biblioth. lat. cura Ernesti L. IV. cap. 4. Tom. II. p. 36. Sed eum floruisse prius, quam Antonius Musa Augustum contraria medicina curaret, probavit Jo. Lud. Bianconius, in epist. de Celfi aetate. p. 42.</p>
CLXXXVIII: 3.	24	728	<p><i>Aemilius Macer</i>, Veronenfis, quem Ovidius citat, physici & medici argumenti carminum scriptor.</p> <p>Obiit Olymp. CXC: 4. Urb. Condit. 737.</p>
CLXXXIX: 2.	21	731	<p><i>Antonius Musa</i>, libertus & medicus Octaviani Caesaris. Eo anno Marcellum <i>Ψυχρολασίαις</i> & <i>Ψυχοποσίαις</i> cum curare vellet, occidisse dicitur. vid. Dio Cassius Libr. LIII. p. 517. ed. Leunclav. & meum Progr. de Antonio Musa, Augusti medico. Altorf. 1786. 4.</p>

Xeno-

Saeculum I. Principib. Cajo Caligula	Post Christ.	
37—41.	--	<i>Xenocrates</i> , Aphrodisiensis, medicus Graecus, auctor libri, qui interit, de utilitate ex animalibus percipienda, & libri, qui adhuc superest, de alimentis ex aquatilibus. Reliquos ejus libros, qui interierunt, citat Hallerus in biblioth. med. pract. T. I. p. 170.
Claudio I. 41—54.	--	<i>Q. Rhemmius Fannius Palaemon</i> , Vincentinus, Grammaticus & carminum scriptor, argumento Hieronymi, in chron. Eusebiano ad Olymp. CCVI. p. 160. Ejus carmen de ponderibus & mensuris adhuc extat.
	--	<i>Scribonius Largus</i> , Designatianus, (si id muneris nomen est, ut vult Cl. Bernhold in praefat. ad Scribon. edit. 1786. praemiss. p. 9.) medicamentorum libri inter Romanos auctor, hunc librum suum ad Cajum Julium Callistum, Claudii imperatoris libertum, argum. Tacit. annal. XI, 29. & 38. scripsit. Vid. quoque Jo. Rhod. in not. ad Scribon. p. 3. seq.
	--	<i>Veſtius Valens</i> , medicus Romanus, adulterio Messalinae, Claudii Caesaris, nobilitatus. Plin. L. XXIX. c. 1.
Nerone. 54—68.	--	<i>Andromachus</i> , Cretensis, Neronis Augusti archiater, ejusdemque filius Andromachus, itidem Neronis archiater. <i>Ταλνν</i> , sive theriaca, celebratissimum medicamentum, ab Andromacho seniore composita & versibus Graecis descripta. Vid. Fabric. in elench. medicor.

B b a

cor.

Saecul. I. Post
Principib. Christ.

64

cor. veter. p. 60. 61. in bibl. Graec. Vol. XIII.

Pedanius Dioscorides, Anazarbeus, Cilix, non empiricus, vt vult Fabricius, in biblioth. Graec. L. IV. e. 3. Vol. III. p. 89. sed dogmaticus, nobilissimi operis de materia medica scriptor. Libros de paratu facilibus medicamentis Andromacho feniori dedicavit.

-- *Erotianus*, vel *Herotianus*, *Erotion* etiam & *Herodion* dictus, expositionem vocum Hippocratis, quam edidit, Andromacho archiatro Neronis inscripsit. vid. Jo. G. Fr. Franzii praef. Erotiani, Galeni & Herodoti glossaria in Hippocratem. Lips. 1780. 8. p. 15. Saxii onomast. literar. T. I. p. 256.

-- *Democrates*, archiater.

-- *Asclepiades*, Pharmacion dictus, nobilis medicamentorum auctor.

-- *Crinas*, Massiliensis, medicus Romanus, vid. Plin. L. XXIX. c. 1.

-- *Charmis*, Massiliensis, qui imitatione Antonii Musae ductus frigida, etiam hybernis algoribus, lavari persuasit meritque aegros in lacus, teste Plinio. L. XXIX. c. 1.

-- *Thesalus*, Trallianus, qui methodum complevit, vt sectae dignitatem teneret multosque discipulos nactus est, Neroni librum dicavit & epistolam ad Neronem scripsit. cf. Haller biblioth. med. pract. T. I. p. 176.

Atbe-

Saecul. I.	Post Christ.	
Vespasiano.	- -	
69—79.		<i>Athenaeus</i> , Attaliensis, sectae pneumaticorum medicorum conditor, Neronis ultimis, aut Vespasiani temporibus floruit. cf. Cl. Osterhausen histor. sectae medicor. pneumaticor. Sect. I. §. 1. p. 15. vid. & supra §. 234.
	78.	<i>Cajus Plinius Secundus</i> , Veronenfis, aut Novocomensis, philosophus, grammaticus, historicus, jam Nerone principe florere coepit, editis L. VIII. dubii sermonis teste Plinio juniore, Epist. III. §. 5. hoc tamen anno, vel superiori 77. evulgatis historiae naturalis libris, vivo adhuc Vespasiano Augusto, Titoque jam sexies consule, immortalem nominis gloriam consequutus est. Natus est sub Tiberio, anno post Christ. 23. Extinctus est A. C. 79. vid. Fabric. biblioth. latin. cura Ernesti. L. II. c. 13. Tom. II. p. 179. Haller biblioth. botan. cap. 40. Tom. I. p. 91. biblioth. med. pract. T. I. p. 184. Saxii onomast. literar. T. I. p. 265.
Domitiano.	- -	
81—96.		<i>Aretaeus</i> , Cappadox, medicus post Hippocratem omnium celeberrimus, circa haec tempora vixisse videtur. Saltem post Neronem vixit; antidoti enim <i>διὰ Σηλιών</i> , cujus auctor Andromachus erat, meminit. de curat. chronicor. morb. L. I. c. 4. p. 134. ed. Jo. Wigan. vid. Jo. Wigan. dissert. de Aretaei aetate, in ejus edit. Aretaei, Oxon. 1723. fol. pag. 11. seq.

B b 3

Rufus,

Saecul. I. Principib. Trajano.	Post Christ.	
98—117.	99	Rufus , Ephesius, libri de vesicae renu- que morbis, de purgantibus medica- mentis & de partibus corporis humani auctor, Suida teste sub Trajano floruit. vid. Thom. Clinch. diff. de Rufo & Ru- fi scriptis, praemissa Rufi edit. gr. lat. Londin. 1729. 4. §. 1. pag. 9.
Saeculum II.	- -	Soranus , Ephesius, Menandri filius, quem perfecisse demum methodicorum sectam Galenus (introd. s. med. c. 4. t. II. p. 363. Charter.) refert, distin- guendus ab aliis ejus nominis, Sorano Ephesio, minore, incertae aetatis medi- co & Pseudo-Sorano, isagoges in artem medicam auctore, quo vsus in libro suo componendo Caelius Aurelianus (§. 232.) dicitur, hoc tempore vixit. Primum Alexandriae, deinde Romae medicinam exercuisse eum refert Suidas, s. v. Σορᾶνος Με- νάνδρου. vid. Saxii onomast. T. I. p. 292.
Marco Aure- lio Antonino Philos. & Lu- cio Vero. 161 - 169.	164	Claudius Galenus , Niconis filius, Perga- menus, medicorum post Hippocratem princeps, philosophus, grammaticus. Natus est Adriano principe, anno post Chr. circiter 131. Hoc anno 164 Ro- mam venit. vid. §. 281. Mortuus est Septimio Severo Romanis imperante. vid. supra cap. 21. §. 278-283. & Hal- der biblioth. med. pract. T. I. p. 228. Marcellus , Sidetes, ex Side, oppido Pam- phyliae. Scripsit, Suida teste, Antonino imperante carmen de re medica libris XLII comprehensum, in quo etiam de lycan-

Saecul. II. Principib.	Post Christ.	
		lycanthropia tractavit. vid. Fabric. elench. medicor. veterum in biblioth. Graec. Vol. XIII. p. 315.
M. Aurelio Antonino solo. 169 - 176.	172	<i>Apulejus</i> , Madaurensis, philosophus Platonicus, orator & sophista, hoc anno coram Claudio Maximo, Africae proconsule, magiae causam egit. vid. Saxii onomast. literar. Tom. I. p. 323.
M. Aurelio & filio Commodo. 176 - 180.	176	<i>Aelius Aristides</i> , Adrianensis Bithynus, sophista, in sacrarum orationum prima Marcum Aurelium <i>Αυτοκρατορα τον προσβυρεγον</i> vocat, intuitu ejus filii Commodi. Vid. de eo supra not. ad §. 43. & Saxii onomast. literar. T. I. p. 325.
Septimio Severo. 193 - 211.		<i>Quintus Serenus Samonicus</i> , pater, si huic carmen de medicina adscribendum est. Vid. meam praef. ad Q. Seren. Samon. in edit. Sereni Lips. 1786. p. 7. seq.
Saeculum III. Severo Alexandro. 222 - 235.	225	<i>Claudius Aelianus</i> , Praenestinus, sophista & historicus, variarum historiarum, item operis de historia animalium auctor, quod Alexandro Severo principe scripsit judice Jac. Perizonio, in praef. ad Aeliani varias historias. vid. Saxii onomast. literar. Tom. I. p. 356.
Diocletiano in Or. 284 - 305. Maximiano Herculeo in Occid. 286 - 305.		<i>Lucius Caelius</i> , seu <i>Caecilius Lactantius</i> , Firmianus, rhetor, theologorum Christianorum Cicero, discipulus Arnobii & magister postea Crispi Caesaris, ob libellum <i>de opificio Dei</i> hic memorandus. Ex Africa Nicomediam a Diocletiano accitus oratorias literas docuit.

Saecul. IV. Principib.	Post Christ.	
Juliano. 361 - 363.	- -	docuit. Institutionum divinarum libri ejus ante annum 319 lucem non vide- runt. Vid. Saxii onomast. T. I. p. 386. <i>Oribasius</i> , Pergamenus, aliis Sardianus, Zenonis Cyprii discipulus, Julani Im- peratoris archiater. vid. Juliani epist. ad Oribas. XVII. Oper. p. 384—386. Haller biblioth. medic. pract. T. I. p. 283.
Orient. Valente. 364 - 378.	Occident. Valenti- niano l. c. fil. Gra- tiano. 367 - 375.	- - <i>Nemesius</i> , episcopus Emesenus, theologus & philosophus, libri de natura humana auctor. vid. Fabric. biblioth. Graec. L. V. c. 14. p. 549. Vol VII. 372. <i>Vindicianus</i> , Valentiniani I Aug. comes archiaterorum, ab his cir- citer annis non removendus, argumento epistolae ejus super- stitis de medicina. 376. <i>Severus Sanctus Endeleichius</i> , rhetor & versificator, carminis de mortibus boum auctor. vid. praefat. ad edit. Severi Sancti c. not. Jo. Weitzii & Wolfg. Se- beri, Lugd. Bat. 1717. 3. - - <i>Theodorus Priscianus</i> , Archia- ter, circa haec Gratiani & Va- lentiniani II tempora floruisse videtur. Vid. supra §. 331. & Haller biblioth. med. pract. T. I. p. 293. Fabricii biblioth. latin. cura Ernesti Libr. IV. cap. 3. Tom. III. p. 539.
	Gratiano c. Valen- tiniano fratre. 375 - 383.	

Pli-

Saec. IV.	Principib.	Post	
Orient.	Occident.	Christ	
Theodo- sio M. 379 - 383.		380.	<i>Plinius Secundus</i> , sive <i>Valerianus</i> , librorum V. de re medica auctor, hoc tempore floruisse videtur. Vid. supra §. 358. & <i>Saxii onomast.</i> Tom. I. p. 439.
		- -	<i>Sextus Placitus</i> , Papyriensis, libelli de medicamentis ex animalibus auctor, ante Marcellum Burdegalensem scripsisse videtur. vid. meam praefat. ad parabil. medicamentor. scriptor. antiq. Norimb. 1788. 8. p. 13.
		- -	<i>Lucius Apulejus</i> , sed non ille <i>Ma-</i> <i>daurensis</i> , herbarii auctor, idem forte cum <i>Sexto Placito</i> auctor. vid. <i>Casp. Barth. adversar.</i> XXXVIII. cap. 1. & praefat. meam in parabil. medicam. script. p. 25.
Theodo- sio M. c. Arcadio. 383 - 393.	Valenti- niano II- solo, 383 - 392.	384.	<i>Flavius Vegetius Renatus</i> , rei militaris & veterinariae auctor, vid. <i>Haller biblioth. chirurg.</i> T. I. p. 102. <i>biblioth. med. pract.</i> T. I. p. 291.
		- -	<i>Marcellus</i> , Burdegalensis, medicus empiricus, vir inluster, ex magno officio <i>Theodosii senioris</i> . Vid. supra §. 357. & <i>Haller in biblioth. medic. pract.</i> T. I. p. 294.
Saecul. V. Theodo- sio II. 408 - 450.	Honorio. 395 - 423.		<i>Caelius Aurelianus</i> , Siccensis Afer, medicus methodicus, & hujus sectae scriptor nobilissimus,

Saec. VI. Orient.	Principib. Occident.	Post Christ.	
			mus, circa haec tempora floruisse videtur. Vid. Thom. Reines. var. lect. Libr. III. cap. 17 & 18. Fabricii bibliothec. latin. cura Ernesti Libr. IV. cap. 3. Tom. III. p. 531. Haller in biblioth. medic. pract. T. I. p. 207.
Anastasio Dicoro. 491 - 518.	Ostrogo- this.	514.	<i>Magnus Aurelius Cassiodorus</i> , philosophus, rhetor & grammaticus. vid. Jo. Henr. Meibomii praefat. ad M. Aurel. Cassiodori formulam comit. archiatror. Helmstad. 1668. 4.
Justinia- no I. 527 - 565.		540.	<i>Aetius</i> , Amidenus, <i>κόμης τῆς ὀψι- νης</i> (comes obsequii) in aula, ut videtur, Justiniani. Eum intra annos a 540 - 550 librum suum medicinale conscripsisse probavit Cl. Weigel in exercit. Aetian. Lipsf. 1791. p. 8.
		544.	<i>Alexander</i> , Trallianus, Stephani filius, iatrosophista, non methodicus, ut Fabricius voluit, biblioth. Graec. L. VI. c. 7. Vol. XII. p. 593. sed medicus dogmaticus & compilator, Justiniani hoc circiter aevo floruit. vid. Saxii onomast. T. II. p. 42. Haller biblioth. med. pract. T. I. p. 303.
		- -	<i>Priscianus</i> , Lydus, philosophus peripateticus, paraphraestes libri Theophrastei de sensu, phantasia

Saec. VII.	Principib.	Post	
Orient.	Occident.	Christ.	
			fia & intellectu, hujus ciciter aetatis esse censetur a Saxio in onomast. literar. Tom. II. p. 47.
Heraclio. 610-641.	Longo- bardis.	622.	Mohammedes. Arabs, Corani, qui intra annos 622 & 625. inchoa- tus & absolutus dicitur, opifex. Hic annus fugae ejus, Medinam susceptae, index & <i>Hegirae</i> , novae Arabum epochae, index esse perhibetur. vid. Abi'l Feda de vita & rebus gestis Moham- medis. Oxon. 1723. fol. c. 1. Georg. Elmacin. hist. Saracen. L. I. c. 1. Gregor. Abul-Pharag. dyn. IX. p. 160.
			Aaron , presbyter Alexandrinus, syntagmatis artis medicae au- ctor, temporibus Mohammedis vixit. Vid. supr. §. 375.
			Theophilus , f. <i>Philotheus</i> , f. <i>Phi-</i> <i>laretus</i> , protospatharius, Ste- phani Atheniensis praeceptor, hoc tempore vixisse dicitur. vid. Haller biblioth. med. praet. T. I. p. 307.
			Paulus , Aegineta, saeculi VII. scriptor, qui in Aegypto & Ro- mae vixit. vid. Haller biblioth. med. praet. Tom. I. p. 311.
			Palladius , iatrosophista, ad haec forte tempora referendus. vid. Haller biblioth. med. praet. T. I. p. 315.

Ste-

Saec. VII. Orient. Constante II.	Principib. Occident.	Post Christ.	
		642.	<i>Stephanus</i> , Atheniensis, Galeni interpretres. Vid. Fabric. bibl. Graec. L. VI. c. 7. p. 693.
Constantino IV. 668 - 685.		684.	<i>Theodocus & Theodimus</i> , medici Graeci. Vid. supra. §. 376.
Saec. IX. Irene. Nicephoro I. Michael Rangabe. Leone V. Nicephoro I. 802 - 811.	Carolo Magno. 800 - 814.	800.	<i>Carolus Magnus</i> , etiam de medicina, ob medicinae scholas, quas instituit, meritis. Vid. supra §. 416. Saxii onomast. T. II. p. 95.
		802.	<i>Schola Parisina</i> , consilio Alcuini, ut videtur, condita. Vid. Herm. Conring. de antiq. acad. ed. Heumann. diff. I. §. 43. p. 49. Diff. III. §. 8—18. p. 79. & seq. & in supplem. passim.
		809.	<i>Johannes filius Masawaihi</i> , de quo vid. supra §. 377. Idem is est cum Jano Damasceno. Vid. Jo. Godofr. Hahn de veris Meae scriptis non deperditis, sed sub Jani Damasceni nomine conservatis, ad calcem Ejusd. antiquit. variolar. Brigae, 1733. 4.
Michael III. & Theodora, matre. 842 - 857.	Lothario. 841 - 855.	842.	<i>Honain</i> , filius Isaac, versione Graecorum in orientis linguas clarissimus, Almotawacelo chalifa, his temporibus claruit. Vid. supra §. 379. 380.
		-	<i>Johannes Serapion</i> , medicus Arabs. vid. supra §. 401.
Saecul. X. Constantino VII.		930.	<i>Mohammed Ebn Zacharia al Razi</i> , vulgo <i>Rhazes</i> dictus, Ara-

Saecul. X. Orient. Porphyrogeneta. 912 - 959.	Principib. Occident.	Post Christ.	
			Arabum medicorum celeberrimus. Obiit ann. 932. Vid. supra §. 402. Haller biblioth. med. pract. T. I. p. 364. De ejus historia Hispaniae lege historiam vitae & scriptorum La Crofii a Jordano confectam. p. 126. seq.
	Ottone I. Rege Germaniae. 936 - 973.	933.	<i>Eutychius</i> , Arabice <i>Said</i> , patriarcha Alexandrinus, medicus & historicus Arabs, annalium auctor. Mortuus est ann. 940. vid. Saxii onomast. T. II. p. 148.
		940.	<i>Nonus</i> , medicus Graecus, de quo vid. §. 341. hoc forte tempore floruit. cf. Haller biblioth. med. pract. T. I. p. 316.
Constantino VIII. 976-1028.	Ottone II. 973 - 983.	980.	<i>Haly Ebno'l Abbas</i> , de quo vid. supra §. 404. & Haller biblioth. med. pract. T. I. p. 380.
Saec. XI. Michaele IV. 1034-1041	Henrico III. 1039-1056	1036.	<i>Abu Ali Hosain Abdalla Ebn Sina</i> , vulgo <i>Avicenna</i> dictus. De eo vid. supra §. 405. & Leon. Africani libr. de med. & philos. Arab. c. 9. in Fabric. biblioth. Graec. p. 268. Vol. XIII. Haller biblioth. med. pract. T. I. p. 383.
		- -	<i>Johannes</i> , filius <i>Mesues</i> , libri de purgantibus simplicibus, & aliorum operum auctor. vid. supra §. 407.
		1070.	<i>Gariopontus</i> , Petro Damiano, episcopo Ostiensi, notus atque dilectus

Saecul. XI	Principib. Orient.	Post Occident. Chrif.	
			dilectus qui ab anno 1030. usque ad ann. 1072. floruit, his temporibus vixit. vid. supra §. 422.
	Michael VII. Duca. 1071-1078	Henrico IV. 1056-1106	1075 <i>Simeon Sethus</i> , Antiochenus, medicus Constantinopolitanus. vid. Leo Allatius diatr. de Symeonum scriptis. p. 181. cf. Haller biblioth. med. pract. T. I. p. 318: <i>Nicetas, ιατρος Βασιλέως</i> , fortasse circa tempora Theophylacti, Bulgarorum archiepiscopi, floruit. Inter Theophylacti enim epistolas est vna ad Nicetam, medicum imperatoris. cf. de ejus collectione librorum chirurgicorum Haller biblioth. chirurg. T. I. p. 113.
	Alexio I. Comneno. 1081-1118		1087 <i>Constantinus</i> , Africanus, medicus Salernitanus, monachus Casertensis, fato hoc anno functus est. vid. supra §. 420. & meam studii medici Salernitani historiam & scriptores, quos ibi citavi, pag. 35. seq.
Saec. XII.			1100 <i>Johannes de Mediolano</i> , Constantini forte auditor, qui regimen sanitatis Salerni composuisse fertur. vid. meam dissert. de regiminis sanitatis vero auctore, in histor. studii medici salernitani pag. 93. seq.

Saec. XII	Principib. Orient.	Post Occident. Christ.	
Manuele I. Comneno. 1148-1180	Frider. I. Aeno-barbo. 1152-1190		<i>Johannes Tetztes</i> , Constantino-politanus, chiliades suas anno 1170 scripsisse & vitam ad annum 1180 aut 1185 produxisse testatur Saxius, in onomast. T. II. p. 242.
		1172.	<i>Avenzoar</i> , medicus Arabs, vid. §. 408. hoc anno obiisse supremum diem dicitur.
Andronico I. Comneno. 1183-1185		1184.	<i>Gerardus</i> , Carmonensis, Hispanus, philologus Arabs, plurimorumque librorum, Arabice scriptorum, interpres latinus, hoc anno mortuus est. Vid. Saxii onomast. T. II. p. 267.
Isaacio II. Angelo. 1185-1195	Henrico VI. 1190-1197	1190.	<i>Rabbi Moses Maimonides</i> , Cordubensis, Hispanus, theologus, medicus & philosophus. vid. Saxii onomast. T. II. p. 274.
Alexio III. 1195-1203	Philippo. 1198-1208 Ortone IV. 1198-1218	1198.	<i>Averrhoes</i> , Cordubensis, Hispanus, Arabs, philosophiae Aristotelicae gnarissimus, anima Aristotelis dictus, medicus, compiler. Obiit anno 1206.
Saec. XIII.		1200.	<i>Albucasis</i> , sive <i>Alfabaravius</i> , chirurgorum inter Arabes princeps, Jo. Freindio teste, hist. medic. p. 257. saeculo XIII. floruit. Alii saeculo XI libros de chirurgia & medico practicum scripsisse referunt. vid. Saxii onomast. Tom. II. p. 193.

Fride-

Saec. XIII Orient.	Principib. Occident.	Post Christ.	
Latinis. 1204-1261	Friderico II. seculo 1218-1250	1218.	<i>Fridericus II.</i> Romanorum Imperator, Salernitani studii medici restaurator, Neapolitani instaurator, eruditus princeps & eruditorum hominum fautor.
		1220.	<i>Rigordus.</i> medicus Philippi Augusti, Regis Franciae, & chronographus. vid. Saxii onomast. T. II. p. 292.
		1240.	<i>Albertus Magnus,</i> episcopus Ratisbonensis qui anno 1280 fato functus est. vid. Saxii onomast. Tom. II. p. 303.
	Interregnum magnum. 1250-1273	1260.	<i>Rogerus Baco,</i> Ilcestriensis, Anglus, ordinis S. Francisci monachus, theologus & mathematicus; inter scholasticos <i>Doctor admirabilis</i> dictus. Mortuus est ann. 1292, aut, ut alii volunt, 1294. cf. de eo Freind hist. medic.
Michaele VIII. Palaeologo. 1261-1282		1271.	<i>Demetrius Pepagomenus,</i> Michaelis Palaeologi, Imperatoris Clitani, archiater, libelli de podagra auctor.
	Rudol- pho I. Habsburgico. 1273-1291	1280.	<i>Nicolaus Myrepsus,</i> a Nicolao, Salernitano praeposito, distinguendus. vid. Saxii onom. T. II. p. 321.
Andronico II. Palaeologo. 1282-1328		1284.	<i>Gregorius Abul-Pharagius,</i> f. <i>Bar-Hebraeus,</i> gente Armenus, historiae dynastiarum & chronici Syriaci auctor, medicus,

Saec. XIII. Orient.	Principib. Occident.	Post Christ.	
			cus, grammaticus Arabs, hoc anno chronicon suum finire iussit. vid. Sim. Assemani biblioth. orientale Clementino - Vatican. T. II. cap. 42. pag. 244. seq.
		1290.	<i>Raymundus Lullus</i> , alchymista, dialections, <i>Doct̄or illuminatus dictus</i> . Natus 1255. Mortuus 1315. vid. Saxii onom. T. II. p. 325.
		1290.	<i>Petrus Crescentius</i> , seu <i>de Grefcentiis</i> , Bononiensis, philosophus & medicus, rei rusticae scriptor. vid. Fabric. bibl. latin. med. aetat. Tom. V. p. 761. Jo. Matth. Gesner in praef. ad rei rusticae script. p. 17. seq. Haller biblioth. botan. T. I. p. 230. biblioth. med. pract. T. I. p. 433.
		- -	<i>Bernardus de Gordonio</i> , professor Monspeliensis, docere coepit anno 1284. Absolvit liliū suū medicinae anno 1305. vid. Haller bibl. med. pract. T. I. p. 437.
		- -	<i>Petrus de Apono</i> , sive <i>de Abano</i> , qui vicus erat agri Patavini, medicus, philosophus, astrologus. vid. supra §. 445.
Andronico II. Palaeologo. 1282-1328	Alberto I. 1298-1308	1197.	<i>Matthaeus Silvaticus</i> , Mantuanus, pandectarum medicinae auctor, qui hoc anno se ipsum Salerni fuisse testatur. v. ej. pandect. f. v. bruculus.

Saec. XIV Orient.	Principib. Occident.	Post Christ.	
			<i>Johannes, Zachariae filius, Actuarius</i> , medicus Graecus aulae Constantinopolitanae. vid. supra §. 342. 343. Haller biblioth. med. pract. T. I. p. 319.
Saec. XIV Andronico III. Palaeologo. 1328-1341	Ludovico IV. Bavaro. 1314-1347	1330.	<i>Arnaldus de Villanova</i> , anno 1300 natus, & 1363. fato functus Symphoriano Campegio referente, medicus, alchymista, philosophus insignis. vid. diss. meam de carminis Salernitani vero auctore in hist. studii medici Salernitan. p. 101. Haller biblioth. med. pract. Tom. I. p. 446.
		- -	<i>Gentilis, Fulginas</i> , medicus. Obiit. anno 1348.
Johanne IV. Cantazuceno. 1347-1355	Carolo IV 1347-1378	1348.	<i>Guido de Cauliaco</i> , Gallo-Francus, archiater Clementis VI. Pontificis Romani, chirurgus nobilissimus, vid. supra §. 450. hoc anno lectus. cf. Saxii onomast. T. II. p. 368.
Johanne III. Palaeologo. 1355-1391 Saec. XV. Constantino XI. Palaeolog. 1448-1453		1360.	<i>Bartholomaeus de Glanville, S. Anglicus</i> , ex comitibus Suffolcians, philosophus & physicus, circa hunc annum floruit.
		1453.	Constantinopolis a Turcis expugnata.
Friderico II. 1440-1493		1455.	<i>Georgius Valla</i> , Placentinus, medicus, grammaticus & philosophus.
		1480.	<i>Marsilius Ficinus</i> , i. e. Ficini filius, canonicus Florentinus, Mediceae domus cliens,

Saec. XV. Principib	Post Christ.	
		ciens, Platonis interpres doctissimus, philosophus, philologus. vid. Saxii onomast. T. II. p. 481.
	1490.	<i>Nicolaus Leonicensis</i> , Vicentinus, medicus, rhetor & philologus Ferrariensis. Natus 1428. mortuus 1524.
Saec. XVI. Maximiliano I. 1493-1519	1500.	<i>Thomas Linacer</i> , Anglus, medicus & philologus Cantabrigiensis, Galeni doctissimus interpres.
	1516.	<i>Benedictus Curtius Champerius</i> , Symphorianus, vulgo <i>Symphorianus Campegius</i> , aut <i>Champerius</i> , philosophus rerum naturalium, medicus & philologus Lugdunensis, polygraphus, astrologus. Mortuus est anno 1539 aut 1540.
		<i>Helius Eobanus Hessus</i> , poeta & historicus Erfordiensis, mox Marburgensis, libelli de tuenda valetudine auctor. Nat. 1488. Mort. 1540.
		<i>Johannes Leo</i> , Africanus, proprie Granatensis Hispanus, primum Mohammedanus, deinde Christianus, postea iterum Mohammedanus, medicorum & philosophorum Arabum biographus. vid. Fabric. biblioth. Graec. L. VI. c. 9. p. 259. Vol. XIII.
	1516.	<i>Ludovicus Coelius Richerius</i> , patria <i>Rhodiginus</i> , (Rovigo) philosophus & philologus Patavinus. Hoc anno Venetiis antiquas lectiones in lucem exire iussit. Natus 1450. Mort. 1520.
	1517.	<i>Ulricus de Hutten</i> , eques armis & literis nobilis, Germanorum Lucianus. Nat. 1483. Mort. 1523.

Saec. XVI. Principib. Carolo V 1519-1556	Post Christ. 1519.	
	1519.	<i>Hermannus Comes de Neuenar</i> , Juliacen- sis, canonicus, tum praepositus templi Coloniensis, hominum eruditorum Mae- cenas, ipse rhetor, historicus, philologus, Flavii Renati. Vegetii de arte veterina- ria, Albucasis & Theodori Prisciani editor.
	1520.	<i>Otto Brunfels</i> , medicus & philologus mox Argentoratensis, mox Bernensis.
	1525.	<i>Euricius Cordus</i> , Hassius, Nic. Leonici discipulus, medicus & poeta. Mort. 1535.
	1529.	<i>Johannes</i> , f. Janus <i>Guinterus</i> f. Guinte- rius, (Winter) Andernacensis lebiorum, medicus & philologus mox Lovaniensis, mox Parisinus. Nat. 1487. Mort. 1574.
	1530.	<i>Hieronymus Fracastorius</i> , Veronen- sis, medicus, philologus, poeta. Nat. 1483. Mort. 1553.
- -		<i>Julius Caesar Scaliger</i> , (della Scala) Italus, excellentis ingenii poeta, rhetor, criticus, medicus & philosophus Agen- nensis in Aquitania Franciae.
- -		<i>Philippus Aureolus Theophrastus Para- celsus</i> , (vero nomine <i>Bombast von Hobenheim</i>) Einsidelensis Helvetus, chemicorum sectae in Germania auctor.

INDEX AUTORUM.

A.	C.
Abi'l Feda p. 279. 289. faep.	Caelius Aurelianus p. 93. 95. faep.
Abi Osbaia 291	Cognatus, Marfilius 249
Abul-Pharagius, Gregorius (vid. etiam Bar-Hebr.) 275. 289. faep.	Callimachus 28. 29. 30. 31
Ackermann, Johann Christian Gottlieb 61. 202. faep.	Campegius, Symphor. 365
Aegidius Corboliensis 341. faep.	Camper, Pet. 249
Aetius 231. faep.	Cancianus, P. 342
Agrippa, Cornelius 177	Cassiodorus, Marc. Aurel. 336
Albucasis 330	Cato, M. Porc. 175
Alexander Trallianus 231. 233	Carullus 31
Allgemeine Weltgeschichte 286	Cellarius, Christoph. 11
Almeloucen, Jansen ob 177	Cellarius, Salomo Christoph. 10
Alpinus, Prosper 20. 164	Celfus, Cornel. 5. 94. faep.
Alfaharavius 304. 305	Charterius, Renat. 197. 198. 200
Ammianus Marcellinus 33. 235	Cicero, M. T. 26. 178
Anna Comnena 274	Clemens Alexandr. 21. 26. faep.
Apicius, Caelius 262	Clerc, Daniel le 6. 33. faep.
Apollodorus 28. faep.	Clifton, Franciscus 11
Aretaeus 231	Clinch, Thom. 188
Aristophanes 42. 43	Codex, Theodosianus 270
Aristoteles 17. 48. faep.	Conring, Herm. 5. 22. 42
Arnaldus de Villanova 304	Coffe 355
Affemann, Jos. Sim. 281. faep.	Coffraeus, Jo. 316
Astruc, Jo. 376	Curtius 87
Athenaeus 88	D.
Aufonius 225	Dio Cassius 181. 182
Avenzoar 304. faep.	Diodorus Siculus 17. 18. 27
Avicenna 305	Diogenes Laertius 53. 133
B.	Dionysius Halicarnassensis 174
Bar-Hebraeus (vid. etiam Abul-Pharagius) 229. faep.	Dioscorides 191
Barchufen, Joh. Cornel. 8. faep.	Doering, Mich. 10
Bauhinnus, Casp. 224	Drelincourt, Carol. 177
Bernhold, Joh. Mich. 185	E.
Bernier, Jo. 10	Echtius, Jo. 377
Bianconius, Lud. 152. 183	Elmacin, Georg. 279. 284
Black, Wilh. 11	Eustathius 28
Boeckelmann 177	Eurychius Alexandr. 274. 284. 292
Boerner, Fr. 16	F.
Borrichius, Claus 22	Faber, Petr. 63
Brambilla, Jo. Alexand. 14	Fabricius, Jo. Albert. 49. 55. faep.
Brandis, Joch. Dieter. 19	Feith, Euchardus 28
Brucker 48. 49. faep.	Freind, Jo. 6. 238. faep.
Burggrav, Jo. Philipp. 10	Fuchsius, Leonh. 202
Burmann, Petr. 224	Fulgentius 235
Burserius de Kanilfeld, Jo. Bapt. 233	G.
	Galenus 35. 147. faep.
	Gaffendus, Pet. 133
	Girtanner, Christ. 376
	Goeli-

Index Autorum.

Goelike, Andr. Ottomar.	p. 10	Mesue	P. 316
Grimm, Jo. Fr. Carol.	71	Meurinus, J.	44
Grofaeus de Boze, Claud.	38. 172	Middelton, Ionyer	177
Gruenbeck, Jos.	377	Moehsen, J. C. W.	9
Græner, Christ. Godofr.	215	Morgagni, Jo. Bapt.	126
Gruter	43	Moses	19
Günzius, Jo. Gottf.	35. 44. 265	Muratorius	336
H.		N.	
Haly Abbas	286. 304. 324	Neander, Jo.	10
Haller, Albr. de	6. 8. faep.	Neffel	40
Hemsterhuis	31	Nicolaus Praepositus	347
Heusler, Phil. Gabr.	243. 306	O.	
Herbblat	286	Oribasius	93. 234
Herodorus	17. 18. faep.	Orpheus	30
Heyne, Ch. Gottl.	34. 35. faep.	Ofterhausen, Jo. Carl.	165. 166
Hieronym. Jo. Fr. Henr.	103	Ouidius	29. 33
Hieronymus	225	P.	
Hippocrates	26. 61. faep.	Paaw, Petr.	20
Honestis, Christoph. Georg. de	318	Pantateo, Henr.	336
Hugo Flavinianensis	339	Paulus Aegineta	231. 232. 233
Hundertmark, Carl. Frid.	42	Pausanias	33. 36. faep.
Hutten, Vriik de	377	Pazmandus, G.	317
Hyginus	36	Pereboom, Cornel.	8
J.		Petrus Diaconus	337
Jagemann	337	Pindarus	15. 32. 33. 34
Jamblichus	57	Platner, Jo. Zachar.	14
Isidorus Hispalensis	106	Plato	34. 40. 65. 85
K.		Plinius	52. 85. faep.
Kestner, Christ. Willh.	11	Plutarchus	31. 52. 65. 142
Koehler, Tob.	336	Pocock, Eduard.	289
Kurella, Ern. Godofr.	18	Potter, Jo.	44
L.		Pyl, Jo. Theodor.	182
Labbaeus	197	Q.	
Lampe, Henr.	177	Quinctus Calaber	46
Lanfrancus	356	R.	
Lactantius	33	Rambach, Jo. Jac.	63
Leo Africanus, Jo.	288	Reinefius, Thom.	144
Leo Ostiensis	337	Reiske, Jo. Jac.	275. 279
Lind, Jo.	377	Rhafes	286. 304
Linus	172. 173	Rhadins, Jo.	5. 185
Lorry, A. C.	306	Richter, Georg. Gottl.	177
Lucius Apuleus	256	Riegels, Nic.	4
Lucretius, Tit. Cor.	133	Riunus, Andr.	224
M.		Ronseus, Bald.	377
Marus, Jo. Bapt.	337	Rufas Ephesius	92. 188
Matthaeus Evangelista	232	S.	
Mazza, Anton.	338	Sandrat	110
Meibom, Jo. Henr.	35. 42. 272	Sanchez, M.	377
Meiners C.	17. 18. faep.	Scherz, Jo. Chr. Fr.	11
Mercurialis, Hieron.	43. 63. faep.	Schlac-	

INDEX RERUM.

Numerus primus paragraphum, secundus paginam denotas.

A.

Aaron, Presbyter Alexandrinus		Aetius	§. 332. p. 240
	§. 375. p. 284	Aetii systema medicinae	333. ibid.
Abano, Petrus, de	445. 363	— inuenta in medicina	334. 242
Abdalla al Mancum, Califa	378. 289	Aetius Antiochenus	332. 240
Abracadabra	353. 260	Agatharchides	324. 231
Abu Abdalla	405. 376	Agathinus	234. 165
Abu Koraisch	392. 311	Albertus Magnus	447. 366
Abulcasis	411. 330	Albinus Platonius	229. 198
Abulhusen Tabet	381. 294	Alchemia Aegyptiorum	24. 21
Abu Ali Isa	381. 294	Alcmeon	68. 51
Abu Maher	404. 325	Alexander Magnus	123. 86
Acesias	119. 86	Alexandrina schola post Galenum	326. 235
Achilles	59. 46	— — Saracenorum temporib.	375. 284
Aceon	145. 106	Alexandrinarum bibliothecarum	275. 285
Actuarius	342. 250	— incendium	336 & 337.
Acumenus	119. 86	Alexander Trallianus	244 & 245
Adala	419. 338	Alexiades	125. 90
Aegidius Corboliensis	424. 342	Alexippus	120. 87
Aegyptiorum Anatome	28. 18	Aloe	396. 315
— chemica	24. 21	Alopecia	324. 231
— diaeta	19. 19	Alphanus de Salerno, Franciscus	436. 356
— medicina antiquissima	15. 16	Alzella	390. 306
Aegyptiorum medicina penes sacerdores	17. 17	Αναμοφαγία	90. 60
— mythologia	16. 17	Analogismus, quid?	254. 113
— pathologia	20. 20	Anatome Aegyptiorum	18. 18
— physiologia	18. 18	— ante Hippocratem	93. 67
— therapia	20. 20	— ante Galenum	265. 187
Aesculapius	12. 15	— post Galeni tempora	318. 225
— medicinae inventor	29. 25	Anaxagoras	70. 53
— inter Deos refertur	46. 36	Anaximander	62. 48
— Romam accitus Epidauro	242. 171	Eius doctrina de elementis	ibid.
Aesculapii attributa	49 & 51. 39 & 40	Andreas	168. 190
— Cognomina varia	46. 37	Androcydas	120. 87
— secta	56. 43	Andromachus	270. 192
— filiae	47. 37	Antidotum Damocrati	271. 193
— medicina	43. 34	— Mithridatis	175. 126
— patria & parentes	41. 32	— Philonis	271. 193
— praeceptor	42. 33	Antigenes	127. 91
— Sacerdotes	52. 41	Antipater	209. 148
— Tempia	48. 38		Ante-
Aesculapius Aegyptus	30. 25		

Index rerum.

Antoninus Musa §. 219. p. 153	Averrhoes §. 409. p. 329
— Augusti medicus 255. 183	Avicenna 405. 326
— quis autor libelli ei adscripti? 355. 262	— eius scripta 406. 327
Antyllus 328. 236	B.
Aphthae puerorum 390. 304	Bachtischua, Georgius 379. 291
Apicius, Cael. 356. 262	Bachtischuarum gens 273. 279
Apollo 35. 28	Baco, Rogerius 444. 363
— medicinae inventor 36. 29	Bagdadenfis schola medicorum 377. 284
Apollonius 119. 86	Balarianus 374. 282
— pater & filius 150. 110	Barbarus, Hermolaus 464. 379
Arabum medicina ante Moham- medem 370. 275	Bassus, Julius 268. 190
— medicinae studium 369. 274	Benedictus, St. 414. 334
— methodus medendi 391. 309	Benedictus, Alexander 463. 379
Arabistarum medicina 447. 356	Beniuenius, Anton 464. 379
Archagathus 248. 175	Bentius, Hugo 447. 367
Archiater 256. 184	Berengarius, Jac. 464. 380
Archiatrorum electio 365. 270	Bertharius 418. 337
— honores 366. 271	Bezoar 397. 317
— manus & leges Romae 364. 269	Blondus, Mich. Angelus 465. 380
— numerus 362. 157	Bonifacii VIII. lex medicorum causa lato 448. 367
— Populatus 366. 271	Bononiense Gymnasium 416. 335
— St. Palatii ibid. & 367. ibid. & 272	Brachelius, Hieron. Thruerius 465. 380
Archigenes 235. 166	Briffotus, Petr. 464. 380
Arctaeus Coppadox 240. 169	Brunfels Otto 465. 380
Aristaeus 57. 45	Bruno 435. 355
Aristoteles 121. 87	Bulimus sec. Aesclepiadem 193. 137
— physiologiae o	C.
Ariston 119. 86	Caelius Aurelianus 232. 163
Artemidorus Capito 268. 190	Caesar Jul. medicos civitate do- navit 254. 180
Artis obstetriciae primus autor 340. 247	Callicles 179. 128
Aesclepiadae 74. 57	Campegius, Symphorianus 464. 380
— οἱ ἔχει τοῦ γένους 77. 59	Cassia 342. 250
Aesclepiadrum discipuli οἱ εἰργονοί 76. 58	Cassius Pyrohonius 150. 110
— συγγεγραμμένοι 78. 59	— eius sententia de transitu ad simile 155. 114
— medicina 53. seqq. 41. seqq.	Castalius, Joannes 424. 342
Ἀσκληπιεία 56. 43	Castrensis medicinae incunabula apud Saracenos 389. 303
Aesclepiades Bithynius 188. 138	Cathereris inventor 140. 102
— novae sectae conditor 189. ibid.	Cato, M. Poro 247. 175
— eius doctrinae 190. seqq. 136. seqq.	Cauriaco, Guido de 480. 368
— discipuli 202. 144.	Celsus, A. Corn. 249. 180
Aesclepiades Pharmacion 272. 193	Chemiae medicinalis prima vesti- gia inter Graecos 342. 250
Attalus Philometri 174. 125	— initia apud Arabes 395. 314
Athenaeus Attalus 234. 165	Chiron Centaureis 42. 433
Athletae 90. 65	Chirurgia ante Hippocratem 96. 68
Avenzoar 408. 328	Chi-

Index rerum.

Chirurgia medicinae parens §. 11.		Dionysius	179. p. 122
— unde nomen	p. 14	Dionysius Methodicus	209. 147
Chirurgi Aagari	ibid. ibid.	Dioscorides	268. 190
Chryssippus	435. 355	Dioxippus Cous	119. 86
Chryssippus 80 & 127. 60. & 91		Dispensatorium primum inter	
Chryssippus Cnidius	137. 100	— Graecos	360. 266
Circe	57. 45	— Nicolai Praepositi	427. 346
Circulatio sanguinis, an Nemen-		Dispensatoriorum inter Arabes	
sus illius memoravit?	330. 238	— primordia	393. 313
Cleophantes	189. 135	Diffensus inter Methodicos	209.
Clysterum primum vsus apud Aegy-		—	147
ptos	20. 20	Doctoralis dignitatis origo	432.
Cnidia schola	79 & 80. 60 & 61	—	352
Coa schola	94 & 95. 68	Dogmaticorum secta	108. 29
Colica pictonum	324. 231	— doctrinae	166. 121
Constantinus Africanus	420. 339	— diaeteticæ studium post Gale-	
— Apulei epitomator	354. 261	num	322. 231
Constantinopolitana schola	326.	— medicina ante Galenum	264. 187
	236	— post Galenum	323. 230
Copus, Guil.	465. 380.	— pathologia	112. 82
Cosmetices apud Saracenos cultus	389. 303	— physiologia	110. 87
		— therapia	118. 85
Crataeas	179. 178	Dogmatici, quales Galeni tempore	
Créscentiis, Petrus de	453. 371	—	274. 194
Crito	272. 190	Doctor, quid? sec. Dogmaticos	
Critobulus	119. 86	—	113. 83
Critodemus	120. 87	Dondis, Jacobus de	106. 366
Criton	150. 110	Draco	106. 78
Crusta lactea	390. 305	Dracunculus, quid?	324. 231
Caffo	436. 355	Dysenteriae fanaticæ sec. Alexand.	
Gybele	33. 27	— Trallian.	337. 245
Gyrenaica schola	79. 60		
	D.	E.	
Damianus, Petr	341	Eclectica secta	234. 166
David Fil. Honaini	379. 291	— unde nomen	239. 169
Deglatitio impedita	390. 305	Echtius, Jo	460. 377
Demetrius Pepagomenus	314. 249	Elementorum doctrina sec. med-	
Democedes	69. 52	tem medicorum Hippocrateo-	
Democritus Abderita	71. 64	rum	108. 79
Democritus	184. 132	Elephantiasis	324. 231
Defiderius	418. 337	Elinus, Robinus	419. 338
Diaeteticæ apud Aegyptos nata		Empedocles	68. 51
—	19. 18	Empirici anotomen neglexerunt	
Diaeta sacerdotum Aegyptiorum		—	153. 116
—	19. 19	— quales Galeni temporibus?	
Diana	37. 29	— quid mutauerint in medicina?	
Diatrito, quid?	227. 160	—	180. 129
Dierum criticorum origo	67. 57	— qui rure medicinam fecerunt	
Dieuches	127. 91	—	350. 258
Diocles	124. 89	— quoad medendi methodum lau-	
Diocles Caristius	128. 92	dandi	182. 131
Diodorus Empiricus	179. 128	Empiricorum doctrinae	151—153
Diodorus	268. 190	—	111 & 112
		Em-	

Index rerum.

- Empiricorum duplex genus post
 Galeni tempora §. 349. p. 357
 — medicina post Galenum 344.
 251
 — methodus libros conscribendi
 post Galenum 351. 258
 — pathologia 159. 116
 — physiologia 158. ibid.
 — rixae cum Dogmaticis medicis
 163. 119
 — sectae origines 144. 105
 — secta, quae causae ad huius se-
 ctae degenerationem contule-
 rint? 345. 252
 — Symptomatum divisio 187.
 130
 — unde nomen? 131. 111
 Epicurus 184. 132
 Epicuri de animo doctrina 185. 134
 — philosophia 184. 132
 — physiologia 186. 134
 — quid eius systema in medicina
 mutauerit 187. ibid.
 Ἐπιδαურიων ἡμῶσα 86. 43
 Epilogismus, quid? 154. 113
 Epimarchus Cous 70. 53
 Episthetica secta 234. 115
 Erasistratus 137. 100
 — Anatomiae operam dat 138.
 ibid.
 — propriae sectae conditor 137.
 ibid.
 Erasistrati de P. S. sententia 139.
 101
 — discipuli 140. 102
 — de causa morborum doctrina
 138. 101
 — Roterodamus 464. 380
 Erysipelas cerebri 3. 4. 238
 Eryximachus 119. 86
 Effera 390. 305
 Eudemus 131. 96
 Euphron Cnidius 75 & 87. 58 & 61
 Ευσξία, quid 295. 209
 Ευξασία, quid ibid. ibid.
 F. ibid.
 Febris Dea 245. 173
 Ficinus, Marfilius 464. 379
 Foetor oris 390. 305
 Forolinion Jo. de 447. 366
 Fracastorius, Hieron. 465. 380
 Fridericus II. Romanorum Impe-
 rator §. 429. p. 349
 — Anatomes restaurator 431. 350
 Fulgencio, gentilis de 447. 366
 Fucius, Leonh. 465. 380
 G.
 Gaddesden, Jo. de 747. 366
 Galeacius de Sancta Sophia 453.
 372
 Galenus 278. 197
 — Medicus Marci Aurelii Impe-
 ratoris 282. 200
 — medicinae Hippocrat. restau-
 rator 286. 203
 — Nulli sectae addictus 284. 201
 — quatuor humores statuit 291.
 206
 — Romae artem exercuit 281. 199
 Galeni Elementorum doctrina 288.
 205
 — idaea de medicina 287. ibid.
 — Κρασις, quid 289. 206
 — morbi definitio 296. 210
 — pathologia 297. ibid.
 — peregrinationes 280. 198
 — physiologia 288. 205
 — praeceptores 279. 197
 — pulsuum doctrina 304. 274
 — systema medicinae 284. seqq.
 201
 Garbo, Dinus de 243 & 447. 362
 & 366
 — Thomas de 453. 372
 Gariopontus 422. 341
 Gaza, Theodorus 464. 379
 Generationis theoria Alcmaeonis
 68. 52
 — Anaxagorae 70. 54
 — Empedoclis 68. 52
 Gerardus Carmonensis 453. 371
 Gilbertus Anglicanus 447. 366
 Glaucias 170. 87
 Glaucus 179. 128
 Gianville, Bartholomaeus 447. 366
 Gordonio, Bernhardus de 447. 336
 Gorgius 97. 70
 Graecae medicinae ad Arabes
 transitus 371. 276
 Graecorum antiquissima de mor-
 borum causa opinio 26 & 27. 23
 Grassio de Hierusalem, Bennenu-
 rus 436. 356
 Guin-

Index rerum.

Guintherus Andernacus, Jo.	Humores quatuor Galeni §. 291.
§. 465. p. 380	p. 206
Gymnastica medicina 83. 63	Humorum quatuor origines sec.
Gymnastiorum ortus 84. ibid.	scholam Hippocrateam 110. 87
H.	Hutten, Ulrichus de 464. 380
Haebreorum medicina 17. 18	Hydrocephalus 324. 232
Haly Abbas 404. 325	Hydrops pericardii 390. 305
Hareth Eben Calda 370 & 371.	Hygea Aesculapii filii 29. 24
275 & 276	Hygeae cultus apud Romanos
Harpocrates 50. 40	244 & 245. 172. 173
Harem al Rashid Magistratum	J.
medicorum 377. 284	Jafone Aesculapii filia 29. 25
Hecate 57. 45	Impetigo 390. 305
Hectica secta 234. 166	Joannes fil. Batrik 378. 289
Heraclides Ephesius 72. 55	Joannes Constantini discipulus
Heraclides Tarentinus 176. 177	422. 341
127. 128	Joannes fil. Mesues 377. 407.
Heras Coppadax 179. 128	287. 328
Hercules 57. 45	Joannes Nicolaus 446. 356
Hermes 17	Joannes de Sto. Paulo 436. 355
Heron 97. 70	Joannes Serapionis fil. 401. 321
Heradicus Selymbriensis 89. 64	Jolas Bithynus 268. 190
Herodorus 179. 128	Jondifabarensis schola 371. 372.
— Pneumaticus 235. 168	276. 277.
Herophilus 132. 196	Jonica schola philosophica 62. 48
— sectae conditor 136. 99	Isaac fil. Honaini 379. 294
Herophili medicinae definitio	Isa Eben Shahlatha 372. 278
133. 98	Isis 17
— pathologia ibid. ibid.	Italica schola 79. 60
— pulsus theoria 134. ibid.	Jupiter 34. 27
Hestus Eobanus 464. 380	Jupiter Saluator 27. 34
Hippocrates 97. 70	K.
— medicina a sapientiae studio	Κνιδίας γνύμαι 81. 61
separavit 104. 70	Κοινότητες Methodicorum 205.
Hippocratis doctrinae 105. 73	Koffa 381. 294
— ενορμον ibid. 74	L.
— filii 106. 78	Lanfraneus 438. 355
— libri genuini 102. 72	Leges medicinae causae darae
— Spurii 103. 73	362. 267
— nepos 106. 78	Lenaeus libertus 175. 126
— schola 107. 79	Leonicenus Nicol. 464. 379
Homeri iudicium de medicina	Leonides 235. 166
Aegyptiorum 22. 21	Lepra 324 & 390. 232. 305
Honain 379. 290	Linacer, Thomas 464. 380
Honestis, Christoph. Georg. de	Lucius Apuleus 350. 258
443. 362	Lucius Galeni praeceptor 279. 198
Honorii III, lex medicinae causa	Ludi Graecorum 90. 65
lata 448. 367	Lucta 91. 65
Horatianus, Quint. Octavius 331.	Lycanthropia 390. 307
239	Lycus 179. 128
Humores corporis humani sec.	M.
medicis Hippocrateos 109. 80	Machaon 12. 59. 15. 116
	Ma-

Index rerum.

Magister in physica, quid	§. 432.	Meton	§. 119. p. 86
	p. 352	Minerva	39. 31
Magnus	235. 166	Mithridates	175. 126
Manardus Jo.	465. 380	Meneſitheus	131. 96
Manna	342. 250	Mneſtheus	127. 91
Maurus, Aulea Fafor al	372. 270	Mohammedes	370. 275
Manteias	176. 127	Montagnana, Bartholomaeus	441. 362
Marcellus Empiricus	357. 253	Morbi, quos Arabes primum de-	
Marinus	265. 266. 188	scripserunt	390. 304
Maffa, Nicol.	468. 380.	Morbillorum historia	ibid. 108
Mafarjawaihus	375. 285	Morphea alba & nigra	ibid. 105
Maurus	424. 343	Mofchion	317. 223
Medea	57. 45	Mofchus	397. 316
Mediastini inflammatio	390. 306	Mofes Ben Maimon	410. 330
Medici belli, Trojani temporibus		Mufandinus, Petrus	424. 343
	12. 15	Myreſus Nicol.	360. 265
— immunes a muneribus publicis	362. 363. 367. 268	Myrobalani	342. 250
Medici quales Galeni temporibus		N.	
	275. 276. 194. 195	Nabacht, Astrologus	377. 287
— Romam ingenui	252. 173	Nadiſo Inaſ	381. 297
Medicorum Chriſtianorum inter		Neapolitana ſchola	429. 349.
Arabes auctoribus	374. 282	Nemefianus, Galeni praeceptor	279. 198
— triplex genus ante Hippocra-		Nemefius	330. 238
tem	92. 66	Nepenthes, quod	
Medicinae in cunabula	10. 113	Nicander Colophonius	174. 125
— quod Graecos	25. 22	Niceratus	268. 190
— inter Saracenos progressus	369. 247	Nicetas	329. 237
— in tres partes diuifio	142. 103	Nicolaus de Angiia	453. 372
Medus	127. 91	Nicomachus	119. 86
Μεγλασκληπιεία	56. 44	Nicon	278. 197
Melampus	57. ibid.	Niger	268. 190
Menecrates	119. 86	Nonus	341. 249
Menemachus Aphrodiſeus	209. 148	Noſocomium Conſtantinopolita-	
	148	num	368. 273
Menodotus	150. 110	Noſocomium Jondiſaburenſe	372. 278
Mentagra	324. 232	Numefianus	265. 266. 188
Mercurius	40. 31	Nurſinus	414. 314
Metaſyncrifis, quid	126. 159	Nyctalopia	324. 233
Methodici in quibus a Dogmaticis		O.	
differebant	212. 149	Olympiacus Mileſius	209. 148
— ab Empiricis differebant	213	Oribalius	320. 227
& 214. 149. 150		Orpheus	57. 45
— quales Galeni temporibus	274. 194	Oſiris	15. 17
Methodicorum arrogantia	215. 150	P.	
	150	Παγκρατέων	91. 66
— Cycli	161. 229	Palladius	341. 249
— Chirurgia	223. 157	Pamphilus	324. 232
— doctrina	210. 148	Panacea Aefculapii filia	29. 25
— rixae	222. 156	Πανακεία	56. 44
— ſecta	183. 132	Pan-	

Index rerum.

Pandectae medicinales	375. 284	Pontus, Mag.	§. 419. p. 338
Parisiāna schola	416. 335	Possidonius	328. 236
Partibus, Jacobus de	453. 371	Praepositus, Nicolaus	426. 345
Partus apparratus	258. 184	Pratis, Jason a	464. 380
Pathologia, qualis ante Hippo- cratem	94. 67	Praxagoras	127. 91
— Galenum	267. 189	Praxagoras Cous	135. 94
— post Galenum	318. 319. 226	Proceda, Jo. de	436. 355
Patroclus	12. 59. 15. 46.	Proclus	209. 149
Paulus Aegineta	339. 247	Prodicus	117. 85
Pausanias	120. 87	Pudendorum affectus	324. 233
Petens	59. 46	Pugillatus	91. 65
Pelops Galeni praeceptor	279. 198	Pythagoras	64. 49
Pericles	88. 64	— diaterices auctor	66. 50
Perechiae	459. 376	— dierum criticorum & impe- rium auctor	67. 51
Petron	119. 86	Q.	
Petronius	368. 190	Quintus	165. 188
Petrus Hispanus	443. 362	Quintus Galeni praeceptor	279. 198
Phaon	119. 86	R.	
Phecianus	279. 189	Rhabarbarum	337. 246
Philaretus	338. 246	Rhazes F. Rhazes	402. 322
Philargius	328. 236	Rhodia schola	79. 60
Philinus Cous	150. 110	Rhadiginus, Ludovic. Caelius	464. 380
Philippus	120. 87	Rhadostagma, quid	242. 250
Philistion	119. 86	Ricardus	424. 343
Philosophum medicinae studium ante Hippocratem	73. 55	Raeslin, Eucharius	465. 380
Philotheus	338. 245	Rogerius	435. 355
Philorimus	127. 131. 91. 96	Rogeri Regis leges medicinae causalatae	423. 341
Phorat	376. 286	Rogeriis, Joannes Virus de,	436. 356
Phisiologia Aegyptorum	18. 18	Romanorum medicina	241. 179
— qualis ante Hippocratem	318. 226	Ronseus, Balduinus	460. 377
— Galenum	266. 189	Rufus Ephesius	265. 188
— post Galenum	318. 226	Rufticus, Febr. Aubon.	464. 380
Pitardus Jo.	435. 385	S.	
Pitalus	119. 86	Sabur	393. 313
Planta noctis, quid	390. 37	Sacharum	397. 316
Platearius	425. 344	Saher	377. 287
Platonis sententia de morborum originibus	116. 84	Salodinus Asculanus	435. 344
Plinius, Caius	260. 185	Salernus, May	419. 338
Plinius secundus, f. Valerianus	358. 264	Salernitana schola	418. 337
Plittonius	127. 91	Salernitanorum Pharmacopola- rum leges	434. 354
<i>Πνεύμα</i> quid	237. 167	Saliceto, Guilelmus de	449. 368
Pneumaticorum placita	237. 167	Salmawaihus	37. 258
— pathologia	238. 168	Salomon	424. 43
— secta	233. 164	Salutis Dea apud Romanos	244. 172
Podagra	324. 233	Saracenorum medicina	384. 297
Podalirius	12. 59. 15. 46	Saturnius	179. 128
Polybus	106. 78	Saty-	
Polydama	82. 21		

Index rerum.

Saryrus	§. 265. p. 188	Thales	§. 62. p. 48
Saryrus Galeni praeceptor	279. 198	Themison Laodiceus	204. 144
Savanarola, Michael	453. 372	Theodocus	376. 286
Scorbutus nauturum	460. 377	Theodorus Pneumaticus	234. 165
Scribonius Largus	259. 185	Theodorus Priscianus	331. 239
Senna	342. 250	Theodunus	376. 286
Serapion	155. 114	Theomedon	119. 86
Serapion Alexandrinus	150. 110	Theophilus	338. 245
Serenus Samonicus, Quint.	353. 259	Theophilus Maronita	377. 287
Sergius	379. 291	Theophrastus Ereusius	125. 90
Sergius Rhafineusis archiater	375. 284	Theriaca Andromachi	270. 192
Sermoneta, Joannes	458. 372	Thessalus	106. 120. 78. 87
Sextus	150. 110	Thessalus Mnasea	209. 147
Sextus Empiricus	179. 128	Thessalus Trallianus	208. 146
Sextus placitus	350. 354. 258. 261	Theutras	150. 155. 110. 114
Sibirius	388. 264	Thrasyas Maurinensis	125. 90
Sichelgaita	422. 341	Torinus, Albanus	465. 380
Silvaticus, Mathaeus	436. 355	Tortula	436. 355
Simon Jaunenfis	447. 366	Tricinenfis schola	416. 335
Siriatis	324. 233	Turrifaniis, Turrifanus de	453. 372
Societas Chirurgica Parisiensis	435. 355		
Socrates	73. 55	V.	
Soranus Ephesus	209. 148	Valla, Georg.	464. 379
Σωτηρία	56. 44	Variolarum historia	390. 308
Spina neutofa	390. 308	Vestius Valens	219. 153
Stephanus Atheniensis	338. 246	Venaescitio	20. 20
Stomachi uerreeca	390. 308	Vena Medinensis	390. 309
Stratonicus	279. 198	Vesicae scabies	324. 233
Sudor Anglicanus	459. 375	Veneris morbus	459. 375
Symeon Sathus	341. 249	Vietus Aegyptiorum	19. 19
		Vigo, Joannes de	464. 380
T.		Vincentius Jo.	436. 356
Tarunta, Volescus de	447. 366	Vindicianus	317. 224
Τηγησις, quid	154. 112	X.	
Thaddaeus Florentinus	447. 366	Xenoerates	272. 193
		Z.	
		Zythum Aegyptionum potus	19. 19

Errata.

- pag. 28. §. 35. lin. 3. in not. lege: *gloriata fuerat.*
- 31. §. 40. lin. 9. leg. *Tanagraeos.*
- 65. §. 89. lin. 2. leg. *Herodicum.*
- 66. §. 91. lin. 8. leg. *παραγορτιον.*
- 68. §. 94. lin. penult. dele *aut paulo post eum.*
- 103. §. 142. lin. 5. leg. *diversam.*
- 176. §. 249. lin. vlt. leg. *medicas.*
- 195. §. 275. lin. 12. post *rigo em quendam*, adde: *contulerunt.*
- 225. §. 315. lin. 3. leg. *valent*
- 230. §. 323. lin. 10. leg. *Asclepiades tempora.*
- 253. §. 346. lin. 5. leg. *ante sua tempo a.*
- 280. §. 373. lin. 19. leg. *Filium habuit Gabrielem.*
- 283. lin. vlt. leg. *imagines quod magui*
- 300. §. 386. lin. 2. leg. *mo borum originibus versatur.*
- 303. lin. 1. leg. *ab hominibus*
- §. 389. l. 14. leg. *Arnaldus de V. & ita semper.*